

Rekenhof

27^e Boek van het Rekenhof voorgelegd aan het
Brussels Hoofdstedelijk Parlement
en aan de Verenigde Vergadering van de
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

Verslag van het Rekenhof voorgelegd aan het Brussels Hoofdstedelijk Parlement
en aan de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
Brussel, oktober 2022

Rekenhof

27^e Boek van het Rekenhof
voorgelegd aan het Brussels
Hoofdstedelijk Parlement en
aan de Verenigde Vergadering
van de Gemeenschappelijke
Gemeenschapscommissie

Verslag goedgekeurd in de algemene vergadering van het Rekenhof op 26 oktober 2022

INLEIDING

Dit boek, dat het Rekenhof voorlegt aan het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en aan de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, bestaat uit twee delen.

Het eerste deel betreft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en omvat vier hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk, *Begrotingsuitvoering 2021 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, schetst de evolutie van het begrotingsaldo en van het vorderingensaldo van de gewestelijke entiteit, alsook de evolutie van de gerealiseerde ontvangsten en uitgaven. Het tweede en derde hoofdstuk zijn gewijd aan de certificering van de algemene rekeningen van de gewestelijke entiteit, van de diensten van de regering en van de autonome bestuursinstellingen. Het vierde hoofdstuk betreft de audit *Opdracht i.v.m. het op peil brengen van de zuiveringsinstallatie van Brussel-Zuid*.

Tot slot is het tweede deel van het boek gewijd aan de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en omvat drie hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk, *Begrotingsuitvoering 2021 van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie*, schetst de evolutie van het begrotingssaldo en van het vorderingensaldo van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, alsook de evolutie van de gerealiseerde ontvangsten en uitgaven. De tweede en derde hoofdstukken betreffen de certificering van de algemene rekeningen van de diensten van het Verenigd College en van Iriscare.

INHOUD

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST	6
I Resultaten van de begrotingsuitvoering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het jaar 2021	6
I.1 Voorwoord	6
I.2 Bepaling van de begrotingsdoelstelling	6
I.3 Begrotingssaldi van de DBHR en vorderingensaldo opgesteld door het Instituut voor de Nationale Rekeningen	10
I.4 Toestand van de schuld	16
I.5 Ontvangsten	25
I.6 Uitgaven	33
I.7 Begrotingsfondsen	45
I.8 Conclusie	50
I.9 Bijlagen	53
II Certificeringsopdracht	62
II.1 Certificering van de algemene rekeningen	62
II.2 Regelgevend kader	63
II.3 Stemming over de rekeningen	63
II.4 Consolidatieperimeter - evolutie	64
II.5 Rekeningen die te laat of niet werden voorgelegd	67
III Certificering van de algemene rekeningen	69
III.1 Samenvatting van de gecertificeerde rekeningen	69
III.2 Gewestelijke entiteit	69
III.3 Diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering	73
III.4 Actiris	89
III.5 Gewestelijk Agentschap voor Netheid	91
III.6 Brussels Agentschap voor de Ondersteuning van het Bedrijfsleven	94
III.7 Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap	98
III.8 Leefmilieu Brussel	101
III.9 Brussel Gas Elektriciteit (Brugel)	104
III.10 Brusoc	105
III.11 Brussel Preventie en Veiligheid	107
III.12 Brussels Planningsbureau	110
III.13 Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest	113
III.14 Brupartners (Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)	115
III.15 Brussels Waarborgfonds	117
III.16 Fonds voor de financiering van het waterbeleid	118
III.17 Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	120
III.18 Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën	122
III.19 Innoviris	123
III.20 Iristeam	126
III.21 Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp	128
III.22 Maatschappij voor Intercommunaal Vervoer te Brussel en Citeo	133
III.23 Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij	137
III.24 Gewestelijke Vennootschap van de Haven van Brussel	139
III.25 visit.brussels	140

IV Thematische audit: Opdracht i.v.m. het op peil brengen van de zuiveringsinstallatie van Brussel-Zuid	142
IV.1 Inleiding	143
IV.2 Opdracht in verband met het op peil brengen van het station en de bijstandsoopdrachten	146
IV.3 Beheer van de opdrachten en de analyse van de regelmatigheid ervan	154
IV.4 Conclusies en aanbevelingen	168
IV.5 Tabel van de vaststellingen en aanbevelingen	169
IV.6 Bijlagen	172
GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE	176
I Resultaten van de uitvoering van de begroting van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie voor 2021	176
I.1 Voorwoord	176
I.2 Begrotingstraject van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	176
I.3 Begrotingssaldi van de diensten van het Verenigd College en door het Instituut voor de Nationale Rekeningen opgesteld vorderingensaldo	177
I.4 Ontvangsten	180
I.5 Uitgaven	182
II Certificeringsopdracht	189
II.1 Certificering van de algemene rekeningen	189
II.2 Regelgevend kader	189
II.3 Stemming over de rekeningen	190
II.4 Consolidatieperimeter	191
II.5 Rekeningen die te laat of niet werden voorgelegd	192
III Certificering van de algemene rekeningen 2021	193
III.1 Diensten van het Verenigd College	193
III.2 Iriscare	203

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

I Resultaten van de begrotingsuitvoering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het jaar 2021

I.1 Voorwoord

Dit artikel geeft een overzicht van de resultaten van de uitvoering van de begroting van de diensten van de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (DBHR) voor het jaar 2021.

Na een overzicht van de begrotingsdoelstelling van de gewestelijke entiteit voor het jaar 2021 stelt het artikel de door de DBHR gerealiseerde begrotingssaldi voor, de door het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) opgestelde berekening van het vorderingensaldo van de gewestelijke entiteit en de respectieve evoluties ervan, alsook de structuur van de gewest-schuld en de evolutie van het uitstaand bedrag ervan.

Tot slot verstrekt het meer details over de gerealiseerde ontvangsten en uitgaven van het jaar 2021 en over hun evolutie, die sedert 2015 wordt beïnvloed door de zesde staats hervorming en vervolgens, in 2020 en 2021, door de COVID-19-gezondheids crisis, evenals over het uitstaand bedrag van de vastleggingen en de begrotingsfondsen.

I.2 Bepaling van de begrotingsdoelstelling

I.2.1 Context en Europees kader

Wegens de economische crisis en de gezondheids crisis hebben de Europese instanties in maart 2020 de algemene ontsnappingsclausule geactiveerd waarin het stabiliteits- en groei-pact voorziet. Die clausule heeft niet tot gevolg dat de Europese mechanismen voor toezicht op de nationale overheidsfinanciën worden opgeschort, maar biedt de lidstaten de mogelijkheid om tijdelijk af te wijken van het begrotingstraject dat ze normaal gezien moeten volgen. Zo mogen de lidstaten alle maatregelen nemen die ze noodzakelijk achten om de pandemie te bestrijden en om hun economie te ondersteunen. Die maatregelen mogen de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op middellange termijn echter niet in het gedrang brengen en ze moeten kunnen worden opgeheven als de omstandigheden die er de aanleiding toe waren, verdwenen zijn.

Daarnaast heeft de Europese Unie in 2021 de faciliteit voor herstel en veerkracht (FHV) ingevoerd als een van de maatregelen om de socio-economische impact van de pandemie te bestrijden. Ze vormt een van de belangrijkste instrumenten van de Europese Unie op het vlak van investeringsbeleid en is onderdeel van een groter pakket maatregelen, namelijk het plan *NextGenerationEU*, waarvan de hoofddoelstelling erin bestaat de landen financiële middelen aan te reiken om de economische en sociale achteruitgang te bestrijden die volgde op de COVID-19-gezondheids crisis. De FHV moedigt uitgaven voor de energie- en digitale transitie aan en bevordert zo de weerbaarheid bij toekomstige economische crisissen. Zo vloeit minstens 37% van de enveloppe van het plan naar de milieutransitie en minstens 20% naar de digitale transitie.

De FHV stelt in totaal 723,8 miljard euro ter beschikking van de lidstaten, waarvan 385,8 miljard euro in de vorm van leningen en 338 miljard euro in de vorm van subsidies. Die middelen moeten worden gebruikt voor investeringsprojecten die beantwoorden aan verschillende voorwaarden op het vlak van doelstelling, uitvoering en planning.

Het deel dat initieel aan België was toegekend, bedroeg 5,926 miljard euro. Dat bedrag werd aanvankelijk verdeeld onder de federale overheid (1,25 miljard euro), het Vlaams Gewest (2,26 miljard euro), het Waals Gewest (1,48 miljard euro), het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (395 miljoen euro), de Federatie Wallonië-Brussel (495 miljoen euro) en de Duitstalige Gemeenschap (50 miljoen euro).

Het initiële bedrag werd op 30 juni 2022 echter verminderd omdat België economisch beter presteerde dan de andere lidstaten. De Commissie bepaalde dat België uiteindelijk 4,524,6 miljard euro zou ontvangen, wat 1,4 miljard euro minder is dan initieel geraamd. Er moet nog een samenwerkingsakkoord worden gesloten over de verdeling van dat bedrag tussen de diverse entiteiten.

Om de Europese financiering te genieten, moest elke lidstaat een “nationaal plan voor herstel en veerkracht” opstellen, met daarin een programma voor hervormingen en investeringen tot en met 2026.

Op 23 juni 2021 formuleerde de Europese Commissie een positief advies over de inhoud van het Belgische plan. Nadat de Raad het plan had goedgekeurd, kon op 3 augustus 2021 een prefinanciering van 770 miljoen euro worden gestort, d.i. 13% van het voorlopig toegekende totaalbedrag¹. De volgende betalingen zullen worden uitgevoerd naarmate de geplande investeringen vorderen en worden goedgekeurd wanneer België zijn beschreven mijlpalen en streefdoelen behaalt. De staatssecretaris voor Relance en Strategische Investeringen heeft het halfjaarlijkse verslag over de uitvoering van het Europese relanceplan onlangs ingediend bij de Europese Commissie. Die formaliteit was een voorwaarde om de storting van de eerste schijf van de subsidie mogelijk te maken.

1.2.2 Begrotingsdoelstellingen en -trajecten voor België en voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

1.2.2.1 Stabiliteitsprogramma 2021-2024 voor België

België heeft zijn stabiliteitsprogramma op 30 april 2021 ingediend bij de Europese Commissie. Het werd daags voordien, op 29 april 2021, voorgelegd aan de interministeriële conferentie van de ministers van Financiën, die er akte van hebben genomen.

Het programma omvat een begrotingstraject op middellange termijn, dat niet berust op de aanbevelingen in het advies van de Hoge Raad van Financiën van april 2021². Gelet op de economische onzekerheid als gevolg van de pandemie, waren de Belgische overheden immers van oordeel dat geen gevolg kon worden gegeven aan die aanbevelingen. Voor entiteit II (gemeenschappen, gewestelijke en lokale overheidsdiensten) bepaalt het stabiliteitsprogramma dat het structurele saldo zou moeten dalen van -1,2 % van het bbp naar -1 % van het bbp tussen 2021 en 2024.

---

¹ Waarvan 53,1 miljoen euro werd gestort aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

² De Hoge Raad van Financiën had twee trajecten aanbevolen. Het eerste beoogde voor alle overheden samen een structureel saldo van -3,5 % van het bbp in 2024. Het tweede beoogde een structureel saldo van -3,2 %. Het stabiliteitsprogramma beoogt een structureel saldo van -3,7 %.

Op 2 juni 2021 heeft de Commissie ook een verslag³ goedgekeurd met de aanbevelingen om het advies van de Europese Raad over het stabiliteitsprogramma te motiveren. In dat verslag bevestigt de Commissie dat “*het macro-economische scenario dat aan de begrotingsprognoses ten grondslag ligt, realistisch is voor 2021 en 2022*”. Het verslag stelt dat “*volgens het stabiliteitsprogramma het reële bbp in 2021 en 2022 met respectievelijk 4,1 % en 3,5 % zal toenemen*. In de voorjaarsprognoses 2021 van de Commissie wordt uitgegaan van een iets hogere reële groei in 2021 en 2022, met respectievelijk 4,5 % en 3,7 % als gevolg van hogere investeringen.

Het verslag preciseert bovendien dat het stabiliteitsprogramma “*ervan uitgaat dat het overheidstekort terugloopt van 9,4 % van het bbp in 2020 naar 7,7 % van het bbp in 2021, en voor de schuldquote een stijging van 114,1 % van het bbp in 2020 naar 116,4 % van het bbp in 2021 verwacht*”. Het concludeert dat “*die projecties sporen⁴ met de voorjaarsprognoses 2021 van de Commissie*”.

Op 18 juni 2021⁵ richtte de Raad van de Europese Unie de volgende aanbevelingen tot België:

- de faciliteit voor herstel en veerkracht in 2022 gebruiken om aanvullende investeringen ter ondersteuning van het herstel te financieren en tegelijkertijd een prudent begrotingsbeleid voort te zetten;
- als de economische omstandigheden dat toelaten, een begrotingsbeleid voeren dat gericht is op het tot stand brengen van prudente begrotings situaties op middellange termijn en het waarborgen van de houdbaarheid van de begroting op middellange termijn; tezelfdertijd de investeringen opdrijven om het groeipotentieel te stimuleren;
- bijzondere aandacht besteden aan de samenstelling van de overheidsfinanciën, zowel aan de ontvangsten- als aan de uitgavenzijde van de begroting, en aan de kwaliteit van de begrotingsmaatregelen, om een duurzaam en inclusief herstel te waarborgen. Voorrang geven aan duurzame en groeibevorderende investeringen, met name ter ondersteuning van de groene en de digitale transitie. Voorrang geven aan structurele budgettaire hervormingen die zullen bijdragen tot de financiering van prioriteiten van het overheidsbeleid en tot de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op lange termijn, onder meer door de dekking, de toereikendheid en de houdbaarheid van de stelsels voor gezondheidszorg en sociale bescherming voor iedereen te versterken.

1.2.2.2 Evaluatie van de begrotingsrealisaties 2021 door de Europese Commissie

Aangezien de procedures uit het stabiliteits- en groeipact niet worden geschorst door de activering van de algemene ontsnappingsclausule, heeft de Commissie op 23 mei 2022 het verslag voorgelegd waarin artikel 126, § 3, van het Verslag betreffende de werking van de Europese Unie voorziet, en waarin ze de begrotings situatie voor het jaar 2021 en de vooruitzichten voor de jaren 2022 en 2023 van elke lidstaat analyseert in het licht van de door het Verdrag opgelegde criteria inzake het tekort en de schuld. Het verslag concludeert dat België, net als vele andere lidstaten, niet voldeed aan de criteria, aangezien het overheidstekort in 2021 (-5,5 %) hoger was dan de in het verdrag vooropgestelde referentiewaarde van 3 % van het bbp en de schuld van de overheidsadministraties (108,2 % van het bbp) hoger was dan de in het verdrag vooropgestelde referentiewaarde van 60 % van het bbp en niet aan een bevredigend tempo is verminderd.

³ Europese Commissie, werkdocument van de diensten, *Aanbeveling van de Raad met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2021 van België*, Brussel, 02 juni 2021, SWD(2021) 501 final.

⁴ Het verslag van de Commissie preciseert nochtans dat “*In het licht van de hoge schuldquote, die naar verwachting slechts geleidelijk zal dalen, België wordt geacht op middellange termijn te worden geconfronteerd met grote risico's voor de houdbaarheid van de begroting, zoals blijkt uit de meest recente schuldhoudbaarheidsanalyse.*”

⁵ Raad van de Europese Unie, *Aanbeveling van de Raad met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2021 van België*, Brussel, 18 juni 2021 (2021/C 340/01).

De Commissie is niettemin van oordeel dat de buitengewone macro-economische en budgettaire impact die de COVID-19-pandemie nog altijd heeft, in combinatie met de huidige geopolitieke toestand tot uitzonderlijke onzekerheid leidt, onder meer voor het uittekenen van een gedetailleerd traject voor het begrotingsbeleid. De Commissie stelt bijgevolg voor in deze fase geen nieuwe procedures voor buitensporige tekorten te openen. Ze zal de begrotingstoestand van de lidstaten in het najaar van 2022 herbekijken en zal opnieuw onderzoeken of het opportuun is dergelijke procedures op te starten in het voorjaar van 2023.

1.2.2.3 Traject van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

In haar algemene beleidsverklaring 2019-2024 had de Brusselse regering zich ertoe verbonden een stabiel begrotingstraject aan te houden dat instaat voor een structureel evenwicht, maar dat de globale fiscale druk voor de Brusselse gezinnen niet verhoogt.

Voorts preciseerde de regering dat de mogelijkheid om een deel van de strategische investeringen van deze legislatuur buiten het begrotingstraject te houden, blijft bestaan en jaarlijks zal worden geëvalueerd bij de uitwerking van het stabiliteitsprogramma.

Bij de aanpassing van de begroting 2021 raamde de Brusselse regering het vorderingensaldo op -1.882 miljoen euro⁶ en voerde ze een positieve correctie van 968 miljoen euro door om het saldo op -914 miljoen euro te brengen.

Die correctie omvat de neutralisatie⁷ van uitgaven in verband met:

- de strategische investeringen (486 miljoen euro) die volgens de Brusselse regering mochten worden uitgesloten bij de berekening van het vorderingensaldo in het kader van de flexibiliteitsclausule voor investeringen;
- de strijd tegen COVID-19 (375 miljoen euro), in het kader van de algemene ontsnappingsclausule;
- het herstel, waarbij het om uitgaven gaat waarvoor Europese subsidies worden verwacht in het kader van de FHV (89 miljoen euro) en die nog niet in de middelenbegroting zijn ingeschreven;
- terugbetalingen van gemeentelijke opcentiemen (18 miljoen euro).

Het Rekenhof had bij zijn begrotingsanalyse al opgemerkt dat het neutraliseren van die uitgaven ex ante niet noodzakelijk zou beletten dat ze een impact hebben op de begroting op het moment dat ze worden gerealiseerd, met gevolgen voor het vorderingensaldo van de DBHR en voor het vorderingensaldo van de gewestelijke entiteit (cf. [1.3.2.3 ESR-vorderingensaldo](#)).

Wat meer specifiek de uitgaven voor strategische investeringen betreft, is het zo dat de flexibiliteitsclausule kan worden toegestaan aan een lidstaat (en dus niet aan de verschillende bestuursniveaus afzonderlijk). De Europese Unie heeft België vooralsnog echter geen toestemming gegeven om van die clausule gebruik te maken.

Het eindverslag van 28 maart 2022⁸ van de Europese Commissie, over de resultaten van de openbare raadpleging die in 2021 werd gelanceerd over diverse mogelijke hervormingen van het Europese begrotingskader, vermeldt dat een meerderheid van de respondenten ervoor pleit de investeringsuitgaven en in het bijzonder de “groene” investeringen te neutraliseren,

⁶ Zonder begrotingsverrichtingen (onderbenuttingen) ten belope van 240 miljoen euro.

⁷ Uitgaven die worden beschouwd als « zonder voorwerp ».

⁸ Europese Commissie, Commission Staff working document, « Online public consultation on the review of the EU economic governance framework. Summary of responses, 28 maart 2022.

de faciliteit voor herstel en veerkracht te bestendigen en de lidstaten meer vrijheid te geven om hun belangrijkste investeringsprojecten en projecten voor structurele hervormingen te bepalen.

De hervorming van het Europese begrotingspact zou uiterlijk in 2023 klaar moeten zijn, middels een bestuurlijk akkoord tussen de lidstaten en de bevoegde Europese instellingen.

In afwachting van die hervorming heeft het stabiliteitsprogramma 2021-2024, net als de voorgaande programma's, geen rekening gehouden met de neutralisatie van dergelijke investeringen.

I.3 Begrotingssaldi van de DBHR en vorderingensaldo opgesteld door het Instituut voor de Nationale Rekeningen

I.3.1 Begrotingssaldi van de DBHR

Het brutobegrotingssaldo⁹ dat blijkt uit de uitvoering van de middelenbegroting en van de algemene uitgavenbegroting van de DBHR, stemt overeen met het verschil tussen de totale ontvangsten¹⁰ en de aangerekende uitgaven (vereffeningen) in termen van vastgestelde rechten.

Er is sprake van het *nettobegrotingssaldo* als de verrichtingen die vallen onder de overheidsschuld er niet in zitten: bij de ontvangsten is dat de opbrengst van langetermijnleningen en bij de uitgaven zijn dat de verrichtingen inzake aflossingen en terugbetaling van de schuld, en eventueel ook de teruggekochte overheidseffecten.

Zoals het Rekenhof had aanbevolen, omvatten de aangepaste ontvangsten- en uitgavenbegrotingen voor het jaar 2021 niet langer ramingen aangaande verrichtingen in samenhang met de gemeentelijke opcentiemen en de opcentiemen van de agglomeratie, die vasthangen aan bepaalde gewestelijke belastingen en aan de gewestbelasting op hotels¹¹. Het betreft immers geen begrotingsverrichtingen, maar verrichtingen voor rekening van derden¹². Ze zijn weergegeven in de bijlage bij elk van die begrotingen. De uitvoeringsrekening van de begroting bevat een overzicht van de financiële bewegingen die verband houden met het mechanisme waarmee de opcentiemen en andere derdenfondsen in fiscale zaken worden beheerd (cf. situatie in bijlage 1).

---

⁹ Hoewel het begrip brutobegrotingssaldo, waarin de schuldverrichtingen verwerkt zijn, niet formeel wordt gebruikt, zal het in dit artikel toch worden gebruikt zoals dat gebruikelijk is in de Rekenhofverslagen over het onderzoek van de ontwerpbegrotingen van de verschillende deelstaatentiteiten.

¹⁰ Sinds boekjaar 2011 worden alle opbrengsten uit langetermijnleningen aangerekend op de begroting.

¹¹ Het gewest houdt opcentiemen in bij de belastingplichtigen op de ingekohierde belastingen en taksen en stort die door aan de gemeenten en aan de Brusselse Agglomeratie in de vorm van maandelijkse voorschotten, in afwachting van een jaarlijkse regularisatie.

¹² Artikel 5 van de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle (OOBBC), bepaalt dat de begroting voorziet in alle verrichtingen met een financiële afwikkeling die voor eigen rekening tot stand worden gebracht met derden, en dat de begroting al deze verrichtingen machtigt. Artikel 42 voegt daar het volgende aan toe : "worden *alleen aangerekend op de begrotingsboekhouding van een bepaald jaar* :

1° als ontvangsten: de tijdens het begrotingsjaar ten voordele van de dienst vastgestelde rechten;

2° als uitgaven: (...) b) ten laste van de vereffeningkredieten, de bedragen die worden vereffend tijdens het begrotingsjaar uit hoofde van de vastgestelde rechten die voortvloeien uit voorafgaandelijk of gelijktijdig vastgelegde verbintenissen. »

De volgende tabel schetst de geraamde en de gerealiseerde begrotingsaldi van de DBHR voor het jaar 2021.

Tabel 1 Begrotingsaldi van de DBHR

	Aangepaste be- grotting 2021	Uitvoering	Vershil
Totale begrotingsontvangsten	6.351,9	5.767,0	-584,9
Totale begrotingsuitgaven (vereffeningen)	7.147,2	6.425,6	-721,6
Brutobegrotingssaldo (1)	-795,3	-658,6	136,7
Opbrengsten van leningen ¹³ (2)	1.833,6	1.249,1	-584,5
Aflossingen van de schuld ¹⁴ (3)	304,2	180,5	-123,7
Nettobegrotingssaldo (4)=(1)-(2)+(3)	-2.324,6	-1.727,2	597,5

Bron: Rekenhof, op basis van de aangepaste begrotingen 2021 (in miljoen euro)
en van de rekening van uitvoering van de begroting 2021 van de DBHR

Het brutobegrotingssaldo (-658,6 miljoen euro), dat blijkt uit de gegevens van de rekening van uitvoering van de begroting van de DBHR, is gunstiger dan het ex ante geraamde saldo (-795,3 miljoen euro). Het verschil (136,7 miljoen euro) kan worden verklaard door de onderbenutting van de uitgavenkredieten (721,6 miljoen euro) die hoger is dan de geringere gerealiseerde ontvangsten (584,9 miljoen euro). Die laatste vloeien voornamelijk voort uit het feit dat minder dan geraamd een beroep werd gedaan op de lening (1.249 miljoen euro in plaats van nagenoeg 1.844 miljoen euro).

Het nettobegrotingssaldo, waaruit de schuldverrichtingen van groep 9 van de economische ESR-classificatie (Europees rekeningenstelsel) zijn uitgesloten, belooft -1.727,2 miljoen euro, wat dus gunstiger uitvalt dan geraamd (+597,5 miljoen euro).

De volgende tabel schetst de evolutie van het verschil tussen de geraamde nettosaldi (ex ante) en de gerealiseerde saldi (ex post) in de loop van de boekjaren 2017 tot 2021.

Tabel 2 Vergelijking tussen de nettobegrotingssaldi 2017-2021 ex post en ex ante

	2017	2018	2019	2020	2021
Nettobegrotingssaldo ex ante (1)	-559,1	-961,4	-1.029,6	-2.063,9	-2.324,6
Nettobegrotingssaldo ex post (2)	-200,7	-599,5	-1.054,1	-1.442,0	-1.727,2
Vershil (2)-(1)	358,4	361,9	-24,6	621,9	597,5

Bron: Rekenhof, op basis van de aangepaste begrotingen (in miljoen euro)
en de rekeningen van uitvoering van de begroting van de DBHR

De betrokken periode kenmerkt zich door een toenemende verslechtering van de nettobegrotingssaldi, zowel bij de ramingen als bij de realisaties. Tussen 2017 en 2021 is het gerealiseerde nettobegrotingssaldo bijvoorbeeld met 1,5 miljard euro verslechterd, en bij de ramingen was dat met nagenoeg 1,8 miljard euro.

Het verschil tussen de saldi ex post en ex ante varieert bovendien in functie van de uitvoeringspercentages van de ontvangsten en de uitgaven. In 2017 en 2018 vloeiden de positieve verschillen voort uit een markante onderbenutting van de vereffeningskredieten. De omkering van die trend in 2019, wat tot een negatief verschil leidde, is te verklaren door de sterke teruggang van het percentage van de gerealiseerde ontvangsten (93,6 % in plaats van een gemiddelde van 99,3 % in de twee voorgaande boekjaren), samen met een toegenomen benuttingsgraad van de uitgavenkredieten (95,3 % in plaats van 92,1 %). Door het dubbele effect van het betere realisatiepercentage van de ontvangsten (98,4 %) en het afgenomen

¹³ Alle verrichtingen met ESR-code 9, inclusief de prefinancieringen door de Europese Unie van toekomstige gewestelijke uitgaven voor de tenuitvoerlegging van het Plan voor herstel en veerkracht (PHV) en van het project Cairgo Bike.

¹⁴ Alle verrichtingen met ESR-code 9.

benuttingspercentage van de uitgaven (89,0 %), was het positieve verschil tussen de saldi ex post en ex ante in 2020 het hoogste van de desbetreffende periode. In 2021 was er een verschil van diezelfde grootteorde, gezien de vastgestelde realisatiepercentages (100 % bij de ontvangsten en 91,3 % bij de uitgaven).

Tabel 3 Ratio ontvangsten/uitgaven

	2017	2018	2019	2020	2021
Ontvangsten (zonder leningopbrengsten)	4.115,7	4.222,5	4.061,1	4.277,0	4.517,9
Uitgaven (zonder aflossingen)	4.316,3	4.822,1	5.115,2	5.718,9	6.245,1
Ratio ontvangsten/uitgaven	95,4%	87,6%	79,4%	74,8%	72,3%

Bron: Rekenhof, op basis van de rekeningen (in miljoen euro)
van uitvoering van de begroting van de DBHR

De verhouding tussen ontvangsten en uitgaven (zonder verrichtingen van de schuld) is in de beoogde periode gestaag verslechterd, van 95,4 % in 2017 tot 72,3 % in 2021. Een ratio van 100% betekent dat het begrotingsevenwicht is bereikt en dat de ontvangsten zonder leningen de volledige uitgaven zonder aflossingen dekken. In de loop van de boekjaren 2020 en 2021 was met andere woorden minder dan driekwart van de uitgaven gedekt door ontvangsten.

Bovendien stelde het Rekenhof vast dat de begrotingsaldi die voortkomen uit de verrichtingen van de algemene rekening van de DBHR voor het jaar 2021, 27,1 miljoen euro te hoog zijn geraamd. Bij de controle van de algemene rekening 2021 van de DBHR stelde het Rekenhof immers de volgende elementen vast:

- de niet-aanrekening bij de begrotingsontvangsten (7,2 miljoen euro) van vastgestelde rechten betreffende het boekjaar 2021;
- de niet-aanrekening bij de begrotingsuitgaven (34,3 miljoen euro) van vastgestelde rechten betreffende het boekjaar 2021, die werden overgedragen naar de volgende begroting.

Rekening houdend met die correcties bedraagt het brutobegrotingssaldo -685,7 miljoen euro en het nettobegrotingssaldo -1.754,3 miljoen euro.

I.3.2 Vorderingsaldo

Het vorderingensaldo bepaalt de nettofinancieringsbehoefte volgens het ESR-standpunt. Het wordt door het INR berekend op basis van de ontvangsten en de uitgaven van de DBHR en van de instellingen die behoren tot de consolidatieperimeter van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, meer bepaald door interne verrichtingen te schrappen¹⁵. Dat resultaat ondergaat vervolgens correcties als gevolg van de toepassing van de ESR-normen.

Het INR stelt in oktober het ESR-vorderingensaldo van de gewestelijke entiteit van het voorgaande jaar op, op basis van de rapportering van de gegevens van de economische hergroepering van de ontvangsten en de uitgaven, die wordt uitgevoerd in mei (definitieve afsluiting) aan de hand van de Algemene gegevensbank¹⁶ door de administratie Financiën en Begroting van de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel.

Die berekening wordt uitgevoerd los van de controle die het Rekenhof verricht op de begrotingsgegevens van de algemene rekening van de DBHR en van de Brusselse instellingen,

¹⁵ De synthese van alle ontvangsten- en uitgavenverrichtingen ('economische hergroepering' genoemd) wordt uitgevoerd volgens de criteria van de economische classificatie.

¹⁶ FOD Beleid en Ondersteuning.

rekening houdend met de termijnen die momenteel gelden voor de opmaak ervan¹⁷. Bijgevolg kan het INR de vaststellingen die het Rekenhof formuleert in het kader van de certificering van de algemene rekening, niet integreren.

De volgende tabel geeft de berekening weer van het vorderingensaldo zoals dat werd opgesteld door het INR in zijn publicatie van oktober 2022¹⁸. Het INR publiceert twee saldi: één volgens het concept van het ESR, en één waarin de voorschotten (thesauriestroom) van de federale overheid inzake gewestelijke opcentiemen zijn opgenomen¹⁹.

Tabel 4 Vorderingensaldo van het jaar 2021

	INR – Definitieve afsluiting - oktober 2022
Begroting van de DBHR	
Ontvangsten (zonder leningopbrengsten - codes 9)	4.517,9
Uitgaven (zonder aflossingen van de schuld - codes 9)	6.245,1
Nettobegrotingssaldo van de DBHR	-1.727,2
Gewestelijke entiteit (definitieve afsluiting van de economische hergroepering)	
Ontvangsten economische hergroepering (zonder leningen)	5.768,0
Uitgaven economische hergroepering (zonder aflossingen van de schuld)	7.432,8
Netto te financieren (begrotings)saldo volgens de economische hergroepering	-1.664,7
Correctie kredietverleningen en deelnemingen (KVD)	
Saldo KVD DBHR	-14,4
Saldo KVD geconsolideerde instellingen	298,2
Totaal saldo KVD	283,9
Vorderingensaldo van de economische hergroepering	-1.380,9
ESR-correcties	
- Perimeterverschillen	8,3
- Verschillen in boekingsstijdstip	-53,3
- Inhoudelijke verschillen	-40,6
- Andere verschillen	-22,8
Totaal ESR-correcties	-108,5
ESR-vorderingensaldo	-1.489,4
Vorderingensaldo met daarin de voorschotten inzake gewestelijke opcentiemen	-1.391,0

Bron: Rekenhof, op basis van de publicatie van het INR van 19 oktober 2022, van de algemene rekening 2021 en de gegevens van de economische hergroepering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (in miljoen euro)

I.3.2.1 Netto te financieren (begrotings)saldo²⁰ volgens de economische hergroepering

De overgang van het nettobegrotingssaldo van de DBHR naar het netto te financieren (begrotings)saldo van de economische hergroepering wordt uitgevoerd rekening houdend met de nettoverrichtingen²¹ van alle instellingen die behoren tot de perimeter van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, met schrapping van interne verrichtingen, overdrachten binnen de gewestelijke entiteit en de toepassing van bepaalde technische aanpassingen. Dat saldo bedraagt -1.664,7 miljoen euro voor 2021, volgens het INR.

¹⁷ De algemene rekening van de gewestelijke entiteit moet ter certificering aan het Rekenhof worden overgezonden vóór 31 augustus van het jaar dat volgt op het jaar waarop de rekening betrekking heeft. Het Rekenhof moet zijn opmerkingen meedelen ten laatste bij de indiening bij het parlement van de ontwerpordonnantie houdende de begroting, namelijk op 31 oktober van het jaar dat voorafgaat aan het begrotingsjaar.

¹⁸ Instituut voor de Nationale Rekeningen, *Nationale rekeningen; overheidsrekeningen 2021*, 19 oktober 2022. De definitieve bepaling van het vorderingensaldo van het jaar 2021 door het INR zal echter gebeuren in april 2023 op basis van geactualiseerde cijfers, de zogeheten « realisatiecijfers », die worden bezorgd door de entiteit.

¹⁹ Cf. punt I.3.2.3 *ESR-vorderingensaldo*.

²⁰ Het begrip « nettovorderingensaldo » verwijst traditioneel naar een kasoptiek. Het stemt overeen met het nettobegrotingssaldo, vermeerderd met het saldo van de thesaurieverrichtingen, en bepaalt theoretisch de aangroei van de overheidsschuld. In heel wat publicaties wordt het netto te financieren saldo vaak verward met het nettobegrotingssaldo; het heeft dan alleen betrekking op de begrotingsverrichtingen.

²¹ Verrichtingen zonder ESR-code 9 Overheidsschuld.

1.3.2.2 Vorderingsaldo van de economische hergroepering

Om het vorderingensaldo van de economische hergroepering te berekenen op basis van het netto te financieren saldo van de economische hergroepering, moeten de ontvangsten en uitgaven met code 8 (toekenningen en terugbetalingen van kredieten, deelnemingen en vereffeningen van deelnemingen en andere financiële producten) worden geschrapt.

Aangezien het saldo (uitgaven min ontvangsten) van die verrichtingen met code 8 voor de hele gewestelijke entiteit 283,9 miljoen euro bedraagt, beloopt het vorderingensaldo van de economische hergroepering volgens het INR -1.380,9 miljoen euro. Volgens de methodologie van de economische hergroepering stemt dat saldo overeen met de consolidatie van het resultaat van de DBHR (1.175,5 miljoen euro) en het resultaat van alle autonome bestuursinstellingen die deel uitmaken van de consolidatieperimeter van de gewestelijke entiteit (-2.556,4 miljoen euro).

1.3.2.3 ESR-vorderingensaldo

De overgang van het vorderingensaldo van de economische hergroepering naar het ESR-vorderingensaldo verloopt via door het INR uitgevoerde correcties, waarvan het bedrag -108,5 miljoen euro beloopt. Ze worden uitgevoerd los van de controle die het Rekenhof uitoefent op de algemene rekening van de gewestelijke entiteit.

Dit zijn de voornaamste correcties:

Verschillen in boekingstijdstip (-53,3 miljoen euro)

Deze correctie omvat onder meer:

- een positieve correctie van 30,9 miljoen euro om te neutraliseren dat er één tot twee maanden verstrijken tussen het moment waarop sommige gewestbelastingen moeten worden toegerekend en het moment waarop ze effectief in de boekhouding van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden geregistreerd;
- een negatieve correctie van 102,9 miljoen euro met betrekking tot de impact van de opcentiemen op de personenbelasting, voortvloeiend uit het feit dat de voorschotten²² die in de rekeningen van het gewest als ontvangst werden geboekt, in 2021 hoger uitvielen dan de bedragen die in de loop van het boekjaar²³ effectief werden ingekohierd omdat de inkohiering van de personenbelasting in 2021 trager verliep, nadat ze in 2020 sneller was verlopen;
- een positieve correctie van 5,7 miljoen euro in samenhang met de zesde staatshervorming, overeenstemmend met het verschil tussen de geraamde behoeften van de operatoren en hun werkelijke uitgaven²⁴;
- een positieve correctie van 16,6 miljoen euro voor emissierechten die overeenstemt met het verschil tussen het bij de ontvangsten aangerekende bedrag (1,9 miljoen euro) voor het Klimaatfonds (opbrengst van de toekenning tegen betaling van de emissierechten die niet kosteloos worden toegewezen) en het door het INR volgens het ESR berekende bedrag (18,4 miljoen euro)²⁵.

---

²² Om te voorkomen dat de gewesten zonder middelen komen te zitten, werd een voorschottensysteem ingevoerd: de federale overheid stort hun maandelijkse voorschotten die overeenstemmen met 1/12^e van de voor het aanslagjaar en het betrokken gewest geraamde middelen. Een eerste voorlopige afrekening wordt opgemaakt zodra de normale aanslagtermijn (18 maanden) is verstreken. Voor de latere regularisaties wordt een maandelijkse afrekening opgesteld.

²³ Volgens de regels van het ESR 2010 stemmen de ontvangsten niet overeen met de voorschotten maar met de bedragen die in de loop van het boekjaar effectief worden ingekohierd.

²⁴ Die uitgaven zijn nog niet noodzakelijk de definitieve uitgaven voor alle operatoren.

²⁵ Die opbrengsten worden beschouwd als belastingen op de uitstoot die moeten worden gespreid over de rekeningen van de jaren waarin de broeikasgassen werden uitgestoten.

Inhoudelijke verschillen (-40,6 miljoen euro)

Deze correctie omvat onder meer:

- een positieve correctie van 44,9 miljoen euro voor de registratie van swaps²⁶;
- een negatieve correctie van 59,5 miljoen euro om, binnen in de perimeter, uitgaven te integreren van eenheden die moeten worden geconsolideerd, maar die niet zijn opgenomen in de economische hergroepering;
- een negatieve correctie van 26,4 miljoen euro betreffende verrichtingen rekening houdend met de impact van het mechanisme van groenestroomcertificaten in de rekening van het gewest²⁷.

Andere verschillen (-22,8 miljoen euro)

Deze correctie omvat onder meer:

- een correctie van -17,8 miljoen euro voor de verrichtingen van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO);
- een correctie van -5,1 miljoen euro in verband met de overstromingen, aangezien het INR ervan uitgaat dat de overdrachten aan de verzekerden moeten worden geboekt in het derde kwartaal van 2021, ook al kunnen de effectieve betalingen aan de verzekerden later plaatsvinden.

1.3.2.4 Vergelijking van het door het INR opgestelde vorderingensaldo met het saldo dat in de begroting 2021 is vermeld

Het ESR-vorderingensaldo zoals berekend door het INR beloopt -1.391,0 miljoen euro (-1.489,4 miljoen euro verminderd met de inaanmerkingneming van 98,3 miljoen euro betreffende de voorschotten op het vlak van de gemeentelijke opcentiemen²⁸).

Het ESR-vorderingensaldo dat in de begroting 2021 is vermeld, was door de regering geraamd op -914 miljoen euro (-1.882 miljoen euro gecorrigeerd met +968 miljoen euro, voor uitgaven te neutraliseren).

De verslechtering van het tekort met zo'n 477 miljoen euro vloeit voort uit de combinatie van de volgende factoren:

- een onderbenutting van de kredieten die groter was dan geraamd bij de begrotingsaanpassing²⁹, waardoor het geconsolideerde vorderingensaldo ex ante met zo'n 501 miljoen euro verbeterd³⁰;
- het feit dat het INR een totaalbedrag van -10 miljoen euro aan ESR-correcties in aanmerking heeft genomen³¹, terwijl de regering meende een totaalbedrag van 968 miljoen euro aan positieve correcties te kunnen toepassen, wat neerkomt op een totale impact van -978 miljoen euro. Op die manier integreert het INR onder meer de uitgaven die de regering had geneutraliseerd, te weten de uitgaven die werden gedaan voor strategische

²⁶ Die correctie beoogt de intereststromen die verband houden met de *swap*-verrichtingen die werden geregistreerd met ESR-code 2, te herklasseren bij de niet-financiële verrichtingen (ESR-code 8).

²⁷ Het mechanisme van de groene certificaten moet in de ESR-rekeningen worden geregistreerd als een taks-subsidiemechanisme. De impact op het vorderingensaldo vloeit voort uit het verschil tussen de taks ten laste van de stroomleveranciers (42,5 miljoen euro) en de certificaten die worden toegekend aan producenten van groene stroom (69 miljoen euro).

²⁸ Diezelfde optiek van de voorschotten wordt toegepast bij de begrotingsramingen van de Brusselse regering.

²⁹ 741 miljoen euro in plaats van 240 miljoen euro.

³⁰ Het vorderingensaldo van de economische hergroepering beloopt -1.381 miljoen euro terwijl het geconsolideerde ESR-vorderingensaldo op -1.882 miljoen euro was geraamd bij de aanpassing van de begroting 2021.

³¹ Zonder de (negatieve) impact van 98,3 miljoen euro van de opcentiemen op de PB.

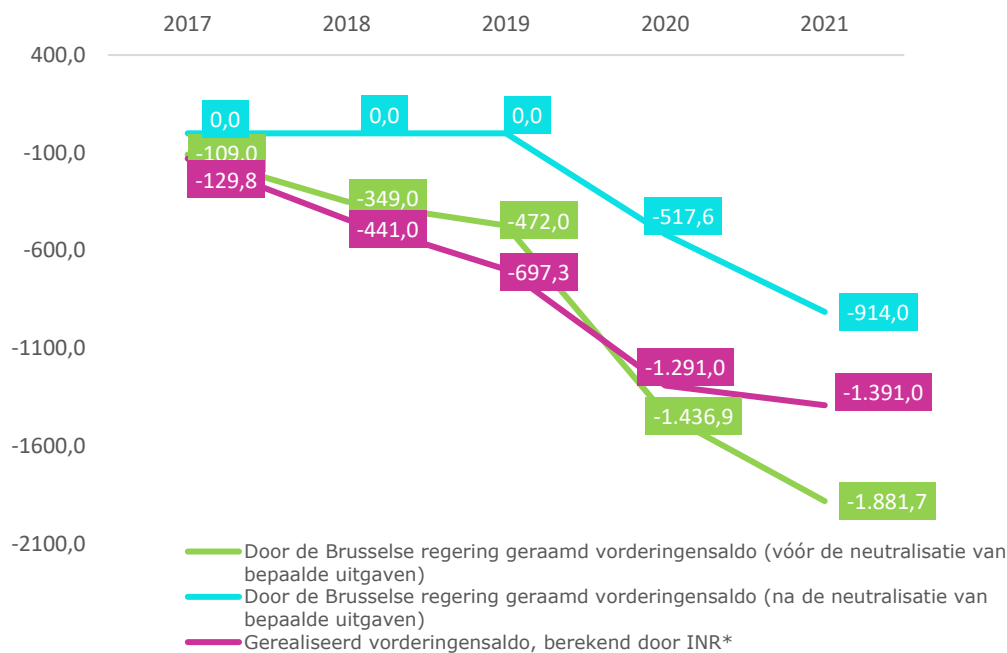

investeringen (385,8 miljoen euro)³² en de uitgaven in samenhang met de ten uitvoer gelede steunmaatregelen in het kader van de COVID-19-crisis (382,1 miljoen euro)³³.

I.3.2.5 Meerjarenevolutie

De volgende grafiek vergelijkt over verschillende jaren de door de Brusselse regering geraamde vorderingensaldi (vóór en na de neutralisatie van bepaalde uitgaven) met de vorderingensaldi die het INR bepaalde op basis van de uitvoering van de gerealiseerde boekjaren.

Figuur 1 Evolutie van het vorderingensaldo tussen 2017-2021

* Met impact van de autonomiefactor (-151,8 miljoen euro) in 2018³⁴

Bron: Rekenhof, op basis van de aangepaste begrotingen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en van de INR-publicatie van oktober 2022 (in miljoen euro)

Net zoals het nettosaldo van de DBHR vertoont het door het INR bepaalde vorderingensaldo van de gewestelijke entiteit een gestage verslechtering tussen 2017 en 2021, en evolueert het van -129,8 naar -1.391,0 miljoen euro (d.i. een verschil van nagenoeg 1,26 miljard euro).

I.4 Toestand van de schuld

I.4.1 Geconsolideerde brutogewestsschuld

Op 31 december 2021 bedraagt de door het INR bepaalde geconsolideerde brutoschuld in de zin van het Verdrag van Maastricht 9,54 miljard euro³⁵. Ze bestaat uit de directe schuld ten

³² Verslag van het budgetair monitoringcomité van 18 februari 2022 over de voorlopige uitvoering 2021.

³³ Volgens het ESR.

³⁴ Rekenhof, 24e Boek van opmerkingen voorgelegd aan het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en aan de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Brussel, oktober 2019, www.rekenhof.be.

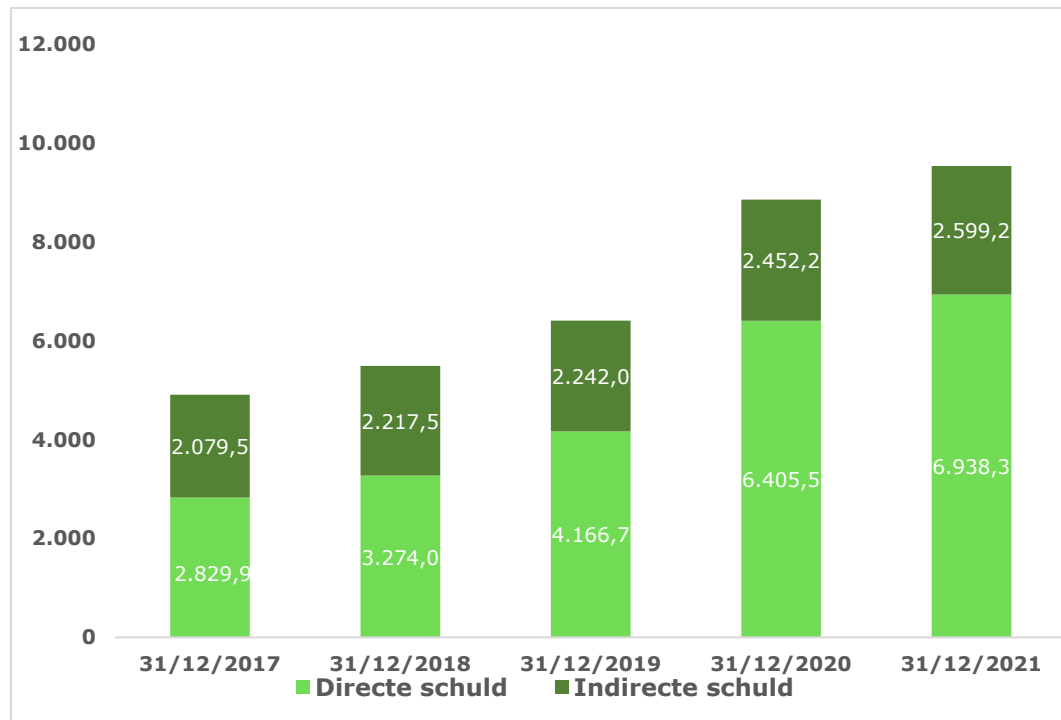
³⁵ Volgens de definitieve notificatie van het overheidstekort en de overheidsschuld aan de Europese Commissie in het kader van de procedure voor de buitensporige tekorten van oktober 2022 van het INR.

belope van 6,94 miljard euro (72,7% van de totale schuld) en de indirecte schuld ten belope van 2,60 miljard euro (27,3%).

De onderstaande grafiek toont de evolutie van de componenten van de geconsolideerde brutoschuld (volgens de raming van het INR).

Figuur 2 Evolutie van de geconsolideerde brutoschuld tussen 2017 en 2021 – INR

Bron: INR, notificatie van oktober 2022

(in miljoen euro)

De geconsolideerde brutoschuld is met 0,68 miljard euro toegenomen in vergelijking met eind 2020 (+ 7,7 %) en met 4,63 miljard euro in vergelijking met eind 2017 (+ 94,2 %). Die laatste stijging is toe te schrijven aan de toename van de directe schuld (+145,2 %) en aan de toename van de indirecte schuld (+25,0 %) tussen 2017 en 2021.

De volgende tabel toont de evolutie over de periode 2017-2021 van het uitstaand bedrag van de verschillende componenten van de geconsolideerde brutogewestsschuld volgens de berekeningen van het Agentschap van de Schuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en die van het INR.

Tabel 5 Evolutie van het uitstaand bedrag van de componenten van de geconsolideerde brutoschuld tussen 2017 en 2021

	2017	2018	2019	2020	2021	Variatie 2020-2021	Variatie 2017-2021
Agentschap van de Schuld							
Directe schuld (op lange termijn)	2.407,3	2.656,3	3.577,0	5.629,0	6.689,0	1.060,0	4.281,8
Vlottende schuld (op korte termijn)	551,3	708,4	714,8	198,4	397,5	199,0	-153,8
Directe gewest-schuld	2.958,6	3.364,7	4.291,8	5.827,4	7.086,5	1.259,1	4.127,9
Andere geconsolideerde gewestelijke schulden	2.051,0	2.177,9	2.241,1	2.440,4	2.577,6	137,1	526,6
Geconsolideerde brutogewest-schuld (ESR 2010)	5.009,6	5.542,6	6.532,9	8.267,9	9.664,1	1.396,2	4.654,5
INR							
Directe schuld (op lange termijn)	2.407,3	2.656,3	3.577,0	5.629,0	6.689,0	1.060,0	4.281,8
Vlottende schuld (op korte termijn)	422,6	617,8	589,7	776,5	249,3	-527,2	-173,3
Directe gewest-schuld	2.829,9	3.274,0	4.166,7	6.405,5	6.938,3	532,8	4.108,4
Indirecte schuld	2.079,5	2.217,4	2.242,0	2.452,2	2.599,2	147,0	519,6
Geconsolideerde brutoschuld volgens het INR	4.909,9	5.491,5	6.408,8	8.857,7	9.537,5	679,8	4.627,6
Verskil bruto-schuld Agentschap van de Schuld/INR	99,7	51,1	124,1	-589,8	126,6	716,4	26,9

Bron: Rekenhof, op basis van het jaarverslag 2021 (in miljoen euro)
van het Agentschap van de Schuld en van de INR-publicatie van oktober 2022

De bedragen van de geconsolideerde brutogewest-schuld in de zin van ESR-2010³⁶, volgens het Agentschap van de Schuld, verschillen van de bedragen die het INR in oktober 2022 publiceerde op de site van de Nationale Bank van België. In 2021 vloeit het verschil (126,6 miljoen euro) voort uit het verschil tussen de uitstaande bedragen van de directe schuld op korte termijn (148,2 miljoen euro) en van de indirecte schuld (-21,6 miljoen euro) volgens de twee optieken.

Wat de directe schuld op korte termijn betreft, houdt het door het INR gepubliceerde uitstaande bedrag (249,3 miljoen euro) geen rekening met de termijnbeleggingen (39 miljoen euro in 2021), maar wel met de (credit)saldi van de instellingen die deelnemen aan een cash-poolingcontract (thesauriecentralisatie) met het gewest (-187,2 miljoen euro).

Met betrekking tot de schulden van de te consolideren gewestelijke instellingen (d.i. de indirecte schuld volgens het INR) heeft het Agentschap van de Schuld zich er sedert 2018 op toegelegd, zowel voor het lopende jaar als voor de voorgaande jaren, de verschillen te doen afnemen die niet alleen zouden voortvloeien uit het moment waarop de inlichtingen worden verzameld. Op 31 december 2021 belooft het verschil in absolute waarde tussen die twee bronnen echter 21,6 miljoen euro, tegenover 11,8 miljoen euro het jaar voordien.

1.4.2 Directe gewest-schuld³⁷

1.4.2.1 Totaal uitstaand bedrag

De directe gewest-schuld (of schuld in strikte zin) bestaat uit de langetermijnschuld (leningen op meer dan een jaar)³⁸ en de kortetermijnschuld (oftewel vlottende schuld, waarbij de looptijd van de leningen minder bedraagt dan een jaar). Ze bestaat uit de cumulatie van de

³⁶ De begrotingsverrichtingen worden aangerekend als vastgestelde rechten.

³⁷ Cijfers van het verslag 2021 van het Agentschap van de Schuld.

³⁸ Buiten de herfinanciering van de terugbetaalde leningen (aflossingen).

netto te financieren saldi³⁹ van de diensten van de regering sedert de oprichting van het gewest.

In 2021 beliep het uitstaand bedrag van de directe schuld op 31 december 7.086,5 miljoen euro, wat neerkomt op een stijging met 1.259,1 miljoen euro in vergelijking met eind 2020 (+21,6 %). De stijging is echter geringer dan de twee voorgaande jaren (+27,6 % in 2019 en +35,8 % in 2020).

De stijging van de schuldgraad in 2021 betreft voornamelijk de langetermijnschuld, die met 1.060,0 miljoen euro (+18,8 %) toenam tot 6.689,0 miljoen euro. De kortetermijnschuld verdubbelde in vergelijking met het voorgaande jaar (+199 miljoen euro) en beliep 397,5 miljoen euro⁴⁰. De stijging is te verklaren door de maatregelen in samenhang met de gezondheids-crisis en de impact van die crisis, alsook door de strategische investeringen, maar ook door de beperkte groei van de eigen middelen (lopende ontvangsten en kapitaalontvangsten) in vergelijking met de vereffende uitgaven (+5,6 % tegenover +9,2 %).

1.4.2.2 Langetermijnfinancieringen

In 2021 voerde het gewest in totaal 1.685,5 miljoen euro aan consolidaties⁴¹ uit, waarvan 1.240,5 miljoen euro aan verrichtingen om de effectieve behoeften van het jaar 2021 te dekken⁴². Ze vormen de leningopbrengsten die werden aangerekend op de middelenbegroting, overeenkomstig de begrotingsramingen.

Dat leningvolume omvat de nieuwe financieringen (1.060,0 miljoen euro) en de hernieuwing van de schuld die in 2021 op vervaldag kwam⁴³ (180,5 miljoen euro). Er zijn twee leningverrichtingen in opgenomen die afkomstig zijn van het Europese programma SURE⁴⁴, voor in totaal 94,5 miljoen euro.

In tegenstelling tot in de twee voorgaande jaren werd in 2021 geen enkele « bijkomende consolidatie »⁴⁵ verricht om de behoeften van het jaar nadien te dekken, terwijl de raming in de middelenbegroting voorzag in een bedrag van 500 miljoen euro⁴⁶. Ter herinnering: in 2020 beliepen die laatste 517 miljoen euro.

---

³⁹ Jaarsaldi op kasbasis.

⁴⁰ Die schuld bestaat uit thesauriebewijzen op één jaar (196 miljoen euro) en uit het globale saldo (negatief) van de lopende rekeningen (201,5 miljoen euro), min de termijnbeleggingen ten belope van 39 miljoen euro.

⁴¹ Leningverrichtingen op meer dan een jaar.

⁴² Het saldo (445 miljoen euro) omvat de in 2021 gesloten *forward rate agreements* voor 2022, 2023 en 2024 voor in totaal 476 miljoen euro, die op de betrokken boekjaren zullen worden geboekt, maar een *forward rate agreement* uit 2013 die van tevoren een financiering van 31 miljoen euro in 2021 verzekerde, is er niet in opgenomen.

⁴³ Afschrijvingen.

⁴⁴ Instrument voor tijdelijke steun om het risico op werkloosheid te beperken in een noodtoestand (*Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency* – SURE) zich tot de lidstaten die grote financiële middelen moeten kunnen inzetten om de nefaste economische en sociale gevolgen van de COVID-19-pandemie op hun grondgebied te bestrijden. Het kan de lidstaten in kwestie financiële bijstand verstrekken ten belope van maximum 100 miljard euro in de vorm van leningen van de EU, om hun in staat te stellen het hoofd te bieden aan de plotse stijging van de overheidsuitgaven om de werkgelegenheid te vrijwaren. België zou in dat kader een beroep kunnen doen op dat instrument om 7,8 miljard euro aan leningen tegen gunstige voorwaarden te bekomen.

⁴⁵ Die term vervangt de term « prefinanciering » in het jaarverslag 2021 van het Agentschap van de Schuld.

⁴⁶ BA 01.090.03.07.9610 *Opbrengst van leningen met een looptijd van meer dan één jaar in euro met het oog op het financieren van de projecten van het volgende jaar.*

1.4.2.3 Evolutie van de directe schuld, van de nettobegrotingsaldi en van de nettoliquiditeitsbehoeften in de periode 2017-2021

De toename van de directe schuld vloeit voornamelijk voort uit de noodzaak, voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, om zijn nettoliquiditeitsbehoeften⁴⁷ te dekken die het gevolg zijn van opeenvolgende begrotingstekorten.

Tabel 6 Evolutie tussen 2017 en 2021 van de nettobegrotingsaldi van de DBHR en van de te financieren kasaldi

	2017	2018	2019	2020	2021	Variatie 2017-2021
Ontvangsten (zonder leningen)	4.115,7	4.222,5	4.061,1	4.277,0	4.519,9	402,3
Uitgaven (zonder aflossingen)	4.316,3	4.822,1	5.115,2	5.718,9	6.245,1	1.928,7
Nettobegrotingssaldo van de DBHR	-200,7	-599,5	-1.054,1	-1.442,0	-1.727,2	-1.526,5
Gecumuleerd nettobegrotingssaldo van de DBHR	-200,7	-800,2	-2.854,4	-3.296,3	-5.023,5	-4.822,8
Nettoliquiditeitsbehoeften	-270,6	-406,1	-927,1	-1.535,7	-1.259,1	-988,5
Gecumuleerde nettoliquiditeitsbehoeften	-270,6	-676,7	-1.603,8	-3.139,4	-4.398,5	-4.127,9
Vershil nettobegrotingssaldo / gecumuleerde nettoliquiditeitsbehoeften ⁴⁸	-69,9	123,5	250,6	156,9	625,0	694,8

Bron: Rekenhof, op basis van de officiële uitvoeringsrekeningen (in miljoen euro) van de begroting, de SAP-uitvoeringsgegevens van de begrotingen en het Agentschap van de Schuld

Op het einde van de periode 2017-2021 beloopt het gecumuleerde nettobegrotingssaldo van de DBHR -5.023,5 miljoen euro, wat neerkomt op een verschil met -4.822,8 miljoen euro in vergelijking met het nettobegrotingssaldo van de DBHR van 2017. Die verslechtering is het gevolg van het feit dat de uitgaven structureel sterker stijgen dan de ontvangsten: tijdens de periode 2017-2021 zijn de uitgaven jaarlijks gemiddeld met 9,7 % gestegen, tegenover een stijging met 2,4 % bij de ontvangsten.

De gecumuleerde nettoliquiditeitsbehoeften belopen -4.398,5 miljoen euro, d.i. een verschil met -4.127,9 miljoen euro in vergelijking met het bedrag van 2017. Dat verschil stemt exact overeen met de toename van de schuld in absolute waarde (+4.127,9 miljoen euro)⁴⁹ tussen 2017 en 2021.

⁴⁷ In het 25^e en in het 26^e Boek werd de formulering « netto te financieren saldo » gebruikt, waarmee de « nettoliquiditeitsbehoeften » van een overheid worden bedoeld. Het leek aangewezen die laatste formulering te hanteren in het 27^e Boek, om elke verwarring te vermijden met het door het INR bepaalde « te financieren netto(begrotings)saldo van de economische hergroepering », dat betrekking heeft op een saldo van begrotingsverrichtingen, en geen financiële verrichtingen beoogt (cf. punt 1.3.2.1 *Netto te financieren (begrotings)saldo volgens de economische hergroepering*).

⁴⁸ Dat verschil is onder meer te verklaren door het verschil tussen de bedragen van verrichtingen die worden aangerekend en die naargelang het begrotingsjaar binnenkomen of buitengaan, en door een correctie om de overgang te maken van het concept « vastgestelde rechten » naar de notie van « kas », bijvoorbeeld het verschil tussen de gelopen intresten en de op de vervaldagen verschuldigde intresten.

⁴⁹ Cf. tabel onder punt 1.4.1 *Evolutie van het uitstaand bedrag van de componenten van de geconsolideerde brutoschuld tussen 2017 en 2021*.

I.4.3 Andere geconsolideerde gewestelijke schulden

Volgens de ESR-methodologie moeten de schulden van de instellingen die behoren tot de sector van de overheidsbesturen (S.1312), worden geconsolideerd met de schulden van de diensten van de regering.

De vervanging in 2014 van de ESR 1995-norm door de ESR 2010-norm heeft zich onder andere vertaald in een uitbreiding van de perimeter. Sindsdien worden de langetermijnschulden van een veertigtal instellingen geconsolideerd met die van de DBHR.

Op 31 december 2021 bedroeg het uitstaand bedrag van die geconsolideerde brutoschulden⁵⁰, volgens de recentste gegevens van het Agentschap van de Schuld, 2.577,9 miljoen euro, i.e. 137,5 miljoen euro meer dan het voorgaande jaar. Die toename is voornamelijk het gevolg van de stijging van de schulden van het Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (+ 86,8 miljoen euro) en van het Woningfonds (+ 96,8 miljoen euro), alsook van de daling van de schulden van de SFAR⁵¹ (-31,7 miljoen euro) en van Brussel-Energie (-7,4 miljoen euro).

De schulden van de huisvestingssector⁵² (1,36 miljard euro) en van het Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (1,09 miljard euro) vertegenwoordigen samen 95,2 % van het totale uitstaand bedrag aan schulden van de te consolideren instellingen in 2021.

I.4.4 Ratio geconsolideerde brutoschuld/totale ESR-ontvangsten

Aan de hand van de schuldratio kan worden beoordeeld in hoeverre een entiteit in staat is haar toekomstige financiële verbintenissen (financiële schulden) na te komen op basis van haar eigen jaarlijkse ontvangsten. Het gaat om de verhouding tussen het door het INR berekende, totale uitstaand bedrag van de geconsolideerde brutoschuld, en de totale ESR-ontvangsten van de consolidatieperimeter van het gewest. Een ratio van 100% betekent dat de terugbetaling van de schuld zou vereisen dat alle jaarontvangsten van de tot de gewestelijke perimeter behorende eenheden, eraan zouden moeten worden gewijd.

Tabel 7 Ratio geconsolideerde schuld (INR)/totale ontvangsten tussen 2017 en 2021

	2017	2018	2019	2020	2021	Variatie 2020- 2021	Vershil in %
Geconsolideerde brutoschuld INR	4.909,9	5.491,5	6.408,8	8.857,7	9.537,5	679,8	7,1%
Totale ESR-ont- vangsten	4.659,9	5.038,0	4.933,7	5.006,7	5.250,6	243,9	4,6%
Ratio geconsoli- deerde bruto- schuld INR/to- tale ESR-ont- vangsten	105,4%	109,0%	129,9%	176,9%	181,6%	-	-

Bron: Rekenhof, op basis van de publicatie van het INR van oktober 2022, via de NBB

De gestage verslechtering van die ratio in de periode 2017-2020 is het gevolg van het feit dat de gemiddelde jaarlijkse groei van de geconsolideerde brutoschuld aanzienlijk hoger is dan die van de totale ESR-ontvangsten (21,7 % tegenover 2,4 %). In 2021, rekening houdend met het feit dat de toename van de schuld in vergelijking met het jaar voordien (+7,1 %) groter was dan die van de ontvangsten (+4,6 %), is de ratio opnieuw verslechterd, tot nagenoeg 182 % (+4,7 procentpunten).

⁵⁰ Zonder aftrek van de creditsaldi van de geconsolideerde instellingen.

⁵¹ Filialen of subfilialen van de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel.

⁵² Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM), Woningfonds en socialekredietmaatschappijen.

Omdat de toename van de uitgaven structureel hoger is dan die van de ontvangsten, zijn de tekorten en de liquiditeitsbehoeften toegenomen, waardoor steeds vaker een beroep wordt gedaan op de lening. In de periode 2017-2021 zijn de uitgaven van de DBHR met gemiddeld 9,7 % gestegen op jaarbasis, terwijl dat percentage 2,4 % beliep bij de ontvangsten.

I.4.5 Intresten

I.4.5.1 Meerjarenevolutie van de rentelasten

Tabel 8 Evolutie van de rentelasten tussen 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021	Variatie 2020-2021	Variatie 2017-2021
Intresten kortetermijnschuld	30	33	47	5.533	2.823	-2.710	2.794
Intresten langetermijnschuld	114.725	110.002	147.646	132.807	147.572	14.766	32.848
Totale debetintresten	114.755	110.036	147.693	138.340	150.396	12.056	35.641
Creditrente	-12.899	-17.161	-23.994	-27.353	-18.439	8.914	-5.539
Totale netto-intresten	101.855	92.875	123.699	110.987	131.957	20.970	30.102

Bron: berekeningen van het Rekenhof op basis van de SAP-gegevens over de begrotingsuitvoering (in duizend euro)

Tijdens de periode 2017-2021 stegen de debetintrestlasten (langetermijnschulden en kortetermijnschulden)⁵³ globaal met 35,6 miljoen euro (+31,1 %), waarvan 12,1 miljoen euro tussen 2020 en 2021 (+8,7 %). Rekening houdend met de creditintresten⁵⁴ belopen de netto-intresten die uit kas gingen, 132,0 miljoen euro in 2021, wat 21 miljoen euro meer is (+18,9 %) dan in 2020.

In 2019 en in 2020 was er een uitzonderlijke toename van de intrestlasten door, respectievelijk, een voortijdige terugbetaling van intresten ten belope van 35,9 miljoen euro⁵⁵ en de kosten voor de afsluiting van een rekening ten belope van 6,3 miljoen euro⁵⁶.

De volgende tabel schetst een situatie van de evolutie van de intrestlasten, zonder de voor-noemde specifieke verrichtingen.

Tabel 9 Evolutie van de intrestlasten zonder de specifieke verrichtingen in 2019-2020

	2017	2018	2019	2020	2021	Variatie 2020-2021	Variatie 2017-2021
Intresten kortetermijnschuld	30	33	47	947	2.823	1.876	2.794
Intresten langetermijnschuld	114.725	110.002	111.746	131.142	147.572	16.431	32.848
Totale debetintresten	114.755	110.036	111.793	132.089	150.396	18.307	35.641
Creditrente	-12.899	-17.161	-23.994	-27.353	-18.439	8.914	-8.086
Totale netto-intresten	101.855	92.875	87.799	104.736	131.957	27.221	30.102

Bron: berekeningen van het Rekenhof op basis van de SAP-gegevens over de begrotingsuitvoering (in duizend euro)

Als de specifieke verrichtingen in 2020 buiten beschouwing worden gelaten, belooft de toename van de debetintrestlasten 18,3 miljoen euro (+13,9 %) en die van de netto-intresten 27,2 miljoen euro (+26,0 %), wat een voortzetting is van de stijgende trend die in 2020 begon, na de daling in de periode 2017-2019.

Bovenop de eigenlijke rentelasten werden de kosten van de schuld vanaf 2018 verhoogd met de operationele kosten in samenhang met de uitgifte van leningen (*fees agreement*). Rekening houdend met die kosten in 2021 (5,1 miljoen euro⁵⁷), belopen de totale kosten van de

⁵³ Op de begroting aangerekende bedragen (DBHR).

⁵⁴ Op de begroting aangerekende bedragen (DBHR).

⁵⁵ Voortijdige terugbetaling van het deel « intresten » van verrichtingen in verband met afgeleide producten, omdat een bank een *Early termination option (ETO)* activeerde.

⁵⁶ Aanzuivering van de debetsaldi van ongebruikte bankrekeningen (7,3 miljoen euro).

⁵⁷ 6,9 miljoen euro in 2020.

schuld 155,5 miljoen euro (+10,2 miljoen euro in vergelijking met 2020⁵⁸). Zonder de creditrentes belopen de nettolasten 137,0 miljoen euro (+19,1 miljoen euro⁵⁹).

Het jaarverslag van het Agentschap van de Schuld preciseert dat de gemiddelde jaarlijkse kosten van de portefeuille⁶⁰ (zonder ETO) zijn geëvolueerd van 2,37 % in 2020 naar 2,02 % in 2021 (daling met 17,4 %). Dat is het zwakste percentage in de periode 1997-2021. Door het vaste en beschermde deel van zijn portefeuille op een hoog niveau te houden (96,68 %), heeft het gewest ervoor gezorgd dat het risicopercentage nagenoeg nul is gebleven.

I.4.5.2 Rentelast op de directe schuld

De rentelast op de directe schuld vertegenwoordigt het volume aan ontvangsten dat wordt besteed aan de betaling ervan.

Tabel 10 Ratio intrestlasten/begrotingsontvangsten tussen 2017 en 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Totale nettorente directe schuld	101.855	92.875	123.699	110.987	131.957
Begrotingsontvangsten (zonder leningen)	4.115.662	4.222.539	4.061.099	4.276.961	4.517.913
Ratio intrestlasten/ begrotingsontvangsten zonder leningen	2,5%	2,2%	3,0%	2,6%	2,9%

Bron: berekeningen Rekenhof op basis van de officiële rekeningen (in duizend euro) van uitvoering van de begroting en de SAP-gegevens betreffende de uitvoering van de begrotingen.

Op basis van gecorrigeerde intrestbedragen van de specifieke verrichtingen in 2019 en 2020 belopen de voor die twee boekjaren berekende ratio's 2,2 % en 2,4 %. In vergelijking met 2020 zou er in 2021 dus sprake zijn van een stijging met 0,5 basispunt. Op basis van de aangepaste begrotingsramingen zou de ratio in 2022 3,7 % belopen (+0,7 basispunt), voornamelijk omdat de intrestlasten met 35,3 % stegen⁶¹.

Zoals alle overheden kon het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2021 nog de zeer lage rentevoeten genieten die in de eurozone gelden voor nieuwe leningen en de vernieuwing van leningen die vervallen. De stijging van de intrestlasten in 2021 houdt dus meer verband met de toename van het gewicht van de schuld dan met de stijging van de rentevoeten.

Het gewest heeft het liquiditeitsrisico vooralsnog onder controle gehouden⁶², maar de toekomstige houdbaarheid van de gewestschuld, die wordt uitgedrukt door het vermogen van een overheid om haar leningen terug te betalen (haar solvabiliteit dus), zou in het gedrang kunnen komen door een stijging van de intrestvoeten en/of de ontstentenis van toezicht op het begrotingsaldo.

I.4.6 Gewaarborgde schuld

De gewaarborgde schuld wordt omschreven als het geheel aan voorwaardelijke verbintenissen van het gewest dat het mogelijk maakt voor bepaalde gewestelijke instellingen om financiële verbintenissen aan te gaan (leningen, vorderingen, huurgelden...) onder gewestelijke waarborg. De aflossingen en intrestlasten worden gedragen door de instellingen, aangezien het gewest slechts optreedt als zij in gebreke blijven.

⁵⁸ +16,4 miljoen euro, zonder specifieke verrichtingen.

⁵⁹ +25,3 miljoen euro, zonder specifieke verrichtingen.

⁶⁰ Gemiddelde intrestvoet voor de schuldfinanciering.

⁶¹ 178,5 miljoen euro in 2022 (netto-intresten).

⁶² Cf. punt I.4.7 Externe evaluatie van de financiële rating.

Volgens het jaarverslag van het Agentschap van de Schuld bedroeg het totale uitstaande bedrag van de verleende waarborgen op 31 december 2021 3.230,4 miljoen euro. De algemene rekening 2021 van het gewest vermeldt een bedrag van 3.271,1 miljoen euro⁶³.

Uit de controle van het Rekenhof op de algemene rekening 2021 van het gewest bleek dat de gegevens die waren opgenomen in de bijgevoegde synthesetabel met de waarborgen en in het verslag van het Agentschap van de Schuld, een fout bevatten met betrekking tot de bedragen van de in 2021 verleende waarborgen. Die bedragen waren daarin immers ten belope van 588,2 miljoen euro onderschat omdat het bedrag van de waarborgen die werden toegekend aan het BGHGT, niet waren meegeteld. Ingevolge die vaststelling heeft de minister belast met Begroting in toepassing van artikel 39 van de OOBBC een gecorrigeerde versie van bijlage 16.5 van de algemene rekening aan het Rekenhof bezorgd. Die werd op 15 september 2022 door de Brusselse regering goedgekeurd.

Tabel 11 Uitstaand bedrag gewaarborgde schuld, toegekende en benutte waarborgen

	Uitstaand bedrag 31/12/2021	Machtigingen (begroting 2021)	Verleende waarborgen (in 2021)	Benutte waar- borgen (in 2021)
Verslag 2021 Agentschap van de Schuld	3.230,4	1.407,2	237,9	854,9
Algemene rekening 2021 BHG	3.271,1	1.407,2	826,1	854,9
Certificeringsverslag 2021 Rekenhof	3.271,1	1.407,2	826,1	854,9

Bron : jaarverslag 2021 van het Agentschap van de Schuld (in miljoen euro)
van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, algemene rekening 2021
en berekeningen van het Rekenhof

1.4.7 Externe evaluatie van de financiële rating

Ratingbureaus beoordelen de kredietwaardigheid van instellingen die schuldbewijzen uitgeven. België en de deelstaatentiteiten worden dus regelmatig geanalyseerd door die ratingbureaus⁶⁴, die hun een rating toekennen. De rating van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dat wordt beoordeeld door Standard & Poor's, varieert naargelang de toestand als volgt kan worden gekwalificeerd:

- optimale tot heel sterke veiligheid (AAA tot AA);
- goede kwaliteit tot gemiddeld lagere kwaliteit (A tot BBB);
- speculatief (BB tot B);
- uiterst speculatief (CCC tot C);
- ontstentenis van terugbetaling (SD tot D).

Tot het jaar 2019 heeft Standard & Poor's continu de langetermijnreferentierating AA, met een stabiel perspectief, toegekend aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Op 28 maart 2022 bevestigde dat ratingbureau de op 26 maart 2021⁶⁵ toegekende langetermijnrating van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, namelijk AA- met stabiel vooruitzicht.

⁶³ Met inbegrip van het uitstaand bedrag van het dossier Belgacom-Connectimmo (7,2 miljoen euro), het uitstaand bedrag van het Brussels Agentschap voor de Ondersteuning van het Bedrijfsleven (7,9 miljoen euro) en dat van het Parkeeragentschap (25,5 miljoen euro).

⁶⁴ Volgens een eigen methodologie.

⁶⁵ Op die datum had het ratingbureau de langetermijnrating aangepast van AA naar AA-, met stabiel vooruitzicht, ingevolge de gecombineerde effecten van de negatieve impact van de COVID-19-pandemie en van de kosten van de strategische investeringen op de financiële resultaten van 2020 (daling van de ontvangsten en stijging van de uitgaven), waardoor de schuld sterk toenam.

Het Agentschap verantwoordt het behoud van die rating door de verwachting dat het gewest zijn erg hoge tekorten gestaag zal verminderen, voornamelijk door grip te houden op de kosten en door hogere inkomsten dankzij de betere economische situatie na het einde van de pandemie. Bovendien wijst het Agentschap op het gemak waarmee de kapitaalmarkten toegankelijk zijn, wat wordt gesteund door een proactief en voorzichtig beheer van de schuld en van de liquiditeiten.

Tot slot benadrukt het echter dat de rating naar beneden zou kunnen worden bijgesteld als de daling van het begrotingstekort niet wordt ingezet vanaf 2022 of als het enigszins uitgesteld zou worden, en als de schuld zich gestaag zou blijven ontwikkelen.

I.5 Ontvangsten

I.5.1 Algemeen overzicht van de uitvoering van de begroting en evolutie van de realisaties

Tabel 12 Begrotingsontvangsten

Aangepaste middelenbegroting 2021	Ramingen (1)	Realisaties (2)	Vershil (1)-(2)	Realisatie- percentage
Opdracht 01 – Algemene financiering	5.987,2	5.403,1	584,1	90,2%
Opdracht 02 – Specifieke financiering	364,7	364,0	0,7	99,8%
Totale middelenontvangsten (1)	6.351,9	5.767,0	584,9	90,8%
Opbrengsten van leningen (2)	1.833,6	1.249,1	584,5	68,1%
Totale ontvangsten zonder leningen (3)=(1)-(2)	4.518,3	4.517,9	0,4	100,0%

Bron: Rekenhof, op basis van de uitvoeringsrekening van de begroting en de SAP-uitvoeringsgegevens (in miljoen euro)

In 2021 bedragen de op de rekening van uitvoering van de begroting van de DBHR aangerekende begrotingsontvangsten 5.767,0 miljoen euro, d.i. een realisatiegraad van 90,8 %. Zonder de opbrengsten uit leningen (1.249,1 miljoen euro) gaat het om 100 %.

De volgende tabel toont de evolutie van de realisaties van de algemene ontvangsten, gegroepeerd volgens de soorten ontvangsten: algemene dotaties⁶⁶, algemene fiscale ontvangsten⁶⁷, algemene niet-fiscale ontvangsten⁶⁸ en ontvangsten bestemd voor begrotingsfondsen⁶⁹.

⁶⁶ « DR-kredieten » (vastgestelde rechten in verhouding tot de ontvangsten), basisallocaties met activiteitencode 01.

⁶⁷ DR-kredieten, basisallocaties met activiteitencode 02.

⁶⁸ DR-kredieten, basisallocaties met activiteitencode 03.

⁶⁹ « DRF-kredieten » (vastgestelde rechten in verhouding tot de ontvangsten in samenhang met organieke begrotingsfondsen), basisallocaties met activiteitencode 04, 05 en 06.

Tabel 13 Evolutie 2018-2021 van de gerealiseerde ontvangsten volgens de aard

Soorten ontvangsten	2018	2019	2020	2021	Evolutie 2020- 2021	Evolutie 2018- 2021
Algemene dotaties	1.618,3	1.545,2	1.583,2	1.782,5	199,2	164,1
Algemene fiscale ontvangsten	2.344,7	2.250,3	2.369,0	2.450,2	81,3	105,5
Algemene niet-fiscale ontvangsten	121,6	106,0	158,7	141,6	-17,1	20,0
Ontvangsten bestemd voor begrotingsfondsen	137,9	159,6	166,1	143,6	-22,5	5,7
Totaal (zonder leningen)	4.222,5	4.061,1	4.277,0	4.517,9	241,0	295,4
<i>Realisatiepercentage (zonder leningen)</i>	<i>99,1%</i>	<i>93,6%</i>	<i>98,4%</i>	<i>100,0%</i>	-	-
Leningopbrengsten	453,0	1.113,5	2.338,0	1.249,1	-1.088,9	796,1
Totale middelenontvangsten	4.675,5	5.174,6	6.615,0	5.767,0	-848,0	1.091,4
<i>Totaal realisatiepercentage</i>	<i>96,9%</i>	<i>95,4%</i>	<i>109,7%</i>	<i>90,8%</i>	-	-

Bron: Rekenhof, op basis van de uitvoeringsrekening van de begroting (in miljoen euro) en de SAP-uitvoeringsgegevens

In vergelijking met het voorgaande jaar stijgen de aangerekende ontvangsten (zonder leningen) met 241,0 miljoen euro (+5,6%), voornamelijk op het niveau van de algemene dotaties (+10,1 %) en de algemene fiscale ontvangsten (+4,5 %).

Rekening houdend met de leningopbrengsten dalen de totale ontvangsten met 848 miljoen euro (-12,8 %). In vergelijking met 2020 dalen de leningen immers (-1.088,9 miljoen euro), terwijl de ontvangsten (zonder leningen) stijgen (+241 miljoen euro).

In de loop van de periode 2018-2020 beliepen de totale ontvangsten (zonder leningen) gemiddeld 4.187 miljoen euro per jaar. In vergelijking met dat gemiddelde stijgen de in 2021 gerealiseerde ontvangsten met 331,0 miljoen euro, waarvan 200,2 miljoen euro voor de algemene dotaties en 128,9 miljoen euro voor de fiscale ontvangsten. Het realisatiepercentage (100 %) is hoger dan het gemiddelde van de drie voorgaande jaren (97,0 %).

I.5.2 Algemene fiscale ontvangsten⁷⁰

Tabel 14 Evolutie van de algemene fiscale ontvangsten 2018-2021⁷¹

	2018	2019	2020	2021	Variatie 2020- 2021
Gewestelijke belastingen (pr. 010)	1.393,2	1.282,9	1.413,8	1.449,2	35,3
<i>Realisatiepercentage</i>	<i>102,9%</i>	<i>93,0%</i>	<i>103,2%</i>	<i>102,1%</i>	-
Registratierechten	569,0	578,4	678,3	647,9	-30,4
Successie- en schenkingsrechten	573,6	453,3	464,7	556,4	91,7
Verkeersbelasting	188,6	188,3	218,1	203,1	-15,0
Onroerende voorheffing	24,5	23,6	23,6	26,3	2,7
Andere	37,4	39,3	29,2	15,5	-13,7
Gewestbelastingen (pr. 020, 030, 040)	115,5	112,3	99,4	109,9	10,5
<i>Realisatiepercentage</i>	<i>104,7%</i>	<i>97,8%</i>	<i>92,5%</i>	<i>90,6%</i>	-
Gewestbelasting ten laste van eigenaars van be- bouwde eigendommen	97,2	92,4	83,5	94,2	10,7
Kilometerheffing op vrachtwagens	10,2	9,9	9,1	9,7	0,7
Andere belastingen*	8,2	10,0	6,8	6,0	-0,8
Gewestelijke PB (pr. 060-gedeeltelijk)	836,0	855,1	855,7	891,1	35,4
<i>Realisatiepercentage</i>	<i>100,6%</i>	<i>99,8%</i>	<i>101,1%</i>	<i>100,5%</i>	-
Totale fiscale ontvangsten	2.344,7	2.250,3	2.369,0	2.450,2	81,3
<i>Realisatiepercentage fiscale ontvangsten</i>	<i>102,1%</i>	<i>95,7%</i>	<i>102,0%</i>	<i>101,0%</i>	-

Bron: Rekenhof op basis van de SAP-uitvoeringsgegevens

(in miljoen euro)

In 2021 belopen de algemene fiscale ontvangsten 2.450,2 miljoen euro terwijl ze op 2.426,5 miljoen euro waren geraamd, wat neerkomt op een realisatiepercentage van 101,0 %. In vergelijking met het voorgaande jaar vloeit de stijging (+81,3 miljoen euro of +2,5 %) voornamelijk voort uit de hogere gewestelijke belastingen (+35,3 miljoen euro) en uit de opbrengst van de aanvullende gewestbelasting op de personenbelasting of gewestelijke PB (+35,4 miljoen euro).

I.5.2.1 Gewestelijke belastingen

De ontvangsten uit de gewestelijke belastingen belopen 1.449,2 miljoen euro terwijl de aangepaste raming 1.418,5 miljoen euro beliep (d.i. een uitvoeringspercentage van 102,1 %). De stijging ten opzichte van 2020 is voornamelijk te verklaren door de stijging van de successierechten en van de schenkingsrechten (samen +91,7 miljoen euro, d.i. +19,7 %). De ontvangsten uit de meeste andere belastingen dalen.

Inningen door de federale Staat⁷²

De totale registratierechten belopen 647,9 miljoen euro (102,7 % van de aangepaste ramingen). De registratierechten op de verkoop van gebouwen belopen 608,1 miljoen euro, terwijl ze op 589,3 miljoen euro waren geraamd. Ze dalen niettemin in vergelijking met 2020 (-19,9 miljoen euro).

De successierechten belopen 445,9 miljoen euro (92,8 % van de aangepaste ramingen) en de schenkingsrechten belopen 110,6 miljoen euro (117,0 %). Ten opzichte van 2020 nemen ze toe met respectievelijk 49,7 en 42,1 miljoen euro (+12,5 % en +61,4 %), wat te verklaren is door het feit dat in 2020 zowel de aangifte- als de betaaltermijnen werden verlengd vanwege de gezondheids crisis.

⁷⁰ Zonder de bestemde fiscale ontvangsten.

⁷¹ In tegenstelling tot dezelfde tabel in het 25e Boek, worden de *Boetes voor overtredingen op de kilometerheffingen afkomstig van de bedrijven* niet meer vermeld bij de *Gewestbelastingen*, maar bij de *Algemene niet-fiscale ontvangsten*. Daarom kan er voor de jaren 2018 en 2019 een verschil zijn in de totalen en de realisatiepercentages van die twee categorieën van ontvangsten, alsook in de totalen en de realisatiepercentages van de fiscale ontvangsten.

⁷² Registratierechten, successierechten, schenkingsrechten en andere belastingen.

De andere gewestelijke belastingen⁷³ die nog door de federale Staat worden geïnd, komen in totaal op 14,2 miljoen euro (88,0 % van de ramingen). Ze dalen opnieuw (-13,4 miljoen euro), onder meer omdat er in de eerste drie kwartalen van 2021 een vrijstelling was van de belasting op automatische ontspanningstoestellen (-8,2 miljoen euro) in samenhang met de gezondheidscrisis. Bovenop die belastingen komt nog een betaling van 1,3 miljoen euro van de federale Staat, die niet in de begroting was ingeschreven, in het kader van het samenwerkingsakkoord van 20 februari 2017 (EBA⁷⁴ quater)⁷⁵.

De ontvangsten uit de gewestelijke belastingen geïnd door de federale Staat voor het jaar 2021 zijn in totaal met 6,9 % toegenomen ten opzichte van het jaarlijkse gemiddelde van de ontvangsten uit voorgaande jaren (2018 tot 2020).

Inningen door het gewest

De ontvangsten uit de onroerende voorheffing, die sinds 1 januari 2018 wordt geïnd door het gewest, belopen 26,3 miljoen euro (d.i. een uitvoeringsgraad van 104,8 %) in termen van vastgestelde rechten. Ze nemen met 2,7 miljoen euro toe in vergelijking met 2020.

De ontvangsten uit de verkeersbelasting, waarvoor Brussel Fiscaliteit instaat sinds 1 januari 2020, belopen in hun geheel 203,1 miljoen euro, terwijl ze op 171,7 miljoen euro waren geraamd (118,3 %). In vergelijking met 2020 dalen die belastingen echter met 15 miljoen euro.

Wat de ontvangsten uit de belasting op de inverkeerstelling betreft, belopen de realisaties nagenoeg het dubbele van de aangepaste ramingen (61,8 miljoen euro tegenover 32,3 miljoen euro). De vrees dat het aantal inschrijvingen sterk zou teruglopen vanwege de langere leveringstermijnen voor nieuwe wagens door de schaarste aan elektronische chips, waardoor de ramingen van de initiële begroting met nagenoeg de helft werden verminderd, was dus ongegrond.

De ontvangsten uit de door het gewest geïnde gewestelijke belastingen voor het jaar 2021 (229,4 miljoen euro in totaal) zijn in totaal met 3,2 % toegenomen in vergelijking met het gemiddelde van de ontvangsten van de voorgaande jaren (2018 tot 2020).

Het Rekenhof stelt echter vast dat dat bedrag moet worden gerelativeerd gelet op het bedrag van 39,5 miljoen euro dat in 2021 onder de noemer « diverse belastingen » werd aangerekend bij de uitgaven⁷⁶, om vastgestelde rechten uit voorgaande jaren te annuleren en om onterecht geïnde belastingen terug te betalen, ten dele in verband met de verkeersbelasting en de onroerende voorheffing⁷⁷.

1.5.2.2 Gewestbelastingen

De als ontvangsten aangerekende gewestbelastingen belopen 109,9 miljoen euro, terwijl ze op 121,3 miljoen euro waren geraamd (d.i. een realisatiepercentage van 90,6 %, het laagste van de desbetreffende periode). In vergelijking met het voorgaande jaar stijgen ze evenwel met 10,5 miljoen euro (+ 10,6 %).

---

⁷³ Belasting op spelen en weddenschappen en belasting op automatische ontspanningstoestellen.

⁷⁴ Eenmalige bevrijdende aangifte.

⁷⁵ Samenwerkingsakkoord van 20 februari 2017 tussen de Federale Overheid, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest m.b.t. het beheer van de dienst voor de regularisatie van gewestelijke belastingen en niet-uitsplitsbare fiscaal verjaarde kapitalen en de oprichting van een regularisatiesysteem van niet-uitsplitsbare fiscaal verjaarde kapitalen.

⁷⁶ BA 31.002.72.03.3690

⁷⁷ In zijn certificeringsverslag stipte het Rekenhof evenwel aan dat de uitgaven die onder die noemer werden aangerekend, ten onrechte ook terugbetalingen van gemeentelijke opcentiemen en opcentiemen van de agglomeratie omvatten, die geen begrotingsuitgaven van het gewest zijn. Het ging om een bedrag van naar schatting 24,9 miljoen euro.

De ontvangsten uit de gewestbelasting ten laste van eigenaars van bebouwde eigendommen belopen 94,2 miljoen euro, terwijl ze op 101,9 miljoen euro waren geraamd. Ze stijgen met 10,9 miljoen euro in vergelijking met 2020 (+12,8 %).

Het Rekenhof merkt op dat die ontvangsten worden getemperd door “annuleringen van vastgestelde rechten uit de vorige jaren in het kader van diverse belastingen”⁷⁸, die in 2021 ten belope van 18,8 miljoen euro werden aangerekend bij de uitgaven.

I.5.2.1 Gewestelijke PB

De budgettaire aangerekende ontvangsten inzake gewestelijke PB belopen 891,1 miljoen euro, terwijl deze na aanpassing op 886,7 miljoen euro waren geraamd. Die ontvangsten omvatten de opcentiemen verminderd met de fiscale uitgaven die onder de exclusieve bevoegdheid van de gewesten vallen, alsook de afrekening met betrekking tot de voorgaande aanslagjaren.

De sommen die de federale overheid effectief doorstort en die worden aangerekend in de rekening van uitvoering van de begroting 2021 van de DBHR bestaan uit de som van de maandelijkse stortingen die worden uitgevoerd bij wijze van voorschotten met betrekking tot het aanslagjaar 2021 (874,3 miljoen euro)⁷⁹, met daarbij nog de bedragen die werden geïnd bij wijze van voorlopige afrekeningen voor de boekjaren 2015 tot 2020 (in totaal 16,9 miljoen euro).

Een in november 2021 opgestelde afrekening van 2,6 miljoen euro inzake aanslagjaar 2020 kon echter niet in mindering worden gebracht van de gestorte ontvangsten en moest het gewest apart terugbetalen, op 21 december 2021⁸⁰.

I.5.3 Algemene dotaties

De algemene dotaties bestaan enerzijds uit overdrachten van de federale Staat⁸¹, die op hun beurt bestaan uit overdrachten van de toegewezen delen van de opbrengst van de personenbelasting (PB)⁸² en uit dotaties afkomstig van de algemene uitgavenbegroting van de Staat, en anderzijds uit een overdracht van de Brusselse Agglomeratie.

---

⁷⁸ BA 31.002.55.01.3690. De annuleringen betreffen ook diverse, voor begrotingsfondsen bestemde taksen en heffingen.

⁷⁹ Wet van 27 juni 2021 houdende eerste aanpassing van de middelenbegroting voor het jaar 2021.

⁸⁰ In de algemene uitgavenbegroting aangerekend onder BA 06.003.55.38.3720 *Terugbetaling van wat te veel werd ontvangen in voorgaande jaren ingevolge de afrekening tussen betaalde voorschotten en daadwerkelijke inningen inzake gewestelijke PB*.

⁸¹ Andere overdrachten afkomstig van de federale Staat (verkeersboetes en niet aan het gewest overgedragen kredieten voor het onderhoud van groene zones) worden aangerekend op de begrotingsfondsen (bestemde ontvangsten).

⁸² Zonder de gewestelijke personenbelasting.

Tabel 15 Algemene dotaties

	2018	2019	2020	2021	Variatie 2020-2021
Overdrachten van de federale overheid: deel PB – BFW (Pr. 060-gedeeltelijk)	1.112,8	1.143,6	1.079,2	1.175,5	96,4
Nieuw nationaal solidariteitsmecha- nisme	376,4	393,2	351,8	402,4	50,5
Voorafnames op federale PB	483,5	492,7	473,4	511,2	37,7
Middelen aan gemeenten	40,5	41,5	37,4	43,2	5,8
Compensatie voor de verliezen aan belastinginkomsten in samenhang met de pendelaars	168,4	172,3	172,5	174,8	2,3
Compensatie voor de verliezen aan inkomsten in samenhang met de in- ternationale ambtenaren	44,0	44,0	44,0	44,0	0,0
Andere overdrachten van de fede- rale overheid (Pr. 070, 150-gedeeltelijk, 260- gedeeltelijk)	249,6	266,4	264,9	281,9	16,9
Dode hand	100,3	105,2	116,5	119,3	2,8
Financiering taalpremies	0	7,8	0,3	2,8	2,5
Compensatie overheveling federaal personeel naar onroerende voorhef- fing	2,7	2,7	5,4	5,5	0,1
Dotatie voor mobiliteit	146,6	150,7	142,8	154,3	11,6
Overdracht afkomstig van de Brusselse Agglomeratie (Prog. 080)	255,9	135,1	239,1	325,1	85,9
Totale algemene dotaties	1.618,3	1.545,2	1.583,2	1.782,5	199,2
Realisatiepercentage algemene dotaties	97,9%	94,7%	94,7%	104,4%	-

Bron: Rekenhof op basis van de SAP-uitvoeringsgegevens

(in miljoen euro)

In 2021 bedragen die ontvangsten 1.782,5 miljoen euro, terwijl ze op 1.707,3 miljoen euro waren geraamd (104,4%). In vergelijking met het voorgaande jaar stijgen ze met nagenoeg 200 miljoen euro (+12,6 %), voornamelijk vanwege de toegenomen PB-overdrachten vanuit de federale overheid en de toegenomen overdrachten vanuit de Brusselse Agglomeratie.

1.5.3.1 Overdrachten van de federale overheid: deel PB – BFW

De middelen (deel PB) die de federale Staat toewijst in het kader van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten (BFW)⁸³ en de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen, belopen in 2021 1.175,5 miljoen euro (d.i. een stijging met 96,4 miljoen euro in vergelijking met 2020). Die verbetering houdt verband met de gunstigere inflatie- en groeiparameters, namelijk 1,3 % en 4,1 %⁸⁴ voor 2021 tegenover 0,8 % en -10,6 % voor 2020⁸⁵. De positieve bijstelling van de parameters voor 2020⁸⁶ resulteerde bovendien in positieve afrekeningen voor dat jaar.

Net zoals de voorgaande jaren stemmen de aangerekende ontvangsten integraal overeen met de begrotingsramingen.

⁸³ Hierna « de bijzondere financieringswet » genoemd.

⁸⁴ Economische begroting van het Federaal Planbureau (FPB) van februari 2021.

⁸⁵ Economische begroting van het FPB van juni 2020.

⁸⁶ De economische begroting van februari 2021 raamde de inflatie op 0,74 % en de werkelijke groei van het bbp op -6,2 % voor het jaar 2020.

De middelen in samenhang met de overgedragen bevoegdheden (1.132,3 miljoen euro)⁸⁷ werden terecht op ESR-basis geraamd en aangerekend op de Brusselse middelenbegroting (vastgestelde rechten). Ze stemmen bijgevolg niet overeen met de werkelijke bedragen van de stortingen door de federale Staat, waarop de FOD Financiën de volgende inhoudingen heeft uitgevoerd:

- een inhouding van 2 % (22,7 miljoen euro) in verband met het jaarlijks deel van het terug te betalen bedrag dat overeenstemt met de herziening van de autonomiefactor voor de jaren 2015 tot 2017, die in 2018 werd uitgevoerd⁸⁸;
- een inhouding met toepassing van het horizontaal protocol (215,5 miljoen euro), die overeenstemt met de raming van de behoeften van de instellingen en van de FOD Sociale Zekerheid voor het beheer van sommige overgedragen bevoegdheden⁸⁹.

De werkelijk geïnde ontvangsten belopen bijgevolg 894,2 miljoen euro.

1.5.3.2 Andere overdrachten van de federale Staat

De andere overdrachten vanuit de federale overheid zijn globaal gezien in overeenstemming met de ramingen.

De raming van 2,7 miljoen euro die in programma 150 *Openbaar ambt* van de begroting was ingeschreven voor taalpremies, werd gerealiseerd ten belope van 2,8 miljoen euro. De FOD Binnenlandse Zaken heeft dat bedrag in 2021 vereffend om er de premies mee te financieren die de ambtenaren van de DBHR ontvingen in 2018⁹⁰.

Het feit dat de dotatie voor de mobiliteit steeg in vergelijking met het voorgaande jaar (+11,6 miljoen euro), is toe te schrijven aan de positieve impact van het groeipercentage van het bbp in 2021, waaraan die dotatie ten belope van 50 % wordt aangepast.

1.5.3.3 Overdrachten afkomstig van de Brusselse Agglomeratie

De onder die noemer aangerekende ontvangsten (325,1 miljoen euro) liggen hoger dan geraamd (+75,1 miljoen euro), wat neerkomt op een realisatiepercentage van 130,0 %. Naast de door Brussel Fiscaliteit bevestigde kasuitgaven ten belope van 245,4 miljoen euro, omvatten de aangerekende ontvangsten immers ook 79,5 miljoen euro aan correcties ingevolge de aansluiting die werd gemaakt tussen de nog openstaande schuldvorderingen en schulden in de rekeningen van Brussel Fiscaliteit en die van de diensten van de regering.

Die ontvangsten omvatten vastgestelde rechten in verband met de opcentiemen die de Agglomeratie heft op de door Brussel Fiscaliteit vastgestelde onroerende voorheffing

---

⁸⁷ Namelijk het totaalbedrag van de PB-overdrachten vanuit de federale overheid (1.175,5 miljoen euro) min de storting in uitvoering van artikel 46bis van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse Instellingen (43,2 miljoen euro). In de tabel wordt de formulering « middelen aan gemeenten » gebruikt.

⁸⁸ Overeenkomstig de ESR-methodologie moest de impact van de regularisatie in samenhang met de definitieve bepaling van de autonomiefactor (151,8 miljoen euro) volledig in aanmerking worden genomen in 2018. Het Rekenhof had bij zijn controle van de algemene rekening 2018 echter opgemerkt dat dat bedrag niet was aangerekend in de rekening van uitvoering van de begroting. Om dat hiaat te ondervangen, heeft het INR een correctie ten belope van het overeenstemmende bedrag toegepast, die een negatieve invloed had op het vorderingensaldo 2018 van de gewestelijke entiteit. Die verrichting werd uiteindelijk geregulariseerd door een bijkomend bedrag van 151,8 miljoen euro vast te leggen en te vereffenen op een passende basisallocatie, die werd gecreëerd door de ordonnantie van 30 september 2021 houdende goedkeuring van de algemene rekening en eindregeling van de begroting van de diensten van de Regering voor het jaar 2018.

⁸⁹ Cf. punt 1.6.4.2 *Boeking van de verrichtingen in verband met de overgedragen bevoegdheden die nog worden beheerd door de federale socialezekerheidsinstellingen*.

⁹⁰ Koninklijk besluit van 19 december 2021 voor het toekennen van de toelagen voor de financiering van de taalpremies betaald in en 2018 door de Brusselse instellingen en diensten.

(322,4 miljoen euro) en verkeersbelasting (2,6 miljoen euro), waarna ze die terugstort aan het gewest. Ze stijgen met 35,9 % in vergelijking met 2020.

I.5.4 Niet-fiscale ontvangsten

In 2021 bedragen de algemene niet-fiscale ontvangsten, zonder de leningopbrengsten, 141,6 miljoen euro, terwijl ze op 148,5 miljoen euro waren geraamd (95,4 %). In vergelijking met het voorgaande jaar dalen ze met 17,1 miljoen euro (-10,8 %), voornamelijk door de teruggelopen ontvangsten in samenhang met het gewestelijke vastgoedbeheer (in essentie door de verkoop van het CCN-gebouw voor 66,5 miljoen euro in 2020), maar de daling wordt getemperd door de toegenomen ontvangsten vanuit de Europese Unie.

Tabel 16 Algemene niet-fiscale ontvangsten

	2020	2021	Variatie 2020-2021
Terugbetalingen van subsidies	15,2	7,3	-7,9
Gewestelijk vastgoedbeheer	70,6	2,5	-68,1
Ontvangsten EU	7,5	67,5	60,0
Veiligheidsfonds	55,0	55,0	0,0
Verwijlinteressen en beleggingsinstrenten	3,9	4,2	0,3
Andere	6,4	5,0	-1,4
Totaal	158,7	141,6	-17,1

Bron: Rekenhof op basis van de SAP-uitvoeringsgegevens

(in miljoen euro)

Sommige gerealiseerde ontvangsten lagen hoger dan geraamd:

- De ontvangsten vanuit de Europese Unie belopen in totaal 67,5 miljoen euro, terwijl ze op 21,1 miljoen euro waren geraamd. Ze omvatten kapitaalontvangsten voor de structurele fondsen 2014-2020 (22,4 miljoen euro, tegenover een raming van 18,8 miljoen euro), courante overdrachten en investeringssteun in het kader van de FHV (42,9 miljoen euro; geen begrotingsraming⁹¹), alsook courante overdrachten en kapitaaloverdrachten in samenhang met de tenuitvoerlegging van het project Cairgo Bike⁹² (2,2 miljoen euro, tegenover een raming van 2,3 miljoen euro).

Het Rekenhof wijst erop dat de totale, door de FHV gefinancierde ontvangsten voor herstel stroken met het voormelde bedrag dat werd aangerekend bij de ontvangsten, volgens het overzicht in het verslag van de budgettaire monitoring. Dat overzicht is gestructureerd per maatregel van het PHV, maar vermeldt niet op welke basisallocaties de uitgaven zijn geboekt. Het gaat om diverse basisallocaties in de begrotingen van de DBHR en van de ABI's van de gewestelijke entiteit.

- De terugbetalingen van subsidies (van alle aard) belopen 7,2 miljoen euro, terwijl ze op 2,4 miljoen euro waren geraamd, en de instrenten (van alle aard) belopen 4,2 miljoen euro in plaats van de geraamde 0,4 miljoen euro.

Sommige ontvangsten werden daarentegen niet gerealiseerd, of vielen lager uit dan geraamd:

- Voor de ramingen in programma 204 *Gedelegeerde opdracht aan de GIMB* (52,5 miljoen euro) was er geen enkele realisatie. De ramingen hadden betrekking op de terugbetaling van leningen (kapitaal en rente) die aan de betrokken instelling werden verstrekt voor de toekenning van kredieten aan Brusselse ondernemingen en de leveranciers van de horecasector vanwege de COVID-19-crisis⁹³. Zoals het Rekenhof benadrukte in zijn

⁹¹ Cf. punt I.2.2.3 *Traject van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*.

⁹² Dat project wordt voor 80 % gefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) via het initiatief Urban Innovative Actions, dat de luchtkwaliteit in Brussel wil verbeteren door massaal in te zetten op cargofietsen.

⁹³ 51,5 miljoen euro aan kapitaal (vereffeningen van de leningen in 2020: 31,5 miljoen euro en in 2021: 20 miljoen euro) en 1 miljoen euro aan instrenten.

verslag van 10 november 2021⁹⁴, hielden de aangepaste ontvangstenramingen immers geen rekening met de nieuwe terugbetalingsmodaliteiten die zijn vervat in een bijvoegsel van 21 september 2021 bij de overeenkomst van 30 april 2020 tussen het gewest en de nv Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel (GIMB). Die modaliteiten bepalen dat de GIMB de leningen slechts moet terugbetalen in functie van de bedragen die ze zelf recupereert. Aangezien er geen enkele terugbetaling gepland was in 2021, vond het Rekenhof die ontvangstenramingen voorbarig.

- De ramingen in programma 205 *Steun voor de commerciële huur* (4,5 miljoen euro) werden slechts gerealiseerd ten belope van 45 duizend euro. Ze hadden betrekking op terugbetalingen van kredieten (deel kapitaal) door privébedrijven, in samenhang met leningen aan commerciële huur in het kader van de gezondheidscrisis⁹⁵.
- De ramingen in programma 170 *Gewestelijk vastgoedbeheer* (9,4 miljoen euro) werden slechts gerealiseerd ten belope van 2,5 miljoen euro, voornamelijk omdat de verkoop van vastgoed die een geraamde ontvangst van 5,6 miljoen euro moest opleveren, uitgesteld werd tot 2022.

I.5.5 Bestemde ontvangsten

De voor de begrotingsfondsen bestemde ontvangsten belopen 143,6 miljoen euro, terwijl ze op 236,0 miljoen euro waren geraamd (zonder de leningopbrengsten).

De commentaar over deze ontvangsten is opgenomen in [I.7 Begrotingsfondsen](#).

I.6 Uitgaven

I.6.1 Algemeen overzicht van de uitvoering van de begroting en evolutie van de realisaties

De vastleggingskredieten in de aangepaste begroting 2021 van de DBHR belopen 7.094,3 miljoen euro en de vereffeningskredieten belopen 7.147,2 miljoen euro.

De bedragen die werden aangerekend ten laste van de vastleggings- en de vereffeningskredieten belopen 6.386,2 en 6.425,6 miljoen euro, wat neerkomt op uitvoeringspercentages van 90,0 % en 89,9 %.

---

⁹⁴ Verslag van het Rekenhof over de ontwerpen van ordonnantie houdende de aanpassing van de begrotingen voor 2021 en de initiële begrotingen 2022 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

⁹⁵ In 2021 toegekende leningen: 3,8 miljoen euro.

Tabel 17 Begrotingsuitgaven

	Aangepaste begroting 2021	Uitvoering 2021	Vershil	Uitvoerings- graad
<i>Luik vastleggingen</i>				
Gesplitste kredieten	6.577,5	6.127,8	449,6	93,2%
Gesplitste variabele kredieten	212,6	77,9	134,8	36,6%
Totaal (zonder aflossingen)	6.790,1	6.205,7	584,4	91,4%
Aflossingen van de schuld	304,2	180,5	123,7	59,3%
Totale vastleggingskredieten	7.094,3	6.386,2	708,1	90,0%
<i>Luik vereffening</i>				
Gesplitste kredieten	6.646,3	6.173,0	473,3	92,9%
Gesplitste variabele kredieten	196,6	72,0	124,6	36,6%
Totaal (zonder aflossingen)	6.842,9	6.245,1	597,9	91,3%
Aflossingen van de schuld	304,2	180,5	123,7	59,3%
Totale vereffeningkredieten	7.147,2	6.425,6	721,6	89,9%

Bron: Rekenhof, op basis van de uitvoeringsrekening van de begroting (in miljoen euro)
en de SAP-uitvoeringsgegevens

De aflossingen (terugbetaling van kapitaal) van leningen van de directe schuld belopen 180,5 miljoen euro, waarvan 170,5 miljoen euro is aangerekend ten laste van de gesplitste (niet-variabele) kredieten, overeenkomstig de begrotingsraming, en 10,0 miljoen euro is aangerekend ten laste van het Fonds voor het beheer van de gewestenschuld (variabele kredieten). De raming beliep 133,7 miljoen euro.

Zonder die aflossingen belopen de uitvoeringspercentages op het niveau van de vastleggingen en de vereffeningen 91,4 % en 91,3 %.

De volgende tabellen geven de evolutie weer van de verwezenlijkte uitgaven voor de vastleggingen en de vereffeningen in de periode 2018-2021.

Tabel 18 Evolutie van de uitgaven bij de vastleggingen (zonder aflossingen)

Vastleggingen	2018	2019	2020	2021	Variatie 2020- 2021	Variatie 2018-2021
Gesplitste kredieten	4.778,3	4.886,7	5.621,9	6.127,8	506,0	1.349,6
Gesplitste variabele kredieten	63,3	88,2	64,0	77,9	13,9	14,5
Totale uitgaven (zonder aflossingen)	4.841,6	4.975,0	5.685,9	6.205,7	519,8	1.364,1
<i>Uitvoeringspercentage</i>	<i>90,4%</i>	<i>93,5%</i>	<i>88,3%</i>	<i>91,4%</i>	-	-

Bron: Rekenhof, op basis van de uitvoeringsrekening van de begroting (in miljoen euro)
en de SAP-uitvoeringsgegevens

Tabel 19 Evolutie van de uitgaven bij de vereffeningen (zonder aflossingen)

Vereffeningen	2018	2019	2020	2021	Variatie 2020- 2021	Variatie 2018- 2021
Gesplitste kredieten	4.760,7	5.023,3	5.657,4	6.173,0	515,6	1.412,4
Gesplitste variabele kredieten	61,4	92,0	61,5	72,0	10,5	10,6
Totale uitgaven (zonder aflossingen)	4.822,1	5.115,2	5.718,9	6.245,1	526,1	1.423,0
<i>Uitvoeringspercentage</i>	<i>92,3%</i>	<i>95,3%</i>	<i>89,2%</i>	<i>91,3%</i>	-	-

Bron: Rekenhof, op basis van de uitvoeringsrekeningen van de begrotingen (in miljoen euro)
en de SAP-uitvoeringsgegevens

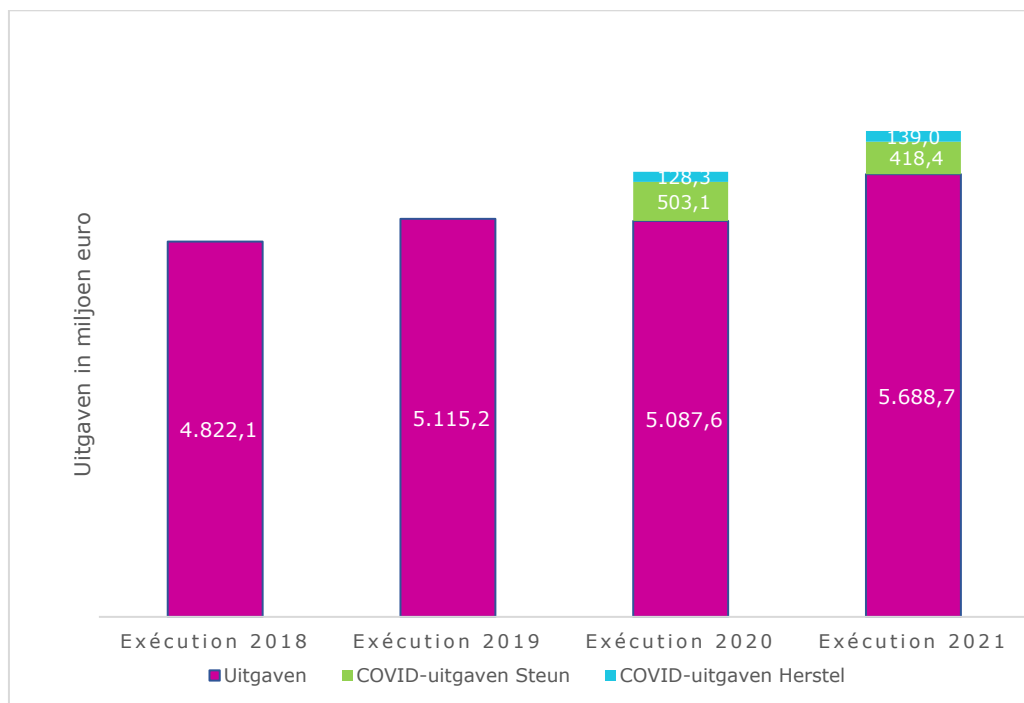
In 2021 zijn de vastleggingen (zonder de uitgaven in samenhang met leningen) met 520 miljoen euro (+9,1 %) toegenomen ten opzichte van het voorgaande jaar. De vereffeningen (zonder aflossingen) zijn in dezelfde grootteorde gestegen (+526 miljoen euro, of +9,2 %).

Het uitvoeringspercentage van de vastleggingen (zonder aflossingen) ligt hoger dan het gemiddelde percentage in de periode 2018-2020 (91,4 % tegenover 90,7 %), terwijl het uitvoeringspercentage van de vereffeningen lager uitvalt (91,3 % tegenover 92,3 %).

Tussen 2018 en 2021 zijn zowel de vastgelegde uitgaven als de vereffende uitgaven met nagenoeg 1,4 miljard euro toegenomen (+28,2 % en +29,5 %). In die periode stegen de vereffende uitgaven gemiddeld met 9,0 % per jaar.

Zoals de volgende grafiek aantoont, zijn de uitgaven (zonder aflossingen) met 1,1 miljard euro toegenomen (d.i. 22,1 %) tussen 2019 en 2021. Die stijging is voor de helft (0,56 miljard euro) toe te schrijven aan de maatregelen die de negatieve impact van de COVID-19-pandemie moesten temperen.

Figuur 3 Stijging van de uitgaven (vereffeningen) en impact van de gezondheidscrisis

Bron: Rekenhof, SAP-uitvoeringsgegevens

Als de uitzonderlijke uitgaven van de regering voor de gezondheidscrisis en het post-COVID-herstel buiten beschouwing worden gelaten, belopen de uitgaven van het jaar 2021 nagenoeg 5,7 miljard euro, tegenover 5,1 miljard in 2019 en 2020. Tussen 2019 en 2021 zouden de uitgaven dan zo'n 11,2 % zijn toegenomen, d.w.z. een gemiddelde endogene groei met 5,5 % op jaarbasis.

Om de bedragen te bepalen die werden besteed aan de steun- en herstelmaatregelen, heeft het Rekenhof zich gebaseerd op de gegevens uit het verslag van het budgettair monitoringcomité. Omdat de uitvoeringcijfers in dat document voorlopig zijn, duiken er verschillen op met de gegevens uit de begrotingsapplicatie BruBudget, zowel wat de bedragen betreft van de kredieten die zijn ingeschreven in de diverse basisallocaties voor die maatregelen, als wat de uitvoering ervan betreft.

De volgende tabel geeft een overzicht van die verschillen bij de vereffeningen⁹⁶.

Tabel 20 Uitvoering van de uitgaven van het jaar 2021 in samenhang met de maatregelen die werden genomen in het kader van de gezondheids crisis

"COVID-kredieten" 2021	Verslag monitoringcomité		Uitvoering van de begroting (SAP)		
	Vereffening-kredieten	Uitvoering	Vereffening-kredieten	Uitvoering*	Percentage
Steunmaatregelen	549.600 ⁹⁷	416.727	422.948	418.375	98,9%
Herstelmaatregelen	217.300	159.628	180.430	139.033	77,1%
Totaal	766.900	576.356	603.378	557.409	92,4%

* Voor sommige kredieten en de uitvoering ervan, waarvan slechts een deel betrekking heeft op COVID-maatregelen, werden de bedragen gealigneerd op die in het verslag van het monitoringcomité.

Bron: gegevens van Brussel Financiën en Begroting, (in duizend euro)
Begrotingsgegevens en SAP-uitvoeringsgegevens (BruBudget)

Steunmaatregelen

Het Rekenhof stelt vast dat volgens het verslag van het monitoringcomité een bedrag van 549,6 miljoen euro aan vereffeningkredieten werd besteed aan steunmaatregelen, terwijl in de begrotingsapplicatie BruBudget van SAP sprake is van een bedrag van 422,9 miljoen euro.

Het verschil van 126,7 miljoen euro vloeit voornamelijk voort uit het feit dat het monitoringcomité diverse kredieten overschatte, zoals:

- de kredieten voor steunmaatregelen aan bedrijven⁹⁸ (301,7 in plaats van 192,8 miljoen euro);
- de kredieten voor steun aan de sector van de dienstencheques (12 miljoen euro, terwijl er geen kredieten waren ingeschreven op de betrokken basisallocatie⁹⁹);
- de kredieten voor steun aan bezoldigd vervoer¹⁰⁰ (6,2 in plaats van 2,9 miljoen euro).

Ter herinnering: de regering had beslist een bedrag van 375 miljoen euro (volgens het ESR)¹⁰¹ met betrekking tot die steunmaatregelen buiten de begrotingsdoelstelling te houden en verwees daarvoor naar de toepassing van de algemene ontsnappingsclausule. Bij ontstentenis van beslissingen van de Europese instanties daarover, heeft de uitvoering van die uitgaven

⁹⁶ Voor de vastleggingen vermeldt het verslag van het monitoringcomité enkel de kredieten en niet de uitvoeringen. Voor de steunmaatregelen belopen de kredieten 546,1 miljoen euro, tegenover 419,5 miljoen euro volgens de SAP-gegevens (vastgelegd ten belope van 416,5 miljoen euro), en voor de herstelmaatregelen belopen de kredieten 190,6 miljoen euro (144,5 miljoen euro volgens de SAP-gegevens, vastgelegd ten belope van 135,6 miljoen euro).

⁹⁷ Dat bedrag is hoger dan het bedrag in de memorie van toelichting van de ontvangsten- en uitgavenbegroting voor het begrotingsjaar 2022 (met inbegrip van de aanpassing van de begrotingen voor het jaar 2021), namelijk 478,5 miljoen euro. Het verschil (71,2 miljoen euro) bestaat voornamelijk uit een bedrag van 60,3 miljoen euro voor een bijkomende dotatie aan de GGC en uit supplementen voor het schoonmaken van de MIVB-bussen (+5,8 miljoen euro) en voor steun aan bedrijven (+7,3 miljoen euro). Het voorziene bedrag voor de overwinteringsleningen (aan Brusoc gedelegeerde opdracht) werd echter met 3 miljoen euro verminderd.

⁹⁸ BA 12.021.38.09.3132 *Steun aan ondernemingen in het kader van de gezondheids crisis COVID-19 (toepassing van de artikelen 28 en 30 van de ordonnantie van 3 mei 2018 betreffende de steun voor de economische ontwikkeling van ondernemingen).*

⁹⁹ BA 16.009.38.03.3131 *Exploitatiesubsidies aan de privéondernemingen die de dienstencheques uitgeven in het kader van de gezondheids crisis COVID-19.*

¹⁰⁰ BA 12.021.38.06.3132 *Steun tot vergoeding van de exploitanten van het bezoldigd personenvervoer die getroffen zijn door de dringende maatregelen om de verspreiding van het coronavirus COVID-19 te beperken (bijzonderemachtenbesluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering nr. 2020/016).*

¹⁰¹ Cf. 1.2.2.3 *Traject van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.*

(volgens het ESR¹⁰²) een impact op het begrotingsaldo en op het vorderingensaldo 2021. Het gaat om een bedrag van 382,1 miljoen euro.

Tot slot werd het volledige bedrag van de COVID-provisie¹⁰³ (300 miljoen euro) wel degelijk verdeeld over specifieke basisallocaties voor de betrokken maatregelen.

Herstelmaatregelen

Volgens het verslag van het budgettair monitoringcomité beliepen de vereffeningskredieten voor herstelmaatregelen en de bijbehorende uitvoeringen respectievelijk 217,3 en 155,6 miljoen euro, terwijl in de begrotingsapplicatie BruBudget van SAP sprake is van 180,4 en 139,0 miljoen euro¹⁰⁴.

Het vastgestelde verschil (36,9 miljoen euro) op het niveau van de kredieten vloeit voornamelijk voort uit de overschatting van de maatregelen voor steun aan de werkgelegenheid¹⁰⁵ (30,3 in plaats van 10,3 miljoen euro), voor steun aan commerciële huur¹⁰⁶ (18,0 in plaats van 7 miljoen euro) en de deelneming in het kapitaal van *finance.brussels*¹⁰⁷ (26,4 in plaats van 21,4 miljoen euro). Bovendien heeft het Rekenhof een totaalbedrag van 2,2 miljoen euro¹⁰⁸ aan kredieten voor herstelmaatregelen geïdentificeerd die niet zijn vermeld in het verslag van het monitoringcomité.

Wat de uitvoering betreft, is het vastgestelde verschil (+20,6 miljoen euro) in essentie toe te schrijven aan het verschil (23 miljoen euro) op het vlak van de uitgaven voor de al vernoemde werkgelegenheidsmaatregelen (30,3 in plaats van 7,3 miljoen euro), wat wordt getemperd door het feit dat de uitvoeringen lager uitvallen voor sommige kredieten, ten opzichte van de werkelijke uitvoeringen die in SAP zijn vermeld.

De vereffeningen in het kader van de gezondheidscrisis en het herstel hebben in totaal voornamelijk betrekking op deze sectoren:

---

¹⁰² Vereffeningen, zonder codes 8 en code 0310.

¹⁰³ BA 06.001.99.01.0100 *Provisieel krediet bestemd voor het dekken van allerhande uitgaven*.

¹⁰⁴ Die bedragen omvatten uitgaven die niet zijn vermeld in het verslag van het budgettair monitoringcomité (2,2 miljoen euro voor de vereffeningskredieten en 0,9 miljoen euro voor de vereffeningen).

¹⁰⁵ BA 16.006.15.18.4140 *Werkingsubsidie aan Actiris voor de tewerkstellingspremie in het kader van de gezondheidscrisis COVID-19*.

¹⁰⁶ BA 12.022.40.01.8112 *Kredietverleningen aan privébedrijven in het kader van de leningen voor commerciële huur*.

¹⁰⁷ BA 12.011.22.01.8141 *Deelneming in het kapitaal van het niet geconsolideerde gedeelte van *finance.brussels* (GIMB) of van een van haar filialen in het kader van het beleid van kredietverleningen aan bedrijven*.

¹⁰⁸ Uitgevoerd ten belope van 0,9 miljoen euro.

- economie en werkgelegenheid: 290,3 miljoen euro;
- gemeenschapscommissies (gezondheid, maatschappij, cultuur): 176,6 miljoen euro;
- plaatselijke besturen: 31,0 miljoen euro;
- huisvesting: 21,0 miljoen euro;
- mobiliteit: 14,7 miljoen euro;
- milieu-energiepremies: 10,2 miljoen euro;
- toerisme: 6,5 miljoen euro;
- andere sectoren: 7,1 miljoen euro.

I.6.2 Uitsplitsing van de uitgaven volgens de economische benadering

De uitgaven kunnen worden uitgesplitst op basis van een functionele benadering of op basis van een economische benadering. De functionele benadering verdeelt de uitgaven op basis van de verschillende beleidsdomeinen vermeld in de onderverdelingen per opdracht van de algemene uitgavenbegroting¹⁰⁹; de tweede benadering verdeelt de uitgaven volgens de uitgaande financiële stroom die ze genereren, gebaseerd op de ESR-classificatie.

De volgende tabel stelt de uitgaven (vereffeningen) 2021 voor en hun evolutie in vergelijking met het voorgaande jaar, op basis van de economische benadering.

Tabel 21 Uitgaven (vereffeningen) volgens de economische classificatie

Econ. class.	Omschrijving	2021	2020	Vershil	Vershil in %
1	Personeels- en werkingsuitgaven	443,0	387,0	56,0	14,5%
2	Intrestlasten van de schuld	150,4	138,3	12,1	8,8%
3	Inkomensoverdrachten aan andere sectoren	763,4	711,3	52,1	7,3%
4	Inkomensoverdrachten binnen de overheidssector	3.530,5	3.345,0	185,5	5,5%
5	Kapitaaloverdrachten aan andere sectoren	131,8	137,1	-5,3	-3,9%
6	Kapitaaloverdrachten binnen de overheidssector	762,0	591,2	170,8	28,9%
7	Investerings	335,2	319,5	15,7	4,9%
8	Kredietverleningen en deelnemingen	86,0	50,8	35,2	69,2%
0	Andere (niet-uitgesplitst)	42,7	38,6	4,1	10,7%
	Totale uitgaven (zonder aflossingen)	6.245,1	5.718,9	526,1	9,2%

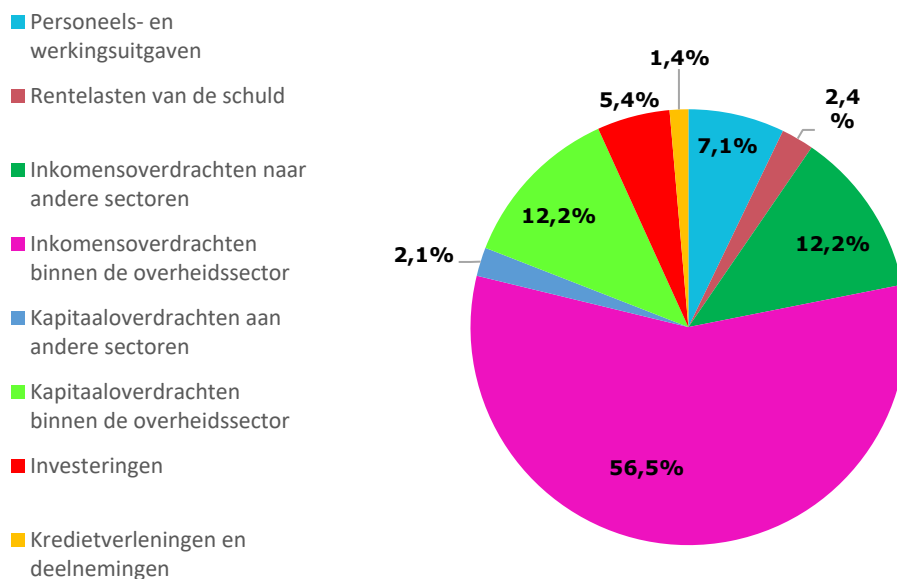
Bron: Rekenhof, SAP-uitvoeringsgegevens

(in miljoen euro)

¹⁰⁹ In bijlage 2 is een uitsplitsing per opdracht (functionele benadering) van de uitgaven van 2021 en hun evolutie in vergelijking met 2020 opgenomen.

De volgende grafiek geeft de economische verdeling van de uitgaven 2021 weer in procent van het totaal.

Figuur 4 Verdeling van de uitgaven (vereffeningen) 2021 volgens de economische benadering (in % van de totale uitgaven)

Bron: Rekenhof, SAP-gegevens

Nagenoeg 69 % van de uitgaven zonder aflossingen (4.292,6 miljoen euro) heeft betrekking op de financiële stromen, zowel courant als van kapitaal, binnen de overheidsbesturen. Die stromen stijgen met 356,3 duizend euro (+9,1 %) ¹¹⁰ in vergelijking met het voorgaande jaar.

De stijging van de courante overdrachten situeert zich voornamelijk bij de dotaties en subsidies aan de geconsolideerde overheidsinstellingen (+117 miljoen euro) en aan de plaatselijke overheidsbesturen (+78 miljoen euro), terwijl de dotaties en subsidies aan de andere institutionele groepen dalen (-15,3 miljoen euro) ¹¹¹.

De financiële stromen (courant en van kapitaal) naar andere sectoren (vzw's, gezinnen, niet geconsolideerde privé- of overheidsbedrijven, enz.) belopen 895,2 miljoen euro (14,3 % van de totale uitgaven). Ze stijgen met 46,8 miljoen euro (5,5%) in vergelijking met het jaar voordien. De courante overdrachten (763,4 miljoen euro) omvatten voornamelijk de bedrijfssubsidies ¹¹² (541 miljoen euro, +59 miljoen euro), de overdrachten aan vzw's en aan gezinnen (159 miljoen euro, -27,5 miljoen euro) en de terugbetalingen van belastingen en annulaties van

¹¹⁰ Inkomensoverdrachten: +185,5 miljoen euro (+5,5 %); kapitaaloverdrachten: +170,8 miljoen euro (+28,9 %). Die laatste zijn onder meer gestegen ten voordele van de MIVB (+101 miljoen euro) en de BGHM (+71 miljoen euro).

¹¹¹ Voornamelijk de gemeenschapscommissies.

¹¹² Voornamelijk de inkomensoverdrachten uitgekeerd door de overheid in het kader van het economische en sociale beleid aan ingezetenen die verhandelbare goederen en/of diensten voortbrengen (economische classificatie, januari 2020).

vastgestelde rechten uit voorgaande jaren (60,9 miljoen euro, +19,2 miljoen euro). De kapitaaloverdrachten (131,8 miljoen euro) dalen met 3,9 %.

De personeelsuitgaven (223,6 miljoen euro) en de werkingsuitgaven (219,4 miljoen euro) van de DBHR vertegenwoordigen samen 7,1% van de totale uitgaven. Ze stijgen met 56 miljoen euro (14,5%) in vergelijking met het jaar voordien.

De rentelasten van de schuld (150,4 miljoen euro) stijgen met 12,1 miljoen euro (+8,8 %) en vertegenwoordigen 2,4 % van de totale uitgaven.

De investeringen (335,2 miljoen euro) vertegenwoordigen 5,4 % van de totale uitgaven. Ze stijgen met 15,7 miljoen euro (+4,9 %) in vergelijking met 2020 en omvatten uitgaven in samenhang met water- en wegenwerken (252,9 miljoen euro) en met de aankoop van terreinen en gebouwen (46,7 miljoen euro). Het saldo (35,7 miljoen euro) betreft aankopen van materieel en uitgaven op het vlak van vermogensinvesteringen.

De kredietverleningen en deelnemingen vertegenwoordigen 1,4 % van de totale uitgaven. Ze belopen 86 miljoen euro in 2021 (+35,2 miljoen euro in vergelijking met 2020).

De verrichtingen met code o *Niet-verdeelde uitgaven* (42,7 miljoen euro), tot slot, omvatten 35,9 miljoen euro¹¹³ aan terugbetaalbare kredietverleningen alsook diverse subsidies, onder meer in het kader van gedelegeerde opdrachten.

I.6.3 Onderbenutting van vereffeningskredieten

In 2021 was er een totaalsaldo¹¹⁴ van 597,9 miljoen euro aan onbenutte vereffeningskredieten in de begroting van de DBHR. De onderbenutting is als volgt uit te splitsen (volgens de economische benadering):

Tabel 22 Onderbenutting 2021 volgens de economische classificatie

Econ. class.	Omschrijving	Vereffeningskredieten 2021	Vereffeningen 2021	Saldo	Benuttings-%
1	Personeels- en werkingsuitgaven	502,9	443,0	59,9	88,1%
3	Inkomensoverdrachten aan andere sectoren	797,9	763,4	34,5	95,7%
4	Inkomensoverdrachten binnen de overheidssector	3.580,2	3.530,5	49,7	98,6%
5	Kapitaaloverdrachten aan andere sectoren	138,1	131,8	6,3	95,4%
6	Kapitaaloverdrachten binnen de overheidssector	793,3	762,0	31,3	96,1%
7	Investeringen	363,9	335,2	28,7	92,1%
8	Kredietverleningen en deelnemingen	422,0	86,0	336,0	20,4%
0	Andere	49,4	42,7	6,7	86,5%
	<i>Primaire uitgaven</i>	6.647,7	6.094,7	553,1	91,7%
2	Rentelasten van de overheidsschuld	195,2	150,4	44,8	77,1%
	Totale uitgaven (zonder aflossingen)	6.842,9	6.245,1	597,9	91,3%

Bron: Rekenhof, SAP-uitvoeringsgegevens

(in miljoen euro)

¹¹³ Waarvan 20 miljoen euro aan de GIMB ten voordele van de horecasector wegens de gezondheidscrisis.

¹¹⁴ Zonder aflossingen van de schuld, met inbegrip van de variabele kredieten.

Om de impact van de onderbenutting van de vereffeningskredieten op de operationele werking van het gewest (diensten van de regering) te analyseren, dienen de volgende elementen buiten beschouwing te worden gelaten:

- de kredieten voor kredietverleningen en deelnemingen die het vorderingensaldo niet beïnvloeden¹¹⁵;
- de kredieten inzake rentelasten op de overheidsschuld, waarop de regering slechts een beperkte invloed kan uitoefenen, aangezien hun evolutie afhangt van externe factoren;
- diverse interne verrichtingen¹¹⁶ zonder impact op het vorderingensaldo.

Tabel 23 Operationele onderbenutting 2021

	Vereffeningskredieten 2021	Vereffeningen 2021	Saldo
Totale onderbenutting	6.842,9	6.245,1	597,9
Rentelasten van de overheidsschuld	195,2	150,4	44,8
Kredietverleningen en deelnemingen	422,0	86,0	336,0
Diverse interne verrichtingen	49,4	42,7	6,7
Operationele onderbenutting	6.176,4	5.966,0	210,5

Bron: Rekenhof, SAP-uitvoeringsgegevens

(in miljoen euro)

De aldus bepaalde operationele onderbenutting beloopt 210,5 miljoen euro, d.i. 3,4 % van de geselecteerde vereffeningskredieten. Dat onderbenuttingspercentage is vergelijkbaar met het gemiddelde van de drie voorgaande begrotingsjaren (3,5%). Zonder de variabele kredieten die samenhangen met de begrotingsfondsen, beloopt de operationele onderbenutting 200,4 miljoen euro.

De operationele onderbenutting van de gesplitste kredieten vanuit de functionele benadering (per begrotingsprogramma) wordt commentariseerd in bijlage 3.

Bij de berekening van het aangepaste vorderingensaldo 2021 beoogde de regering een (operationele) onderbenutting ten belope van 240 miljoen euro voor de volledige geconsolideerde begroting van de gewestelijke entiteit. Er was geen verdeling van dat bedrag onder de begrotingen van de DBHR en de geconsolideerde instellingen vastgelegd.

Uit de vergelijking van de verrichtingen die werden vermeld in de definitieve afsluiting van de economische hergroepering van de verrichtingen van de gewestelijke entiteit, die op 27 juli 2022 werd geactualiseerd, en de definitieve geconsolideerde begroting na aanpassing komt naar voren dat de totale onderbenutting volgens het ESR 741,0 miljoen euro beloopt, namelijk een onderbenutting van de uitgavenkredieten van de gewestelijke entiteit (DBHR en autonome bestuursinstellingen) ten belope van 711 miljoen euro, met daarbovenop het feit dat de ontvangsten 30,0 miljoen euro hoger uitvielen dan was geraamd. De gegevens in het verslag van het monitoringcomité, die op diezelfde datum werden geactualiseerd, vermelden echter een totale niet-uitvoering van 685,4 miljoen euro. Het verschil (55,6 miljoen

¹¹⁵ De onderbenutting van de kredieten met code 8 (336 miljoen euro) situeert zich voornamelijk bij deze uitgaven:

- voorziening voor een lening aan de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM) voor de financiering van haar opdrachten, in programma 25.005 (122,0 miljoen euro);
- voorziening voor een lening aan het Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor de financiering van zijn opdrachten, in programma 25.007 (100,0 miljoen euro);
- vervroegde renteterugbetalingen in samenhang met swap-verrichtingen, in programma 06.002 (80,0 miljoen euro);
- deelneming in het kapitaal van het niet-geconsolideerde deel van *finance.brussels* (GIMB) of van een van haar filialen in het raam van het beleid inzake kredietverleningen aan ondernemingen, in programma 12.011 (21,4 miljoen euro). In 2021 heeft *finance.brussels* geen fondsen opgevraagd.

¹¹⁶ Verrichtingen met ESR-code 0310.

euro) is volgens de administratie toe te schrijven aan verschillende groeperings- en eliminatiemethodes, zonder bijkomende toelichting.

De doelstelling die de regering beoogde op het moment van de begroting kon dus worden bereikt zonder gebruik te maken van maatregelen waarmee de uitvoering van bepaalde kredieten wordt geblokkeerd.

I.6.4 Overgedragen bevoegdheden in het kader van de zesde staatshervorming

I.6.4.1 Vastleggings- en vereffeningskredieten

De vastleggings- en vereffeningskredieten (met inbegrip van de variabele kredieten van de begrotingsfondsen) die verband houden met de bevoegdheden die in het raam van de zesde staatshervorming werden overgedragen, kunnen niet allemaal via een specifieke benaming worden geïdentificeerd in de begroting 2021 van de DBHR.

De volgende tabel vermeldt de kredieten die het Rekenhof kon identificeren en de uitgaven die erop werden aangerekend.

Tabel 24 Totale kredieten zesde staatshervorming (DBHR) en realisaties

Kredieten 6e staatshervorming - Aangepaste begroting 2021	Realisaties	Vershil	
Luik vastleggingen	658,3	635,2	23,1
Gesplitste kredieten	638,2	617,4	20,8
Variabele kredieten	20,1	17,8	2,3
Luik vereffeningen	658,6	601,6	57,0
Gesplitste kredieten	641,6	587,8	53,8
Variabele kredieten	17,0	13,8	3,2

Bron: Rekenhof, begroting en SAP-uitvoeringsgegevens

(in miljoen euro)

De onderbenutting (53,8 miljoen euro) van de gesplitste vereffeningskredieten situeert zich voornamelijk in de volgende begrotingsposten:

- BA 12.011.22.01.8141 *Deelneming in het kapitaal van het niet geconsolideerde gedeelte van finance.brussels (GIMB) of van een van haar filialen in het kader van het beleid van kredietverleningen aan bedrijven*: 21,4 miljoen euro;
- BA 16.004.15.04.4140 *Dotatie aan Actiris voor opdrachten - 6e staatshervorming*: 18 miljoen euro;
- Programma 16.009 *Dienstencheques*: 7,8 miljoen euro.

I.6.4.2 Boeking van de verrichtingen in verband met de overgedragen bevoegdheden die nog worden beheerd door de federale socialezekerheidsinstellingen

In 2021 werd een groot deel van de naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest overgehevelde bevoegdheden inzake arbeidsmarktbeleid nog altijd beheerd door de openbare instellingen van sociale zekerheid (OISZ) en door de POD Maatschappelijke Integratie (POD MI). Binnen die bevoegdheden heeft het gewest vanaf 2017 het beheer van de dienstencheques volledig overgenomen via de bedrijfssubsidie die was toegekend aan de firma die de dienstencheques uitgeeft.

Overeenkomstig het horizontale protocol van 17 december 2014¹¹⁷, het koninklijk besluit van 19 december 2014¹¹⁸ en het koninklijk besluit van 23 augustus 2014¹¹⁹ werden de openbare instellingen van sociale zekerheid die de bevoegdheden van de deelstaatentiteiten beheren, sedert 2015, naargelang hun behoeften, gefinancierd door inhoudingen afgenomen van de PB-kredieten die de bijzondere financieringswet aan de deelstaatentiteiten toewijst. De FOD Financiën heeft daarbij een centrale rol gespeeld door enerzijds bepaalde bedragen in te houden op de overdrachten aan de deelstaatentiteiten en anderzijds door de verschillende operatoren te financieren. De deelstaatentiteiten hebben in werkelijkheid slechts het saldo van die middelen ontvangen.

Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beliepen de toegewezen PB-middelen 1.109,6 miljoen euro in 2021, zonder de inhouding van 2%, in samenhang met de herziening van de autonomiefactor. Vanwege de inhoudingen door de FOD Financiën krachtens het horizontaal protocol (215,5 miljoen euro), voor de financiering van de door de socialezekerheidsinstellingen uitgevoerde uitgaven, belopen de werkelijk ontvangen sommen 894,2 miljoen euro.

Het principe dat ontvangsten en uitgaven niet mogen worden gecompenseerd en de regels van het ESR waaraan het INR herinnert in zijn advies van 10 februari 2015, leggen de verplichting op dat de transacties die de operatoren voor rekening van de deelstaatentiteiten uitvoeren, door die deelstaatentiteiten als uitgaven worden geboekt in hun hoedanigheid van principalen van de transacties.

De algemene rekening van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest omvat bijgevolg wel degelijk de specifieke uitgaven « zesde staatshervorming », zowel voor bevoegdheden die de Brusselse overheid zelf beheert als voor de nieuwe bevoegdheden die nog altijd worden beheerd door de instellingen van de sociale zekerheid of door de FOD's/POD's.

De FOD Financiën voert enkel voorafnames uit op de uitgaven aangaande de arbeidsmarkt, die in 2021¹²⁰ 79,5 % van de uitgaven in verband met de zesde staatshervorming vertegenwoordigen. Die voorafnames zijn beschreven in bijlage 4.

1.6.5 Uitstaand bedrag van de vastleggingen

De bijlage bij de rekening van uitvoering van de begroting geeft de evolutie in 2021 weer van het uitstaand bedrag van de vastleggingen van de DBHR, die overeenstemt met het totaal van de nog niet vereffende vastleggingen die ten laste van de opeenvolgende uitgavenbegrotingen zijn aangerekend.

---

¹¹⁷ Protocol tussen de federale overheid, de gewesten, de gemeenschappen en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie betreffende de aanrekening van de door de openbare instellingen van sociale zekerheid voor rekening van de gewesten, de gemeenschappen en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie uitgevoerde uitgaven op de middelen die aan de deelgebieden worden toegekend krachtens de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten, de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen en de wet van 31 december 1983 tot hervorming der instellingen voor de Duitstalige Gemeenschap en addendum van 6 maart 2020.

¹¹⁸ Besluit tot regeling van de inhoudingen voorzien in artikel 75, § 1 quater, van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten en artikel 86, § 1, van de wet van 31 december 1983 tot hervorming der instellingen voor de Duitstalige Gemeenschap. Dat besluit werd gewijzigd door een koninklijk besluit van 13 mei 2015.

¹¹⁹ Besluit tot uitvoering van artikel 54, § 1, tiende lid, van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten.

¹²⁰ 81,2 % in 2020 (rectificatie van het bedrag van 90 % dat in het 26^e Boek was vermeld).

De volgende tabel geeft de evolutie weer van het totale uitstaand bedrag van de vastleggingen aan het eind van de jaren 2018 tot 2021 (met inbegrip van de aan begrotingsfondsen gekoppelde kredieten).

Tabel 25 Evolutie van het uitstaand bedrag van de vastleggingen

	Uitstaand bedrag op 31/12/2018	Uitstaand bedrag op 31/12/2019	Uitstaand bedrag op 31/12/2020	Uitstaand bedrag op 31/12/2021
Gesplitste kredieten	3.800,4	3.170,2	3.035,8	2.828,9
Gesplitste variabele kredieten	20,7	16,2	17,8	22,7
Totaal	3.821,0	3.186,4	3.053,6	2.851,6

Bron: bijlage bij de rekeningen van uitvoering van de begroting 2018 tot 2021 van de DBHR (in miljoen euro)

Het totale uitstaand bedrag van de vastleggingen op 31 december 2021 zoals vermeld in de bijlage bij de rekening van uitvoering van de begroting 2021, beloopt 2.851,6 miljoen euro.

Tussen 31 december 2018 en 31 december 2021 is dat uitstaand bedrag met 969,4 miljoen euro gedaald (-25,4 %), waarvan 202 miljoen euro in 2021 (-6,6 %). Die laatste daling vloeit enerzijds voort uit het feit dat de vereffeningskredieten voor 39,4 miljoen euro meer werden uitgevoerd dan de vastleggingskredieten en anderzijds uit het feit dat vastleggingsvisums die in voorgaande jaren waren genomen, werden geannuleerd ten belope van 162,6 miljoen euro.

Dat uitstaand bedrag vloeit ten belope van 1.153,5 miljoen euro (40,5 %) voort uit vastleggingen die vóór 1 januari 2017 werden aangerekend, waarvan 847,7 miljoen euro betrekking heeft op het sociaalehuisvestingsbeleid. Het totale uitstaand bedrag voor die sector beloopt eind 2021 982 miljoen euro (34,4 %).

In 2021 heeft de overheid voortgewerkt aan de verificatie van de geldigheid van het uitstaand bedrag. Ze was daarmee gestart in 2019, in het kader van de migratie van het programma SAP naar het nieuwe gewestelijke platform SAP4/Hana, op 1 januari 2020. Die verificatie kwam er ook na opmerkingen over de overschatting van het uitstaand bedrag, die het Rekenhof had geformuleerd in vorige certificeringsverslagen over de algemene rekeningen en in zijn boeken van opmerkingen.

In 2020 had de controle immers een onderschatting met 0,9 miljoen euro gedetecteerd, in plaats van een overschatting.

In zijn certificeringsverslag over de algemene rekening 2021 had het Rekenhof ook vastgesteld dat het geboekte uitstaand bedrag op 31 december 2021 met 11,9 miljoen euro was onderschat als gevolg van, enerzijds, een op 19,1 miljoen euro becijferde overschatting, en anderzijds een onderschatting van 31 miljoen euro, in functie van de volgende elementen:

- Voor de uitvoering in 2016 van een juridische verbintenis voor de toekenning van een dotatie aan het Instituut voor de aanmoediging van het wetenschappelijk onderzoek en de innovatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Innoviris) moet het uitstaand bedrag van 19,1 miljoen euro in de boekhouding dat erop betrekking heeft, niet meer worden gehandhaafd¹²¹. Het Rekenhof heeft vastgesteld dat het in de loop van 2022 werd geannuleerd in het boekhoudprogramma.
- Het niet aanrekenen in 2017 van de vastlegging voor het volledige bedrag (136,0 miljoen euro) van het contract voor de aankoop van de terreinen van de zetels van de VRT en de

¹²¹ Vastleggingsvisum nr. 201602942.

RTBF (Reyerssite-project Mediapark) leidt op 31 december 2021 tot een onderschatting van het uitstaand bedrag van de vastleggingen ten belope van 31 miljoen euro¹²².

De voornaamste grote uitstaande bedragen per programma op 31 december 2021 en hun variatie ten opzichte van het jaar 2020 worden voorgesteld in bijlage 5.

I.7 Begrotingsfondsen

I.7.1 Inleiding

De begrotingsfondsen (of organieke fondsen), zoals beoogd in artikel 8 van de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle (OOBBC), worden gestijfd met ontvangsten die worden bestemd voor specifieke uitgaven (variabele kredieten) waarvan het voorwerp bij ordonnantie is bepaald¹²³.

Er mogen geen vastleggingen noch vereffeningen gebeuren ten laste van basisallocaties die aan een begrotingsfonds in de algemene uitgavenbegroting zijn gekoppeld als die de in dat fonds beschikbare kredieten overschrijden¹²⁴ of als ze de limiet van de administratieve kredieten in die basisallocaties overschrijden. Op het einde van het begrotingsjaar worden de op elk begrotingsfonds beschikbare ontvangsten overgedragen naar het volgende begrotingsjaar. Zodra het volgende jaar aanvangt, kunnen ze worden gebruikt voor nieuwe vastleggingen en nieuwe vereffeningen.

De fondsen mogen niet gefinancierd worden met kredieten van de algemene uitgavenbegroting.

Tot slot bepaalt de OOBBC dat het bedrag van de verminderde of geannuleerde vastleggingen van de begrotingsfondsen moet terugvloeiën naar de bijbehorende beschikbare ontvangsten.

I.7.2 Realisaties van het jaar 2021 en evolutie van de overgedragen saldi

De volgende tabel toont globaal de ramingen en de realisaties op het vlak van de bestemde ontvangsten¹²⁵ en de variabele kredieten¹²⁶, alsook de realisaties 2021.

---

¹²² Van 2017 tot 2021 werden slechts vastleggingen voor in totaal 120,2 miljoen euro aangerekend, in plaats van 151,2 miljoen euro. Het uitstaand bedrag op 31 december 2021 beloopt 24,4 miljoen euro in plaats van 55,4 miljoen euro.

¹²³ Ordonnantie van 12 december 1991 houdende oprichting van begrotingsfondsen.

¹²⁴ Resultaat van het verschil tussen de werkelijk geïnde ontvangsten en de aangerekende uitgaven (vastgestelde rechten) in de loop van het boekjaar, in voorkomend geval verhoogd met het overgedragen saldo van het voorgaande boekjaar.

¹²⁵ Bij de middelenbegroting is geen tabel gevoegd die de geraamde ontvangsten per begrotingsfonds weergeeft. In de begrotingstabel worden de artikelen die bedoeld zijn voor de bestemde ontvangsten (DRF: vastgestelde rechten in verhouding tot de ontvangsten in samenhang met organieke begrotingsfondsen) geïdentificeerd met de BFB-code en met het nummer van het betrokken fonds.

¹²⁶ Bij de algemene uitgavenbegroting is geen tabel gevoegd die de totale kredieten per begrotingsfonds weergeeft. In de begrotingstabel worden de basisallocaties die limitatieve kredieten in samenhang met begrotingsfondsen omvatten (kredieten « E » (vereffening) en « F » (vastlegging)), geïdentificeerd met de BFB-code en met het nummer van het betrokken fonds.

Tabel 26 Ontvangsten- en uitgavenramingen en -realisaties van de begrotingsfondsen voor het jaar 2021

Bestemde ontvangsten 2021			Variabele kredieten 2021		Verschil tussen geïnde ontvang- sten en vereffe- ningen
Aangepaste begroting	Geïnde ontvangsten	Vastge- stelde rechten	Aangepaste begroting	Vereffeningen	
369,5	137,8	143,6	330,4	82,0	55,8

Bron: Rekenhof, op basis van de aangepaste begrotingen en de uitvoeringsrekeningen van de begroting (in miljoen euro)

In 2021 beliepen de geraamde bestemde ontvangsten 369,5 miljoen euro. De werkelijk geïnde ontvangsten (kasinkomsten) beliepen 137,8 miljoen euro. Het verschil (nagenoeg 232 miljoen euro) is voornamelijk toe te schrijven aan het feit dat sommige ontvangstenramingen in het Fonds voor het beheer van de gewestsschuld niet werden gerealiseerd, namelijk leningopbrengsten ten belope van 133,5 miljoen euro en intresten ten belope van 102,5 miljoen euro, waaronder 80 miljoen euro aan intresten in samenhang met afgeleide producten.

In vergelijking met 2020 dalen de geïnde ontvangsten met 108,6 miljoen euro, onder meer omdat er in 2021 geen opbrengst werd geïnd van leningen bestemd voor het Fonds voor het beheer van de gewestsschuld (in 2020 was dat nog 90 miljoen euro) en omdat de voor het Klimaatfonds bestemde ontvangsten daalden (-20,5 miljoen euro).

In 2021 beliepen de uitgaven (vereffeningen) ten laste van de variabele kredieten 82,0 miljoen euro, terwijl ze op 330,4 miljoen euro waren geraamd. De niet-uitvoering (248,4 miljoen euro) situeert zich voornamelijk bij de uitgaven die waren voorzien in het Fonds voor het beheer van de gewestsschuld, namelijk aflossingen van leningen (aangerekend ten belope van 10 miljoen euro, terwijl ze op 133,5 miljoen euro waren geraamd), voortijdige terugbetalingen van intresten in samenhang met *swap*-verrichtingen (geen aanrekening, terwijl ze op 80 miljoen euro waren geraamd) en van intrestlasten (niet-uitvoering van het geraamde bedrag van 34,0 miljoen euro).

In vergelijking met 2020 dalen de uitgaven met 59,6 miljoen euro, voornamelijk door de daling van de uitgaven aangerekend op het Fonds voor het beheer van de gewestsschuld (-70 miljoen euro)¹²⁷, wat getemperd wordt door de stijging van de uitgaven aangerekend op het Fonds voor stedenbouw en grondbeheer (+6 miljoen euro)¹²⁸.

De algemene rekening voor het jaar 2021 omvat een bijlage die de toestand van de begrotingsfondsen weergeeft vanuit begrotingsoptiek¹²⁹, namelijk het detail per fonds van de op 1 januari overgedragen saldi, de ontvangsten en de uitgaven van het jaar (vanuit vastleggings- en vereffeningsoptiek), alsook het nieuwe overgedragen saldo op 31 december.

Zoals in de algemene rekeningen sinds 2019 is vermeld, moeten de bepaalde bedragen nog worden gevalideerd door de bevoegde ordonnateurs alvorens apart te kunnen worden geboekt aan de passiefzijde van de balans.

¹²⁷ Vervroegde renteterugbetalingen verbonden aan de *SWAP*-verrichtingen: 10 miljoen euro in 2021, tegenover 80 miljoen euro in 2020.

¹²⁸ Voornamelijk de « Investeringsubsidies aan de gemeenten met betrekking tot het gebruik van de stedenbouwkundige lasten toegekend voor de financiering van de handelingen en werken voor de verwezenlijking, de verbouwing of de renovatie van wegen, groene ruimten, openbare gebouwen, nutsvoorzieningen of woningen » (6,0 miljoen euro in 2021 tegenover een minimumbedrag in 2020).

¹²⁹ In tegenstelling tot de voorgaande jaren is er echter geen bijlage meer die de toestand schetst vanuit financieel oogpunt en vanuit bankenooptiek, waarin het Rekenhof diverse anomalieën had vastgesteld naar aanleiding van zijn controles van de algemene rekeningen.

Zoals de voorgaande jaren kan het Rekenhof dus enkel vaststellen dat de cijfers van de voorgelegde toestand voorlopig zijn en kunnen worden herzien.

De volgende tabel toont die synthese voor de belangrijkste begrotingsfondsen (vanuit vereffeningsoptiek), aangevuld met de bedragen van de saldi die werden overgedragen op 31 december 2018 en 2019.

Tabel 27 Details van de saldi van de voornaamste begrotingsfondsen (vanuit de optiek van de vereffeningen)

Begrotingsfondsen – Optiek vereffeningen	Saldo op 31/12/2019	Saldo op 31/12/2020	Geïnde ontvangsten 2021	Vereffeningen 2021	Saldo op 31/12/2021
Fonds voor hulp aan ondernemingen	19,0	19,8	0,6	0,0	20,4
Fonds voor de promotie van de buitenlandse handel	2,0	2,0	0,0	0,0	2,0
Fonds voor uitrusting en verplaatsingen	16,6	18,7	2,6	1,0	20,3
Fonds voor stedenbouw en grondbeheer	37,0	41,9	6,8	6,4	42,2
Fonds voor investeringen en aflossing van de schuldenlast in de sector van de sociale woningbouw	262,2	289,7	30,9	0,0	320,5
Fonds voor de bescherming van het milieu	6,7	8,2	2,7	3,5	7,4
Fonds bestemd voor het onderhoud, de aankoop en de aanleg van groene ruimten, bossen en natuurgebieden, alsmede het opnieuw bepoten en noodingrepen ten behoeve van de fauna	7,1	3,8	4,6	4,0	4,3
Fonds voor het beheer van afval- en regenwater	7,7	7,7	0,0	0,0	7,8
Fonds voor het beheer van de gewestsschuld	168,1	205,5	19,5	10,0	215,0
Fonds voor energiebeleid	40,2	45,3	27,1	24,6	47,8
Fonds openbaar beheerrecht	3,5	3,9	1,6	0,1	5,4
Fonds voor grondinvesteringen	5,6	5,6	0,0	0,0	5,6
Klimaatfonds	65,0	80,5	8,7	13,7	75,4
Fonds preventie, sortering, hergebruik, recycling afvalstoffen	5,2	5,8	3,9	3,0	6,6
Verkeersveiligheidsfonds	81,8	93,6	26,9	13,8	106,7
Andere fondsen	9,2	9,9	2,1	1,8	10,3
Totaal	737,0	841,8	137,8	82,0	897,6

Bron: Rekenhof, op basis van de uitvoeringsrekeningen van de begroting en de SAP-uitvoeringsgegevens (in miljoen euro)

De overgedragen saldi van de begrotingsfondsen in termen van vereffeningen¹³⁰ stijgen met 55,8 miljoen euro in vergelijking met het voorgaande jaar en belopen 897,6 miljoen euro op het einde van het boekjaar 2021.

De voornaamste evoluties situeren zich bij de volgende fondsen:

- Fonds voor investeringen en aflossing van de schuldenlast in de sector van de sociale woningbouw (+ 30,9 miljoen euro)¹³¹;
- Verkeersveiligheidsfonds (+13,1 miljoen euro): de geïnde ontvangsten belopen een bedrag van 26,9 miljoen euro¹³², dat hoofdzakelijk de overdracht door de federale overheid van de verkeersboetes omvat (25,4 miljoen euro), die de federale overheid nog altijd int als technisch operator. De aangerekende uitgaven (13,8 miljoen euro) liggen lager dan geraamd (17,0 miljoen euro);
- Fonds voor het beheer van de gewestsschuld (+9,5 miljoen euro): het Rekenhof heeft een verschil vastgesteld tussen de luiken « vastleggingen » en « vereffeningen » wat de

¹³⁰ In de vastleggingsoptiek vermeldt de algemene rekening een totaalsaldo van 862,1 miljoen euro op 31 december 2021, wat neerkomt op een stijging met 48,8 miljoen euro in vergelijking met het overgedragen saldo van het voorgaande boekjaar.

¹³¹ Uitsluitend vanwege de geïnde ontvangsten, die stroken met de ramingen. Er was immers geen enkele uitgave gepland.

¹³² De ontvangsten aangerekend op de middelenbegroting belopen 27,0 miljoen euro.

geïnde ontvangsten betreft (18,3 miljoen euro tegenover 19,5 miljoen euro¹³³). De totale, voor het luik « vastleggingen » van de begrotingsfondsen bestemde ontvangsten, te weten 136,7 miljoen euro, liggen lager dan de totale ontvangsten bestemd voor het luik « vereffeningen », te weten 137,8 miljoen euro.

- Klimaatfonds (-5,0 miljoen euro): de geïnde ontvangsten belopen 8,7 miljoen euro¹³⁴ terwijl ze op 6,9 miljoen euro waren geraamd. Ze dalen met 20,5 miljoen euro in vergelijking met 2020. In 2021 beperkte de federale overheid de betalingen in verband met de veiling van uitstootrechten tot 1,9 miljoen euro¹³⁵, terwijl de begrotingsraming 2021 initieel een ontvangst van 18,7 miljoen euro vermeldde, in afwachting van een beslissing over de verdeling van de lasten binnen België voor de periode 2021-2030 en de opbrengst van de veiling¹³⁶. Volgens de vooruitzichten van oktober 2021 van de federale overheid zou het gewest in 2022 in totaal 70,3 miljoen euro ontvangen, waarvan 38,3 miljoen euro betrekking heeft op 2021, rekening houdend met de eerste betaling die al werd uitgevoerd. De uitgaven die in 2021 op dat fonds werden aangerekend (13,7 miljoen euro), stroken met de ramingen en omvatten voornamelijk werkingssubsidies (11,6 miljoen euro) en investeringssubsidies (2,1 miljoen euro) voor Leefmilieu Brussel, die precies bestemd werden om er de uitgaven van het betrokken fonds mee te dekken.

Zoals het Rekenhof in zijn vorige boeken al heeft vastgesteld, liggen de voor de begrotingsfondsen bestemde ontvangsten altijd hoger dan de gerealiseerde uitgaven¹³⁷, en het verschil doet het overgedragen saldo van de fondsen gestaag aangroeien.

Die vaststelling doet vragen rijzen bij het nut van meerdere fondsen, waaronder het Fonds voor hulp aan ondernemingen, het Fonds voor grondinvesteringen en het Fonds voor het beheer van afval- en regenwater, waarbij bijvoorbeeld al verschillende jaren geen uitgaven werden gedaan en het Fonds voor investeringen en aflossing van de schuldenlast in de sector van de sociale woningbouw, dat sinds 2019 niet actief is.

De fondsen voor de financiële wederopbouw van de gemeenten en de agglomeratie, het Brussels sociaal fonds, het Brussels fonds voor regionale economische ontwikkeling en het fonds voor de promotie van de buitenlandse handel zijn niet meer actief sinds respectievelijk 1995, 1998, 2004 en 2019. Op de fondsen inzake werkgelegenheidsmaatregelen, het gewestelijk fonds voor de behandeling van weesverontreinigingen en het fonds voor statistiek en analyse is er nooit enige beweging geweest.

I.7.3 Impact van de verrichtingen van de begrotingsfondsen op het begrotings-saldo en het vorderingensaldo

De volgende tabel toont de impact van de voorziene en op de begroting aangerekende verrichtingen van de begrotingsfondsen op het nettobegrotingssaldo en vervolgens op het ESR-vorderingensaldo van de gewestelijke entiteit, in de periode 2019-2021.

---

¹³³ Het verschil (nagenoeg 1,2 miljoen euro) stemt overeen met het bedrag van de ontvangsten aangerekend op BA 01.090.06.06.1620 *Geïnde premies voor garantietoekenning afkomstig van de overheidssector (ontvangsten toe te wijzen aan de uitgaven gedaan in het kader van schuldbeheerverrichtingen van het Organiek Begrotingsfonds van het beheer van de gewestenschuld)*.

¹³⁴ De ontvangsten aangerekend op de middelenbegroting (als vastgestelde rechten) belopen 10,4 miljoen euro.

¹³⁵ BA 02.333.05.01.3690 *Opbrengst van de toekenning tegen betaling van de emissierechten die niet kosteloos worden toegevoegd* (te bestemmen voor het Klimaatfonds).

¹³⁶ Op 14 september 2022 werd op intra-Belgisch niveau daarover een principeakkoord gesloten.

¹³⁷ Met uitzondering (tijdelijk) van het Klimaatfonds in 2021.

Tabel 28 Impact van de verrichtingen van de begrotingsfondsen op het begrotingssaldo en het vorderingensaldo

	2019		2020		2021	
	Aangepaste begroting	Realisaties	Aangepaste begroting	Realisaties	Aangepaste begroting	Realisaties
Bestemde ontvangsten (vastgestelde rechten) – zonder leningopbrengsten	189,2	159,6	254,7	166,1	236,0	143,6
Variabele kredieten (vereffeningen) – zonder aflossingen	108,6	92,0	158,4	61,6	196,6	72,0
Nettoresultaat van de verrichtingen van de begrotingsfondsen	80,6	67,7	96,3	104,4	39,4	71,5
Saldo KVD (codes 8)	10,3	4,7	-24,5	-27,3	-29,9	-32,0
Resultaat van de verrichtingen van de begrotingsfondsen – zonder KVD	90,9	72,3	71,9	77,1	9,5	39,5
<i>ESR-correcties (INR) Klimaatfonds en Veerkeersveiligheidsfonds</i>	-	7,7	-	-0,3	-	16,6
ESR-resultaat van de verrichtingen van de begrotingsfondsen	90,9	80,0	71,9	76,9	9,5	56,1

Bron: Rekenhof, op basis van de aangepaste begrotingen, de SAP-gegevens en de INR-publicatie van oktober 2021 (in miljoen euro)

Zowel in de fase van de ramingen als in die van de realisaties is het resultaat van de verrichtingen van de begrotingsfondsen (zonder de schuldverrichtingen) elk jaar positief. Enerzijds liggen de geraamde bestemde ontvangsten altijd hoger dan de geraamde uitgaven in samenhang met de fondsen, en anderzijds liggen de gerealiseerde ontvangsten altijd hoger dan de gerealiseerde uitgaven, die beperkt zijn tot de in de begroting ingeschreven administratieve kredieten, ongeacht de beschikbare middelen van de fondsen. In 2021 is het gerealiseerde begrotingsboni hoger dan de ramingen (71,5 miljoen euro tegenover 39,4 miljoen euro) omdat de uitvoeringsgraad van de ontvangsten hoger lag dan die van de uitgaven (60,8 % tegenover 36,6 %). Als het Fonds voor het beheer van de gewestsschuld buiten beschouwing wordt gelaten, belopen die percentages respectievelijk 106,3 % en 86,9 %.

De resultaten volgens het ESR worden verkregen door de verrichtingen met code 8 (kredietverleningen en –terugbetalingen, deelnemingen en vereffeningen van deelnemingen) en de door het INR aangebrachte correcties met betrekking tot de ontvangsten van bepaalde fondsen, te elimineren. Los van die verrichtingen blijft de tendens voor de begrotingsresultaten van de fondsen gehandhaafd volgens het ESR.

Als die ESR-resultaten worden vergeleken met de ESR-vorderingensaldi¹³⁸ ex ante en ex post van het gewest, leidt dat tot de volgende vaststellingen:

- de positieve inbreng van de begrotingsfondsen draagt elk jaar bij tot de doelstelling van een begroting in evenwicht (9,5 miljoen euro in 2021);
- de vorderingensaldi zoals het INR die ex post heeft berekend, worden ook positief beïnvloed door het ESR-resultaat van de verrichtingen van de begrotingsfondsen (56,1 miljoen euro in 2021).

¹³⁸ Berekening waarin de voorschotten inzake gewestelijke opcentiemen werden meegenomen.

Die gunstige weerslag van de verrichtingen van de begrotingsfondsen op de vorderingensaldi van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vloeit voort uit het recurrente verschil tussen de ontvangsten en de uitgaven van de fondsen, zowel bij de ramingen als bij de realisaties.

I.8 Conclusie

I.8.1 Begrotingsresultaten 2021 van de diensten van de regering

De uitvoeringsrekening van de begroting 2021 van de diensten van de regering sluit af met een brutobegrotingssaldo van -658,6 miljoen euro in plaats van de -795,3 miljoen euro van de voorafgaande raming. Die verbetering met 136,7 miljoen euro is te verklaren door een onderbenutting van de uitgavenkredieten ten belope van 721,6 miljoen euro, die de niet-uitvoering van ontvangsten ten belope van 584,9 miljoen euro ruimschoots compenseert. Als de verrichtingen inzake de schuld (leningopbrengsten en aflossingen) buiten beschouwing worden gelaten, beloopt het zogeheten nettobegrotingssaldo -1.727,2 miljoen euro, terwijl het op -2.324,6 miljoen euro was geraamd.

Die saldi moeten echter worden gecorrigeerd met een bedrag van 65,4 miljoen euro, dat overeenstemt met de overschatting die het Rekenhof heeft vastgesteld tijdens de controle van de rekeningen 2021.

I.8.2 Vorderingsaldo 2021 van de gewestelijke entiteit

Het INR heeft het vorderingensaldo voor het boekjaar 2021 bepaald op -1.391,0 miljoen euro terwijl in de begroting 2021 een bedrag van -914 miljoen euro is ingeschreven. De aangroei van het tekort met nagenoeg 477 miljoen euro is het gevolg van deze combinatie van factoren:

- een grotere onderbenutting van de kredieten dan werd geraamd bij de aanpassing, waardoor het geconsolideerde vorderingensaldo ex ante verbetert met zo'n 501 miljoen euro;
- het feit dat het INR rekening heeft gehouden met een totaalbedrag aan ESR-correcties van -10 miljoen euro, terwijl de regering ervan uitging een totaalbedrag aan positieve correcties ten belope van 968 miljoen euro te kunnen toepassen, wat neerkomt op een totale impact van -978 miljoen euro.

I.8.3 Schuld

De door het INR bepaalde geconsolideerde brutoschuld beloopt 9,54 miljard euro op 31 december 2021. Ze is met 0,68 miljard euro toegenomen in vergelijking met 2020 (+7,7 %) en met 4,63 miljard euro in vergelijking met 2017 (+94,2 %). Het bedrag ervan vertegenwoordigt nagenoeg 182 % van de geconsolideerde jaarlijkse ontvangsten van de gewestelijke entiteit volgens hetESR, tegenover 105 % in 2017 en 177 % in 2020.

De geconsolideerde brutoschuld bestaat uit 6,94 miljard euro directe schuld (72,7% van de totale schuld) en 2,60 miljard euro indirecte schuld (27,3%). Die schulden zijn tussen 2017 en 2021 met respectievelijk 145,2 % en 25 % toegenomen, en ten opzichte van eind 2020 stegen ze met 8,3 % en 6,0 %.

De directe schuld is voornamelijk toegenomen omdat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn nettoliquiditeitsbehoeften moet dekken, die het gevolg zijn van opeenvolgende begrotingstekorten.

Op het einde van de periode 2017-2021 beloopt het gecumuleerde nettobegrotingssaldo van de DBHR immers -5.023,5 miljoen euro, wat neerkomt op een verschil met -4.822,8 miljoen euro in vergelijking met het nettobegrotingssaldo van 2017. Die verslechtering is het gevolg

van het feit dat de uitgaven structureel sterker stijgen dan de ontvangsten. Tijdens de periode 2017-2021 zijn de uitgaven gemiddeld met 9,7 % per jaar gestegen, en bij de ontvangsten was dat 2,4 %.

In diezelfde periode beloopt het gecumuleerde bedrag van de nettoliquiditeitsbehoeften -4.398,5 miljoen euro, wat neerkomt op een verschil van -4.127,9 miljoen euro in vergelijking met dat van 2017. Dat verschil stemt exact overeen met de stijging van de schuld in absolute waarde (+ 4.127,9 miljoen euro tussen 2017 en 2021).

De nieuwe leningen en de vernieuwing van de leningen die op vervaldag komen, genoten in 2021 nog het beleid van zeer lage rentevoeten in de eurozone. Vanwege de omvang van de schuld zijn de (netto)rentelasten in 2021 niettemin met 21 miljoen euro toegenomen in vergelijking met 2020. Ze belopen 132 miljoen euro.

In maart 2022 bevestigde het ratingbureau Standard & Poor's de op 26 maart 2021 toegekende langetermijnrating van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, namelijk AA- met stabiel vooruitzicht. Enerzijds benadrukt het bureau dat de kapitaalmarkten gemakkelijk toegankelijk zijn, wat wordt gesteund door een proactief en voorzichtig beheer van de schuld en van de liquiditeiten. Anderzijds benadrukt het dat de rating naar beneden zou kunnen worden bijgesteld als de graduele daling van het begrotingstekort niet wordt ingezet vanaf 2022 of als de schuld zich gestaag zou blijven ontwikkelen.

I.8.4 Ontvangsten

De in 2021 aangerekende begrotingsontvangsten belopen 5.767,0 miljoen euro, d.i. een realisatiegraad van 90,8 %. Zonder de leningopbrengsten (1.249,1 miljoen euro) beloopt dat percentage 100 % (98,4 % in 2020).

De ontvangsten zonder de leningen stijgen met 240,9 miljoen euro (+5,6%). Die stijging houdt verband met de stijging van de algemene dotaties (+199,2 miljoen euro of +10,1 %), waar de overdrachten vanuit de federale overheid met 113,3 miljoen euro toenemen en de overdrachten vanuit de Agglomeratie met 85,9 miljoen euro, en met de stijging van de fiscale ontvangsten (+81,3 miljoen euro of +4,5 %), terwijl de algemene niet-fiscale ontvangsten en de voor de begrotingsfondsen bestemde ontvangsten dalen (-17,1 en -22,5 miljoen euro).

I.8.5 Uitgaven

De bedragen die in 2021 werden aangerekend ten laste van de vastleggings- en de vereffeningskredieten belopen 6.386,2 en 6.425,6 miljoen euro, wat neerkomt op uitvoeringspercentages van 90,0 % en 89,9 %. Zonder de aflossingen van de schuld is de uitvoeringsgraad 91,4% en 91,3%. Die uitgaven zijn ten opzichte van 2020 met respectievelijk 520 miljoen euro (+9,1 %) en met 526 miljoen euro (+9,2 %) toegenomen.

Het Rekenhof heeft de uitgaven geïdentificeerd die samenhangen met de steun- en herstelmaatregelen, in het kader van de gezondheidscrisis, voor in totaal 557,4 miljoen euro.

De globale onderbenutting van de kredieten in ESR-termen beloopt 741 miljoen euro. De doelstelling van 240 miljoen euro die de regering beoogde bij de berekening van het vorderingsaldo van de aangepaste begroting 2021, kon dus worden bereikt zonder gebruik te maken van een administratieve blokkering van kredieten.

I.8.6 Uitstaand bedrag van de vastleggingen

Het uitstaand bedrag van de vastleggingen, d.w.z. het geheel van de budgettaire vastleggingen ten laste van de opeenvolgende begrotingen die nog niet zijn vereffend, beloopt

2.851,6 miljoen euro eind 2021, d.i. 202 miljoen euro minder in vergelijking met eind 2020 (-6,6 %).

I.8.7 Begrotingsfondsen

De voor de begrotingsfondsen bestemde ontvangsten belopen 137 miljoen euro en de uitgaven die werden aangerekend ten laste van de variabele kredieten belopen 82 miljoen euro. De overgedragen saldi (beschikbare ontvangsten) van de begrotingsfondsen stijgen bijgevolg met 55 miljoen euro tot in totaal 897,6 miljoen euro eind 2021 (vereffeningsoptiek). De algemene rekening preciseert echter dat die bedragen nog niet zijn gevalideerd door de behorende ordonnateurs.

Die overdrachten liggen zo hoog omdat de op die fondsen aangerekende uitgaven herhaaldelijk lager liggen dan de daartoe bestemde ontvangsten.

Al enkele jaren verbeteren de jaarlijkse verrichtingen van de begrotingsfondsen het nettobegrotingssaldo en het nettovorderingensaldo. De fondsen hebben in 2021 een positieve impact van 56,1 miljoen euro op het vorderingensaldo van het boekjaar.

I.9 Bijlagen

I.9.1 Bijlage 1 – Overzicht van de uitvoering van de uitgaven en inkomsten inzake het mechanisme voor het beheer van de opcentiemen en de andere derdengelden in fiscale zaken

Jaar 2021	Ontvangsten			Overdrachten (voorschotten)	
	Ramingen	Geïnd	%	Ramingen	Realisaties
Gemeentelijke opcentiemen op de onroerende voorheffing	640,4	862,0	134,6%	541,0	541,0
Gemeentelijke opcentiemen op de gewestbelasting op hotels	0,0	0,9	-	0,0	0,0
Opcentiemen voor de agglomeratie op de onroerende voorheffing	247,3	290,1	117,3%	0,0	0,0
Gemeentelijke opcentiemen op de verkeersbelasting	11,2	9,5	85,2%	0,0	0,0
Opcentiemen voor de agglomeratie op de verkeersbelasting	2,8	2,4	85,3%	0,0	0,0
Be Home-premie Schaarbeek en andere gemeenten	2,9	0,9	29,9%	0,0	0,0
Totaal	904,5	1.165,8	128,9%	541,0	541,0

Bron: algemene rekening 2021 en aangepaste begroting 2021 van de DBHR (in miljoen euro)

Deze samenvattende tabel is in de algemene rekening van de DBHR weergegeven buiten de verrichtingen ter uitvoering van de begroting. De bewegingen zijn immers geen begrotingsverrichtingen in de zin van de OOBBC, maar strikt financiële verrichtingen voor rekening van derden. Het Rekenhof stelt vast dat het totaal (904,5 miljoen euro) van de kolom « Ramingen » op het vlak van de ontvangsten strookt met het bedrag in bijlage 1 « Ontvangsten voor rekening van derden (Fiscaliteit) » van de ordonnantie houdende aanpassing van de middelenbegroting voor het jaar 2021. Dat is niet het geval voor de ramingen op het vlak van overdrachten (voorschotten), waarvan het totaal (541 miljoen euro) verschilt van het bedrag in bijlage 3 « Uitgaven voor rekening van derden (Fiscaliteit) » van de ordonnantie houdende aanpassing van de algemene uitgavenbegroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het begrotingsjaar 2021, dat ook 904,5 miljoen euro belooft.

De tabel omvat de door Brussel Fiscaliteit geraamde en gerealiseerde inkohieringen voor rekening van de gemeenten en van de Agglomeratie (opcentiemen op de onroerende voorheffing, op de belasting op hotels (*city tax*) en op de verkeersbelasting), alsook de geraamde en gerealiseerde toegekende voorschotten in dat verband. De tabel vermeldt echter niet de totale overdrachten aan de gemeenten, maar enkel de voorschotten, d.w.z. de middelen die de DBHR van bij aanvang van het jaar elke maand aan de gemeenten betalen, ongeacht of Brussel Fiscaliteit de opcentiemen al heeft ontvangen. Voor de Agglomeratie werd in 2021, net als de drie voorgaande jaren, geen voorschot toegekend omdat die entiteit haar opcentiemen pas ontvangt nadat Brussel Fiscaliteit ze effectief heeft ontvangen.

I.9.2 Bijlage 2 – Evolutie 2021/2020 van de per opdracht aangerekende totale uitgaven

	VL 2020	VL 2021	Vershil	VE 2020	VE 2021	Vershil
001 Financiering van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement	48,2	50,5	2,3	48,2	50,5	2,3
002 Financiering van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering	23,2	24,5	1,3	23,2	24,5	1,3
003 Gemeenschappelijke initiatieven van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	99,1	56,1	-43,0	104,7	78,2	-26,4
004 Beheer van de human resources en de materiële middelen van de GOB evenals de administratieve vereenvoudiging op gewestvlak	150,0	181,7	31,6	147,4	180,2	32,8
005 Ontwikkeling van een gelijkekansenbeleid	2,3	3,3	1,0	1,6	2,9	1,4
006 Financieel en budgettair beheer en controle	449,8	341,6	-108,2	449,7	341,6	-108,1
007 Beheer inzake informatie- en communicatietechnologie (ICT)	69,2	90,3	21,1	72,9	85,8	12,9
008 Grondregiebeleid	62,0	70,5	8,5	49,8	62,9	13,1
009 Brandbestrijding en Dringende Medische Hulpverlening	109,9	115,8	5,9	109,9	115,8	5,9
010 Ondersteuning en begeleiding van de plaatselijke besturen	759,0	827,8	68,7	770,6	810,4	39,8
011 Financiering van de erediensten en de lekenmoraal	5,5	5,4	-0,1	5,3	5,3	0,1
012 Ondersteuning van economie en landbouw	387,5	350,0	-37,5	317,2	336,7	19,5
013 Promotie van de buitenlandse handel, het aantrekken van buitenlandse investeringen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en internationalisering van de ondernemingen	21,0	21,5	0,5	20,1	19,7	-0,4
014 Ondersteuning van het wetenschappelijk onderzoek	54,4	59,6	5,2	56,1	61,3	5,2
015 Promotie van de energiedoeltreffendheid en regulering van de energiemarkten	41,9	48,7	6,8	42,1	47,8	5,8
016 Ondersteuning en bemiddeling bij arbeidsaanbod en -vraag	913,5	946,1	32,6	900,3	914,3	14,0
017 Ontwikkeling en promotie van het mobiliteitsbeleid	45,5	47,6	2,1	34,8	37,7	2,8
018 Uitbouw en beheer van het openbaar vervoernetwerk	924,3	1.077,9	153,5	900,5	1.061,1	160,6
019 Bouw, beheer en onderhoud van de gewestwegen, wegeninfrastructuur en -uitrusting	181,8	198,5	16,6	228,8	257,7	29,0
020 Ontwikkeling van het bezoldigd personenvervoer, met uitsluiting van het openbaar vervoer	2,0	0,8	-1,2	0,8	0,5	-0,4
021 Exploitatie en ontwikkeling van het kanaal, de haven, de voorhaven en de aanhorigheden met het oog op een betere, duurzame stedelijke mobiliteit door een multimodale aanpak en de economische ontwikkeling als generator van werkgelegenheid	15,1	16,4	1,3	15,2	16,5	1,3
022 Beleid inzake waterproductie en watervoorziening, technische reglementering inzake de kwaliteit van het drinkwater, de zuivering van het afvalwater en de riolering	67,4	73,7	6,3	64,6	73,7	9,1
023 Milieubescherming, Natuurbehoud, Dierenwelzijn en voor participatieve democratie	148,2	175,7	27,5	147,2	176,4	29,2
024 Afvalophaling en -verwerking	183,4	182,6	-0,8	183,5	182,7	-0,8
025 Huisvesting en woonomgeving	141,9	220,8	78,9	216,2	332,7	116,5
027 Stadsbeleid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
028 Statistieken, analyses en planificatie	31,4	34,6	3,3	31,4	34,6	3,3
029 Toerisme, externe betrekkingen en promotie van het imago van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	49,5	53,8	4,4	50,1	52,3	2,2
030 Financiering van de Gemeenschapscommissies	728,7	710,9	-17,8	728,7	710,9	-17,8
031 Fiscaliteit	111,7	174,4	62,7	103,0	141,7	38,8
032 Brussel openbaar ambt	7,9	9,5	1,6	6,8	8,8	2,0
033 Stedenbouw en Erfgoed	136,7	215,7	79,0	174,6	200,3	25,7
	5.972,0	6.386,2	414,2	6.005,0	6.425,6	420,6

Bron: uitvoeringsrekeningen van de begroting

(in duizend euro)

I.9.3 Bijlage 3 – Commentaar bij de voornaamste onderbenuttingen (functionele benadering)

Tabel 29 Voornaamste programma's waarvoor er een operationele onderbenutting wordt vastgesteld (gesplitste kredieten, zonder de begrotingsfondsen)

Opdr.	Prog.	Benaming	VEK 2021 ¹³⁹	Vereffeningen 2021	Saldo
03	004	Europese programma's	18,4	10,0	8,4
08	002	Openbaar vastgoedbeheer	45,4	36,6	8,8
16	004	Ondersteuning van het partnershipsbeleid via Actiris in verband met de socioprofessionele inschakeling en het actief zoeken naar werk	283,3	264,0	19,3
16	006	Ondersteuning van Actiris voor de uitvoering van haar opdracht tot plaatsing en wedertewerkingstelling van werkzoekenden	241,5	231,7	9,8
16	009	Dienstencheques	244,2	236,3	7,8
18	002	Ontwikkeling en beheer van de infrastructuur van het openbaar vervoer evenals het aanbrengen van kunstwerken	117,6	106,3	11,3
19	002	Ontwikkeling en beheer van de infrastructuur van het wegvervoer, evenals het aanbrengen van kunstwerken	264,0	250,7	13,3
25	005	Ondersteuning van de instellingen belast met de uitvoering van het sociaal huisvestingsbeleid	239,1	224,3	14,8
31	002	Fiscaliteit	114,3	96,3	18,0
Totaal			1.567,8	1.456,3	111,5

Bron: uitvoeringsrekeningen van de begrotingen en SAP-gegevens (in miljoen euro)

- Programma 03.004: de onderbenutting situeert zich voornamelijk bij de kredieten voor werkings- en investeringssubsidies toegekend aan private en publieke beheerders in het kader van het Europese EFRO-programma 2014-2020, ten belope van 2,3 en 4,3 miljoen euro. De geraamde vereffeningen werden niet gerealiseerd omdat de door de begunstigen ingediende verantwoordingsstukken onvolledig of ontoereikend waren.
- Programma 08.002: de onderbenutting situeert zich voornamelijk bij de kredieten voor onderhouds- en investeringsuitgaven in administratief vastgoed (5 miljoen euro in totaal), omdat overheidsopdrachten werden uitgesteld als gevolg van de gezondheidscrisis, en bij de kredieten voor huurlasten-privésector (2,8 miljoen euro) omdat er in 2021 geen afrekening werd bezorgd van de aan de eigenaar verschuldigde kosten en taksen voor het gebruik van het CCN-gebouw.
- Programma 16.004: de onderbenutting vloeit hoofdzakelijk voort uit de gedeeltelijke niet-uitvoering (18,0 miljoen euro) van het krediet voor de dotatie aan Actiris voor opdrachten-zesde staatshervorming (235,0 miljoen euro), dat te hoog was in vergelijking met de (virtuele) behoeften van die instelling voor de uitgaven van de bevoegdheid « tewerkstelling » die nog worden beheerd door de federale technische operatoren in het raam van de zesde staatshervorming.
- Programma 16.006: de onderbenutting van het krediet voor de werkingssubsidie aan Actiris voor de GEKO's (programmawet-verhoogde premie) belooft 4,8 miljoen euro, en op het niveau van de kredieten voor subsidies aan die instelling in het kader van de gezondheidscrisis, voor de begeleiding van werknemers bij faillissementen en voor de werkgelegenheidspremies, belooft de onderbenutting globaal 5 miljoen euro.

¹³⁹ Zonder de codes 0310, 2110 en de voornaamste groepen 8 en 9 van de economische ESR 2010-classificatie.

- Programma 16.009: het krediet voor de exploitatiesubsidie aan de privéonderneming die de dienstencheques uitgeeft – 6e staats hervorming (242,8 miljoen euro) werd slechts benut ten belope van 235,8 miljoen euro.
- Programma 18.002: de onderbenutting situeert zich voornamelijk bij het krediet voor uitgaven voor investeringswerken met betrekking tot de bouwwerken en uitrusting voor metro en premetro (8,9 miljoen euro). Ze is voornamelijk toe te schrijven aan de gevolgen van de gezondheidscrisis, die de leveringstermijnen deed toenemen (die evolueerden van 3 maanden (begin 2021) naar 6 en 9 maanden), wat hoofdzakelijk een impact had op de opdrachten voor uitrustingen. Andere opdrachten werden verschoven naar 2022, evenals de bijbehorende vereffeningen.
- Programma 19.002: de niet-uitvoering situeert zich voornamelijk bij de kredieten voor onderhouds- en investeringsuitgaven in de wegeninfrastructuur (8,4 miljoen euro in totaal) en bij de kredieten voor investeringsuitgaven om de veiligheid in de tunnels te verbeteren (1,1 miljoen euro). Die onderbenuttingen hebben diverse oorzaken, zoals vertragingen bij de indiening van voortgangsrapporten en/of facturen, alsook de afhandeling daarvan.
- Programma 25.008: de voornaamste onderbenutting situeert zich bij het krediet voor de investeringssubsidie aan de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM) voor de bouw van sociale en middelgrote woningen in het kader van de Alliantie Wonen (12,9 miljoen euro). Dat krediet (74,3 miljoen euro) werd benut ten belope van het bedrag van de verklaringen van schuldvordering (61,4 miljoen euro) die de BGHM indiende om het uitstaand bedrag weg te werken.
- Programma 31.002: de in dit programma vastgestelde onderbenutting situeert zich voornamelijk bij het vereffeningkrediet voor de algemene werkingskosten in het kader van het beheer van het fiscale proces, meer specifiek gewijd aan het project voor de hervorming van de autofiscaliteit *SmartMove*, waarbij 17,2 van de voorziene 23,6 miljoen euro¹⁴⁰ niet werd benut. Die onderbenutting is onder meer te verklaren door de laattijdige aanrekening (22 december 2021) van verbintenissen die in dat verband werden aangegaan (30,7 miljoen euro) voor *IT development* (ontwikkeling van de mobiele applicatie *SmartMove* en van de *back office*) en voor diverse studiekosten. In 2021 hadden de enige vereffeningen die werden uitgevoerd (6,4 miljoen euro) betrekking op perceel 1 « Digitalisation & Mobile »¹⁴¹, een van de opdrachten die voortvloeide uit het raamakkoord 2020 dat Brussel Fiscaliteit plaatste.

---

¹⁴⁰ De aangepaste begroting 2021 omvatte een krediet van 45 miljoen euro dat werd verminderd door een overdracht die plaatsvond na de aanpassing.

¹⁴¹ Vastgelegd op 29 augustus 2021.

I.9.4 Bijlage 4 – Details van de uitgaven “zesde staatshervorming” in verband met de arbeidsmarkt

Tabel 30 Uitgaven van het jaar 2021 die samenhangen met de bevoegdheid arbeidsmarkt in de begroting van de DBHR

Opdr.	Prog	BA	Benaming	VEK 2021	Afnemingen van de federale Staat	Reële gewestelijke uitgaven	Totale vereffeningen 2021
4	2	31.01.3431	Inkomensoverdrachten aan gezinnen betreffende loopbaanonderbreking	7.690	6.267	0	6.267
	1	Alle*	Ondersteuning van het algemeen beleid	3.870	0	2.952	2.952
	4	15.04.4140	Dotatie aan Actiris voor opdrachten - 6e staatshervorming	235.000	207.144	9.815	216.959
	5	15.05.4141	Dotatie aan Actiris voor werkingskosten - 6e staatshervorming	940	0	800	800
16	6	15.20.4140	Werkingssubsidie aan Actiris voor het versterken en omkaderen van de tewerkstelling, overeenkomstig artikel 60, §7 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, in het kader van de gezondheids crisis COVID-19	2.050	2.050	0	2.050
	9	Alle	Dienstencheques	244.156	0	236.322	236.322
	10	Alle	Beroepservaringsfonds	0	0	0	0
	11	38.01.3132	Terugbetalingen aan privé-ondernemingen van de betaalde educatieve verloven die werden toegestaan aan hun personeel - zesde staatshervorming	12.034	0	11.191	11.191
	14	42.01.4511	Werkingssubsidie voor Bruxelles-Formation voor de beroepsopleiding in het kader van de begeleiding van werklozen	1.920	0	1.920	1.920
Totaal 16				499.970	209.194	263.001	472.195
Totaal				507.660	215.461	263.001	478.462

Bron: Rekenhof, op basis van de SAP-gegevens, (in duizend euro)
uitvoering van het horizontale protocol

De totale vereffeningen die in de uitvoeringsrekening van de begroting van de DBHR werden aangerekend met betrekking tot de overgehevelde bevoegdheden aangaande het arbeidsmarktbeleid belopen 478,5 miljoen euro, waarvan een bedrag van 215,5 miljoen euro bedoeld was om de door de federale overheid uitgevoerde voorafnemingen (inhoudingen) voor de terugbetaling van de technische operatoren te reconciliëren.

Daartoe werd aan Actiris¹⁴² een dotatie toegekend voor *Opdrachten - 6de Staatshervorming* (209,2 miljoen euro)¹⁴³, met inbegrip van 2,1 miljoen euro steun aan de OCMW's in het kader van de gezondheids crisis, alsook een subsidie aan de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) *Inkomensoverdrachten aan gezinnen betreffende de loopbaanonderbreking* (6,3 miljoen euro), aangezien die twee instellingen optreden als tussenschakel voor de gerechtigden. In

¹⁴² Autonome bestuursinstelling die in het raam van de bevoegdheidsoverdrachten van de zesde staatshervorming bevoegd is voor het doelgroepenbeleid (verminderingen RSZ/DIBISS en activering van de werkloosheidsuitkeringen), het beleid inzake maatschappelijke integratie, de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen, het *outplacement*, de stage- en startbonussen, de jongerenbonus, de startbaanovereenkomsten.

¹⁴³ De totale dotatie beloopt 219,8 miljoen euro, waarvan slechts 10,6 miljoen euro effectief uit kas ging.

de rekening van uitvoering van de begroting van Actiris zijn de aanrekeningen als uitgaven van de bedragen die overeenstemmen met het door de federale Staat afgehouden deel, “virtuele” verrichtingen die geen financiële stroom genereren. De uitgaven worden echter onder passende economische codes aangerekend overeenkomstig het bovenvermeld advies van het INR.

Aangezien die uitgaven berusten op de door de federale operatoren geraamde behoeften, zullen ze nog moeten worden geregulariseerd in functie van de werkelijke uitgaven geboekt door de operatoren op basis van de vastgestelde rechten. Volgens de gegevens van het INR, waaraan via de algemene documentaire gegevensbank een specifieke rapportering over die uitgaven werd bezorgd, zouden de afnemingen door de federale Staat om de technische operatoren te vergoeden, voor het jaar 2021 5,7 miljoen euro hoger liggen dan de rechten die die operatoren effectief hebben vastgesteld in hun voorlopige rekeningen 2021. In het vorderingensaldo 2021 van de entiteit werd bijgevolg een met het bovenvermelde bedrag overeenstemmende positieve ESR-correctie aangebracht¹⁴⁴.

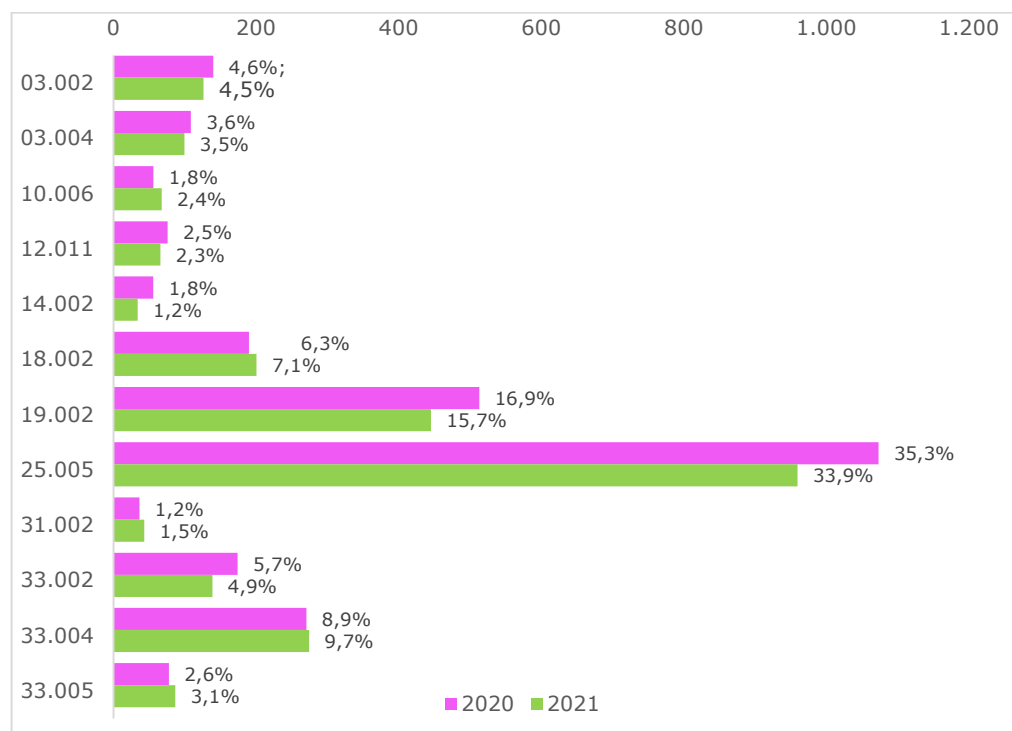
---

¹⁴⁴ Cf. punt 1.3.2.3 ESR-vorderingensaldo.

I.9.5 Bijlage 5 – Verdeling van de grote uitstaande bedragen per sector (programma)

De onderstaande figuren geven de verdeling, per programma, van de voornaamste grote uitstaande bedragen op 31 december 2020 en 2021, ten laste van de gesplitste kredieten, zonder begrotingsfondsen.

Figuur 5 Verdeling van het uitstaand bedrag per programma eind 2020 en in 2021

Bron: Rekenhof, op basis van de bijlagen (in miljoen euro)

Het Rekenhof wijst op de volgende elementen:

- Net als in 2020 en de voorgaande jaren situeert nagenoeg de helft¹⁴⁵ van het totale uitstaand bedrag zich in 2021 bij twee programma's: 25.005 *Ondersteuning van de*

¹⁴⁵ 49,6 % in 2021 tegenover 52,2 % in 2020.

instellingen belast met de uitvoering van het sociale huisvestingsbeleid (959,4 miljoen euro)¹⁴⁶ en 19.002 *Ontwikkeling en beheer van de infrastructuur van het wegvervoer, evenals het aanbrengen van kunstwerken* (445,1 miljoen euro)¹⁴⁷. Die respectieve uitstaande bedragen daalden echter met 113,6 en 67,8 miljoen euro in vergelijking met het voorgaande jaar, wat in zijn geheel neerkomt op 87,6 % van de totale daling van het uitstaand bedrag. In de huisvestingssector situeerde de daling zich voornamelijk bij de bouw van woningen in het kader van de Alliantie Wonen (-38,8 miljoen euro) en het Gewestelijk Huisvestingsplan (-32,3 miljoen euro), alsook bij de vierjaarlijkse renovatieplannen (-44 miljoen euro). Wat de wegeninfrastructuur betreft, situeerde de daling zich voornamelijk bij de investeringsuitgaven voor de grote en totale renovatie van de tunnels (-56,0 miljoen euro)¹⁴⁸.

- In 2021 is het uitstaand bedrag van programma 33.002 *Subsidies aan de begunstigden inzake territoriale ontwikkeling en stedenbouw* met 35,3 miljoen euro gedaald tot 138,6 miljoen euro, onder meer vanwege de vereffening (30 miljoen euro) van de zesde schijf van de investeringssubsidie aan de Stichting Kanal¹⁴⁹, voor de aanleg van de Citroën-cultuurpool. Het nog resterende uitstaand bedrag voor die subsidie op 31 december 2021 belooft 66,5 miljoen euro. Het saldo van het uitstaand bedrag van het programma heeft

---

¹⁴⁶ Dat uitstaand bedrag situeert zich voornamelijk bij de volgende basisallocaties:

- BA 25.005.16.01.6141 *Investeringsubsidies aan de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM) voor de bouw van sociale en middelgrote woningen vervat in het Gewestelijk Huisvestingsplan*: 244,6 miljoen euro (276,9 miljoen euro eind 2020). Dat uitstaand bedrag vertegenwoordigt het saldo van de vastleggingen van 2005 tot 2007 in het raam van het gewestelijk huisvestingsplan met het oog op de bouw van 5.000 publieke woningen (3.500 sociale woningen en 1.500 middelgrote woningen).
- BA 25.005.16.02.6141 *Investeringsubsidies aan de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM) voor de aankoop, de bouw, de renovatie en het bewoonbaar maken van sociale woningen en hun omgeving*: 161,2 miljoen euro (205,2 miljoen euro eind 2020). Dat uitstaand bedrag heeft betrekking op het saldo van de vastleggingen van de vierjarige renovatieplannen 2014-2017 (52,2 miljoen euro) en 2018-2021 (103 miljoen euro).

BA 25.005.16.04.6141 *Investeringsubsidie aan de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM) voor de bouw van sociale en middelgrote woningen in het kader van de Alliantie Wonen*: 539,7 miljoen euro (578,5 miljoen euro eind 2020). Dat uitstaand bedrag betreft het saldo van de vastleggingen die tussen 2014 en 2016 werden uitgevoerd voor het programma voor de bouw van 4.000 sociale en middelgrote woningen in het raam van de Alliantie Wonen, en in 2021 in het raam van het Noodplan voor huisvesting dat op 9 december 2020 werd goedgekeurd.

BA 25.005.17.01.8514 *Kredietverleningen aan de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM) voor de aankoop, de bouw, de renovatie en het bewoonbaar maken van sociale woningen en hun omgeving*: 5,7 miljoen euro. Dat uitstaand bedrag heeft betrekking op de saldi van de terugvorderbare voorschotten die werden toegekend in het raam van de vierjarige renovatieplannen 2014-2017.

¹⁴⁷ Dat uitstaand bedrag situeert zich voornamelijk bij de volgende basisallocaties:

- BA 19.002.11.15.7310 *Investeringsuitgaven voor de grote en totale renovatie van de tunnels*: 243,2 miljoen euro;
- BA 19.002.09.01.1410 *Uitgaven voor het normaal onderhoud van de wegen en hun omgeving, de aanschaffing van half-duurzame goederen en elektrische en elektromechanische uitrusting inbegrepen*: 76,0 miljoen euro;
- BA 19.002.11.12.7310 *Investeringsuitgaven met het oog op de verbetering van de veiligheid in de wegtunnels en bijkomende uitgaven voor investeringen voor bruggen en viaducten*: 49,6 miljoen euro;
- BA 19.002.11.10.7310 *Uitgaven voor investeringswerken inzake wegen en bouwwerken van de weg met inbegrip van de elektrische en elektromechanische uitrusting*: 53,0 miljoen euro.

¹⁴⁸ BA 19.002.11.15.7310. Het uitstaand bedrag dat werd gegeneerd door de initiële vastlegging van 2017 in het kader van het DBM-contract (*Design, Build, Maintain*) voor de Leopold II-tunnel daalt met 99,1 miljoen euro tot 185,2 miljoen euro eind 2021. Het uitstaand bedrag voor de bijkomende verbintenissen die in dat kader werden aangegaan tot in 2020, belooft 8,1 miljoen euro eind 2021 (-6,1 miljoen euro). De nieuwe bijkomende vastleggingen die in 2021 werden geboekt, beliepen 26,6 miljoen euro en bleven zonder enige vereffening.

¹⁴⁹ BA 33.002.16.01.6171.

voornamelijk betrekking op de basisallocatie voor de investeringssubsidies aan *city-dev.brussels* (GOMB) voor de stadsvernieuwingsprojecten¹⁵⁰ (+ 62,4 miljoen euro).

---

¹⁵⁰ BA 33.002.20.02.5111.

II Certificeringsopdracht

II.1 Certificering van de algemene rekeningen

De wet van 16 mei 2003 tot vaststelling van de algemene bepalingen die gelden voor de begrotingen, de controle op de subsidies en voor de boekhouding van de gemeenschappen en de gewesten, alsook voor de organisatie van de controle door het Rekenhof, belast het Rekenhof met de controle van de algemene boekhouding en de begrotingsboekhouding van de gewesten en de gemeenschappen. Sedert 2014 is er een bepaling in opgenomen die stelt dat de algemene rekening van elke gemeenschap en elk gewest uiterlijk vanaf de rekeningen over het begrotingsjaar 2020 voor certificering aan het Rekenhof zal worden voorgelegd.¹⁵¹

Wat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreft, preciseert de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle (OOBBC) dat het Rekenhof de regelmatigheid, de waarachtigheid en de betrouwbaarheid van de algemene rekening van de gewestelijke entiteit en van de algemene rekeningen van de autonome bestuursinstellingen (ABI) certificeert, d.w.z. dat het het parlement een “*met redenen omkleed en gedetailleerd oordeel*” over die aspecten van de rekeningen overzendt.¹⁵²

Op basis van de normen van de Internationale organisatie van de hoge instellingen die de overheidsfinanciën controleren (Intosai), formuleert het Rekenhof in zijn certificeringsverslagen een oordeel in een van de volgende vier vormen:

- oordeel zonder voorbehoud;
- oordeel met voorbehoud;
- afkeurend oordeel of negatief oordeel;
- oordeelonthouding.

Aangezien de OOBBC een strikt tijdschema oplegt voor de overzending van de certificeringen (30 augustus voor de rekeningen van de ABI¹⁵³ en 31 oktober voor de geconsolideerde rekening), moeten die rekeningen binnen de opgelegde termijnen door de regering worden goedgekeurd en aan het Rekenhof worden bezorgd.¹⁵⁴

---

¹⁵¹ Artikel 10, § 1/1, van de wet van 16 mei 2003 tot vaststelling van de algemene bepalingen die gelden voor de begrotingen, de controle op de subsidies en voor de boekhouding van de gemeenschappen en de gewesten, alsook voor de organisatie van de controle door het Rekenhof, ingevoegd door de wet van 10 april 2014.

¹⁵² Artikelen 60 en 90 van de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle.

¹⁵³ In de budgettaire ordonnantie van 24 december 2021 werd een afwijkende bepaling ingevoegd die de deadline verschuift naar 31 oktober: “Artikel 150. In afwijking van artikel 90, § 1 en § 2, van de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle, vindt het overmaken van de certificering door het Rekenhof van de algemene rekening van elke autonome bestuursinstelling van eerste en tweede categorie aan het Parlement ten laatste plaats op 31 oktober.”

¹⁵⁴ Voor meer informatie over de certificering, zie Rekenhof, Jaarverslag 2011, “Hoofdstuk 2 - Certificering van de overheidsrekeningen – Impact op de organisatie en de werking van het Rekenhof”, blz. 21-34, en Rekenhof, Jaarverslag 2015, “Hoofdstuk 2 - Evolutie van de financiële controle en eerste ervaringen met de certificering van de overheidsrekeningen”, blz. 19-39. Beschikbaar op www.rekenhof.be.

Om de geconsolideerde algemene rekening van de gewestelijke entiteit te certificeren, moet het Rekenhof ook de mogelijkheid hebben gehad om de onderliggende rekeningen van de geconsolideerde instellingen te onderzoeken.

II.2 Regelgevend kader

Het Rekenhof wijst erop dat het zijn certificeringsopdracht uitvoert binnen een juridisch kader dat leemten vertoont omdat er diverse uitvoeringsbesluiten van de OOBBC ontbreken. In september 2022, meer dan zestien jaar nadat het Brussels Hoofdstedelijk Parlement de OOBBC goedkeurde, wachten diverse belangrijke uitvoeringsbesluiten nog altijd op goedkeuring:

- een besluit dat de modaliteiten bepaalt voor de vaststelling van de rechten (artikel 37), in het bijzonder van de ontvangsten;¹⁵⁵
- een besluit dat de vorm en de inhoud preciseert van de bijlage bij de jaarrekening (artikel 61). Dat besluit beïnvloedt rechtstreeks de mate van nauwkeurigheid van de boekhouding en de transparantie die van de geconsolideerde entiteiten worden geëist;¹⁵⁶
- een besluit over de verantwoordingsstukken (artikel 40);
- een besluit dat de modaliteiten preciseert voor het bijhouden en bewaren van de boeken en journalen (artikel 41);
- een besluit dat de procedure preciseert als de controleurs van de vastleggingen en de vereffeningen een vastleggings- of vereffeningvisum weigeren (artikel 74);
- een besluit dat de interne audit in heel de gewestelijke entiteit regelt (artikel 78);
- een besluit dat de vorm en de inhoud bepaalt van de inventaris van het onroerend vermogen van het gewest (artikel 105).

II.3 Stemming over de rekeningen

Nadat het Rekenhof de algemene rekeningen heeft gecertificeerd en nadat de ontwerpen van ordonnantie houdende eindregeling van de bijbehorende begrotingen zijn ingediend, moet de budgettaire autoriteit (het parlement¹⁵⁷) over de rekeningen stemmen om de begrotingscyclus en de boekhoudcyclus af te sluiten en om eventuele overschrijdingen van de uitgavenkredieten in de begrotingen te regulariseren (stemming over aanvullende kredieten). Door die ordonnanties te publiceren, worden de rekeningen ook openbaar gemaakt.

---

¹⁵⁵ Het ontbreken van een dergelijk besluit kan leiden tot incoherenties binnen de gewestelijke entiteit in de manier waarop een vastgesteld recht wordt gevestigd en wordt toegerekend aan een begrotingsjaar, evenals in de budgettaire boeking van de uitgaven en de ontvangsten.

¹⁵⁶ Naast de commentaar over de waarderingsregels en het jaarverslag over de verkopen en andere vervreemdingen van roerende en onroerende goederen waarin de OOBBC al voorziet, beveelt het Rekenhof aan in dat besluit minstens de staten van de immateriële, materiële en financiële vaste activa op te nemen (die zowel van de ondernemingen, de verenigingen en de stichtingen, de federale instellingen en de Brusselse gemeenten worden geëist), evenals informatie over de uitvoering van de machtigingen tot toekenning van de gewestwaarborg en over de staat van de begrotingsfondsen.

¹⁵⁷ Artikel 11, 2^e lid, 2°, van de OOBBC.

De volgende tabel schetst de toestand op 31 augustus 2022 van de ontwerpen van ordonnantie die de regering nog niet heeft afgesloten en waarover het parlement nog niet heeft gestemd.

Tabel 31 Ontwerpen van ordonnantie die de regering nog niet heeft afgesloten en waarover het parlement nog niet heeft gestemd

Instelling	Nog niet door de regering afgesloten	Nog niet gestemd in het parlement
Gewestelijke entiteit	2020	2014 tot 2017 2020
Diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering (DBHR)	2020	2014 tot 2017 2020
Autonome bestuursinstellingen van 1^e categorie		
Centrum voor informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG)	2016 tot 2020	2008 tot 2020
Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (DBDMH)	2008 tot 2020	2008 tot 2020
Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT)	2008 tot 2011	2008 tot 2013
Leefmilieu Brussel (LB)	—	2008 tot 2015 2017 en 2019
Net Brussel, Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN)	—	2008 2015 en 2016
Brussels Instituut voor onderzoek en innovatie (Innoviris)	2008 tot 2020	2008 tot 2020
Fonds voor de financiering van het waterbeleid (FFW)	2008 tot 2020	2008 tot 2020
Brussels Planningsbureau (<i>perspective.brussels</i> /BPB)	2018 tot 2020	2017 tot 2020
Brussel Preventie en Veiligheid (BPV)	2017 tot 2020	2017 tot 2020
Autonome bestuursinstellingen van 2^e categorie		
Actiris	2008 tot 2013	2008 tot 2013 2018 tot 2020
Brupartners / Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ESRBHG)	2008 tot 2010	2008 tot 2020 2018 en 2020
Brussels Waarborgfonds (BWF)	2008 tot 2020	2008 tot 2020
Brussels Agentschap voor de Onderneming (BAO/ <i>impulse.brussels</i>)	2008 tot 2017	2008 tot 2017
Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB) en Citeo	2008 tot 2015	2008 tot 2015 2018 tot 2020
Brussel Gas Elektriciteit (Brugel)	—	—
Iristeam	2015 tot 2020	2012 tot 2020
Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap (<i>parking.brussels</i>)	2011 tot 2020	2011 tot 2020
Haven van Brussel	2019 en 2020	2015 tot 2020
Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM)	2015 tot 2020	2015 tot 2020
Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (WFBG)	2015 tot 2020	2015 tot 2020
Brusoc	2018 tot 2020	2015 tot 2020
Atrium, Gewestelijk Handelsagentschap	2015 tot 2017	2015 tot 2017
<i>visit.brussels</i>	2018 tot 2020	2018 tot 2020
Brussels Agentschap voor de Ondersteuning van het Bedrijfsleven (BAOB/ <i>hub.brussels</i>)	2018 tot 2020	2018 tot 2020
Instellingen buiten de gewestelijke entiteit		
Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (<i>citydev.brussels</i> /GOMB)	2008 tot 2017	2008 tot 2017

Bron: Rekenhof en Brussel Financiën en Begroting

II.4 Consolidatieperimeter - evolutie

De consolidatieperimeter van de algemene rekening van de gewestelijke entiteit omvat:

- de diensten van de regering (administratie en ministeriële kabinetten);
- de autonome bestuursinstellingen (ABI) die zijn onderworpen aan het gezag van het gewest, d.w.z. de rechtspersonen die in de nationale rekeningen worden gerangschikt in

de institutionele subsector van de deelstaatoverheden (S.1312) en die beantwoorden aan de voorwaarden van artikel 85 van de OOBBC.

De sectoriële rangschikking van de instellingen volgens het ESR gebeurt in België door het INR¹⁵⁸, dat twee keer per jaar een lijst van de eenheden van de overheidssector publiceert.¹⁵⁹

Het toepassingsveld van de OOBBC en van de bijbehorende uitvoeringsbesluiten wordt echter beperkt door artikelen van de begrotingsordonnanties. Daardoor ontstaat er een verschil tussen de consolidatieperimeter van de gewestelijke entiteit en de ESR¹⁶⁰-consolidatieperimeter zoals het INR die definieert om de openbare schuld en het overheidstekort van het gewest (in de zin van de criteria van Maastricht) te bepalen, waarbij de eerste een onderdeel van de tweede vormt.

De volgende tabel schetst de evolutie tot april 2022 van de lijst van eenheden van de overheidssector die volgens het INR onder het gezag van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vallen. Er wordt vermeld wanneer de instellingen voor het eerst bij S.1312 werden ingedeeld en in welk jaar de OOBBC voor het eerst volledig werd toegepast.

In vergelijking met de lijst van april 2021 moet worden opgemerkt dat:

- de consolidatieperimeter van de algemene rekening van de gewestelijke entiteit onveranderd is gebleven;
- *beezy.brussels* en *Sfar-Molenblok* niet meer in de lijst staan, vanwege de vereffening ervan in 2020 en 2021;
- het Tweetalig referentiecentrum van de sector van de metaalverwerkende nijverheid en de technologische industrie in Brussel (Iris Tech+) niet meer in de lijst van interregionale eenheden staat, vanwege de vereffening ervan in 2020.

Sommige instellingen worden voorafgegaan door het symbool †, wat erop wijst dat ze juridisch niet meer bestonden op 31 augustus 2022 (afsluiting door vereffening of fusie door overname). Het symbool ‡ duidt op instellingen die niet actief zijn. De vermelding (*) wijst op instellingen die nog niet zijn vermeld in de lijst van het INR.¹⁶¹

Tabel 32 Evolutie van de consolidatieperimeter

Naam	INR	OOBBC
1 Brussels Hoofdstedelijk Parlement (BHP)	2005	
2 Diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering (DBHR)	2005	2008
Autonome bestuursinstellingen van 1^e categorie		
3 Centrum voor informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG)	2005	2008
4 Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (DBDMH)	2005	2008
5 Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT)	2005	2008
6 Leefmilieu Brussel (LB)	2005	2008
7 Net Brussel, Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN)	2005	2008
8 Brussels Instituut voor onderzoek en innovatie (Innoviris)	2005	2008
† Fonds voor de financiering van het waterbeleid (FFW)	2005	2008

¹⁵⁸ Artikel 108 van de wet van 21 december 1994 houdende sociale en diverse bepalingen.

Artikelen 16/10 en 16/11 van de wet van 16 mei 2003 tot vaststelling van de algemene bepalingen die gelden voor de begrotingen, de controle op de subsidies en voor de boekhouding van de gemeenschappen en de gewesten, alsook voor de organisatie van de controle door het Rekenhof.

¹⁵⁹ In april en in oktober.

¹⁶⁰ Europees systeem van nationale en regionale rekeningen.

¹⁶¹ Sinds 2015 vermelden de lijsten alleen de eenheden die het jaar voordien actief waren (volgens de Kruijppuntbank van de Ondernemingen).

Naam	INR	OBBBC
9 Brussels Planningsbureau (<i>perspective.brussels/BPB</i>)	2017	2018
10 Brussel Preventie en Veiligheid (BPV)	2017	2018
Autonome bestuursinstellingen van 2^e categorie		
11 Actiris	2005	2008
12 Brupartners	2005	2008
13 Brussels Waarborgfonds (BWF)	2005	2008
14 Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB)	2005	2008
15 Citeo ⁶²	2008	2008
16 Brussel Gas Elektriciteit (Brugel)	2012	2012
17 Iristeam	2010	2012
18 Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap (<i>parking.brussels</i>)	2014	2014
19 Haven van Brussel	2014	2015
20 Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM)	2014	2015
21 Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (WFBG)	2014	2015
22 Brusoc by finance&invest.brussels	2012	2015
23 <i>visit.brussels</i>	2016	2016
24 Brussel Ontmanteling (BDBO)	2014	
25 Brussels Agentschap voor de Ondersteuning van het Bedrijfsleven (BAOB)	2018	2018
Instellingen S.1312 buiten de gewestelijke entiteit		
‡ Reserfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	2005	
26 Sfar ⁶³	2012	
27 Brussel Infrastructuur Financiering (Brinfin) Erreur ! Signet non défini.	2014	
28 Sfar-Alsemberg Erreur ! Signet non défini.	2014	
29 Sfar-Chemin vert Erreur ! Signet non défini.	2014	
30 Sfar-Middelweg Erreur ! Signet non défini.	2014	
31 Sfar-Midi Erreur ! Signet non défini.	2014	
32 Sfar-Polders Erreur ! Signet non défini.	2014	
33 Sfar-Roue Erreur ! Signet non défini.	2014	
34 Bruxelles-Biogaz	2014	
35 Socodix-De Haard	2014	
36 Gewestelijke Maatschappij voor Huisvestingskrediet (GMHK)	2014	
37 Le petit propriétaire	2014	
38 NEO cbva	2014	
39 Brussels Centrum voor Mode en Design "MAD Brussels" (CMDDB)	2014	
40 Opleidingscentrum van de Brusselse Brandweer (OBB)	2014	
41 <i>Werk centrale de l'emploi</i>	2014	
42 Commissariaat voor de relaties met de Europese en Internationale instellingen	2015	
43 Brussel Compost	2016	
44 Brussel Energie	2016	
45 <i>Homegrade</i>	2016	
46 Sociale Dienst van Net Brussel, Gewestelijk Agentschap voor Netheid	2016	
47 Sociale Dienst van de Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp	2016	
48 Brussels Hoofdstedelijk Gewestelijk Instituut voor de Opleiding in de dringende medische hulpverlening (BHGIODMH)	2016	
49 Gewestelijke School voor Openbaar Bestuur (GSOB)	2016	
† <i>Research in Brussels (RIB)</i>	2017	
50 <i>screen.brussels fund</i>	2017	
51 Sociale dienst van Leefmilieu Brussel	2017	
52 Jonge Brusselse Brandweerlieden	2018	
53 Stichting Marc Sleen	2018	
54 Civa Stichting (centrum voor informatie, documentatie en expositie van de stad, de architectuur, het landschap en de stedenbouw van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)	2018	
55 Kanal	2018	
56 Theodiris	2019	
57 Gewestelijke School voor de Veiligheids-, Preventie- en Hulpdienstberoepen (<i>Brusafe</i>)	2020	
58 Sociale dienst van de GOB	2021	
Interregionale eenheden⁶⁴		
<i>Belgian Mobility Card (BMC) [FED/BRU/RW/VG]</i>	2014	
Krediet voor Sociale Woningen [VG/BRU]	2014	

⁶² De rekeningen van Citeo worden op geconsolideerde wijze opgesteld met die van de Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB).

⁶³ Filialen of subfilialen van de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel.

⁶⁴ Hier zijn alleen de eenheden vermeld die deels afhangen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In de statistieken van het INR en de adviezen van de afdeling Financieringsbehoeften van de overheid van de Hoge Raad van Financiën, zijn het tekort en de schuld van de interregionale eenheden opgenomen bij Entiteit II (deelstaatentiteiten en lokale overheden), maar worden ze niet toegewezen aan, noch verdeeld tussen de gemeenschappen en de gewesten.

Naam	INR	OOBBC
† Participatiefonds (PF) [FED/BRU/RW/VG]	2015	
Flagey [VG/BRU/CF]	2015	
† Startersfonds [FED/BRU/RW/VG]	2015	
Interregionaal Samenwerkingsverband Viapass [VG/BRU/RW]	2015	
Interregionale Verpakkingscommissie (IVC) [BRU/RW/VG]	2016	
Maison du spectacle - La Bellonne [CF/BRU/Cocof]	2017	
Bodemsaneringsfonds voor Benzinstations (Bofas) [FED/BRU/RW/VG]	2017	
WorldSkills Belgium [RW/BRU/CF]	2017	
Pool Opleiding Werk voor het transport en de logistiek en de Haven van Brussel (Logisticity.brussels) [BRU/VG]	2017	
Synerjob [BRU/DG/RW/VG]	2017	
Coördinatiestructuur voor patrimoniuminformatie (CSPI) [FED/BRU/RW/VG]	2018	
Pouvoir Organisateur Pluriel (POP) [BRU/CF]	2020	
Stichting Zoniënwoud [VG/BRU/RW]	2020	
Bodemsaneringsfonds voor gasolietanks voor verwarmingsdoeleinden (Promaz) [VG/BRU/FED/RW]	2020	

Bron: lijsten van de eenheden van de overheidssector 2005 tot april 2022, Nationale Bank van België en Instituut van de Nationale Rekeningen

II.5 Rekeningen die te laat of niet werden voorgelegd

De algemene rekeningen 2021 van de autonome bestuursinstellingen van 1^e categorie en van 2^e categorie moesten door de regering of de bevoegde minister vóór 31 mei 2022¹⁶⁵ aan het Rekenhof worden bezorgd. De algemene rekening 2021 van de gewestelijke entiteit moest vóór 31 augustus 2022 aan het Rekenhof worden bezorgd.

Ingevolge de afwijkende bepaling van de begrotingsordonnantie van 24 december 2021 moet het Rekenhof van zijn kant de certificeringen van die rekeningen uiterlijk op 31 oktober 2022 aan het parlement bezorgen¹⁶⁶.

De onderstaande tabel somt de rekeningen op die het Rekenhof van de regering heeft ontvangen tussen 30 september 2021¹⁶⁷ en 31 augustus 2022. De vermelde ontvangstdatum is die waarop de rekeningen in hun totaliteit werden ontvangen.

Tabel 33 Rekeningen die werden ontvangen tussen 30 september 2021 en 31 augustus 2022

Instelling	/jaar	Goedkeuring regering	Ontvangst Rekenhof
Gewestelijke entiteit	2021	1/9/2022 (te laat)	5/9/2022 (te laat)
Diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering (DBHR)	2021		30/6/2022 (te laat)
Autonome bestuursinstellingen van 1^e categorie			
Centrum voor informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG)	2021	25/5/2022	1/6/2022
Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (DBDMH)	2021	25/5/2022	2/6/2022
Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT)	2021	9/6/2022 (te laat)	21/6/2022 (te laat)
Leefmilieu Brussel (LB)	2021	12/5/2022	1/6/2022
Net Brussel, Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN)	2021	19/5/2022	1/6/2022

¹⁶⁵ De rekeningen van de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (*citydev.brussels*) volgen het stelsel van de autonome bestuursinstellingen van 2^e categorie. De rekeningen van de Maatschappij voor Stedelijke Inrichting, van Hydria en van NEO cvba moeten door die instellingen uiterlijk op 31 mei aan het Rekenhof worden bezorgd.

¹⁶⁶ Ordonnantie houdende de algemene uitgavenbegroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het begrotingsjaar 2022.

¹⁶⁷ Datum van opmaak van de overeenstemmende tabel in punt 5 "Rekeningen die te laat of niet werden voorgelegd", 26e Boek voorgelegd aan het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en aan de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, blz. 77.

Instelling	/jaar	Goedkeuring regering	Ontvangst Rekenhof
Brussels Instituut voor onderzoek en innovatie (Innoviris)	2021	25/5/2022	31/5/2022
Fonds voor de financiering van het waterbeleid (FFW)	2021	24/2/2022	25/2/2022
	2022	24/2/2022	14/6/2022
Brussels Planningsbureau (<i>perspective.brussels</i> /BPB)	2021	1/6/2022 (te laat)	13/6/2022 (te laat)
Brussel Preventie en Veiligheid (BPV)	2021	12/5/2022	31/5/2022
Autonome bestuursinstellingen van 2^e categorie			
Actiris	2021	Niet voorzien	1/7/2022 (te laat)
Brupartners / Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ESRBHG)	2021	Niet voorzien	1/7/2022 (te laat)
Brussels Waarborgfonds (BWF)	2021	Niet voorzien	31/5/2022
Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB) en Citeo	2021	Niet voorzien	24/5/2022
Brussel Gas Elektriciteit (Brugel)	2021	Niet voorzien	1/6/2022
<i>Iristeam</i>	2021	Niet voorzien	30/5/2022
Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap (<i>parking.brussels</i>)	2021	Niet voorzien	20/6/2022 (te laat)
Haven van Brussel	2021	Niet voorzien	1/6/2022
Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM)	2021	Niet voorzien	3/6/2022 (te laat)
Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (WFBG)	2021	Niet voorzien	3/6/2022 (te laat)
Brusoc by finance&invest.brussels	2021	Niet voorzien	31/5/2022
<i>visit.brussels</i>	2021	Niet voorzien	30/5/2022
Brussels Agentschap voor de Ondersteuning van het Bedrijfsleven (BAOB)	2021	Niet voorzien	1/7/2022 (te laat)
Participatiefonds – Brussel (Brupart)	2016 2017 2018	Niet voorzien	Niet ontvangen
Brussel Ontmanteling (BDBO)	2016 2017 2018 2019 2020 2021	Niet voorzien	Niet ontvangen
<i>beezy.brussels</i> , beroepsreferentiecentrum gericht op de stadsberoepen en het openbaar ambt	2017 2018	Niet voorzien	Niet ontvangen
Instellingen buiten de gewestelijke entiteit			
Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (<i>citydev.brussels</i> /GOMB)	2021	Niet voorzien	1/6/2022
Maatschappij voor Stedelijke Inrichting (MSI)	2019 2020 2021	Niet voorzien	16/12/2021 (te laat)
Hydria / Brusselse Maatschappij voor Waterbeheer (BMWB)	2021	Niet voorzien	Niet ontvangen
NEO cbva	2019 2020 2021	Niet voorzien	20/7/2022 (te laat)

Bron: Rekenhof

III Certificering van de algemene rekeningen

Op grond van de bepalingen van artikel 60 en artikel 90, § 1 et § 2, van de OOBBC, heeft het Rekenhof de algemene rekening van de gewestelijke entiteit, van de diensten van de regering en van de autonome bestuursinstellingen van 1^e en 2^e categorie gecontroleerd met het oog op de certificering ervan.

De conclusies in dit boek van de werkzaamheden die zijn uitgevoerd in het raam van de certificering van de algemene rekeningen, betreffen de laatste door het Rekenhof uitgevoerde controle.

III.1 Samenvatting van de gecertificeerde rekeningen

Tabel 34 Laatste gecertificeerde rekeningen (waarover een oordeel werd verstuurd naar het parlement)

Instelling	Jaar	Oordeel
Gewestelijke entiteit	2021	Onthouding
Diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering (DBHR)	2021	Onthouding
Autonome bestuursinstellingen van 1^e categorie		
Centrum voor informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG)	2021	Met voorbehoud
Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (DBDMH)	2021	Onthouding
Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT)	2021	Goedkeurend oordeel
Leefmilieu Brussel (LB)	2021	Goedkeurend oordeel
Net Brussel, Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN)	2021	Met voorbehoud
Brussels Instituut voor onderzoek en innovatie (Innoviris)	2021	Met voorbehoud
Fonds voor de financiering van het waterbeleid (FFW)	2021	Afkeurend oordeel
Brussels Planningsbureau (<i>perspective.brussels/BPB</i>)	2021	Met voorbehoud
Brussel Preventie en Veiligheid (BPV)	2021	Met voorbehoud
Autonome bestuursinstellingen van 2^e categorie		
Actiris	2021	Goedkeurend oordeel
Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ES-RBHG)	2021	Met voorbehoud
Brussels Waarborgfonds (BWF)	2021	Goedkeurend oordeel
Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB) en Citeo ¹⁶⁸	2021	Goedkeurend oordeel
Brussel Gas Elektriciteit (Brugel)	2021	Met voorbehoud
<i>Iristeam</i>	2021	Goedkeurend oordeel
Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap (<i>parking.brussels</i>)	2021	Met voorbehoud
Haven van Brussel	2021	Goedkeurend oordeel
Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM)	2021	Afkeurend oordeel
Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (WFBG)	2021	Met voorbehoud
Brusoc	2021	Goedkeurend oordeel
<i>visit.brussels</i>	2021	Goedkeurend oordeel
Brussels Agentschap voor de Ondersteuning van het Bedrijfsleven (BAOB)	2021	Met voorbehoud

Bron: Rekenhof

III.2 Gewestelijke entiteit

De gewestelijke entiteit omvat de diensten van de regering (DBHR) en de autonome bestuursinstellingen (ABI) van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

¹⁶⁸ De rekeningen van Citeo en die van de Maatschappij voor Intercommunaal Vervoer te Brussel werden op geconsolideerde wijze opgesteld.

III.2.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	16.233.086
	Boekhoudkundig resultaat (verlies)	-1.212.216
Begrotingsboekhouding ¹⁶⁹	Totale ontvangsten	10.709.597
	Totale uitgaven (vastleggingen)	11.582.466
	Totale uitgaven (vereffeningen)	11.263.711
	Begrotingsresultaat	-554.114

(in duizend euro)

III.2.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof formuleert geen oordeel over de algemene rekening 2021.

Om de onderstaande redenen kon het Rekenhof niet voldoende en toereikende controle-informatie verkrijgen om zijn controlewerkzaamheden te verrichten die als basis dienen voor zijn oordeel over deze algemene rekening.

Het Rekenhof formuleert dus geen oordeel over de algemene rekening van de gewestelijke entiteit.

III.2.2.1 Onderbouwing van de onthouding

Het Rekenhof is tot de conclusie gekomen dat door het ontbreken van voldoende en toereikende controle-informatie de eventuele niet-gedetectedeerde afwijkingen zowel van materieel belang kunnen zijn als een diepgaande invloed kunnen hebben op de algemene rekening van de gewestelijke entiteit.

Het Rekenhof kon immers niet voldoende en passende controle-informatie verkrijgen voor het uitvoeren van zijn controlewerkzaamheden als basis voor zijn oordeel over de algemene rekening van de DBHR en formuleert daarom geen oordeel over die rekening.

III.2.2.2 Andere punten

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten:

- Het Rekenhof heeft zich ervan onthouden een oordeel te formuleren over de algemene rekening van de DBDMH. Het heeft een afkeurend oordeel geformuleerd over de algemene rekening van het FFW, de BGHM (zie verder, in de tabel).
- Van de 23 geconsolideerde ABI werden acht algemene rekeningen niet aan het Rekenhof bezorgd binnen de termijn die in artikel 90 van de OOBBC is bepaald (31 mei 2022).
- De algemene rekeningen van de ABI die de regering aan het Rekenhof heeft toegezonden, vertonen verschillende tekortkomingen:
  - twee ABI hebben hun rechten en verplichtingen buiten balans niet voorgesteld volgens de samenvattende tabellen van het genormaliseerd boekhoudplan vastgelegd door het koninklijk besluit van 10 november 2009;

¹⁶⁹ Gegevens vóór eliminatie van de onderlinge verrichtingen.

- vier ABI hebben geen uitvoeringsrekening van de begroting opgesteld die de gebudgetteerde en uitgevoerde bedragen per opdracht en per programma voorstelt;
- vier ABI hebben geen exhaustieve waarderingsregels voorgelegd.
- Ondanks de aanpassingen die werden uitgevoerd op de brongegevens van de rekeningen van de geconsolideerde entiteiten, blijven er verschillen bestaan tussen de rekeningen van kosten en opbrengsten enerzijds en de rekeningen van vorderingen en schulden anderzijds. Het gaat om financiële transacties binnen de gewestelijke entiteit.
- De niet-gereconcilieerde verschillen tussen onderlinge verrichtingen worden automatisch geherklasseerd naar afzonderlijke GBP-rubrieken waarin het koninklijk besluit van 10 november 2009 niet voorziet. Bovendien worden sommige herklasseringen in negatief uitgevoerd, wat indruist tegen het niet-compensatiebeginsel. Tot slot is het zo dat de waarderingsregels waarin is voorzien bij reconciliatieverschillen van onderlinge verrichtingen, niet in acht worden genomen.
- De verdeling over de als geconsolideerde reserves geboekte bedragen enerzijds en de als derdenintresten geboekte bedragen anderzijds strookt niet met de bedragen die worden verkregen door het percentage aanhouden/niet-aanhouden van de ABI door het gewest toe te passen op de som van die twee rubrieken.

Het Rekenhof herinnert ook aan de oordelen die het formuleerde bij de certificering van de ABI en die zijn opgelijst in de volgende tabel.

Autonome bestuursinstellingen van 1 ^e categorie	Oordeel	Verantwoording van het oordeel
Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (DBDMH)	Ont-houding	<ul style="list-style-type: none"> • Door het ontbreken van voldoende en toereikende controle-informatie kunnen de eventuele niet-gedetecteerde afwijkingen zowel van materieel belang zijn als een diepgaande invloed hebben op de algemene rekening van de DBDMH; • De gedetecteerde significante fouten hebben betrekking op de boeking van bezoldigingen, op de handelsvorderingen en op de volledigheid van de geboekte opbrengsten.
Net Brussel, Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN)	Twee punten van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Onderschatting van de uitgaven (1,5 miljoen euro) ingevolge problemen met de jaarafgrenzing • Twee debetsaldi van 1,1 miljoen euro i.v.m. de RSZ en van 1,6 miljoen euro i.v.m. nettobezoldigingen konden niet worden verantwoord
Innoviris	Eén punt van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Onderschatting van de uitgaven en van de kosten (521 duizend euro) ingevolge problemen met de jaarafgrenzing
Centrum voor informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG)	Drie punten van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Onderschatting van de uitgaven (649 duizend euro) ingevolge problemen met de jaarafgrenzing • Onderschatting van de niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen met 1 miljoen euro • Overschatting van de aankopen van vaste activa met 413 duizend euro
Brussels Planningsbureau (<i>perspective.brussels</i> /BPB)	Eén punt van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Onderschatting van de uitgaven en van de kosten (512 duizend euro) ingevolge problemen met de jaarafgrenzing
Brussel Preventie en Veiligheid (BPV)	Eén punt van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Onderschatting van de uitgaven (2 miljoen euro) ingevolge problemen met de jaarafgrenzing
Leefmilieu Brussel (LB)	Oordeel zonder voorbehoud	Nihil
Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT)	Oordeel zonder voorbehoud	Nihil

Fonds voor de financiering van het waterbeleid (FFW)	Af-keurend oordeel	<ul style="list-style-type: none"> • Onderschatting van de kosten met 88,9 miljoen euro ingevolge een overdracht van delen aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Autonome bestuursinstellingen van 2^e categorie	Oordeel	Verantwoording van het oordeel
Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap (<i>parking.brussels</i>)	Drie punten van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Onderschatting van de uitgaven (5,9 miljoen euro) ingevolge problemen met de jaarafgrenzing • Overschatting van het begrotingsresultaat met 3,7 miljoen euro ingevolge annuleringen van schuldvorderingen die niet werden aangerekend op de begroting. • Onderschatting van de opbrengsten en de ontvangsten ten belope van 2,3 miljoen euro ingevolge vertragingen bij het verzenden van de jaaroverzichten van de gemeenten.
Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM)	Af-keurend oordeel	<ul style="list-style-type: none"> • Overschatting van het begrotingsresultaat ten belope van 14 miljoen euro i.v.m. het project Sfar-Chemin vert. • Overschatting van het uitstaand bedrag van de vastleggingen met 51 miljoen euro • Onderschatting van het uitstaand bedrag van de vastleggingen met 21,7 miljoen euro • Het uitstaand bedrag aan vastleggingen van 156 miljoen euro op de basisallocatie 03.002.21.01.8111 <i>Afhalingen op eigen middelen van voorschotten op LT aan OVM's</i> kan niet worden beoordeeld
Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (WFBG)	Eén punt van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Onderschatting van het begrotingsresultaat ten belope van 4 miljoen euro ingevolge de vervroegde terugbetalingen van hypothecaire kredieten.
Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB) en Citeo	Oordeel zonder voorbehoud	Nihil
Brussels Agentschap voor de Ondersteuning van het Bedrijfsleven (BAOB)	Twee punten van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Overschatting van de schuld voor vakantiegeld met 1 miljoen euro • Onderschatting van de uitgaven (988 duizend euro) ingevolge de niet-aanrekening van het vakantiegeld 2021
Actiris	Oordeel zonder voorbehoud	Nihil
Haven van Brussel	Oordeel zonder voorbehoud	Nihil
Brussels Waarborgfonds (BWF)	Oordeel zonder voorbehoud	Nihil
Brussel Gas Elektriciteit (Brugel)	Twee punten van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Onderschatting van de uitgaven (88 duizend euro) ingevolge problemen met de jaarafgrenzing • Onderschatting van de niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen met 53 duizend euro
Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ESRBHG)	Eén punt van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Onderschatting van de uitgaven (101 duizend euro) ingevolge de niet-aanrekening van het vakantiegeld 2021
<i>Iristeam</i>	Oordeel zonder voorbehoud	Nihil
Brusoc	Oordeel zonder voorbehoud	Nihil
<i>visit.brussels</i>	Oordeel zonder voorbehoud	Nihil

III.3 Diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering

De diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke regering (DBHR)¹⁷⁰ vormen de eigen administratie van de regering.

III.3.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	13.363.344
	Boekhoudkundig resultaat (verlies)	-1.473.301
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	5.766.997
	Totale uitgaven (vastleggingen)	7.186.203
	Totale uitgaven (vereffeningen)	6.425.569
	Begrotingsresultaat	-658.573

(in duizend euro)

III.3.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof formuleert geen oordeel over de algemene rekening 2021.

Om de onderstaande redenen kon het Rekenhof niet voldoende en toereikende controle-informatie verkrijgen om zijn controlewerkzaamheden te verrichten die als basis dienen voor zijn oordeel over deze algemene rekening.

Het Rekenhof formuleert bijgevolg geen oordeel over de algemene rekening van de DBHR.

III.3.2.1 Onderbouwing van de onthouding

Het Rekenhof is tot de conclusie gekomen dat door het ontbreken van voldoende en toereikende controle-informatie de eventuele niet-gedetectedeerde afwijkingen zowel van materieel belang kunnen zijn als een diepgaande invloed kunnen hebben op de algemene rekening van de DBHR.

Het Rekenhof is tot de conclusie gekomen dat door het ontbreken van voldoende en toereikende controle-informatie de eventuele niet-gedetectedeerde afwijkingen zowel van materieel belang kunnen zijn als een diepgaande invloed kunnen hebben op de algemene rekening van de DBHR.

- Sinds 2021 is er een geautomatiseerde gegevensoverdracht tussen het nieuw beheersysteem van Brussel Fiscaliteit en de algemene boekhouding van het gewest die echter nog beperkt is tot de vastgestelde rechten. De overige verrichtingen verwerkt het gewest manueel via diverse boekingen op het einde van het jaar op basis van rapporteringen van Brussel Fiscaliteit. De financiële informatie over de fiscale dossiers die uiteindelijk in de algemene rekening van de DBHR wordt verwerkt, vertoont hierdoor een gebrek aan transparantie. Bovendien kunnen de DBHR geen reconciliatie voorleggen tussen de

¹⁷⁰ Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 19 maart 2015 tot regeling van de naamswijziging van het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

gegevens uit de beheersystemen van Brussel Fiscaliteit en degene die ze verwerken in de algemene rekening.

- De uit het beheersysteem van Brussel Fiscaliteit gegenereerde balans en resultatenrekening voor 2021 komt niet overeen met die van het gewest. Zowel voor de bewegingen 2021 als voor de eindsaldi zijn er verschillen vastgesteld.
- Brussel Fiscaliteit boekt de debet- en creditverrichtingen in het grootboek van zijn beheersysteem niet altijd consequent op dezelfde rekeningen. Daardoor vertonen de individuele balansposten in dit systeem niet altijd de correcte openstaande positie. Het Rekenhof stelde ook vast dat na afsluiting van de algemene rekening 2021 nog aanpassingen in het beheersysteem van Brussel Fiscaliteit werden geregistreerd met een boekingsdatum in 2021. Daardoor bestaat het risico dat verrichtingen in de algemene boekhouding van het gewest niet in de juiste periode of helemaal niet worden geboekt.
- De DBHR kunnen geen verantwoording voorleggen over het saldo aan niet-geïdentificeerde betalingen. Er blijken tevens onverklaarde verschillen tussen deze saldi in de rapportering van Brussel Fiscaliteit en die in de algemene boekhouding van het gewest.
- De DBHR boeken geen waardeverminderingen op de door Brussel Fiscaliteit beheerde vorderingen. Bij gebrek aan een ouderdomsanalyse die aansluit met de gegevens in de algemene boekhouding van het gewest kan het Rekenhof de impact ervan niet bepalen.

III.3.2.2 Overige aangelegenheden

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten:

- De procedure die de DBHR opstelden voor de aanrekening van de ontvangsten van de agglomeratie geldt voorlopig enkel voor 2021 omdat er tekortkomingen zijn op het vlak van functiescheiding. De overeenkomstig die procedure geboekte ontvangsten en opbrengsten van 325,0 miljoen euro omvatten naast de opbrengsten van 245,4 miljoen euro op basis van de bevestigde inkohieringen ook 79,5 miljoen euro correcties als gevolg van de reconciliatie van de openstaande vorderingen en schulden in de boekhouding van Brussel Fiscaliteit en die van het gewest.
- Op de begrotingsfondsen, die globaal zijn opgenomen aan de passiefzijde van de balans, hebben de vereffeningen van het jaar geen bewegingen veroorzaakt bij ontstentenis van validering door de ordonnateur, terwijl de verschillen met betrekking tot het jaar 2021 55,8 miljoen euro belopen (verschil tussen 137,8 miljoen euro aan geïnde ontvangsten en 82 miljoen euro aan vereffeningen). Er zijn bijgevolg geen details over de begrotingsfondsen aan de passiefzijde van de balans van de DBHR.

Bovendien hebben de DBHR de bijlage niet meer opgenomen die de financiële spil van de begrotingsfondsen in de algemene rekening detailleert. Bij ontstentenis van die bijlage is het Rekenhof niet bij machte het financiële beheer van de fondsen vanuit financieel oogpunt te valideren. De DBHR kunnen de werkelijke toestand van de beschikbare

middelen en de bewegingen van de begrotingsfondsen kennelijk nog altijd niet bepalen en verantwoorden;

- Het uitstaand bedrag van de vastleggingen aangaande de rustpensioenen is wegens een vergissing 71 miljoen euro te laag geraamd. Die vergissing heeft echter geen impact op de balans, noch op de resultatenrekening.
- Fouten en lacunes bij de registratie van uitgaven hebben ertoe geleid dat 42,9 miljoen euro aan rechten ten laste van het gewest en eigen aan het boekjaar niet als begrotings-uitgaven werd aangerekend.
  - Bij ontstentenis van beschikbare begrotingskredieten of vanwege door de regering meegedeelde instructies werd 34,4 miljoen euro aan rechten ten laste van het gewest (die schulden eigen aan het dienstjaar zijn) niet vereffend, noch aangerekend op de uitvoeringsrekening van de begroting 2021.
  - De kosten voor vakantiegeld ten belope van 8,5 miljoen euro waarvoor 2021 het referentiejaar is, werden pas in 2022 als uitgaven aangerekend.
- De DBHR hebben 7,2 miljoen euro geïnde belastingen op de inrichtingen van toeristische logies niet afgeboekt van de schulden aan de gemeenten. Als gevolg daarvan zijn die schulden overschat en de opbrengsten onderschat met voormeld bedrag. Daarnaast hebben de DBHR ten onrechte 30,4 miljoen euro afgeboekt van de schulden aan de gemeenten en de handelsvorderingen verminderd met hetzelfde bedrag. Daardoor zijn zowel de activa als de passiva onderschat met 30,4 miljoen euro.
- Hoewel terugbetalingen van gemeentelijke en agglomeratie-opcentiemen verrichtingen voor derden betreffen, worden ze in kost genomen en aangerekend op de uitgavenbegroting. Volgens een voorlopige rapportering, die voor sommige belastingen uitgaat van een algemene verdeelsleutel, ramen de DBHR die terugbetalingen voor rekening van derden in 2021 op 24,9 miljoen euro.
- Het uitstaand bedrag van de vastleggingen is onderschat met 11,9 miljoen euro wegens vastleggingen die niet meer geldig zijn (19,1 miljoen euro) en de onvolledige aanrekening van de vastlegging voor het aankoopcontract van de terreinen voor de zetels van de VRT en de RTBF (Reyers-site, -31 miljoen euro).
- De DBHR hebben respectievelijk 16,3 miljoen euro en 7,2 miljoen euro aan te annuleren vorderingen nog niet als uitgaven en kosten geboekt.
- Er is geen aansluiting uitgevoerd van de saldi van schuldvorderingen en schulden tussen Actiris en de DBHR. Daaruit volgt dat de schulden en de kosten van de DBHR met 10,5 miljoen euro zijn overschat.
- 3,1 miljoen euro aan te ontvangen facturen werd niet in de algemene boekhouding geboekt.
- De boekhoudkundige afgrenzing werd niet correct toegepast op een inflatiedekkingscontract. De kosten en de opbrengsten zijn respectievelijk met 2,9 miljoen euro en met 1,8 miljoen euro onderschat. Datzelfde contract werd niet correct gewaardeerd ten

belope van de marktwaarde op 31 december 2021. Als gevolg daarvan zijn de opbrengsten met 1,8 miljoen euro onderschat.

- Het Rekenhof heeft verschillende fouten in de economische classificatie vastgesteld op het niveau van de uitgaven.
- De bijlagen van de algemene rekening 2021 vertonen fouten op het niveau van de looncyclus en de cyclus van de materiële en immateriële vaste activa.
- Twee bankrekeningen in verband met transacties aangaande de gewestsschuld werden niet geboekt.
- Er wordt niet systematisch een verantwoordingsstuk gevoegd bij elke verrichting die in de boekhouding wordt ingeschreven. Dat geldt in het bijzonder voor de afsluitingsverrichtingen op het einde van het boekjaar.
- Door de manier waarop de onlinebankapplicatie (Belfiusweb) van de kassier van het gewest is geconfigureerd, kan de rekenplichtige of zijn plaatsvervanger autonoom bankverrichtingen uitvoeren zonder beperking qua bedrag, waardoor het risico op fraude niet volledig in de hand wordt gehouden.
- De DBHR moeten de nodige internebeheersingsmaatregelen invoeren om te waarborgen dat de boekhoudkundige vastlegging voorafgaat aan de juridische verbintenis bij alle uitgaven die het voorwerp moeten uitmaken van een gewone vastlegging.
- Hoewel de algemene rekening die officieel aan het Rekenhof werd bezorgd, werd voorgesteld in overeenstemming met de in het koninklijk besluit van 10 november 2009 opgenomen modellen (GBP), werd de boekhouding gevoerd aan de hand van een boekhoudplan gebaseerd op het minimum algemeen rekeningstelsel (MAR). Het Rekenhof heeft echter verschillende fouten vastgesteld betreffende de overeenstemming/specialiteit van beide instrumenten.
- De DBHR zijn voor de boeking van de gewestelijke personenbelasting en de federaal geïnde gewestelijke belastingen afhankelijk van derden. Die worden aangerekend op basis van betalingen en ramingen van de FOD Financiën. De uitgaven van de federale operatoren worden aangerekend op basis van de informatie die zij ter beschikking stellen. De DBHR hebben geen volledige controle op de correctheid van die federale gegevens.

III.3.2.3 Verslag in verband met andere wettelijke en reglementaire verplichtingen

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende punten.

- Voor het boekjaar 2021 werden acht kwartaalrekeningen van beheerders van de voorschotten niet aan het Rekenhof bezorgd. De nog ontbrekende rekeningen werden allemaal overgezonden in de geaggregeerde staat ontvangen op 30 september 2022.
- Het jaarlijks samenvattend overzicht van de vastleggingen werd niet overgezonden aan het Rekenhof voor de boekjaren 2008 tot 2020.
- De inventaris van de overheidsopdrachten in het verslag waarin artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017 voorziet, vermeldt noch de datum van de opdrachten, noch

de opdrachten zonder voorafgaande vastlegging of bestelbon in het boekhoudsysteem. Het verslag werd niet gepubliceerd op de website van de DBHR.

III.3.3 Andere in het controleverslag geformuleerde commentaar

De volgende opmerkingen zijn niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen maar worden enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan de DBHR en de betrokken ministers heeft toegezonden.

- Het Financieel Coördinatiecentrum van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (FCCB) heeft geen overeenkomst voor de centralisatie van de financiële rekeningen gesloten met Citeo, wat in strijd is met artikel 68 van de OOBBC.
- De DBHR moeten de huidige lijst van ordonnateurs vervolledigen en de grenzen (qua administratie/tijd/bedragen) van hun delegaties preciseren, maar ook documenteren hoe die grenzen worden toegepast in het boekhoudsysteem SAP (automatische blokkeringen) en hoe ze worden gecontroleerd door de andere financiële actoren.
- De diensten van de regering kennen een bedrijfswagen toe aan twaalf personeelsleden van graad A5 tot A7 (directeur-generaal tot secretaris-generaal), waarvoor een voordeel in natura fiscaal wordt ingehouden. Het Rekenhof stelt echter vast dat er geen reglementaire grondslag bestaat voor de toekenning van dat element als aanvulling op de bezoldiging.

III.3.4 Opvolging van de opmerkingen van vorige jaren

Sommige problemen die het Rekenhof aankaartte tijdens vorige controles, zijn geregeld.

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2016	Inadequate rapportering in de bijlage bij de algemene rekening over verschillende gegevens in verband met de toekenning van waarborgen.	Zich ervan vergewissen dat de informatie in de algemene rekening coherent is.	
2016	Inadequate rapportering over gegevens in verband met de financiële vaste activa in de bijlage bij de algemene rekening.	Zich ervan vergewissen dat de informatie in de algemene rekening intern coherent is.	
2017	De regularisaties van de in-tresten op swaps worden geboekt op nettobasis, in strijd met artikel 25 van het koninklijk besluit van 10 november 2009.	De boekingswijze van die verrichtingen herzien om iedere compensatie tussen de bedragen te vermijden.	
2018	De kennis van de software FOX is geconcentreerd bij twee personeelsleden die over een paar jaar met pensioen gaan. Dat brengt risico's voor de continuïteit van het programma met zich.	Brussel Fiscaliteit moet ervoor zorgen dat er voldoende kennis over FOX beschikbaar blijft, ofwel zorgen voor een volledige migratie naar SAP Apollo.	

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2018	Voor het beheer van een deel van zijn belastingen maakt Brussel Fiscaliteit gebruik van FOX. Aangezien het systeem niet over een boekhoudkundige module beschikt en geen interface heeft met het boekhoudsysteem, kent de opvolging ervan een aantal beperkingen.	Brussel Fiscaliteit dient maatregelen te nemen zodat opvolging mogelijk is, zoals het opstellen van een aging list, het oproepen van het openstaand saldo van een belasting of het opstellen van een maandelijks afsluiting.	
2019	De waarderingsregels voor de waardering van ETO's wijken af van artikel 11 van het koninklijk besluit van 10 november 2009.	De waarderingsregels in overeenstemming brengen met de bepalingen van het koninklijk besluit van 10 november 2009.	
2019	Een waardevermindering ten bedrage van 25,1 miljoen euro op een vordering inzake gemeentelijke en agglomeratie-opcentiemen op de onroerende voorheffing is in kost genomen, hoewel ze betrekking heeft op derdengelden en ze dus had moeten worden afgeboekt tegenover de overeenstemmende schuld. Er werd dus 25,1 miljoen euro te veel in kost genomen en de schuld aan de agglomeratie en de gemeenten is overgewaardeerd met voormeld bedrag.	Waardeverminderingen op derdengelden dienen te worden afgeboekt van de openstaande vorderingen en schulden van derden en deze mogen niet in kosten worden geboekt.	

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2019	<p>In de loop van het boekjaar 2019 waren de boekhoudkundige controle door de gewestelijke boekhouder en zijn toezicht op bepaalde boekingen ontoereikend, wat heeft geleid tot drie anomalieën van materieel belang: de herwaarderingsmeerwaarden werden op incoherente wijze verwerkt tussen de materiële en de financiële vaste activa, de bruggen en tunnels werden geherwaardeerd op basis van onvoldoende gerechtvaardigde inventarisdocumenten met hiaten die de toepasselijke boekhoudkundige normen niet in acht namen, en de verhoging van de bedragen van de begrotingsfondsen op basis van een niet-gevalideerde staat die fouten en incoherenties vertoont.</p>	<p>De DBHR en de gewestelijke boekhouder moeten procedures voor revisie, goedkeuring en toezicht op de boekingen door de DBHR implementeren en doen toepassen, in het bijzonder voor boekingen die niet alledaags zijn en die een significante impact kunnen hebben op de algemene rekening. Hij moet zich er eveneens van vergewissen dat ze coherent zijn. De DBHR en de gewestelijke boekhouder moeten overigens in de boekhoudkundige organisatie van de DBHR procedures invoeren om te verifiëren of de van ordonnateurs uitgaande documenten de toepasselijke boekhouden- en begrotingsnormen in acht nemen en moet de boeking van documenten die deze normen niet naleven, blokkeren. Die procedures moeten worden uitgevoerd vóór de definitieve afsluiting van de rekeningen.</p>	
2020	<p>0,9 miljoen euro toegekende middelen aan Brustart zijn geboekt als vordering op lange termijn in plaats van als kost. Voor die uitgaven is ten onrechte een economische code-8 (kredietverlening en deelnemingen) gebruikt.</p>		
2020	<p>Vermits het risico in samenhang met de vervreemding van de aandelen van het geweest in de mede-eigendom van het CCN-gebouw in 2021 werd overgedragen, had het pand moeten worden uitgeboekt in 2021 en niet in 2020.</p>		

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2020	De schatkistcertificaten die bij de afsluiting van het boekjaar openstonden in het gebruik van de kredietlijn in samenhang met het MTN-programma werden niet ten belope van het juiste bedrag geboekt: de DBHR boekten een bedrag van 777 duizend euro in plaats van 777 miljoen euro. Als gevolg daarvan is het onbenutte saldo van de kredietlijnen 776 miljoen euro overgewaardeerd.		
2020	Op de 20,8 miljoen euro vorderingen aan administratieve boetes wegens geluidshinder door vliegtuigen pasten de DBHR een waardevermindering toe van 6,0 miljoen euro. Het Rekenhof raamt die waardeverminderingen op minstens 12,1 miljoen euro.	Brussel Fiscaliteit moet de boekhouding de gegevens verstrekken voor een correcte afwaardering.	
2020	Door het laattijdig aanleveren van de schuldvorderingen door Leefmilieu Brussel werden de 0,6 miljoen euro die de federale Regie der gebouwen weigert te betalen voor onderhoudswerken in 2020 niet als dubieus geboekt en werden er dan ook geen waardeverminderingen toegepast.		

Bron: controleverslagen van het Rekenhof

Verscheidene andere problemen die het Rekenhof aankaartte, zijn daarentegen nog niet opgelost.

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2016	De DBHR boeken, met uitzondering van de vliegtuigboetes en een beperkt aantal oude dossiers die nog niet in SAP Apollo werden opgenomen, geen dubieuze vorderingen of waardeverminderingen op de door Brussel Fiscaliteit beheerde vorderingen.	De DBHR dienen te voorzien in een rapportering en analyse over de invorderbaarheid van de fiscale vorderingen zodat passende waardeverminderingen kunnen worden geboekt.	

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2010	De DBHR konden geen detailinformatie voorleggen die aangeeft hoe het saldo van de overlopende rekening voor de overgedragen (niet-geïdentificeerde) betalingen is samengesteld.	Maatregelen nemen om het saldo van de overgedragen (niet-geïdentificeerde) betalingen inzake fiscale vorderingen weg te werken en in de nodige controles voorzien die de overeenstemming tussen detailadministratie en centrale boekhouding stelselmatig onderbouwen.	<p>Het betreffen technische financiële rekeningen die niet op dezelfde manier aangezuiverd werden in beide boekhoudingen. Het project interface -versie 2- zal deze problematiek opvangen.</p> <p>De verschillen tussen de algemene boekhouding SAP Apollo en de algemene boekhouding van het gewest zullen worden rechtgezet naar aanleiding van de afstemming van de beginbalans per 1/1/2021.</p>
2020	Een groot deel van de terugbetalingen van belastingen heeft betrekking op derdengelden en werd onterecht geboekt als kost en aangerekend als uitgave op BA 31.002.72.03. Hierdoor zijn ook de schulden met betrekking tot de derdengelden overgewaardeerd.	Brussel Fiscaliteit moet de nodige gegevens ter beschikking stellen over de terugbetaling van belastingen.	De DBHR bevestigen dat op deze basisallocatie ook terugbetalingen worden aangerekend die eigenlijk ten laste zijn van de gemeenten en de agglomeratie. Die terugbetalingen voor derden worden verrekend in de maandelijks afrekening op het niveau van de thesaurie, maar er is nog geen terugkoppeling naar de (ontvangsten-) begroting. De DBHR zullen analyseren hoe dit technisch opgelost kan worden.
2020	In geval van onvoldoende uitgavenkredieten worden uitgaven van te annuleren vorderingen doorgeschoven naar volgende jaren door die annuleringen uit te stellen en de vorderingen als oninvorderbaar te boeken op een 408-rekening.	De DBHR moeten in voldoende kredieten voorzien voor het annuleren van oninvorderbare vorderingen	De contracten naar aanleiding waarvan die rekeningen werden geopend, zullen worden geanalyseerd.
2016	Niet-boeking van verschillende bankrekeningen.	Alle bankrekeningen geopend op naam van het gewest bij de liquide middelen boeken.	De contracten naar aanleiding waarvan die rekeningen werden geopend, zullen worden geanalyseerd.

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2015	Met 5 ABI werd geen overeenkomst tot centralisatie van de thesaurie (FCCB) gesloten. Drie ervan genoten een afwijking voor 2021 ¹⁷¹ (het Brussels Waarborgfonds, Brusoc en Brussel Ontmanteling).	De overeenkomsten sluiten waarin artikel 68, § 4, van de OOBBC voorziet.	Het FFWB werd in 2022 ontbonden. In de initiële begroting 2022 werd een budgettaire bijbepaling ingevoegd voor Brusoc, het Brussels Waarborgfonds en Brussel Ontmanteling. Er werd overigens een budgettaire bijbepaling ingevoegd in de aangepaste begroting 2022 om Citeo toe te voegen aan de instellingen met een afwijking.
2019	In 2020, gelet op het feit dat de begrotingsfondsen niet waren gevalideerd door de bevoegde ordonnateurs, hebben de DBHR het in rubriek 13 vermelde totaalsaldo op 31 december 2019 van de rekeningen betreffende de bestemde eigen middelen (732,2 miljoen euro), opgenomen in rubriek 10. Om dezelfde redenen is de situatie ongewijzigd gebleven in 2021 ¹⁷² . Er zijn bijgevolg geen details meer over de begrotingsfondsen aan de passiefzijde van de balans van de DBHR.	De begrotingsfondsen moeten worden gevalideerd door de bevoegde ordonnateurs en apart worden geïdentificeerd aan de passiefzijde van de balans.	Er werd een budgettaire bijbepaling toegevoegd aan de mantel van de ordonnantie 2022 houdende de aanpassing van de algemene uitgavenbegroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het begrotingsjaar 2022 (artikelen 14 en 15). In 2023 (boekhoudstaat 2022) is het de bedoeling een procedure te systematiseren.
2016	Geen voorzieningen voor risico's en kosten in samenhang met grote herstellingen en grote onderhoudswerken.	De voorzieningen voor risico's en kosten in samenhang met grote herstellingen en grote onderhoudswerken berekenen en boeken.	De bestaande procedure moet worden herzien voor de volgende afsluiting.
2017	Erfpachten die financiële leasings zijn boeken als verhuringen, in plaats van als vaste activa, schulden op meer dan één jaar en op minder dan één jaar, met interestlasten en schuldterugbetalingen.	Die erfpachten boeken als financiële leasings.	De DBHR zullen contact opnemen met het INR om die opmerkingen te onderzoeken.

¹⁷¹ Artikel 52 van de ordonnantie van 18 december 2021 houdende de algemene uitgavenbegroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het begrotingsjaar 2021.

¹⁷² Overeenkomstig de samenvattende tabel van de begrotingsfondsen op begrotingsbasis van de algemene rekening (sectie 16.14, p. 103).

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2016	Voor de gewestelijke personenbelasting wordt alleen het netto-bedrag weergegeven (de opcentiemen min de fiscale uitgaven).	Het bedrag van de fiscale uitgaven ter informatie opnemen in de bijlage bij de rekening.	In de algemene rekening 2022 zal een verklarende toelichting worden opgenomen.
2010	Overdracht van de aanrekening van het vakantiegeld.	Het vakantiegeld budgettair aanrekenen op het referentiejaar.	De schuld voor vakantiegeld 2022 zal worden aangerekend op de begroting 2022.
2008	Bij gebrek aan beschikbare begrotingskredieten of instructies van de regering werden rechten ten laste van het gewest, die schulden eigen aan het boekjaar vormen, niet vereffend, noch aangerekend op de uitvoeringsrekening van de begroting.	De vastgestelde rechten registreren overeenkomstig de artikelen 36 en 42 van de OOBBC.	
2017	De gewestelijke tussenkomsten in de dienstencheques die in december 2021 werden terugbezorgd aan de firma die ze had uitgegeven, werden pas in 2022 als uitgaven aangerekend.	Die gewestelijke tussenkomsten boeken en aanrekenen op het jaar waarin de dienstencheques worden terugbezorgd aan de firma die ze heeft uitgegeven.	De DBHR zullen zoals voor het vakantiegeld contact opnemen met het kabinet van de minister van Begroting om over de nodige kredieten te beschikken.
2010	Er werden uitgaven aangerekend die verkeerd economisch werden geclassificeerd.	Die uitgaven analyseren en de gebruikte economische codes corrigeren.	Vanaf de initiële begroting 2023 zullen adequate BA's worden gecreëerd.
2017	Het uitstaand bedrag van de vastleggingen werd overgewaardeerd omdat sommige ervan te vroeg werden geboekt of niet werden geannuleerd.	Bij de verrichtingen voor de inventaris en de budgettaire afsluiting, de openstaande vastleggingen analyseren en de nodige schrappingen en correcties uitvoeren.	De correctie werd uitgevoerd in 2022.
2017	Ontoereikende budgettaire vastlegging voor het aankoopcontract betreffende de terreinen voor de hoofdzetels van de VRT en de RTBF.	Een vastlegging van 31 miljoen euro aanrekenen, te indexeren naargelang de bepalingen van het contract.	

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2016	De toestand van de begrotingsfondsen werd niet voorgelegd noch verantwoord.	<p>Een door de ordonnateurs gevalideerde toestand van de begrotingsfondsen voorleggen die de ontvangsten- en uitgavenverrichtingen en de beschikbare kredieten (saldi) op 1 januari en 31 december vermeldt, zowel voor de vastleggingen als voor de vereffeningen.</p> <p>Per begrotingsfonds een bankrekening reserveren waarop de bedragen worden gecentraliseerd en bewaard die afkomstig zijn van de aan de begrotingsfondsen toegewezen ontvangsten.</p>	Er werd een budgettaire bijbepaling toegevoegd aan de mantel van de ordonnantie 2022 houdende de aanpassing van de algemene uitgavenbegroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het begrotingsjaar 2022 (artikelen 14 en 15).
2017	Het jaarlijks samenvattend overzicht van de vastleggingen werd niet overgezonden aan het Rekenhof voor de boekjaren 2008 tot 2020.	Het betrokken overzicht opstellen en verzenden.	<p>Volgens de CVV is het niet meer mogelijk verslagen te maken vóór 2018.</p> <p>De overzichten van de jaren 2019 en 2020 werden officieus aan het Rekenhof meegedeeld.</p>
2019	Mogelijkheid voor rekenplichtigen of hun vervangers om autonoom manuele stortingen aan te maken en uit te voeren zonder beperking qua bedrag en zonder dat het IT-systeem controleert of er een van een bevoegde ordonnateur afkomstige, regelmatige betalingsopdracht voorhanden is.	Internecontrolemaatregelen nemen om de risico's op fraude in samenhang met hun betaalsysteem te beperken.	Het toezichtsorgaan heeft contact opgenomen met de gewestelijke kassier om internebeheersingsprocedures in te voeren, onder meer een functionaliteit ontwikkelen die het mogelijk zal maken de invoer van een manuele overschrijving te blokkeren. De partijen moeten onderling nog een timing voor de ontwikkeling afspreken.

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2018	<p>Geen visum van de CVV voor de uitgaven die worden betaald via de bankrekening van de beheerder van voorschotten (buiten de voorschotten).</p> <p>Geen formele goedkeuring van de uitgaven door de bevoegde ordonnateur, wat de interne beheersing van de uitgaven op basis van de functiescheiding en de onderlinge controle van de ordonnateurs, boekhouders, rekenplichtigen en CVV verzwakt.</p>	<p>De interne beheersing van de via de bankrekening van de beheerder van voorschotten betaalde uitgaven versterken.</p>	<p>De beheerders van voorschotten van de DBHR boeken hun uitgaven niet in het boekhoudsysteem en er is bijgevolg geen geautomatiseerde workflow die de goedkeuring door de ordonnateur verplicht maakt.</p> <p>Bij elke controle van de kwartaalrekeningen verifieert het toezichtsorgaan echter wel of de uitgaven van de beheerders van voorschotten wel werden gevalideerd door de bevoegde ordonnateur.</p> <p>We adviseren de beheerders van voorschotten stellig het akkoord van de bevoegde ordonnateur te vragen vooraleer enige uitgave te doen of een medewerker terug te betalen op basis van correcte verantwoordingsstukken.</p>
2017	<p>BFB beschikt over een lijst van in 2021 actieve ordonnateurs met de verwijzing naar het aanstellingsbesluit. De lijst vermeldt nochtans niet de grenzen (qua administratie/tijd/ bedragen) van hun delegaties.</p>	<p>De huidige lijst van de ordonnateurs vervolledigen door de administratieve beperkingen en de beperkingen qua bedrag en tijd te preciseren, en door eveneens te documenteren op welke manier die beperkingen in SAP worden toegepast (IT-blokkeringen) en worden gecontroleerd door de andere financiële actoren.</p>	<p>Er wordt werk gemaakt van een kadaster van de delegaties.</p>
2018	<p>De procedure voor budgettaire vastleggingen vertoont diverse tekortkomingen.</p>	<p>De nodige internebeheersingsmaatregelen invoeren om te waarborgen dat de boekhoudkundige vastlegging voorafgaat aan de juridische verbintenis bij alle uitgaven die het voorwerp moeten uitmaken van een gewone vastlegging.</p>	<p>De CVV heeft in 2020 een actieplan in werking gesteld en het in 2022 versterkt.</p>
2017	<p>Voorkomen van fouten inzake overeenstemming/specialiteit met betrekking tot het boekhoudplan van de DBHR en het GBP.</p>	<p>De betrokken overeenstemming analyseren en de nodige correcties aanbrengen.</p>	<p>De door het Rekenhof of door andere actoren vastgestelde fouten zullen worden gecorrigeerd door de Master Data.</p>

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2018	De inventaris van de overheidsopdrachten in het verslag waarin artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017 voorziet, vermeldt niet de datum van de opdrachten noch de opdrachten zonder voorafgaande vastlegging noch de bestelbon in het boekhoudsysteem. Het verslag werd niet gepubliceerd op de website van de DBHR.	De voorstelling van de inventaris van de overheidsopdrachten harmoniseren met de voorstelling die berust op de ordonnantie over de openbaarheid van bestuur.	Er bestaat een interne link naar de exhaustieve informatie maar de informatie zou niet worden voorgesteld overeenkomstig het besluit ter zake. De DBHR zullen een oplossing voor het probleem zoeken.
2019	Brussel Fiscaliteit kon geen volledige reconciliatie voorleggen tussen de gegevens die het aan de directie boekhouding heeft bezorgd en de gegevens uit SAP Apollo waarin het zijn fiscale dossiers beheert.	Er moet een interne controle worden georganiseerd die de overeenstemming garandeert tussen de gegevens in SAP Apollo en de rapportering aan de algemene boekhouding.	De DBHR zullen een werkgroep oprichten om de saldi van de balansen SAP Apollo en de gewestelijke SAP periodiek te reconciliëren (maandelijks of driemaandelijks) en om zich ervan te vergewissen dat de procedures worden nageleefd.
2018	Er werden tien bedrijfswagens toegekend terwijl daar geen reglementaire grondslag voor bestaat.	Ieder buiten het personeelsstatuut toegekend voordeel dient te berusten op een door de regering goedgekeurde reglementaire basis die voorziet in objectieve, transparante en homogene toekenningsvoorwaarden.	De regering heeft over dat punt een beslissing genomen, waarvan het ontwerp zich thans in tweede lezing bevindt.
2010	Een reglementair kader met leemten.	De ontbrekende uitvoeringsbesluiten van de regering van het BHG nemen ¹⁷³ .	In uitvoering via de ontwerphervorming van de OOBBC.

Bron: controleverslagen van het Rekenhof

III.3.5 Geraamde impact van de vaststellingen en overzicht van de opmerkingen

Louter op basis van de elementen die het Rekenhof identificeerde voor het boekjaar 2021, ziet de impact op het boekhoudkundige resultaat en op het begrotingsresultaat er als volgt uit:

¹⁷³ Die besluiten betreffen inzonderheid de artikelen 36, 37, 40, 47, 61 en 105 van de OOBBC en artikel 21 van het BBHR van 15 juni 2006 inzake de controle op de vastleggingen en de vereffeningen.

Tabel 35 Geraamde impact van de geïdentificeerde aanpassingen

Vaststelling	Boekhoudkundig resultaat	Begrotingssaldo
Gegevens van de algemene rekening (a)	-1.473,3	-658,6
City-taks	7,2	7,2
Financiële schulden	3,0	0,0
Uitstel annulering vorderingen (oninvorderbare)	-7,2	-16,3
Terugbetalingen belastingen	24,9	24,9
Schuld op ten hoogste één jaar	10,5	0,0
Schuld voor vakantiegeld	0,0	-8,5
Jaarafgrenzing	-3,1	-34,4
Totaal van de aanpassingen (b)	35,3	-27,1
Gecorrigeerde resultaten (a+b)	-1.438,0	-685,7

Bron: berekeningen van het Rekenhof

(in miljoen euro)

Enkel de geïdentificeerde aanpassingen van het begrotingssaldo kunnen het vorderings-saldo beïnvloeden.

Het Rekenhof heeft een aantal vaststellingen gedaan waarvan het de impact op het boekhoudkundig en budgettair resultaat niet kan bepalen.

Tabel 36 Vaststellingen waarvan de impact niet bepaald kon worden

Vaststelling	Boekhoudkundig resultaat	Begrotingssaldo
Dubieuze debiteuren – waardeverminderingen	pm	0,0
Reconciliatie SAP Gewest – SAP Apollo	pm	pm

Bron: Rekenhof

(in miljoen euro)

De opmerkingen in dit verslag kunnen als volgt worden samengevat.

Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
De kosten en opbrengsten in verband met een contract ter dekking tegen de inflatie zijn respectievelijk ten belope van 2.927.476 euro en 1.806.642 euro ondergewaardeerd.	De DBHR moeten alle financiële waarderingen uitvoeren en deze zowel bij de opbrengsten als bij de kosten boeken naar aanleiding van de boekhoudkundige jaarafgrenzing.	De DBHR zullen erop toezien dat ze deze boekingsfout niet meer maken.
Een contract ter dekking tegen de inflatie dat tegen marktwaarde is gewaardeerd, is ten belope van 1.846.932 euro ondergewaardeerd.	De DBHR moeten erop toezien dat de afgeleide producten die worden geherwaardeerd tegen marktwaarde, correct worden geboekt.	Het Agentschap van de Schuld zal de correcte informatie bezorgen vóór de afsluiting van de algemene rekening.

Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
De saldi van de vorderingen en schulden tussen Actiris en de DBHR zijn niet gereconcilieerd. Dat leidt tot een overwaarde- ring van de schulden en kosten ten belope van 10.530.000 euro bij de DBHR.	De DBHR moeten hun schulden ten aanzien van Actiris corrige- ren.	De correctie zal gebeuren in de rekening 2022 van de DBHR.
Wegens een vergissing is het uitstaand bedrag van de vastleggingen inzake de rustpensioenen met 71 miljoen euro onderge- waardeerd.	De DBHR moeten toezien op een correcte boeking van de rechten en verplichtingen buiten balans.	De DBHR hebben contact opge- nomen met de dossierverant- woordelijke van Ethias om hun verzoek toe te lichten, zodat er in de toekomst geen vergissin- gen meer gebeuren.
De bijlagen bij de alge- mene rekening 2021 be- vatten fouten.	Meer waakzaamheid aan de dag leggen bij het opstellen van de algemene rekening en de bijla- gen ervan.	De interne procedure zal worden versterkt.
Bij elke in de boekhou- ding ingeschreven ver- richting wordt niet syste- matisch een verantwoor- dingsstuk gevoegd.	Erop toezien dat systematisch een verantwoordingsstuk wordt toegevoegd bij de boeking van een boekhoudkundige verrich- ting in SAP.	
De in SAP Apollo gege- neerde balans en resulta- tenrekening voor 2021 komt niet overeen met die van het gewest.	De verschillen tussen de alge- mene boekhouding SAP Apollo en de algemene boekhouding van het gewest moeten worden rechtgezet, zodat de beginba- lans op 1 januari 2022 in de al- gemene boekhouding van het gewest gelijkloopt met de eind- balans op 31 december 2021 in de algemene boekhouding van Brussel Fiscaliteit.	De DBHR zullen een werkgroep oprichten om de saldi van de ba- lansen SAP Apollo en de gewes- telijke SAP (maandelijks of drie- maandelijks) te reconciliëren en zullen toezien op de naleving van de procedures.
Via de interface is er een geautomatiseerde over- dracht van gegevens tus- sen de algemene boek- houding SAP Apollo en de algemene boekhouding van het gewest. Die over- dracht is momenteel ech- ter beperkt tot de vastge- stelde rechten. Boven- dien werden bij die over- dracht verschillen vast- gesteld.	De overdracht van de gegevens via de interface mag niet beperkt blijven tot de vastgestelde rech- ten, maar dient alle verrichtin- gen te omvatten.	De verschillen die werden vast- gesteld bij de overdracht van de vastgestelde rechten tussen de algemene boekhouding van SAP Apollo en de algemene boekhou- ding van het gewest, worden re- gelmatig onderzocht en gecorri- geerd door Brussel Fiscaliteit op basis van boekhoudkundige in- formatie die de gewestelijke boekhouder regelmatig bezorgt aan Brussel Fiscaliteit. De aanpassing van die interface gaat nog enkele jaren duren.
Er zijn verschillen tussen de gegevens in de sub- module van Apollo en de gegevens in de algemene boekhouding SAP Apollo.	Er dienen specifieke controles te worden opgezet die garanderen dat er geen (afgrenzings)ver- schillen zijn tussen de submo- dule en de algemene boekhou- ding Apollo en de boekhoudmo- dule in SAP Apollo.	Als gevolg van technische pro- blemen werden verrichtingen dubbel geproduceerd die nadien gecorrigeerd werden. Per vergis- sing werden tevens voorgaande boekhoudperiodes opnieuw geopend. Brussel Fiscaliteit heeft deze verrichtingen in kaart kun- nen brengen en heeft ze ook ge- corrigeerd.

Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
Na afsluiting van de algemene rekening 2021 van de DBHR gebeurden nog aanpassingen van de cijfers in 2021 in SAP Apollo. Daardoor bestaat het risico dat verrichtingen in de algemene boekhouding van het gewest niet in de juiste periode of helemaal niet worden geboekt.	De DBHR moeten een interne controle instellen die garandeert dat de rapportering van Brussel Fiscaliteit volledig, betrouwbaar en accuraat is en dat de gegevens in de algemene boekhouding overeenstemmen met de gegevens in de beheerssystemen van Brussel Fiscaliteit. In de algemene boekhouding van het gewest dient het op een eenvoudige manier mogelijk te zijn alle transacties die via de interface werden geboekt op te vragen.	Als gevolg van technische problemen en een vergissing werden voorgaande boekhoudperiodes opnieuw geopend. Brussel Fiscaliteit heeft deze verrichtingen in kaart kunnen brengen en heeft ze ook gecorrigeerd.

III.4 Actiris

Actiris is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie, die wordt geregeld door de ordonnantie van 18 januari 2001¹⁷⁴.

Op grond van die ordonnantie is Actiris ermee belast het gewestelijk werkgelegenheidsbeleid uit te voeren en te zorgen voor de goede werking van de arbeidsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Daartoe neemt Actiris alle nuttige initiatieven.

III.4.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

	Bedragen	
Algemene boekhouding	Balanstotaal	256.186.416
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	17.394.959
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	683.869.610
	Totale uitgaven (vastleggingen)	670.622.415
	Totale uitgaven (vereffeningen)	665.091.843
	Begrotingsresultaat	18.777.768

(in euro)

III.4.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel zonder voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

III.4.2.1 Onderbouwing van het oordeel zonder voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

III.4.2.2 Andere punten

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.

- Actiris beschikt niet over een per derde gedetailleerde inventaris van de terugvorderbare voorschotten in zijn beheerprogramma die verband houden met de Geco-

¹⁷⁴ Ordonnantie houdende organisatie en werking van Actiris.

werkgelegenheidsprogramma's (4,2 miljoen euro). Bovendien voert de instelling bij de afsluiting van het boekjaar geen aansluiting uit tussen die gegevens en haar boekhouding, en laat ze de gegevens evenmin bevestigen door de begunstigde derden, hoewel dat wordt voorgeschreven door artikel 4 van het koninklijk besluit van 10 november 2009 tot vaststelling van het boekhoudplan van toepassing op de federale Staat en op de gemeenschappen, de gewesten en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

- Het beginsel van de boekhoudkundige en budgettaire afgrenzing wordt niet strikt toegepast. Een bundel van stukken voor een bedrag van 522 duizend euro werd ten onrechte niet budgettair aangerekend op het boekjaar 2021.
- Het RSZ-overzicht en de schuldenrekeningen in verband met sociale bijdragen vertonen onverklaarde verschillen (51 duizend euro).
- Zowel bij de uitgaven als bij de ontvangsten heeft het Rekenhof verschillende fouten in de economische classificatie vastgesteld.
- De schuld voor vakantiegeld (4.778.478 euro) die voortvloeit uit de prestaties die in de loop van het boekjaar 2021 werden geleverd, werd wel in de algemene boekhouding geregistreerd, maar er is geen budgettaire aanrekening voor gebeurd in de rekening van uitvoering van de begroting (RUB). De instelling heeft daarentegen in haar RUB 2021 het bedrag aangerekend van het vakantiegeld voor het boekjaar 2020 dat in 2021 werd betaald (4.387.909 euro). Die aanrekeningswijze is strijdig met artikel 36 van de OOBBC. Het recht op vakantiegeld moet immers vanaf 31 december van elk boekjaar ten voordele van de personeelsleden worden vastgesteld.

Het begrotingsresultaat van boekjaar 2021 is bijgevolg overschat ten belope van de schuld voor vakantiegeld die bij de afsluiting van het boekjaar in de algemene boekhouding werd geboekt, namelijk 4.778.478 euro. Als die onregelmatigheid wordt gecorrigeerd, zou dat echter een beperkte impact hebben op het vorderingensaldo van de instelling.

- Door de manier waarop de onlinebankapplicatie (Belfiusweb) van de kassier van het gewest is geconfigureerd, kan de rekenplichtige of diens plaatsvervanger autonoom bankverrichtingen uitvoeren zonder beperking qua bedrag, waardoor het risico op fraude niet voldoende in de hand wordt gehouden.
- Actiris moet de nodige internebeheersingsmaatregelen invoeren om te waarborgen dat de boekhoudkundige vastlegging voorafgaat aan de juridische verbintenis bij alle uitgaven die het voorwerp moeten uitmaken van een gewone vastlegging.
- Er gebeurt geen loonreconciliatie tussen het loonbeheerprogramma en de boekhoudkundige gegevens: Actiris heeft evenmin een reconciliatie uitgevoerd tussen de overzichtsstaten 325 (die een samenvattend overzicht geven van de opgestelde individuele fiscale fiches) en de gegevens afkomstig uit het beheerprogramma.
- De instelling heeft haar vaste activa bij de afsluiting van het boekjaar niet aan een volledige fysieke controle onderworpen, wat strijdig is met artikel 4 van het koninklijk besluit van 10 november 2009. De fysieke inventaris is ook een van de internebeheersingsmaatregelen die onontbeerlijk zijn om zich te vergewissen van het bestaan en van de correcte boekhoudkundige waardering van die balansrubrieken.
- Wat de werkgelegenheidsprogramma's betreft (startbaanovereenkomsten, doorstromingsprogramma's, Geco's en inschakelingscontracten), waarbij Actiris zowel subsidiërder als begunstigde is, boekt Actiris respectievelijk de kosten/uitgaven en de opbrengsten/ontvangsten die ermee gepaard gaan (1,6 miljoen euro in 2021). Het gaat om interne verrichtingen zonder derden die niet tot financiële bewegingen leiden en die dus

niet moeten worden opgenomen in de algemene boekhouding, noch in de begrotingsboekhouding, maar beheerd moeten worden via een analytische boekhouding.

- Hoewel de officieel aan het Rekenhof bezorgde algemene rekening jaarrekeningen omvat die zijn opgemaakt volgens de samenvattende tabellen van het genormaliseerd boekhoudplan (GBP), vervat in het koninklijk besluit van 10 november 2009, werd de boekhouding gevoerd aan de hand van een boekhoudplan gebaseerd op de minimumindeling van het algemeen rekeningenstelsel (MAR). Het Rekenhof heeft echter vastgesteld dat de beide instrumenten op diverse punten tekortkomingen vertonen wat de overeenstemming/specialiteit betreft.

III.4.2.3 Verslag over andere wettelijke en reglementaire verplichtingen

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststelling.

- Het verslag waarin artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017 voorziet, werd bij de officieel overgezonden algemene rekening gevoegd. Het is echter niet opgesteld conform het door de regering vastgelegde model.

III.5 Gewestelijk Agentschap voor Netheid

Net Brussel, het Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN), is een autonome bestuursinstelling van eerste categorie, opgericht bij de ordonnantie van 19 juli 1990¹⁷⁵.

Het GAN staat in voor de openbare netheid en het afvalbeheer in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

III.5.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	227.655.392
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	10.235.406
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	262.771.049
	Totale uitgaven (vastleggingen)	274.318.316
	Totale uitgaven (vereffeningen)	247.983.038
	Begrotingsresultaat	14.788.012

(in euro)

III.5.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Met uitzondering van de gevolgen van de punten die hieronder aan bod komen, geeft de algemene rekening van het GAN, naar het oordeel van het Rekenhof, in alle opzichten van materieel belang een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van het GAN op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

¹⁷⁵ Ordonnantie van 19 juli 1990 houdende oprichting van het Gewestelijk Agentschap voor Netheid.

III.5.2.1 *Onderbouwing van het oordeel met voorbehoud*

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

Het Rekenhof formuleert echter een oordeel met voorbehoud voor de volgende afwijking die van materieel belang is zonder dat zij echter een diepgaande invloed heeft op de algemene rekening van het GAN:

- De rechten ten laste van de instelling, die uitgaven eigen aan het dienstjaar 2021 zijn, die bij ontstentenis van een vastlegging, van beschikbare vereffeningskredieten of van een boeking vóór 1 februari 2022 werden aangerekend in 2022, belopen 1.547.293 euro.

Het Rekenhof was ook niet in staat voor het hierna vermelde punt voldoende en toereikende controle-informatie te verkrijgen om zijn oordeel op te baseren.

- Het Gewestelijk Agentschap voor Netheid kon de aanwezigheid in zijn sociale, loon- en belastingsschulden van twee debetsaldi van respectievelijk 1.095.814 euro voor de RSZ en 1.606.275 euro voor de nettobezoldigingen niet rechtvaardigen.

III.5.2.2 *Andere punten*

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.

- Voor de schuld 2021 voor vakantiegeld die voortvloeit uit de in de loop van het boekjaar 2021 (7.148.283 euro) geleverde prestaties, is geen budgettaire aanrekening gebeurd in de rekening van uitvoering van de begroting (RUB). De instelling heeft daarentegen in haar RUB 2021 het bedrag aangerekend van het vakantiegeld aangaande het boekjaar 2020 dat in 2021 werd betaald (6.855.007 euro). Die boekingswijze is strijdig met artikel 36 van de OOBBC. Het recht op vakantiegeld moet immers op 31 december van elk boekjaar worden vastgesteld ten voordele van de personeelsleden.

Als gevolg daarvan is het begrotingsresultaat van boekjaar 2021, 7.148.283 euro overschat. Als die onregelmatigheid wordt gecorrigeerd, zou dat echter een beperkte impact hebben op het vorderingensaldo van de instelling.

- Voltooide inrichtingswerken aan eigen onroerende goederen blijven behouden in rekeningen 2610x000 en in rubriek 215 van het GBP voor inrichtingswerken in uitvoering voor een netto boekwaarde van 1.900.479 euro, terwijl ze al in gebruik zijn genomen en zijn afgeschreven.
- Tot twee keer toe heeft het GAN per vergissing een bedrag van 575.062 euro voor Actirispremies voor startbaanovereenkomsten en inschakelingsovereenkomsten als opbrengsten en ook als ontvangsten in zijn RUB geboekt.
- De rechten ten voordele van de instelling, die ontvangsten eigen aan het boekjaar 2021 zijn en die werden overgedragen naar 2022, belopen 478.718 euro.
- Inzake boekhoudkundige afgrenzing heeft het GAN rechten die in 2021 hadden moeten worden vastgesteld ten belope van 143.350 euro niet geboekt bij *Te ontvangen facturen*.
- Hoewel de bankrekening voor de beheerder van voorschotten die op naam van de instelling werd geopend, onder de liquide middelen van het GAN valt, worden de verrichtingen die vanop die bankrekening worden uitgevoerd, niet geboekt. Enkel de voorschotten en de overdracht aan het eind van het jaar worden geregistreerd in de algemene boekhouding en in de begrotingsboekhouding.

Die boekingswijze is in strijd met artikel 32 van de OOBBC, dat bepaalt dat alle verrichtingen van de entiteit moeten worden geboekt. De fondsoverdrachten (ten belope van een nettobedrag van 5.860 euro) tussen die bankrekeningen en die van de centraliserend rekenplichtige van de uitgaven zijn overigens interne overschrijvingen. Bijgevolg moeten ze noch worden geboekt bij de kosten of de opbrengsten, noch worden aangerekend bij de uitgaven of de ontvangsten, aangezien ze geen begrotingsverrichtingen zijn in de zin van artikel 5 van de OOBBC.

- Het GAN heeft zijn financiële deelnemingen gewaardeerd tegen een foutief deelnemingspercentage in het netto-actief (eigen vermogen) van Brussel Energie op 31 december 2020. Verder is de waardering van de deelnemingen van het GAN op de actiefzijde van zijn balans weinig coherent, aangezien zijn filiaal Sorteercentrum een ander boekhoudkundig referentiesysteem gebruikt voor de waardering van de deelnemingen in zijn eigen filialen.
- De controle van de vastleggingen (CVV) viseert geen enkele uitgave die wordt gedaan via de bankrekening van de beheerder van voorschotten, wat strijdig is met artikel 74 van de OOBBC en met artikel 15 van het BBHR van 15 juni 2006 inzake de boekhoudkundige vastlegging, de vereffening en de controle op de vastleggingen en de vereffeningen.
- Er zijn problemen met de boekhoudkundige specialiteit in de rekeningen in GBP-formaat, zowel in de balans als in de resultatenrekening.
- Bij de uitgaven en de ontvangsten werden verschillende fouten inzake economische classificatie vastgesteld.
- Het GAN heeft zijn vaste activa bij de afsluiting van het boekjaar niet aan een volledige fysieke controle onderworpen, wat strijdig is met artikel 4 van het koninklijk besluit van 10 november 2009. Bepaalde activa zijn bovendien niet individueel geïdentificeerd en dragen geen eigen inventarisnummer.
- Het GAN voert geen aansluiting uit tussen de partiële fysieke inventaris en de boekhoudkundige inventaris, tenzij voor de voertuigen en de nieuwe vaste activa van 2019, 2020 en 2021. De nettoboekwaarde van de vaste activa kan dus niet worden bevestigd via deze internebeheersingsmaatregel.
- In vijf gevallen heeft het GAN een afschrijvingsduur toegepast die verschilt van die waarin omzendbrief nr. 3 van de minister van Financiën en Begroting van 14 december 2020 voorziet. Die duur werd ook niet verantwoord, noch formeel gepubliceerd als bijlage bij de algemene rekening van de instelling.
- De waarderingsregels van het GAN bepalen geen enkele afschrijvingsregel voor de andere materiële vaste activa, zodat, in tegenstelling tot de gebouwen waarvan het eigenaar is, geen enkele restwaarde wordt geboekt onder *Andere materiële vaste activa* voor de verbrandingsoven¹⁷⁶, en evenmin een nettoboekwaarde van nul. Er bestaat overigens geen activafiche voor.
- Sommige aankopen van goederen of diensten die het voorwerp uitmaken van een bestelbon, worden vóór de vaststelling van het recht geboekt bij de kosten of als materiële en immateriële vaste activa.
- Het GAN voert in het kader van de afsluitingswerkzaamheden geen aansluiting uit tussen de overzichtsstaten 325 (die een samenvattend overzicht geven van de opgestelde individuele fiscale fiches) en de beheergegevens. Die beheergegevens worden overigens

---

¹⁷⁶ Waarop het GAN in 1997 een recht van opstal voor 27 jaar heeft ingesteld voor haar dochtermaatschappij Brussel-Energie.

ook niet gereconcilieerd met de kostenrekeningen. Ten slotte voert het GAN ook geen aansluiting uit tussen de op het GAN betrekking hebbende openstaande saldi bij de RZS en bij de Voorheffing en de openstaande saldi van sociale schulden van zijn eigen proef- en saldibalans.

- Het GAN annuleert vastgestelde rechten voor aan zijn klanten ten laste gelegde rappelkosten zonder regeringsbeslissing, wat strijdig is met artikel 49 van de OOBBC.

III.5.2.3 *Verslag over andere wettelijke en reglementaire verplichtingen*

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststellingen.

- Het verslag waarin artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017 voorziet, werd bij de officieel overgezonden algemene rekening gevoegd. Het vermeldt echter niet de opdrachten met een bedrag van minder dan 8.500 euro exclusief btw.
- Het samenvattend overzicht van de vastleggingen¹⁷⁷ dat voor het boekjaar 2021 aan het Rekenhof werd bezorgd, is niet correct.

III.5.3 **Andere commentaar uit het controleverslag**

De volgende opmerking is niet vermeld in het verslag over de certificering van de rekeningen, maar enkel in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft bezorgd.

- In 2021 kende het GAN aan 26 medewerkers een bedrijfswagen toe (waarvoor een voordeel van alle aard fiscaal wordt ingehouden) op grond van een intern reglement voor de toekenning en het gebruik van voertuigen. Er bestaat echter geen reglementaire grondslag voor de toekenning van dat element als aanvulling op de bezoldiging.

III.6 **Brussels Agentschap voor de Ondersteuning van het Bedrijfsleven**

Na de fusie van Atrium¹⁷⁸, BAO¹⁷⁹ en BI&E¹⁸⁰ werd het Brussels Agentschap voor de Ondersteuning van het Bedrijfsleven (BAOB), een naamloze vennootschap van publiek recht met sociaal oogmerk, opgericht bij de ordonnantie van 18 mei 2017¹⁸¹, als autonome bestuursinstelling van tweede categorie.

De opdracht van het BAOB bestaat erin bij te dragen tot de ontwikkeling van de economie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

---

¹⁷⁷ Waarin artikel 75 van de OOBBC voorziet.

¹⁷⁸ Gewestelijk Agentschap voor Handel.

¹⁷⁹ Brussels Agentschap voor de Onderneming.

¹⁸⁰ Dienst *Brussel Invest & Export* van de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel.

¹⁸¹ Ordonnantie van 18 mei 2017 houdende de oprichting van het Brussels Agentschap voor de Ondersteuning van het Bedrijfsleven.

III.6.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	22.570.313
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	2.582.091
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	39.054.089
	Totale uitgaven (vastleggingen)	38.644.645
	Totale uitgaven (vereffeningen)	37.511.380
	Begrotingsresultaat	1.542.709

(in euro)

III.6.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Met uitzondering van de gevolgen van de punten die hieronder worden onderzocht, geeft de algemene rekening van het BAOB naar het oordeel van het Rekenhof, in alle opzichten van materieel belang, een getrouw beeld van het vermogen en van de financiële toestand van het BAOB op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.6.2.1 Onderbouwing van het oordeel met voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

Het Rekenhof formuleert echter een oordeel met voorbehoud voor de volgende afwijkingen die afzonderlijk of gezamenlijk van materieel belang zijn zonder dat zij echter een diepgaande invloed hebben op de algemene rekening van het BAOB:

- De schuld voor vakantiegeld (1.999.330 euro) die voortvloeit uit tijdens het boekjaar 2021 geleverde prestaties en die bij de kosten van het boekjaar 2021 werden geboekt, wordt overschat omdat die niet is berekend op basis van het geldelijk statuut van de ambtenaren van het BAOB, dat ook van toepassing is op zijn contractueel personeel.

De boekhoudkundige overschatting die het Rekenhof op basis van het geldelijk statuut van de ambtenaren van het BAOB¹⁸², heeft berekend, bedraagt 1.010.877 euro.

- Bovendien werd de schuld voor vakantiegeld (988.453 euro¹⁸³) die voortvloeit uit tijdens het boekjaar 2021 geleverde prestaties niet budgettair aangerekend in de rekening van uitvoering van de begroting (RUB). De instelling heeft daarentegen in haar RUB 2021 het bedrag aangerekend van het vakantiegeld voor het boekjaar 2020 dat in 2021 werd betaald (1.928.594 euro).

Die boekingswijze is strijdig met artikel 36 van de OOBBC. Het recht op vakantiegeld moet immers op 31 december van elk boekjaar worden vastgesteld ten voordele van de personeelsleden.

¹⁸² Statuut ook van toepassing op zijn contractueel personeel.

¹⁸³ Berekend door het Rekenhof, op basis van het geldelijk statuut van de ambtenaren van het BAOB, dat ook van toepassing is op zijn contractueel personeel.

Het begrotingsresultaat van boekjaar 2021 is bijgevolg overschat ten belope van de schuld voor vakantiegeld bij de afsluiting van het boekjaar, namelijk 988.453 euro.

Als die onregelmatigheid wordt gecorrigeerd, zou dat een impact van materieel belang hebben voor het vorderingensaldo van de instelling. Dat saldo zou overeenstemmen met het verschil tussen de schuld voor vakantiegeld van het jaar 2021 en die van het jaar 2020, wat volgens de berekeningen van het Rekenhof neerkomt op 940.051 euro.

III.6.2.2 *Andere punten*

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.

- Na analyse blijkt het uitstaand bedrag te zijn overschat.
De voorvastleggingen, zonder juridische verbintenis, voor een totaal bedrag van 418.660 euro blijven geregistreerd in het uitstaand bedrag op 31 december 2021, terwijl ze hadden moeten worden geannuleerd.
Het uitstaand bedrag op 31 december 2021 is bijgevolg 418.660 euro te hoog geraamd.
- Voor de kosten aangaande te ontvangen facturen die zijn geboekt in rekening 4440000000 *TOV niet aan het GBP onderworpen leveranciers* gebeurde geen budgettaire aanrekening op dat boekjaar.
Dat leidt tot een overschatting van het begrotingsresultaat ten belope van 358.757 euro.
- Een te ontvangen creditnota van 154.740 euro die betrekking heeft op de terugbetaling van de provisie voor de onroerende voorheffing die in januari 2021 aan de beheerder van het UNO-gebouw is betaald, werd niet op het dienstjaar 2021 geboekt.
Het boekhoudkundig resultaat en het begrotingsresultaat van het boekjaar 2021 zijn derhalve 154.740 euro te laag geraamd.
- Het BAOB heeft de ontvangsten uit wisselkoersverschillen niet aangerekend op het boekjaar 2021.
Dat leidt tot een onderschatting van het begrotingsresultaat ten belope van 43.254 euro.
- De verworven opbrengsten die in 2020 werden geboekt in rekening 404000 *Te ontvangen opbrengsten*, werden niet integraal tegengeboekt.
Die rekening vermeldt immers nog op 31 december 2017 openstaande saldi van klantenrekeningen van BI&E voor een totaalbedrag van 6.200 euro.
Wegens een technische beperking van de SAP-software heeft het BAOB op deze rekening overigens een bedrag van 38.040 euro geboekt, wat overeenkomt met de saldi van de klanten-crediteuren.
- Uit de analyse van de aanrekeningen op de begroting blijkt dat de in 2021 gefactureerde en naar 2022 overgedragen uitgaven van in totaal 21.414 euro, hadden moeten worden aangerekend op de RUB 2021. Het ontbreken van kredieten kan niet rechtvaardigen dat vastgestelde rechten niet worden aangerekend.
Dat leidt tot een overschatting van het begrotingsresultaat ten belope van 21.414 euro.
- Het BAOB heeft een bankrekening voor een beheerder van de voorschotten geopend op naam van de instelling. Die rekening dient voor de betaling van geringe uitgaven en voor kredietkaartbetalingen. Het op het einde van het boekjaar beschikbare saldo wordt overgeheveld naar de centraliserende rekening van de instelling.

De aankopen die via die bankrekening zijn gebeurd (92.856 euro tijdens het boekjaar 2021) worden echter niet bij de kosten en evenmin bij de uitgaven geboekt. Enkel de voorschotten en de overdracht(en) aan het eind van het jaar worden geregistreerd in de algemene boekhouding en in de begrotingsboekhouding.

De fondsenoverdrachten (79.629 euro netto) tussen de rekening beheerd door de centraliserende rekenplichtige van de uitgaven en de rekening geopend op naam van het BAOB en beheerd door de beheerder van de voorschotten, zijn interne overschrijvingen binnen het BAOB. Bijgevolg moeten ze niet worden geboekt bij de kosten of de opbrengsten, noch worden aangerekend bij de uitgaven of de ontvangsten, aangezien de fondsenoverdrachten geen begrotingsverrichtingen zijn in de zin van artikel 5 van de OOBBC.

Bijgevolg zijn het economische resultaat en het begrotingsresultaat 13.227 euro overschat.

De gekozen boekingswijze impliceert ook dat de controleur van de vastleggingen en de vereffeningen (CVV) enkel de voorschotten viseert. Bijgevolg viseert de CVV geen enkele van de via de bankrekening van de beheerder van de voorschotten gedane uitgaven, wat in strijd is met artikel 74 van de OOBBC en artikel 15 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering (BBHR) van 15 juni 2006 inzake de boekhoudkundige vastlegging, de vereffening en de controle op de vastleggingen en de vereffeningen.

Bovendien werden overschrijdingen vastgesteld van de maximumbedragen die gelden voor voorschotten. Zo werden in juli (47.302 euro) en december (18.500 euro) op de rekening van de beheerder van de voorschotten bepaalde voorschotten gestort die het vastgelegde maximum van 5.000 euro overschrijden.

- Facturen voor een totaalbedrag van 9.460 euro zijn als gevolg van een dubbele boeking twee keer betaald op het boekjaar 2021.

Bij de leveranciers werd in totaal 9.277 euro gerecupereerd.

Verder valt op te merken dat als gevolg van een dubbele betaling op het boekjaar 2020, een bedrag van 1.068 euro nog niet is gerecupereerd bij de leverancier.

- Na onderzoek van de werkingskosten van de economische en handelsattachés (EHA) bleek dat er geen controle a posteriori is gebeurd van de uitgaven kleiner dan of gelijk aan 400 euro die via de bankrekening zijn betaald, of van de uitgaven kleiner dan of gelijk aan 200 euro die via de kas zijn betaald.

De CVV viseert die uitgaven ook niet apart. Ze worden per aard van de uitgaven en per EHA gegroepeerd, waarna de CVV zijn visum aan deze subtotalen verleent.

- De vaste activa in de kantoren van de economische en handelsattachés (EHA), die vóór 1 januari 2019 werden verworven, zijn niet geïntegreerd in de inventaris en niet geboekt op de actiefzijde.
- De investeringen in inrichtingen van lokalen werden per soort investering en per gebouw gegroepeerd, met als gevolg dat de datum van de activering en het initieel bedrag van elk actief niet meer worden vermeld in de tabel van de vaste activa.
- Het Rekenhof stelt vast dat op het vlak van interne controle van de fysieke inventaris, de functies van bewaring en controle niet voldoende zijn gescheiden.

Zo werd de informatie over de vaste activa tijdens het boekjaar 2021 geregistreerd op basis van de resultaten van de fysieke controle uitgevoerd door de cel Logistiek, die verantwoordelijk is voor de bewaring van die vaste activa.

Ook voor de opmaak van de fysieke inventaris van het klein kantoor- of IT-materiaal dat als kosten wordt geboekt, heeft het Rekenhof vastgesteld dat er geen functiescheiding was.

- In de waarderingsregels is geen methode opgenomen om de waardeverminderingen te ramen.
- Voor bepaalde uitgaven werden verkeerde economische codes gebruikt.
- Het Rekenhof heeft niet kunnen nagaan of de opbrengsten uit de inschrijvingsgelden die aan de bedrijven worden gevraagd voor hun deelname aan de door het BAOB georganiseerde evenementen, volledig waren.
- Door de configuratie van de onlinebankapplicatie van de kassier van het gewest (Belfius-web), kan de rekenplichtige of zijn vervanger autonoom manuele overschrijvingen aanmaken en uitvoeren tot een bedrag van 8.500 euro zonder dat het IT-systeem controleert of er een van een bevoegde ordonnateur afkomstige, regelmatige betalingsopdracht voorhanden is.

Aangezien die applicatie de rekenplichtige of zijn vervanger de mogelijkheid biedt autonoom bankverrichtingen uit te voeren zonder beperking qua gecumuleerd bedrag, wordt het risico op fraude niet volledig in de hand gehouden.

III.6.3 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerking is niet vermeld in het verslag over de certificering van de rekeningen, maar enkel in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft bezorgd.

- Het BAOB moet de nodige internecontrolemaatregelen implementeren om te waarborgen dat aan elke juridische verbintenis een boekhoudkundige vastlegging voorafgaat bij alle uitgaven waarvoor een gewone vastlegging moet gebeuren.
- De waarderingsregels zijn niet bij de algemene rekening 2021 gevoegd, die door de staatssecretaris belast met Economische Transitie en Wetenschappelijk Onderzoek aan het Rekenhof is bezorgd.
- Het verslag waarin artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017 voorziet, werd niet op de website van de instelling gepubliceerd.

III.7 Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap

Het Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap (parking.brussels) is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie die werd opgericht bij authentieke akte van 12 januari 2011 in uitvoering van de ordonnantie van 22 januari 2009¹⁸⁴. Het agentschap is opgericht als publiekrechtelijke naamloze vennootschap, waarvan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de enige aandeelhouder is.

De opdracht van het agentschap bestaat erin het parkeerbeleid van het gewest ten uitvoer te brengen en toe te zien op de goede werking ervan. Eind 2021 bestonden de activiteiten van

---

¹⁸⁴ Artikel 25, § 1, van de ordonnantie van 22 januari 2009 houdende de organisatie van het parkeerbeleid en de oprichting van het Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap.

het agentschap voor het grootste deel uit controles en uit de inning van de gewestelijke parkeerretributie op het grondgebied van tien gemeenten¹⁸⁵.

III.7.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	42.398.070
	Boekhoudkundig resultaat (verlies)	-8.042.176
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	81.926.620
	Totale uitgaven (vastleggingen)	64.808.808
	Totale uitgaven (vereffeningen)	53.346.782
	Begrotingsresultaat	28.579.839

(in euro)

III.7.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

III.7.2.1 Onderbouwing van het oordeel met voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

Het Rekenhof formuleert echter een oordeel met voorbehoud voor de volgende afwijkingen die afzonderlijk of gezamenlijk van materieel belang zijn zonder dat zij echter een diepgaande invloed hebben op de algemene rekening van parking.brussels:

- Een bedrag van 5.864.773 euro dat als ontvangen facturen en op te stellen creditnota's was geboekt in de algemene boekhouding, werd op het volgende boekjaar budgettair aangerekend, terwijl het betrekking heeft op goederen geleverd en diensten gepresteerd in de loop van het boekjaar. Het begrotingsresultaat is bijgevolg met hetzelfde bedrag overschat.
- Een totaalbedrag van 3.708.038 euro van vorderingen voor parkeerretributies waarvoor parking.brussels 100 % waardeverminderingen had geboekt, werd in 2021 uit de balans gehaald. Die vorderingen werden door de gerechtsdeurwaarders als oninvorderbaar beschouwd. De annulering van vastgestelde rechten werd niet aangerekend bij de uitgaven. Dat leidt tot een overschatting van het begrotingsresultaat met 3.708.038 euro.
- De gemeenten die rechtstreeks de controle- en inningsopdracht voor de parkeerretributies uitoefenen, hebben niet allemaal hun jaarlijkse opgaven van de kosten en ontvangsten voor die opdrachten bezorgd. Noch de ordonnantie tot oprichting van parking.brussels, noch het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot vastlegging van de modaliteiten voor de eindverdeling en de stortingsmodaliteiten van de opbrengsten van het parkeerbeleid verlenen parking.brussels echter de bevoegdheid om de gemeenten te dwingen die opgaven op te stellen, de trimestriële provisies te storten of ze ambtshalve te bepalen. Die vertragingen hebben tot gevolg dat parking.brussels onmogelijk opbrengsten en ontvangsten kan boeken die het Rekenhof op 2,3 miljoen euro raamt.

¹⁸⁵ Sint-Agatha-Berchem (sedert 2014), Sint-Jans-Molenbeek, Ganshoren en Vorst (sedert 2016), Anderlecht (sedert 2017), Jette en Evere (sedert 2018), Elsene (sedert 2019), Schaarbeek en Koekelberg (sedert 2020).

III.7.2.2 *Andere punten*

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten:

- Er werd een bedrag van 104.070 euro geboekt en aangerekend op het volgend boekjaar terwijl het betrekking heeft op in de loop van het boekjaar 2021 geleverde goederen en gepresteerde diensten. Het boekhoudkundig resultaat en het begrotingsresultaat van het boekjaar zijn bijgevolg met dat bedrag te hoog geschat.
- De schuld voor vakantiegeld (762.438 euro) die voortvloeit uit tijdens het boekjaar 2021 geleverde prestaties werd niet budgettair aangerekend in de rekening van uitvoering van de begroting.

Die boekingswijze is strijdig met artikel 36 van de OOBBC¹⁸⁶. Het recht op vakantiegeld moet immers op 31 december van elk boekjaar worden vastgesteld ten voordele van de personeelsleden.

Als gevolg daarvan is het begrotingsresultaat van boekjaar 2021 met 762.438 euro overschat. Als die onregelmatigheid wordt gecorrigeerd, zou dat echter geen impact van materieel belang hebben voor het vorderingensaldo van de instelling. Dat zou immers gelijk zijn aan het verschil tussen de schuld voor vakantiegeld voor het jaar 2021 en die van het jaar 2020, oftewel 132.686 euro volgens de berekeningen van het Rekenhof.

III.7.2.3 *Verslag over andere wettelijke en reglementaire verplichtingen*

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststellingen.

- Het verslag waarin artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017¹⁸⁷ voorziet, werd bij de officieel overgezonden algemene rekening gevoegd. De inventaris van alle overheidsopdrachten vermeldt echter niet de datum van de opdracht¹⁸⁸.
- De controleur van de vastleggingen en van de vereffeningen (CVV)¹⁸⁹ heeft het jaarlijkse samenvattende overzicht van de vastleggingen niet aan het Rekenhof bezorgd voor de boekjaren 2018, 2019, 2020 en 2021.

III.7.3 **Andere commentaar uit het controleverslag**

De volgende opmerkingen zijn niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar enkel in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft toegezonden.

- Parking.brussels beschikt nog altijd niet over een schriftelijke verbintenis van het Tentoonstellingspark van Brussel (*Brussels Expo*) over het gebruik van de som van 4 miljoen euro die in 2016 werd gestort in het kader van de aanleg van de ondergrondse parking op de plaats van de huidige parking C van de Heizel.
- Diverse regeringsbesluiten over het personeel ontbreken of zijn gedeeltelijk verouderd (overeenstemming met de besluiten van 2019, functiebeschrijving van parkeerstewards,

---

¹⁸⁶ 'Elke verrichting wordt gehecht aan het boekjaar waarin ze heeft plaats gehad. Daarnaast moeten om tot een boekjaar te behoren, de rechten vastgesteld zijn in dat jaar. De vastgestelde rechten die evenwel niet vóór 1 februari van het volgend jaar zijn geboekt, maken deel uit van een volgend jaar.'

¹⁸⁷ Ordonnantie van 14 december 2017 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen.

¹⁸⁸ Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 4 oktober 2018 houdende uitvoering van artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017.

¹⁸⁹ Waarin artikel 75 van de OOBBC voorziet.

maaltijdcheques, gemeenschappelijke database inzake het personeel, klachtendienst, ongewenst gedrag, juridische bijstand, medische controle, thuiswerk).

- Parking.brussels kent aan een personeelslid van graad A4+ een bedrijfswagen toe, waarvoor fiscaal een voordeel in natura wordt afgehouden. Het Rekenhof stelt echter vast dat er geen reglementaire grondslag bestaat voor de toekenning van dat element als aanvulling op de bezoldiging.

Er wordt in herinnering gebracht dat het administratief en geldelijk statuut van de mandatarissen van parking.brussels krachtens de besluiten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 2 mei 2013¹⁹⁰ het statuut is dat van toepassing is op zijn ambtenaren en zijn contractuele personeelsleden.

III.8 Leefmilieu Brussel

Leefmilieu Brussel is een autonome bestuursinstelling van eerste categorie, opgericht bij koninklijk besluit van 8 maart 1989¹⁹¹.

III.8.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	171.318.861
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	27.291.323
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	205.562.033
	Totale uitgaven (vastleggingen)	211.172.115
	Totale uitgaven (vereffeningen)	180.154.424
	Begrotingsresultaat	25.407.609

(in euro)

III.8.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel zonder voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Naar het oordeel van het Rekenhof geeft de algemene rekening van Leefmilieu Brussel in alle opzichten van materieel belang een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van Leefmilieu Brussel op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.8.2.1 Onderbouwing van het oordeel zonder voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

¹⁹⁰ Besluiten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering houdende het administratief statuut en de bezoldigingsregeling van de ambtenaren van Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap, tot vaststelling van het administratief en geldelijk statuut van de contractuele personeelsleden van het Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap, en ten einde de voorwaarden te bepalen waaronder de mandatarissen bij de instellingen van openbaar nut worden aangewezen, ter uitvoering van artikel 35 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 2 mei 2013 houdende het administratief statuut en de bezoldigingsregeling van de ambtenaren van het Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap.

¹⁹¹ Koninklijk besluit van 8 maart 1989 tot oprichting van Leefmilieu Brussel.

III.8.2.2 *Andere punten*

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.

- De schuld voor vakantiegeld (3.051.980 euro) die voortvloeit uit de prestaties die in de loop van het boekjaar 2021 werden geleverd, werd wel in de algemene boekhouding geregistreerd, maar er is geen budgettaire aanrekening voor gebeurd in de rekening van uitvoering van de begroting (RUB). De instelling heeft daarentegen in haar RUB 2021 het bedrag aangerekend van het vakantiegeld voor het boekjaar 2020 dat in 2021 werd betaald (2.806.150 euro). Die boekingswijze is strijdig met artikel 36 van de OOBBC. Het recht op vakantiegeld moet immers op 31 december van elk boekjaar waarin het is verworven door de personeelsleden worden vastgesteld.

Als gevolg daarvan is het begrotingsresultaat van boekjaar 2021 3.051.980 euro overschat.

Als die onregelmatigheid wordt gecorrigeerd, zou dat echter geen impact van materieel belang hebben voor het vorderingensaldo van de instelling. Die impact zou immers gelijk zijn aan het verschil tussen de schuld voor vakantiegeld voor het jaar 2022 en die van het jaar 2021, oftewel 245.830 euro volgens de berekeningen van het Rekenhof.

- Leefmilieu Brussel houdt zich, wat de uitgaven betreft (1.087.492 euro), niet aan de voorschriften van artikel 36 van de OOBBC voor de budgettaire afgrenzing, want het volgt de richtlijnen die vervat zijn in de omzendbrief van de minister van Begroting.
- Begrotingsuitgaven van 2021 ten belope van 215.130 euro werden naar 2022 overgedragen bij gebrek aan beschikbare begrotingskredieten of voorafgaande vastleggingen.
- Bij het onderzoek van de gegevens over de fysieke inventaris van 2021 is naar voren gekomen dat voor een reeks activa, voor een totaalbedrag in aankoopprijs van 1.084.512 euro, geen fysieke controle meer plaatsvond bij de afsluiting van het boekjaar. Leefmilieu Brussel heeft de fysieke inventarisatie echter voortgezet na de afsluitdatum. Zo heeft Leefmilieu Brussel op 30 mei 2022 66 van die activa kunnen lokaliseren, voor een bedrag in aankoopwaarde van 725.118 euro.

Op 30 mei 2022 vertegenwoordigen de nog niet geïnventariseerde activa die in de afsluiting werden opgenomen, 359.394 euro.

Uit het onderzoek van deklasserings die werden uitgevoerd in het eerste semester van 2022, komt naar voren dat 24 vaste activa niet zijn opgenomen in de tabel van de vaste activa op 31 december 2021.

- Het onderzoek van de documenten inzake de interne beheersing van het beheer van klein informaticamateriaal heeft uitgewezen dat Leefmilieu Brussel geen fysieke inventaris van die goederen heeft opgesteld.
- Bij de interne beheersing van de fysieke inventaris van de vaste activa zijn de bewaar- en de toezichtfunctie onvoldoende van elkaar gescheiden.

De informatie over die activa werd namelijk geregistreerd in de loop van het boekjaar 2021, in een programma waarmee de activa worden beheerd, op basis van de resultaten van de laatste fysieke controle door de sectiechefs, die verantwoordelijk zijn voor het bewaren van die activa.

III.8.3 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerkingen zijn niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar enkel in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft bezorgd.

- Leefmilieu Brussel moet de nodige internecontrolemaatregelen implementeren om te garanderen dat aan elke juridische verbintenis een boekhoudkundige vastlegging voorafgaat.
- Bij de controle van de rekeningen 2018 en 2019 onderzocht het Rekenhof het intern toezicht op tankbeurten bij het gebruik van dienstvoertuigen. Leefmilieu Brussel kon bij die gelegenheid niet aantonen dat er controles werden uitgevoerd op tankbeurten tijdens het boekjaar.

Sinds 2020 heeft Leefmilieu Brussel het intern toezicht op het brandstofverbruik aangescherpt. Zo zijn er voor elke tankkaart begrenzingen ingesteld qua hoeveelheid en frequentie.

Bij tankbeurten vóór 7 uur en na 18 uur moet bovendien een verantwoording worden gevraagd aan het betrokken personeelslid.

De analyse van de gegevens over de tankbeurten in 2021 heeft echter uitgewezen dat er niet systematisch een verantwoording wordt gevraagd en dat een medewerker van Leefmilieu Brussel een dienstvoertuig voor persoonlijke doeleinden gebruikte.

Bovendien wordt het brandstofverbruik per voertuig niet gecontroleerd, terwijl Leefmilieu Brussel voor elk voertuig informatie heeft over de kilometerstanden en de tankbeurten.

- Leefmilieu Brussel kent een bedrijfswagen toe aan de directeur-generaal. De minister van Leefmilieu en van Energie stemde op 22 oktober 2013 in met dat voordeel in natura, waarop een fiscale afhouding gebeurt.

Het Rekenhof wijst er echter op dat er geen reglementaire grondslag bestaat voor de toekenning van dat element als aanvulling op de bezoldiging.

Er wordt aan herinnerd dat voor Leefmilieu Brussel op grond van het BBHR van 21 maart 2018¹⁹² de rechtspositie en de bezoldigingsregeling gelden die van toepassing zijn op de ambtenaren en contractuele personeelsleden van de instellingen van openbaar nut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

---

¹⁹² Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 21 maart 2018 houdende het administratief statuut en de bezoldigingsregeling van de ambtenaren van de instellingen van openbaar nut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

III.9 Brussel Gas Elektriciteit (Brugel)

Brussel Gas Elektriciteit (Brugel) is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie¹⁹³, opgericht door de ordonnantie van 14 december 2006¹⁹⁴.

Brugel is de gewestelijke autoriteit voor de regulering van de energiemarkt.

III.9.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	6.747.705
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	655.412
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	5.558.075
	Totale uitgaven (vastleggingen)	5.197.758
	Totale uitgaven (vereffeningen)	4.886.660
	Begrotingsresultaat	671.415

(in euro)

III.9.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Met uitzondering van de gevolgen van de aangelegenheden die hieronder aan bod komen, geeft de algemene rekening van Brugel, naar het oordeel van het Rekenhof, in alle opzichten van materieel belang een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van Brugel op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.9.2.1 Onderbouwing van het oordeel met voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

Het Rekenhof formuleert echter een oordeel met voorbehoud voor volgende afwijkingen die afzonderlijk of gezamenlijk van materieel belang zijn zonder dat zij echter een diepgaande invloed hebben op de algemene rekening van Brugel:

- De rechten ten laste van Brugel, die schulden eigen aan het dienstjaar 2021 zijn, die bij ontstentenis van beschikbare vereffeningskredieten of van een vastlegging vóór 1 februari 2022 werden aangerekend in 2022, belopen een geïdentificeerd bedrag van 87.708 euro.

¹⁹³ In tegenstelling tot de andere autonome bestuursinstellingen van tweede categorie wordt de begroting niet rechtstreeks opgesteld door de raad van bestuur maar wordt ze door het parlement vastgelegd op voorstel van die raad.

¹⁹⁴ Artikel 30 bis, § 1, van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, ingevoegd door de ordonnantie van 14 december 2006 tot wijziging van de ordonnanties van 19 juli 2001 en van 1 april 2004, betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en tot opheffing van de ordonnantie van 11 juli 1991 met betrekking tot het recht op een minimumlevering van elektriciteit en de ordonnantie van 11 maart 1999 tot vaststelling van de maatregelen ter voorkoming van de schorsingen van de gaslevering voor huishoudelijk gebruik, en gewijzigd bij de ordonnantie van 20 juli 2011 tot wijziging van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en van de ordonnantie van 12 december 1991 houdende oprichting van begrotingsfondsen.

Als gevolg daarvan is het begrotingsresultaat te hoog geraamd ten belope van een geïdentificeerd bedrag van 87.708 euro.

- Hoewel de bankwaarborg die gekoppeld is aan de huurovereenkomst met betrekking tot de lokalen die Brugel bezet, werd aangepast overeenkomstig dat contract en werd opgetrokken tot 117.182, werden de niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen niet navenant aangepast. Deze zijn aldus 52.543 euro te laag geschat.

III.9.2.2 *Andere punten*

Zonder afbreuk te doen aan het hierboven tot uitdrukking gebrachte oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.

- De dotatie voor goed financieel beheer die in 2022 werd gestort in het raam van de centralisatie van de gewestelijke thesaurieën en die werd berekend op basis van de financiële stromen en de thesaurievooruitzichten voor 2021 (d.i. 14.977 euro), werd in het boekjaar 2022 bij de opbrengsten opgenomen terwijl de opbrengst volledig onder het boekjaar 2021 valt.
- Door de configuratie van de onlinebankapplicatie van de kassier van het gewest (Belfius-web), kan de rekenplichtige of zijn vervanger autonoom manuele stortingen aanmaken en uitvoeren zonder beperking qua bedrag en zonder dat het IT-systeem controleert of er een van een bevoegde ordonnateur afkomstige, regelmatige betalingsopdracht voorhanden is.

Aangezien die applicatie de rekenplichtige of zijn vervanger de mogelijkheid biedt autonoom bankverrichtingen uit te voeren zonder beperking qua bedrag, wordt het risico op fraude niet volledig in de hand gehouden.

III.10 Brusoc

Brusoc is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie, een naamloze vennootschap die voortkwam uit de wijziging, op 12 november 2001, van het maatschappelijk doel van de vennootschap *United Team Management (UTM)* die werd opgericht bij akte van 9 december 1998 en die op de afsluitdatum van de rekeningen 100 % eigendom was van *finance&invest.brussels*¹⁹⁵.

Op 23 april 2019 is Brusoc overgegaan tot een fusie door overneming van de naamloze vennootschap Brupart. De fusie had terugwerkende kracht tot 1 januari 2019.

Alle activiteiten van Brupart verlopen via Brusoc en het voltallige personeel werd overgenomen in het personeelsregister van Brusoc vanaf 1 januari 2019.

De opdracht van Brusoc bestaat erin steun te verlenen aan de oprichting en ontwikkeling van micro-ondernemingen en initiatieven te ondersteunen inzake sociale-inschakelingseconomie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

---

¹⁹⁵ *Finance&invest.brussels* is de nieuwe commerciële naam van de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel (GIMB).

III.10.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

	Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal 75.113.884
	Boekhoudkundig resultaat (winst) 32.458
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten 42.632.907
	Totale uitgaven (vastleggingen) 23.634.166
	Totale uitgaven (vereffeningen) 23.744.684
	Begrotingsresultaat 18.888.223

(in euro)

III.10.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel zonder voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Naar het oordeel van het Rekenhof geeft de algemene rekening van Brusoc, in alle opzichten van materieel belang, een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van Brusoc op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.10.2.1 Onderbouwing van het oordeel zonder voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

III.10.2.2 Andere punten

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.

- Het beheerorgaan van Brusoc heeft de waardeverminderingen op de toegekende leningen gevalideerd, die integraal als uitgaven werden aangerekend op de begrotingsartikelen gewijd aan verliezen op kredietverleningen, voor een totaalbedrag van 862.662 euro.
Aangezien het om waardeverminderingen gaat, stemmen ze niet noodzakelijk overeen met een annulatie van vastgestelde rechten die moet worden aangerekend overeenkomstig artikel 49 van de OOBBC.
Brusoc moet de verliezen op schuldvorderingen in samenhang met oninvorderbare leningen onderscheiden van de gewone waardeverminderingen die worden geboekt overeenkomstig de waarderingsregels.
Als er geen twijfel meer bestaat over de verliezen op schuldvorderingen in samenhang met oninvorderbare leningen, moeten de bijbehorende vastgestelde rechten bij beslissing van het beheerorgaan worden geannuleerd overeenkomstig de bepalingen van artikel 49 van de OOBBC.
- Brusoc heeft in totaal 150.000 euro aan waardeverminderingen geboekt op de financiële participaties.
In de waarderingsregels is echter geen enkele methode opgenomen om de waardeverminderingen te ramen.
- Volgens de RUB heeft Brusoc de kredieten overschreden op bepaalde opdrachten.

De vastleggings- en de vereffeningskredieten werden met 105.590 euro overschreden op programma 1 *Bestaansmiddelen* van opdracht 1 *Logistiek/Middelenbeheer*.

De vastleggings- en de vereffeningskredieten werden respectievelijk met 557.896 euro en 457.896 euro overschreden op programma 1 *Projecten PIOW* van opdracht 3 *Steun aan de sociale economie: Plaatselijke Initiatieven voor de Ontwikkeling van Werkgelegenheid (PIOW)*.

Noch het totaalbedrag van de kredieten, noch het bedrag per opdracht werd echter overschreden.

- De voorziening voor vakantiegeld van het boekjaar 2020 werd teruggeboekt ten belope van 132.017 euro, in plaats van het bedrag van 141.109 euro dat in de algemene rekening 2020 is geboekt.

Dat leidt tot een overschatting van de kosten en van de uitgaven met 9.093 euro.

III.10.3 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerkingen zijn niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar enkel in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft bezorgd.

- De functiescheiding tussen de voorbereiding van de betalingsenveloppen en het beheer van de gegevens van derden wordt niet in acht genomen omdat de dienst boekhouding maar een beperkte bezetting heeft.
- Onder verwijzing naar artikel 26 van haar gecoördineerde statuten, waarin wordt gepreciseerd dat het mandaat van de bestuurders onbezoldigd wordt beoefend, en gelet op het feit dat hen geen representatie- of reiskosten werden toegekend in 2021, heeft Brusoc nagelaten om voor het boekjaar 2020 het verslag te publiceren waarin de bepalingen van artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017 voorzien.

III.11 Brussel Preventie en Veiligheid

Brussel Preventie en Veiligheid (BPV) is een autonome bestuursinstelling van eerste categorie, opgericht bij de ordonnantie van 28 mei 2015¹⁹⁶.

BPV staat in voor de voorbereiding en de uitvoering van beslissingen van de regering, van de minister-president en van de hoge ambtenaar in verband met het preventie- en veiligheidsbeleid.

---

¹⁹⁶ Ordonnantie van 28 mei 2015 tot oprichting van een instelling van openbaar nut waarin het beheer van het preventie- en veiligheidsbeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is samengebracht en tot oprichting van de Gewestelijke School voor de Veiligheids-, Preventie- en Hulpdienstberoepen – Brusafe.

III.11.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

	Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal 163.973.460
	Boekhoudkundig resultaat (winst) 13.781.009
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten 120.871.977
	Totale uitgaven (vastleggingen) 216.398.791
	Totale uitgaven (vereffeningen) 115.400.918
	Begrotingsresultaat 5.741.058

(in euro)

III.11.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Met uitzondering van de gevolgen van de punten die hieronder worden onderzocht, geeft de algemene rekening van BPV naar het oordeel van het Rekenhof, in alle opzichten van materieel belang, een getrouw beeld van het vermogen en van de financiële toestand van BPV op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.11.2.1 Onderbouwing van het oordeel met voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

Het Rekenhof formuleert echter een oordeel met voorbehoud voor de volgende afwijking die van materieel belang is zonder dat zij echter een diepgaande invloed heeft op de algemene rekening van BPV:

- De rechten ten laste van BPV, die schulden eigen aan het dienstjaar 2021¹⁹⁷ zijn, die bij ontstentenis van beschikbare vereffeningkredieten of van een vastlegging vóór 1 februari 2022¹⁹⁸ werden aangerekend in 2022, belopen een bedrag van 1.975.176 euro¹⁹⁹.

III.11.2.2 Andere punten

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.

- Door de configuratie van de onlinebankapplicatie van de kassier van het gewest (Belfius-web), kan de rekenplichtige of zijn vervanger autonoom manuele stortingen aanmaken

¹⁹⁷ Die schulden werden wel geboekt in de algemene boekhouding.

¹⁹⁸ Artikel 36 van de OOBBC herinnert eraan dat elke boekhoudkundige verrichting moet worden gehecht aan het boekjaar waarin ze heeft plaatsgehad. Zo machtigt het de instellingen de vastgestelde rechten van het jaar N te boeken tot 31 januari van het jaar N+1. De omzendbrief van de minister van Begroting van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering houdende maatregelen inzake de afsluiting van de begrotings- en boekhoudkundige verrichtingen van het begrotingsjaar 2021 voor de gewestelijke entiteit, en de cel Controle van de Vastleggingen en Vereffeningen (CVV) waaraan de instelling haar controle heeft gedelegeerd, laten niet toe die periode te gebruiken bij de uitvoering van de begroting. Pagina 4 van de omzendbrief, afsluitingsdata voor de vereffeningdossiers op visum: "de deadline om facturen, schuldvorderingen of andere gelijksoortige stukken gedateerd met het jaar 2021 op 2021 te kunnen aanreken: 31/12/2021".

¹⁹⁹ Het gaat onder meer om twee aangiften van vorderingen betreffende subsidies toegekend aan de gemeenten Schaarbeek en Elsene voor 1.134.000 euro en 675.380 euro (subsidies niet geregistreerd vóór 1 februari 2022).

en uitvoeren zonder beperking qua bedrag en zonder dat het IT-systeem controleert of er een van een bevoegde ordonnateur afkomstige, regelmatige betalingsopdracht voorhanden is. Aangezien die applicatie de rekenplichtige of zijn vervanger de mogelijkheid biedt autonoom bankverrichtingen uit te voeren zonder beperking qua bedrag, wordt het risico op fraude niet volledig in de hand gehouden.

- Hoewel BPV fysieke inventarissen opstelt, is geen enkele inventariseringsprocedure geformaliseerd (inkomende stukken, uitgaande stukken, jaarlijkse fysieke controle, verantwoordelijken voor functies die beslissingen, registraties, bewaringen of toezicht impliceren). Bij de afsluiting van het boekjaar 2021 heeft de instelling een partiële inventaris opgesteld van haar onroerend vermogen (bewakingscamera's, IT-materiaal, meubilair en kantormateriaal). De aan de boekhouding bezorgde inventarislijsten kunnen echter niet worden gereconcilieerd met het saldo van de ermee overeenstemmende rubrieken in de balans van de algemene rekeningen, bij ontstentenis van bedragen en verbanden met de boekhoudgegevens (nummer van de rekenplichtigenrekening, factuurnummer, activum-nummer).

III.11.2.3 *Verslag over andere wettelijke en reglementaire verplichtingen*

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststelling.

- Het verslag waarin artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017 voorziet²⁰⁰, werd bij de officieel overgezonden algemene rekening gevoegd. De inventaris van alle gesloten overheidsopdrachten vermeldt echter niet de datum van de opdrachten.

Het betrokken verslag werd overigens binnen de voorgeschreven termijn gepubliceerd op de website van de instelling.

III.11.3 **Andere commentaar uit het controleverslag**

De volgende opmerking is niet vermeld in het verslag over de certificering van de rekeningen, maar enkel in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft bezorgd.

- BPV kent een bedrijfswagen toe aan twee personeelsleden van graad A5 waarvoor een voordeel in natura fiscaal wordt ingehouden. BPV baseert zich voor de toekenning van een bedrijfswagen op de omzendbrief van 2013 over de dienstvoertuigen en persoonlijke dienstvoertuigen van de GOB. Er bestaat geen reglementaire grondslag voor de toekenning van dat voordeel bovenop op de bezoldiging. Op grond van de besluiten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 21 maart 2018²⁰¹, gelden voor BPV de rechtspositie en de bezoldigingsregeling die van toepassing zijn op de ambtenaren en contractuele personeelsleden van de instellingen van openbaar nut van het gewest.

---

²⁰⁰ Ordonnantie van 14 december 2017 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen.

²⁰¹ Besluiten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering houdende het administratief statuut en de bezoldigingsregeling van de ambtenaren van de instellingen van openbaar nut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en betreffende de rechtspositie en de bezoldigingsregeling van de contractuele personeelsleden van de instellingen van openbaar nut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

III.12 Brussels Planningsbureau

Het Brussels Planningsbureau (BPB)²⁰² is een autonome bestuursinstelling van eerste categorie, opgericht door de ordonnantie van 29 juli 2015²⁰³.

Het BPB kreeg de volgende opdrachten toevertrouwd: analyse van statistieken, evaluatieopdrachten, planning en territoriale strategie, sectorale observatie van het grondgebied, sensibilisering van het publiek en toekenning van subsidies aan de gemeenten en aan vzw's in het raam van zijn opdrachten.

III.12.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

	Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal 32.127.720
	Boekhoudkundig resultaat (winst) 6.853.720
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten 35.941.054
	Totale uitgaven (vastleggingen) 51.459.689
	Totale uitgaven (vereffeningen) 30.209.617
	Begrotingsresultaat 5.731.437

(in euro)

III.12.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Met uitzondering van de gevolgen van de punten die hieronder worden onderzocht, geeft de algemene rekening van het BPB naar het oordeel van het Rekenhof, in alle opzichten van materieel belang, een getrouw beeld van het vermogen en van de financiële toestand van het BPB op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.12.2.1 Onderbouwing van het oordeel met voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

Het Rekenhof formuleert echter een oordeel met voorbehoud voor de volgende afwijking die van materieel belang is zonder dat zij echter een diepgaande invloed heeft op de algemene rekening van het BPB:

- Facturen en schuldvorderingsverklaringen die enkel betrekking hebben op het boekjaar 2021 voor een bedrag van 511.915 euro werden niet als begrotingsuitgaven noch als kosten op dat boekjaar aangerekend. Bijgevolg werden het begrotingsresultaat en het boekhoudkundig resultaat van boekjaar 2021 onderschat ten belope van hetzelfde bedrag.

²⁰² Ook *perspective.brussels* genoemd.

²⁰³ Ordonnantie van 29 juli 2015 houdende oprichting van het Brussels Planningsbureau.

III.12.2.2 *Andere punten*

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.

- Het BPB boekt op rekening 6109990000 *Correctie kosten vroegere boekjaren NR facturen van 2021*²⁰⁴ voor een totaal bedrag van 151.751 euro, die echter niet budgettair zijn aangerekend op dat boekjaar.
- Het BPB boekt in de specifieke rekeningen voor diverse diensten en goederen facturen van januari 2022 met betrekking tot 2021, die niet budgettair werden aangerekend op het boekjaar 2021 voor een totaal bedrag van 56.718 euro.
- Het BPB boekte op 31 december 2021 een kost van 559.443 euro om het vakantiegeld 2022 te dekken. Volgens de bekomen informatie en de berekeningen van het Rekenhof werd in 2022 echter 589.347 euro effectief betaald. Het boekhoudkundige resultaat van het boekjaar 2021 is bijgevolg 29.904 euro te hoog geschat.

De schuld voor vakantiegeld werd echter niet budgettair aangerekend op de rekening van uitvoering van de begroting (RUB); de instelling rekende in haar RUB 2021 het bedrag voor vakantiegeld aan dat betrekking had op boekjaar 2020 maar dat werd betaald in 2021 (581.620 euro). Die boekingswijze is strijdig met artikel 36 van de OOBBC. Het recht op vakantiegeld moet immers op 31 december van elk boekjaar worden vastgesteld ten voordele van de personeelsleden. Het begrotingsresultaat van boekjaar 2021 werd bijgevolg te hoog geraamd ten belope van het in 2022 betaalde vakantiegeld, i.e. 589.347 euro. Als die onregelmatigheid wordt gecorrigeerd, zou dat echter een beperkte impact hebben op het vorderingensaldo van de instelling.

- Bij de analyse van de door het BPB toegekende meerjarensubsidies stelde het Rekenhof vast dat, hoewel de voorwaarden voor een vastgesteld recht vervuld waren in het boekjaar 2021, het bericht van terugvordering en het opgeven van een project niet werden geboekt op hetzelfde boekjaar. Het boekhoudkundige resultaat en het begrotingsresultaat zijn bijgevolg 98.190 euro onderschat op 31 december 2021.
- Omdat twee subsidies (202.679 euro) niet werden vastgelegd bij de oprichting van de entiteit, is het uitstaande bedrag aan vastleggingen ten belope van datzelfde bedrag onderschat op 31 december 2021.
- Door de configuratie van de onlinebankapplicatie van de kassier van het gewest (Belfiusweb), die de rekenplichtige of zijn plaatsvervanger de mogelijkheid biedt autonoom bankverrichtingen uit te voeren zonder beperking qua bedrag, wordt het risico op fraude niet volledig in de hand gehouden.
- In strijd met artikel 4 van het koninklijk besluit van 10 november 2009 heeft het BPB geen fysieke inventaris van zijn vaste activa opgemaakt bij de afsluiting van het boekjaar. De fysieke inventaris is ook één van de internebeheersingsmaatregelen die onontbeerlijk is om zich te vergewissen van het bestaan en van de correcte boekhoudkundige waardering van die balansrubrieken.
- Hoewel de bankrekening voor de beheerder van voorschotten die op naam van de instelling werd geopend, onder de liquide middelen van het BPB valt, worden de verrichtingen die vanop die bankrekening worden uitgevoerd, niet geboekt. Enkel de voorschotten en de overdracht aan het eind van het jaar worden geregistreerd in de algemene boekhouding en in de begrotingsboekhouding.

---

²⁰⁴ Zijnde facturen waarvan de rechten op dat boekjaar moesten worden vastgesteld.

- Die boekingswijze is in strijd met artikel 32 van de OOBBC, dat bepaalt dat alle verrichtingen van de entiteit moeten worden geboekt. De fondsoverdrachten (ten belope van een nettobedrag van 6.228 euro) tussen de bankrekeningen beheerd door de centraliserend rekenplichtige van de uitgaven en de op naam van het BPB geopende bankrekening beheerd door de beheerders van voorschotten, zijn overigens interne overschrijvingen. Bijgevolg moeten ze niet worden geboekt bij de kosten of de opbrengsten, noch worden aangerekend bij de uitgaven of de ontvangsten, aangezien het geen begrotingsverrichtingen zijn in de zin van artikel 5 van de OOBBC.
- Bij de uitgaven en de ontvangsten heeft het Rekenhof verschillende fouten in de economische classificatie vastgesteld.
- Het Rekenhof heeft inzake boekhoudkundige classificatie verschillende fouten vastgesteld ten opzichte van het genormaliseerd boekhoudplan (GBP) vervat in het koninklijk besluit van 10 november 2009 (schulden die niet zijn uitgesplitst naargelang de aard ervan en volgens derde, alsook de specialiteit van bepaalde subsidies en van de kostenrekeningen die worden gebruikt voor de afgrenzing).

III.12.2.3 *Verslag over andere wettelijke en reglementaire verplichtingen*

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststellingen.

- Het verslag waarin artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017²⁰⁵ voorziet, werd bij de officieel overgezonden algemene rekening gevoegd, maar:
  - de lijst van alle reizen waaraan de leidend ambtenaar heeft deelgenomen in het kader van zijn functies, vermeldt niet de datum van de gemotiveerde beslissing van het bevoegde orgaan, noch de datum van goedkeuring door de regering;
  - het verslag bevat een lijst van toegekende subsidies, terwijl die lijst enkel nodig is voor de door de gemeenten toegekende subsidies.
- De jaarlijkse beheerrekening van de rekenplichtige werd voor het boekjaar 2021 niet aan het Rekenhof bezorgd. De vier kwartaalrekeningen van de beheerder van de voorschotten van het boekjaar 2021 werden niet aan het Rekenhof bezorgd, maar het eerste kwartaal werd bezorgd aan het toezichtsorgaan. Bovendien werd het jaarlijks samenvattend overzicht van de vastleggingen niet bezorgd aan het Rekenhof voor de boekjaren 2018 tot 2021.

III.12.3 **Andere commentaar uit het controleverslag**

De volgende opmerking is niet vermeld in het verslag over de certificering van de rekeningen, maar enkel in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en aan de betrokken ministers heeft bezorgd.

- De instelling kent een bedrijfswagen toe aan een personeelslid van graad A5 (directeur-generaal) waarvoor een fiscale afhouding voor voordeel in natura gebeurt. Hoewel in 2019 een schriftelijke procedure aangaande de bedrijfswagens werd opgesteld, bestaat er geen reglementaire grondslag voor de toekenning van dat voordeel bovenop de bezoldiging.

---

²⁰⁵ Ordonnantie van 14 december 2017 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen.

Op grond van de besluiten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 21 maart 2018²⁰⁶ gelden voor het BPB de rechtspositie en de bezoldigingsregeling die van toepassing zijn op de ambtenaren en contractuele personeelsleden van de instellingen van openbaar nut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Het Rekenhof merkt op dat ieder buiten het personeelsstatuut toegekend voordeel dient te berusten op een door de regering goedgekeurde reglementaire basis die voorziet in objectieve, transparante en homogene toekenningsvoorwaarden.

III.13 Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest

Het Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG) is een autonome bestuursinstelling van eerste categorie die werd opgericht door de wet van 21 augustus 1987²⁰⁷.

III.13.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	55.413.170
	Boekhoudkundig resultaat (verlies)	-1.973.667
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	81.044.360
	Totale uitgaven (vastleggingen)	80.927.620
	Totale uitgaven (vereffeningen)	77.408.880
	Begrotingsresultaat	3.635.480

(in euro)

III.13.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Met uitzondering van de gevolgen van de punten die hieronder aan bod komen, geeft de algemene rekening van het CIBG, naar het oordeel van het Rekenhof, in alle opzichten van materieel belang een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van het CIBG op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.13.2.1 Onderbouwing van het oordeel met voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

²⁰⁶ Besluiten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering houdende het administratief statuut en de bezoldigingsregeling van de ambtenaren van de instellingen van openbaar nut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en betreffende de rechtspositie en de bezoldigingsregeling van de contractuele personeelsleden van de instellingen van openbaar nut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

²⁰⁷ Wet tot wijziging van de wet houdende organisatie van de agglomeraties en federaties van gemeenten en houdende bepalingen betreffende het Brusselse Gewest.

Het Rekenhof formuleert echter een oordeel met voorbehoud voor de volgende afwijkingen die afzonderlijk of gezamenlijk van materieel belang zijn zonder dat zij echter een diepgaande invloed hebben op de algemene rekening van het CIBG:

- Het CIBG heeft in 2021 in de algemene boekhouding kosten geboekt ten belope van een geïdentificeerd bedrag van 648.537 euro zonder die aan te rekenen als begrotingsuitgaven. Die uitgaven werden aangerekend in de rekening van uitvoering van de begroting 2022.
- De aankopen van computerlicenties en -programma's zijn 412.855 euro te hoog geschat aangezien die gebruikslicenties slechts voor een periode van één jaar worden toegekend.
- De informatie in de algemene rekening 2021 in GBP-formaat kon niet worden gereconcilieerd met die van de proef- en saldibalans in verband met de niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen. Er blijft een globaal verschil van 1.052.224 euro bestaan.

III.13.2.2 *Andere punten*

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.

- De instelling maakt niet systematisch een fysieke inventaris om de boekhoudkundige inventaris te bevestigen. Doordat een volledige fysieke inventaris ontbreekt, kan men zich er niet van vergewissen dat de activa in de balans van de instelling aanwezig en volledig zijn.

De informatie over de opgemaakte fysieke inventarissen komt overigens niet altijd tot bij het departement boekhouding om de rekeningen in overeenstemming te brengen met de inventarisgegevens.

- Artikel 89, laatste lid, van de OOBBC bepaalt dat de functies van ordonnateur, boekhouder en rekenplichtige onderling gescheiden en onverenigbaar zijn.

De rekenplichtige van het CIBG en zijn vervangers beschikken echter over een uitgebreide toegang tot het boekhoudprogramma, en kunnen ook de gegevens van derden wijzigen.

Zulks maakt het niet mogelijk een adequate scheiding te garanderen tussen de functies goedkeuring, registratie en betaling, wat een tekortkoming vormt in de interne beheersing van de instelling.

- De configuratie van de door het CIBG gebruikte onlinebanktoepassing biedt ook de mogelijkheid om manueel overschrijvingen aan te maken en uit te voeren zonder beperking qua bedrag en zonder dat het IT-systeem controleert of er een van een bevoegde ordonnateur afkomstige, regelmatige betalingsopdracht voorhanden is. Het risico op fraude wordt dus niet volledig in de hand gehouden.

Het risico blijft echter beperkt omdat elke overschrijving een dubbele handtekening vergt, zonder dat de handtekening van de rekenplichtige vereist is. Dat strookt niet met de bepalingen van artikel 69 van de OOBBC: *“De rekenplichtigen zijn belast, onder hun eigen handtekening, manueel of elektronisch, met de uitvoering van de thesaurieverrichtingen”*.

III.13.2.3 *Verslag in verband met andere wettelijke en reglementaire verplichtingen*
Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststelling.

- Het verslag waarin artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017²⁰⁸ voorziet, werd bij de officieel overgezonden algemene rekening gevoegd. Het werd daarenboven opgesteld in overeenstemming met het door de regering vastgelegde model²⁰⁹. Het werd overigens binnen de voorgeschreven termijn gepubliceerd op de website van de instelling.

III.14 Brupartners (Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

De Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ESRBHG) is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie, opgericht door de ordonnantie van 8 september 1994.

Door de ordonnantie van 2 december 2021 kreeg de entiteit een nieuwe naam, « Brupartners ». Haar opdrachten en activiteiten blijven ongewijzigd.

Brupartners is het belangrijkste orgaan voor socio-economisch overleg van het gewest. De twee historische opdrachten van Brupartners zijn:

- een opdracht inzake studies, adviezen en aanbevelingen ten aanzien van de regering;
- een opdracht inzake overleg tussen de sociale partners en de regering.

III.14.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	3.977.044
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	641.932
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	3.783.155
	Totale uitgaven (vastleggingen)	3.103.809
	Totale uitgaven (vereffeningen)	3.103.809
	Begrotingsresultaat	679.346

(in euro)

III.14.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Met uitzondering van de gevolgen van de punten die hieronder aan bod komen, geeft de algemene rekening van Brupartners, naar het oordeel van het Rekenhof, in alle opzichten van materieel belang een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van Brupartners op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

²⁰⁸ Ordonnantie van 14 december 2017 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen.

²⁰⁹ Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 4 oktober 2018 houdende uitvoering van artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017.

III.14.2.1 *Onderbouwing van het oordeel met voorbehoud*

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

Het Rekenhof formuleert echter voorbehoud voor de volgende afwijking die van materieel belang is zonder dat zij echter een diepgaande invloed heeft op de algemene rekening van Brupartners:

- De schuld voor vakantiegeld (101.174 euro), die voortvloeit uit de prestaties die in de loop van het boekjaar 2021 werden geleverd, werd niet in de algemene boekhouding geregistreerd en er is geen budgettaire aanrekening voor gebeurd in de rekening van uitvoering van de begroting (RUB). Die boekingswijze is strijdig met artikel 36 van de OOBBC. Het recht op het vakantiegeld moet immers vanaf 31 december van elk boekjaar worden vastgesteld ten voordele van de personeelsleden. Het boekhoudkundig resultaat en het begrotingsresultaat zijn bijgevolg 101.174 euro overschat.

III.14.2.2 *Andere punten*

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.

- Brupartners heeft een bedrag van 27.915 euro aan uitzonderlijke afschrijvingen niet geregistreerd in de boekhouding.
- Brupartners heeft het creditsaldo van de klantenrekening 00406 *Brussel Leefmilieu*, zijnde 11.000 euro, niet geboekt op een passiefrekening *Klanten-schuldeisers*.
- Brupartners heeft de bestemming van het resultaat (een winst van 641.933 euro) niet geregistreerd in de boekhouding.
- De door Brupartners aangelegde huurwaarborg voor een bedrag van 142.173 euro werd niet geboekt in de rekeningen voor niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen.
- Brupartners heeft een schuldvorderingsverklaring van het vierde kwartaal 2020 ten belope van 19.175 euro voor de terbeschikkingstelling van personeel als opbrengsten en ontvangsten geboekt.
- Begrotingsuitgaven van 2021 werden overgedragen naar het boekjaar 2022. Bovendien werd nagelaten de rechten vast te stellen voor de aankoop van een laptop. Het begrotingsresultaat is bijgevolg 3.819 euro te hoog geschat.
- Zowel bij de uitgaven als bij de ontvangsten heeft het Rekenhof fouten in de economische classificatie vastgesteld.
- Vastleggingen ten belope van 63.445 euro werden niet geannuleerd.
- Door de manier waarop de onlinebankapplicatie (Belfiusweb) van de kassier van het gewest is geconfigureerd, kan de rekenplichtige of diens plaatsvervanger autonoom bankverrichtingen uitvoeren zonder beperking qua bedrag, waardoor het risico op fraude niet voldoende in de hand wordt gehouden.
- Brupartners moet de nodige internebeheersingsmaatregelen invoeren om te waarborgen dat de artikelen 52 tot 58 van de OOBBC, waaronder het feit dat de boekhoudkundige vastlegging moet voorafgaan aan de juridische verbintenis, worden toegepast voor alle uitgaven die het voorwerp moeten uitmaken van een gewone vastlegging.

- Brupartners heeft zijn vaste activa bij de afsluiting van het boekjaar niet aan een volledige fysieke controle onderworpen, wat strijdig is met artikel 4 van het koninklijk besluit van 10 november 2009. De fysieke inventaris is ook een van de internebeheersingsmaatregelen die onontbeerlijk zijn om zich te vergewissen van het bestaan en van de correcte boekhoudkundige waardering van die balansrubrieken.

III.14.2.3 *Verslag over andere wettelijke en reglementaire verplichtingen*

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststelling.

- Het verslag waarin artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017 voorziet, werd bij de officieel overgezonden algemene rekening gevoegd. Het werd binnen de voorgeschreven termijn gepubliceerd op de website van de instelling.

III.15 Brussels Waarborgfonds

Het Brussels Waarborgfonds (BWF) is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie, opgericht bij de ordonnantie van 22 april 1999²¹⁰.

Het heeft als opdracht leningen te waarborgen die worden verstrekt door kredietinstellingen aan voorwaarden die in de ordonnantie zijn gedefinieerd.

III.15.1 *Voorstelling van de algemene rekening 2021*

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

	Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal 5.585.842
	Boekhoudkundig resultaat (evenwicht) 0
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten 3.090.721
	Totale uitgaven (vastleggingen) 2.273.912
	Totale uitgaven (vereffeningen) 2.273.912
	Begrotingsresultaat 816.808
	<i>(in euro)</i>

III.15.2 *Oordeel van het Rekenhof*

Het Rekenhof heeft een oordeel zonder voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Naar het oordeel van het Rekenhof geeft de algemene rekening van het BWF, in alle opzichten van materieel belang, een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van het BWF op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.15.2.1 *Onderbouwing van het oordeel zonder voorbehoud*

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

²¹⁰ Ordonnantie van 22 april 1999 tot wijziging van de wet van 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering en houdende oprichting van het Brussels Waarborgfonds.

III.15.2.2 *Andere punten*

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.

- Het BWF heeft de premies die het in 2017 en in 2018 ontving voor de toekenning van de BWF-waarborg, niet gespreid over de looptijd van de toegekende waarborgen. Dat werd niet gecorrigeerd door een uitzonderlijke kost en door een hoger deel (ten belope van die kost) van de gewestelijke subsidies als opbrengst te boeken. Hoewel die vergetelheid geen invloed heeft op het boekhoudkundige resultaat, zijn zowel de totale kosten als de totale opbrengsten 217.335 euro onderschat.
- De begrotingsboekhouding wordt niet op geïntegreerde wijze en simultaan met de algemene boekhouding gevoerd.

III.15.2.3 *Verslag over andere wettelijke en reglementaire vereisten*

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststellingen.

- De jaarrekening bevat geen commentaar over de aangenomen waarderingsregels, wat in strijd is met artikel 61 van de OOBBC²¹¹.
- De door het Rekenhof geraadpleegde waarderingsregels moeten daarenboven worden bijgewerkt en het BWF moet er ook een punt in opnemen over de immateriële vaste activa.
- Omdat er geen rekenplichtige is aangeduid, heeft het toezichtsorgaan de jaarlijkse beheerrekeningen voor de jaren 2008 tot 2021 niet overgezonden.
- De bij de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel aangewezen controleurs van de vastleggingen en de vereffeningen vervullen de taken niet die de regering hun toevertrouwt met betrekking tot het BWF. Bijgevolg werd het jaarlijkse samenvattende overzicht van de vastleggingen niet bezorgd aan het Rekenhof voor de boekjaren 2013 tot 2021.

III.15.3 **Andere commentaar uit het controleverslag**

De volgende opmerking is niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar enkel in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft toegezonden.

- In strijd met artikel 89 van de OOBBC benoemden noch het BWF, noch -- in het raam van het operationeel beheer - de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel, formeel een gedelegeerd ordonnateur, een boekhouder of een rekenplichtige.

III.16 **Fonds voor de financiering van het waterbeleid**

Het Fonds voor de financiering van het waterbeleid (FFW) is een autonome bestuursinstelling van eerste categorie die werd opgericht bij ordonnantie van 28 juni 2001²¹².

Het Brussels Gewest besliste geen beroep te doen op vreemd kapitaal om zijn waterbeleid en afvalwaterzuivering te financieren. Daartoe richtte het het Fonds voor de financiering van het waterbeleid op, dat het licht zag in 2001 om de overname te financieren van de collector van het waterzuiveringsstation ten noorden van Brussel. De overname van de collector werd

²¹¹ "De bijlage bij de jaarrekening omvat in het bijzonder een commentaar over de aangenomen consolidatie- en waarderingsregels en een verslag over de eventuele verkopen of andere vervreemdingen van de roerende en onroerende goederen die hebben plaats gehad in de loop van het jaar. De Regering bepaalt de vorm en de inhoud van die bijlage."

²¹² Ordonnantie van 28 juni 2001 betreffende het Fonds voor de financiering van het waterbeleid.

eind 2006 gefinaliseerd. Sinds 2007 staat het Fonds voor de financiering van het waterbeleid in voor de aflossing van de annuïteiten²¹³.

Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement keurde in de zitting van 17 maart 2022 de ordonnantie goed tot afschaffing van de instelling van openbaar nut Fonds voor de financiering van het waterbeleid²¹⁴.

In het ontwerp van ordonnantie wordt die operatie als volgt gerechtvaardigd:

« Sinds 2011 is het de boekhoudkundige dienst van het Gewest die de door de regering opgedragen betalingen uitvoert. Momenteel beschikt het FFW bijgevolg over geen enkele opdracht, activiteit of medewerkers, maar wel over een bankrekening, met node-loze kosten tot gevolg. Bovendien is het fonds het Rekenhof jaarlijks rekenschap verschuldigd, aangezien het als rechtspersoon een instelling van openbaar nut van categorie A is. Ook dit veroorzaakt nutteloze kosten.

Gelet op deze geldverspilling en rekening houdend met het feit dat het FFW niet langer over geldmiddelen, human resources, doelstellingen of opdrachten beschikt, wordt voorgesteld dit fonds op te doeken. »²¹⁵

III.16.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	88.877.600
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	1.310.751
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	0
	Totale uitgaven (vastleggingen)	0
	Totale uitgaven (vereffeningen)	0
	Begrotingsresultaat	0

(in euro)

III.16.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een afkeurend oordeel geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Wegens het belang van de punten die hierna aan bod komen, geeft de algemene rekening van het FFW, naar het oordeel van het Rekenhof, geen getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van het FFW op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.16.2.1 Onderbouwing van de afkeuring

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

²¹³ Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Fonds voor de financiering van het waterbeleid, pagina bijgewerkt op 3 november 2020, www.be.brussels.

²¹⁴ Ordonnantie van 17 maart 2022 tot afschaffing van de instelling van openbaar nut Fonds voor de financiering van het waterbeleid.

²¹⁵ Ontwerp van ordonnantie tot afschaffing van de instelling van openbaar nut Fonds voor de financiering van het waterbeleid (tweede lezing).

Het Rekenhof is echter tot de conclusie gekomen dat de volgende afwijking zowel van materieel belang is als een diepgaande invloed heeft op de algemene rekening van het FFW.

- In het kader van de overdracht van de aandelen van het FFW in de Brusselse Maatschappij voor Waterbeheer (BMWV) naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft het FFW een vordering ten aanzien van dat gewest geboekt. Het Rekenhof stelde echter vast dat de beslissing van de regering slaat op een overdracht van aandelen en niet op een cessie, en dat niet in een financiële afwikkeling voor die verrichting is voorzien. Het Rekenhof preciseert dat er geen verplichting is tot betalen en dat de voorwaarden om het recht vast te stellen niet zijn vervuld op grond van artikel 8 van de wet van 22 mei 2003. De balans is bijgevolg 88.877.600 euro te hoog geschat en het resultaat van het boekjaar is ten belope van dat bedrag te hoog gewaardeerd.

III.16.3 Aanvullende opmerking

Rekening houdend met het verdwijnen van het FFW, waarvan akte wordt genomen in de rekeningen van het Brussels Gewest, heeft het afkeurend oordeel geen budgettaire impact voor het gewest.

III.17 Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (WBHG) is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie en is bij het ontstaan van het Brussels Gewest in 1989 voortgevloeid uit het Woningfonds van de Bond der Kroostrijke Gezinnen van België, dat werd opgericht in 1929.

De oprichting van het Brussels Woningfonds is vastgelegd in de wet van 16 juni 1989 en het koninklijk besluit van 10 juli 1989.

De maatschappelijke doelstelling van het Woningfonds bestaat erin om ten aanzien van zijn doelpubliek het grondrecht van eenieder om een menswaardig leven te leiden, te vrijwaren (artikel 23 van de Grondwet). Dat houdt het recht in op een behoorlijke woning.

Met steun van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in het kader van zijn maatschappelijke doelstelling onderneemt het Fonds acties van openbaar nut en biedt het aan gezinnen met een gemiddeld of bescheiden inkomen hypothecaire kredieten aan, alsook verrichtingen van bouw/renovatie-verkoop, huurhulp, tussenkomst bij de samenstelling van een huurwaarborg in de vorm van een krediet of via het mutualistisch fonds BRUHWA.

III.17.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	1.700.665.075
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	13.788.863
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	380.293.432
	Totale uitgaven (vastleggingen)	474.718.847
	Totale uitgaven (vereffeningen)	377.870.104
Begrotingsresultaat		2.423.328

(in euro)

III.17.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Met uitzondering van de gevolgen van de punten die hierna aan bod komen, geeft de algemene rekening van het WBHG, in alle opzichten van materieel belang, een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van het WBHG op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.17.2.1 Onderbouwing van het oordeel met voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

Het Rekenhof formuleert echter een oordeel met voorbehoud voor de volgende afwijking die van materieel belang is zonder dat die echter een diepgaande invloed heeft op de algemene rekening van het WBHG:

- De vervroegde terugbetalingen van hypothecaire kredieten van december 2021 zijn onterecht niet budgettair aangerekend in de rubrieken 8720 'kredietaflossingen door gezinnen' en 2610 'rente-ontvangsten van andere sectoren dan de overheidssector' van de uitvoeringsrekening van de begroting voor respectievelijk 4.021.154 euro en 16.901 euro. Hierdoor is het begrotingsresultaat ondergewaardeerd met 4.038.055 euro.

III.17.2.2 Verslag over andere wettelijke en reglementaire vereisten

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststellingen:

- De uitgavenkredieten werden overschreden bij de vereffeningen ten belope van 92.650 euro en 760.471 euro op het niveau van de programma's 101 Algemeen beheer en werking van de ondersteunende processen en 303 Investerings voor de huurhulp (uitgenomen productie van woningen). De uitgavenkredieten bij de vastleggingen werden overschreden ten belope van 188.967 euro, 20.658.497 euro en 48.844 euro respectievelijk op het niveau van de programma's 101 Algemeen beheer en werking van de ondersteunende processen, 202 Hypothecaire kredieten en 302 Operaties van de huurhulp. Bij programma 202 moet er evenwel op gewezen worden dat binnen dit programma kredietoverschrijdingen ten belope van 20.841.857 euro betrekking hebben op niet-limitatieve

kredieten zoals bepaald in artikel 25 van de ordonnantie houdende de aanpassing van de Algemene Uitgavenbegroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het begrotingsjaar 2021.

- Het beheersorgaan heeft geen titelvoerend en vervangend rekenplichtige aangesteld. Bijgevolg zijn er ook geen beheersrekeningen voorgelegd voor de jaren 2015-2021.
- De algemene rekening die het WBHG officieel aan het Rekenhof heeft bezorgd, is niet opgemaakt overeenkomstig de waarderingsregels opgenomen in het koninklijk besluit van 10 november 2009²¹⁶. Bovendien ontbreekt de bijlage bij de jaarrekening met de aangenomen waarderingsregels.
- De boekhoudkundige vastlegging is voor verschillende bestellingen in het kader van een raamovereenkomst pas na betekening gebeurd.
- Het WBHG heeft nog geen interne auditdienst georganiseerd zoals bepaald in artikel 80 van de OOBBC.

III.18 Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën

Het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT), opgericht door de ordonnantie van 8 april 1993, is een autonome bestuursinstelling van eerste categorie.

Het BGHGT is belast met de financiering van de Brusselse gemeenten in moeilijkheden (opdracht 1), treedt op als *financieel coördinatiecentrum* voor de gemeenten en ocmw's van het gewest (opdracht 2) en financiert bepaalde investeringen van de gemeenten (opdracht 5). Het fonds doet een beroep op de kapitaalmarkt om de kost van de kredieten gevraagd door de gemeenten te verminderen.

III.18.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

	Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal 1.102.292.715
	Boekhoudkundig resultaat 0
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten 1.023.859.949
	Totale uitgaven (vastleggingen) 1.024.040.394
	Totale uitgaven (vereffeningen) 1.024.040.394
	Begrotingsresultaat -180.445

(in euro)

III.18.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel zonder voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

²¹⁶ Koninklijk besluit van 10 november 2009 tot vaststelling van het boekhoudplan van toepassing op de federale Staat en op de gemeenschappen, de gewesten en de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie.

Naar het oordeel van het Rekenhof geeft de algemene rekening van het BGHGT, in alle opzichten van materieel belang, een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van de BGHGT op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.18.2.1 Onderbouwing van het oordeel zonder voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

III.18.2.2 Andere punten

Zonder afbreuk te doen aan het hierboven tot uitdrukking gebrachte oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten:

- In de algemene rekening is de dotatie van 26.775.000 euro ten onrechte geclassificeerd als inkomensoverdracht in plaats van kapitaaloverdracht. In de resultatenrekening dient de dotatie verwerkt te worden op rubriek 789 'kapitaaloverdrachten aan de boekhoudkundige entiteit afkomstig van andere boekhoudkundige entiteiten van dezelfde Institutionele Groep' in plaats van rubriek 769 'inkomensoverdrachten aan de boekhoudkundige entiteit afkomstig van andere boekhoudkundige entiteiten van dezelfde Institutionele Groep'. In de uitvoeringsrekening van de begroting dient de dotatie geclassificeerd te worden op code 6612 'overige kapitaaloverdrachten van de institutionele overheid' in plaats van code 4610 'inkomensoverdrachten binnen een institutionele groep : van de institutionele overheid'. Daarentegen is de budgettaire aanrekening in SAP correct gebeurd. De herclassificatie heeft geen impact op het boekhoudkundig of het begrotingsresultaat.
- Voor zijn controle heeft het Rekenhof zich gebaseerd op de Franstalige versie van de algemene rekening. De Nederlandstalige versie van de algemene rekening vertoont een onnauwkeurigheid: in de uitvoeringsrekening van de begroting wordt het bedrag van 386.453.274 euro niet vermeld op rubriek 8932 'kredietaflossingen door gemeenten'. Het totaal van rubriek 89 'kredietaflossingen, terugbetaling van voorschotten en vereffeningen van deelnemingen binnen de overheidssector' van de uitvoeringsrekening van de begroting is daarentegen wel correct berekend.

III.18.2.3 Verslag over andere wettelijke en reglementaire vereisten

De begrotingsboekhouding wordt niet op geïntegreerde wijze en simultaan met de algemene boekhouding gevoerd zoals voorzien in artikel 35 van de OOBBC.

III.19 Innoviris

Innoviris, het Brussels instituut voor onderzoek en innovatie, is een autonome bestuursinstelling van eerste categorie die werd opgericht door de ordonnantie van 26 juni 2003.

De opdracht van Innoviris bestaat erin onderzoek, ontwikkeling en innovatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te steunen en te stimuleren door vernieuwende projecten te financieren van ondernemingen, onderzoeksinstellingen en de non-profitsector.

III.19.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	86.400.134
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	6.692.138
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	58.713.402
	Totale uitgaven (vastleggingen)	58.035.649
	Totale uitgaven (vereffeningen)	58.357.684
	Begrotingsresultaat	355.718

(in euro)

III.19.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Met uitzondering van de gevolgen van de punten die hieronder worden onderzocht, geeft de algemene rekening van Innoviris naar het oordeel van het Rekenhof, in alle opzichten van materieel belang, een getrouw beeld van het vermogen en van de financiële toestand van Innoviris op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.19.2.1 Onderbouwing van het oordeel met voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

Het Rekenhof formuleert echter een oordeel met voorbehoud voor de volgende afwijking die van materieel belang is zonder dat zij echter een diepgaande invloed heeft op de algemene rekening van Innoviris:

- Een aantal facturen, creditnota's, schuldvorderingsverklaringen en een honorariumnota betreffende boekjaar 2021 werden niet aangerekend als begrotingsuitgaven op dat boekjaar voor een bedrag van 520.834 euro. Bijgevolg werd het begrotingsresultaat van boekjaar 2021 overschat ten belope van hetzelfde bedrag.

III.19.2.2 Andere punten

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.

- Innoviris kende via een op 10 december 2021 ondertekende en gedateerde overeenkomst een terugvorderbaar voorschot toe aan een naamloze vennootschap. De eerste schijf ten belope van 292.003 die op 23 december 2021 aan de gerechtigde werd toegekend, werd geboekt in de kostenrekeningen van de resultatenrekening in plaats van bij de vorderingen op meer dan een jaar aan de actiefzijde van de balans. Dat leidt tot een onderschatting van de rubriek voorschotten op lange termijn van het actief met 292.003 euro en tot een overschatting van de kosten ten belope van datzelfde bedrag.
- Een aantal schuldvorderingsverklaringen, een honorariumnota, alsook enkele creditnota's betreffende boekjaar 2021 werden niet aangerekend als kosten op dat boekjaar voor een bedrag van 228.340 euro. Bijgevolg werd het boekhoudkundige resultaat van boekjaar 2021 overschat ten belope van datzelfde bedrag.

- Het Rekenhof heeft zowel op de balans als bij de kosten verschillende fouten in de boekhoudkundige classificatie vastgesteld.
- Zowel bij de uitgaven als bij de ontvangsten heeft het Rekenhof verschillende fouten in de economische classificatie vastgesteld.
- De schuld voor vakantiegeld die voortvloeit uit de prestaties die werden verricht in de loop van boekjaar 2021, werd ingeschreven in de algemene boekhouding. Innoviris heeft echter een verkeerd bedrag geboekt, zodat het boekhoudkundige resultaat van het boekjaar 2021 87.821 euro te laag is geschat.

De schuld voor vakantiegeld werd daarentegen niet budgettair aangerekend op de rekening van uitvoering van de begroting (RUB); de instelling rekende in haar RUB 2021 het bedrag voor vakantiegeld aan dat betrekking had op boekjaar 2020 maar dat werd betaald in 2021. Die boekingswijze is strijdig met artikel 36 van de OOBBC. Het recht op vakantiegeld moet immers op 31 december van elk boekjaar worden vastgesteld ten voordele van de personeelsleden. Het begrotingsresultaat van boekjaar 2021 werd zodoende te hoog geraamd ten belope van het in 2022 betaalde vakantiegeld, i.e. 237.658 euro.

Als die onregelmatigheid wordt gecorrigeerd, zou dat echter geen impact van materieel belang hebben voor het vorderingensaldo van de instelling. Die impact zou immers gelijk zijn aan het verschil tussen de schuld voor vakantiegeld voor het jaar 2021 en die van het jaar 2020, oftewel 36.627 euro volgens de berekeningen van het Rekenhof.

- Via de afsluitbrief van 8 maart 2021 had de vastlegging van het saldo van een subsidieproject moeten worden geannuleerd na de periode van drie maanden om beroep aan te tekenen, d.i. in juni 2022. De vastlegging werd echter op 7 februari 2022 geannuleerd. Het uitstaand bedrag van de vastleggingen op 31 december 2021 werd dus 125.861 euro te hoog geraamd.

Het Rekenhof stelt daarenboven een verschil van 30.948 euro vast tussen enerzijds het saldo van het uitstaand bedrag van de vastleggingen op 31 december 2021 dat is opgenomen in de bijlage bij de RUB en in de rekeningen van de niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen (79.810.592 euro), en anderzijds het saldo van het uitstaand bedrag opgenomen in de beheertool SAP Brubudget (79.841.540 euro). Dat vloeit voort uit de annulering van een vastlegging die buiten de boekhouding werd gedaan. De instelling moet de nodige correctie doorvoeren in de beheertool.

- Door de configuratie van de onlinebankapplicatie van de kassier van het gewest (Belfiusweb), kan de rekenplichtige of zijn plaatsvervanger autonoom bankverrichtingen uitvoeren zonder beperking qua bedrag, waardoor het risico op fraude niet volledig in de hand wordt gehouden.
- Bij de afsluiting van boekjaar 2021 heeft de instelling een gedeeltelijke inventaris opgesteld van haar onroerend vermogen. Daarenboven werd de fysieke inventaris niet gereconcilieerd met de gegevens uit de algemene boekhouding.

De ontstentenis van een fysieke inventaris is strijdig met artikel 34 van de OOBBC en met artikel 4 van het voornoemde koninklijk besluit van 10 november 2009. De fysieke inventaris is overigens één van de internebeheersingsmaatregelen die onontbeerlijk zijn om zich te vergewissen van het bestaan en van de correcte boekhoudkundige waardering van die balansrubrieken bij de opmaak van de algemene rekening.

- De toelichting bij de jaarrekening van Innoviris omvat een commentaar over de waarderingsregels, overeenkomstig artikel 61 van de OOBBC. Ze zouden echter moeten worden bijgewerkt. De waarderingsregels van Innoviris verwijzen voor de dubieuze vorderingen immers naar besluiten en ordonnanties die werden opgeheven en voor de immateriële

en materiële vaste activa preciseren ze dat een lineaire afschrijving wordt toegepast terwijl het om een afschrijving in verhouding tot de verstreken tijd op maandbasis gaat.

- Bij de opmaak van de rekeningen 2020 in GBP-formaat op basis van de correspondentietabel voor de MAR- en GBP-rekeningen werden herklasseringen verricht buiten de boekhouding om.

De rekeningen 2020 in GBP-formaat die in de algemene rekening van 2021 zijn opgenomen, stemmen niet overeen met deze in de algemene rekening 2020. Hoewel die laatste rekeningen al waren goedgekeurd door de regering en aan het Rekenhof waren bezorgd, wenste de instelling ze te corrigeren om ze te laten overeenstemmen met de correspondentietabel.

- Het boekhoudkundige beginsel van de bestendigheid van de methodes werd niet nageleefd op het niveau van de boeking van de terugvorderbare voorschotten wegens de langdurige afwezigheid van de rekenplichtige van ontvangsten in 2021 en de vele personen die tussenkomen bij de externe boekhoudkundige bijstand.
- De samenvattende rekening van de begrotingsverrichtingen in de algemene rekening 2021 vermeldt niet de cijfers, ter vergelijking, van het voorgaande boekjaar, wat in strijd is met het beginsel van de vergelijkbaarheid van de boekjaren.
- De jaarlijkse beheerrekening van de rekenplichtige werd voor het dienstjaar 2021 niet aan het Rekenhof bezorgd, maar werd enkel ingediend bij het toezichtsorgaan. Bovendien werd het jaarlijkse samenvattende overzicht van de vastleggingen niet bezorgd aan het Rekenhof voor de boekjaren 2010 tot 2021.

III.19.2.3 Verslag over andere wettelijke en reglementaire verplichtingen

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststelling.

- De jaarlijkse beheerrekening van de rekenplichtige werd voor het dienstjaar 2021 niet aan het Rekenhof bezorgd, maar werd enkel ingediend bij het toezichtsorgaan. Bovendien werd het jaarlijkse samenvattende overzicht van de vastleggingen niet bezorgd aan het Rekenhof voor de boekjaren 2010 tot 2021.

III.20 Iristeam

De vzw Iristeam is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie, die bij authentieke akte werd opgericht op 27 november 2006 met als opdracht *de steun inzake human resources aan haar leden bij hun activiteiten inzake het informatiebeheer, de digitale cartografie, telecommunicatie, ICT²¹⁷ en aanverwante aangelegenheden.*

---

²¹⁷ Informatie- en communicatietechnologie.

III.20.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

	Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal 11.237.293
	Boekhoudkundig resultaat 0
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten 54.177.627
	Totale uitgaven (vastleggingen) 54.216.894
	Totale uitgaven (vereffeningen) 54.177.627
	Begrotingssaldo 0

(in euro)

III.20.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel zonder voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Naar het oordeel van het Rekenhof geeft de algemene rekening van Iristeam in alle opzichten van materieel belang, een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van Iristeam op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.20.2.1 Onderbouwing van het oordeel zonder voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

III.20.2.2 Andere punten

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten:

- Artikel 89, laatste lid, van de OOBBC bepaalt dat de functies van ordonnateur, boekhouder en rekenplichtige onderling gescheiden en onverenigbaar zijn.

De rekenplichtige van Iristeam en zijn vervangers beschikken echter over een uitgebreide toegang tot het boekhoudprogramma, en kunnen ook de gegevens van derden wijzigen. Zulks maakt het niet mogelijk een adequate scheiding te garanderen tussen de functies goedkeuring, registratie en betaling, wat een tekortkoming vormt in de interne beheersing van de instelling.

- Door de manier waarop de door Iristeam gebruikte onlinebankapplicatie is geconfigureerd, biedt ze de mogelijkheid manueel stortingen aan te maken en uit te voeren zonder beperking qua bedrag en zonder dat het IT-systeem controleert of er een van een bevoegde ordonnateur afkomstige, regelmatige betalingsopdracht voorhanden is. Het risico op fraude wordt dus niet volledig in de hand gehouden.

Het risico blijft echter beperkt omdat elke overschrijving een dubbele handtekening vergt, zonder dat de handtekening van de rekenplichtige vereist is. Dat strookt niet met de bepalingen van artikel 69 van de OOBBC: “*De rekenplichtigen zijn belast, onder hun eigen handtekening, manueel of elektronisch, met de uitvoering van de thesaurieverrichtingen*”.

III.20.2.3 Verslag in verband met andere wettelijke en reglementaire verplichtingen

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststelling.

- Het verslag waarin artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017²¹⁸ voorziet, werd bij de officieel overgezonden algemene rekening gevoegd. Het werd daarenboven opgesteld in overeenstemming met het door de regering vastgelegde model.²¹⁹ Het werd overigens binnen de voorgeschreven termijn gepubliceerd op de website van de instelling.

III.21 Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp

De Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (DBDMH) is een autonome bestuursinstelling van eerste categorie die werd opgericht door de ordonnantie van 19 juli 1990²²⁰.

De DBDMH is belast met brandbestrijding, dringende medische hulp en opdrachten inzake brandpreventie. De dienst kan ook reageren op aanvragen voor technische tussenkomsten, op voorwaarde dat er sprake is van dringendheid.

III.21.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

			Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal		125.244.001
	Boekhoudkundig resultaat (winst)		20.418.662
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten		141.358.350
	Totale uitgaven (vastleggingen)		137.172.385
	Totale uitgaven (vereffeningen)		134.806.804
	Begrotingsresultaat		6.551.746

(in euro)

III.21.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een onthoudende verklaring geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Om de onderstaande redenen kon het Rekenhof niet voldoende en toereikende controle-informatie verkrijgen om zijn controlewerkzaamheden te verrichten die als basis dienen voor zijn oordeel over deze algemene rekening.

Het Rekenhof formuleert dus geen oordeel over de algemene rekening van de DBDMH.

III.21.2.1 Onderbouwing van de onthouding

Het Rekenhof is tot de conclusie gekomen dat door het ontbreken van voldoende en toereikende controle-informatie de eventuele niet-gedetecteerde afwijkingen zowel van materieel belang kunnen zijn als een diepgaande invloed kunnen hebben op de algemene rekening van de DBDMH.

²¹⁸ Ordonnantie van 14 december 2017 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen.

²¹⁹ Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 4 oktober 2018 houdende uitvoering van artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017.

²²⁰ Ordonnantie houdende oprichting van de Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp.

- Het saldo van de klantenrekeningen beloopt 12.418.414 euro op 31 december 2021, d.i. 3.935.976 euro meer dan in het voorgaande boekjaar.

Die saldi betreffen 96.774 individuele rekeningen die niet waren afgesloten op 31 december 2021, d.i. een stijging met 14.346 rekeningen in vergelijking met het vorige boekjaar.

Het saldo van de vorderingen die op 31 december 2021 meer dan 120 dagen openstonden, beloopt 8.207.615 euro en de dubieuze vorderingen op 31 december 2021 belopen 172.380 euro.

Uit het onderzoek van de saldi van vijf klanten voor een totaalbedrag van 5.418.345 euro blijkt dat voor vier klanten de vorderingen voor een totaalbedrag van 1.216.345 euro niet zijn aangezuiverd op 31 augustus 2022. Er lopen onderhandelingen met verschillende klanten over de gegrondheid van de vorderingen.

- Het Rekenhof heeft talrijke verschillen vastgesteld op de saldi van de rekeningen van vergoedingen op 31 december 2021.

- Op 31 december vertoont de schuldenrekening 454000 *Te betalen RSZ* een debetsaldo van 2.715.742 euro.

Aangezien de DBDMH op 31 december 2021 een RSZ-schuld zou moeten hebben die overeenstemt met het saldo van de laatste bevestiging door de RSZ, namelijk 137.201 euro, meent het Rekenhof dat deze rekening met 2.852.953 euro ondergeëvalueerd is.

- Bij de analyse van de saldi van de rekeningen die verband houden met de boeking van de bedrijfsvoorheffing, werd het volgende vastgesteld:

- Een verschil van 40.861 euro inzake de voorgaande boekjaren werd niet geëvalueerd.
- Een bedrag van 185.875 euro dat overeenstemt met de voorheffing van de vervroegde lonen van januari 2022, werd geboekt op het debet van rekening 453000000 *Bedrijfsvoorheffing* in plaats van op de overlopende rekening 4909990000 *Over te dragen kosten*.

- De DBDMH heeft daarenboven een vordering van 1.432.205 euro inzake bedrijfsvoorheffing op de FOD Financiën geboekt in rekening 4162000000 *Diverse vorderingen inz bezoldigingen*.

- Op basis van de analyse van de documenten waarop de DBDMH steunt om die vordering te boeken, kon het volgende worden vastgesteld:

- De FOD Financiën heeft de DBDMH via een mail van 15 april 2021 laten weten dat een bedrag van 1.432.205 euro dat de instelling stortte met betrekking tot 2018, niet kon worden gereconcilieerd in de rekeningen van de FOD.
- De DBDMH kon dat bedrag niet identificeren via de werkzaamheden ter afsluiting van de boekhouding van het boekjaar 2018 en volgende.

De DBDMH had trouwens bij de FOD Financiën geen aanvraag tot terugbetaling gedaan voor de in 2018 uitgevoerde storting.

De instelling kon de volgende verschillen niet verantwoorden:

- De bedrijfsvoorheffing die in het boekjaar 2021 bij de kosten werd geboekt, beloopt 27.568.032 euro, terwijl de door de DBDMH opgestelde opgave 325 een bedrag van 27.446.029 euro vermeldt, wat neerkomt op een verschil van 122.003 euro.

- De brutobezoldigingen die op het boekjaar 2021 bij de kosten zijn geboekt, belopen 89.819.405 euro terwijl het loonbeheerprogramma een totaalbedrag aan brutobezoldigingen van 88.058.273 euro²²¹ vermeldt, wat een verschil geeft van 1.761.132 euro. Dat verschil zou gedeeltelijk kunnen worden verklaard door het feit dat de instelling per vergissing de kosten voor maaltijdcheques (2.078.360 euro) en vervoerkosten (75.461 euro) als brutobezoldiging heeft geboekt. De instelling heeft daarenboven niet het vervroegd uitbetaalde loon van januari 2021²²² (-689.564 euro) geboekt.
- De DBDMH heeft 11.080.493 euro aan patronale lasten geboekt op boekjaar 2021, terwijl die volgens het programma waarmee de lonen worden beheerd, 11.194.237 euro belopen, wat neerkomt op een verschil van -113.744 euro.
  - De DBDMH heeft een bedrag van 4.789.579 euro als bedrijfsopbrengst en een bedrag van 314.698 euro als bedrijfskost geboekt om boekingsfouten te corrigeren die dateren van 2017 en 2018 en die betrekking hadden op de rekeningen 4530000000 Bedrijfsvoorheffing, 4540000000 RSZ en 4550000000 Nettolonen.

De DBDMH heeft echter bevestigd dat de boeking van een bedrag van 1.750.054 euro als bedrijfsopbrengst een vergissing was.
  - Rekening houdend met de talrijke verschillen die het Rekenhof heeft vastgesteld inzake de saldi van passiefrekeningen en de zwakke punten die het heeft opgemerkt in verband met de interne beheersing van de looncyclus, heeft het Rekenhof geen redelijke zekerheid over de betrouwbaarheid van de door de DBDMH uitgevoerde correcties op basis van een interne analyse.
- Het Rekenhof kan zich er niet van vergewissen of de geboekte opbrengsten in samenhang met de prestaties inzake preventie, interventie en dringende medische hulp op 31 december 2021 exhaustief zijn.

De DBDMH kon immers voor een bedrag van 8.070.448 euro geen documenten bezorgen in verband met de reconciliëring tussen de boekhoudkundige schrifturen en de informatie uit het beheerprogramma voor die prestaties.

III.21.2.2 *Andere punten*

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten:

- De afschrijvingspercentages die de DBDMH toepast, stemmen niet systematisch overeen met de percentages die vervat zijn in zijn waarderingsregels en in de omzendbrief van 14 december 2020, die tot doel heeft de door de OOBBC voorziene boekhoudregels te doen toepassen. Volgens de berekeningen van het Rekenhof zijn de nettoboekwaarde van de materiële vaste activa en de kosten respectievelijk 6.690.494 euro en 240.709 euro onderschat op 31 december 2021. Het Rekenhof wijst overigens op de volgende elementen:
  - De DBDMH heeft bij de afsluiting van het boekjaar zijn vaste activa gedeeltelijk fysiek gecontroleerd.

²²¹ Bedrag dat rekening houdt met de vervroegd uitbetaalde lonen van januari 2021 (+689.564 euro) en januari 2022 (-589.886 euro).

²²² Opgenomen in de kosten van december 2020.

- Bij de analyse van de inventarissen die de DBDMH over het boekjaar 2021 had opgesteld, bleek dat de fysieke inventaris werd gerealiseerd door het personeel dat verantwoordelijk is voor het beheer van de vaste activa.
- De schuld voor vakantiegeld (4.724.059 euro) die voortvloeit uit de prestaties die in de loop van het boekjaar 2021 werden geleverd, werd in de algemene boekhouding geregistreerd, maar er is geen budgettaire aanrekening voor gebeurd in de rekening van uitvoering van de begroting (RUB). De instelling heeft daarentegen in haar RUB 2021 het bedrag aangerekend van het vakantiegeld voor het boekjaar 2020 dat in 2021 werd betaald (4.567.468 euro).

Die boekingswijze is strijdig met artikel 36 van de OOBBC. Het recht op vakantiegeld moet immers op 31 december van elk boekjaar worden vastgesteld ten voordele van de personeelsleden.

Het begrotingsresultaat van boekjaar 2021 is bijgevolg overschat ten belope van de schuld voor vakantiegeld die bij de afsluiting van het boekjaar in de algemene boekhouding werd geboekt, namelijk 4.724.059 euro.

Als die onregelmatigheid wordt gecorrigeerd, zou dat echter geen impact van materieel belang hebben voor het vorderingensaldo van de instelling.

- De facturen die werden geboekt op de schuldenrekening 444 *Te ontvangen facturen*, voor een globaal bedrag van 1.554.979 euro op 31 december 2021, werden niet als uitgaven aangerekend op de RUB 2021. Als gevolg daarvan is het begrotingsresultaat met eenzelfde bedrag overschat.
- In rekening 4040000000 *Te ontvangen opbrengsten* werden ontvangsten ten belope van 1.035.968 euro aangerekend op boekjaar 2022 terwijl alle voorwaarden waren vervuld om de rechten te kunnen vaststellen in 2021. Bijgevolg werd het begrotingsresultaat onderschat met hetzelfde bedrag.
- Het uitstaand bedrag van de vastleggingen is overschat met 813.410 euro.
- In 2021 beliep de RSZ op het dubbele vakantiegeld 596.968 euro.

Rekening houdend met het feit dat alle medewerkers van de DBDMH zijn onderworpen aan de rechtspositie en de bezoldigingsregeling van de personeelsleden van de instellingen van openbaar nut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, had de DBDMH de afhouding van 13,07 % op het dubbel vakantiegeld moeten boeken op een opbrengstenrekening en die moeten aanrekenen als ontvangsten.

Dat leidt tot een onderschatting van het boekhoudkundig resultaat en het begrotingsresultaat met 596.968 euro.

- 95.768 euro kosten en 21.818 euro opbrengsten werden geboekt in de algemene boekhouding en de begrotingsboekhouding op het boekjaar 2022 terwijl ze betrekking hebben op kosten en opbrengsten van boekjaar 2021.

Het boekhoudkundig resultaat en het begrotingsresultaat van het boekjaar 2021 zijn dan ook met 73.950 euro overschat.

- Op 31 december 2021 heeft de DBDMH de brandstofvoorraad niet gewaardeerd, wat in strijd is met artikel 4 van omzendbrief nr. 3 van 14 december 2020.

Op basis van de gegevens van de beheermodule wordt de voorraad gewaardeerd op 67.453 euro.

Het boekhouding resultaat is bijgevolg met 67.453 euro onderschat.

- Uit het onderzoek van een steekproef van de debetsaldi van zes leveranciers bleek het volgende:
    - Er werden voor 2.661 euro dubbele betalingen uitgevoerd die nog niet zijn teruggevorderd bij de leverancier.
    - Vier betalingen werden per vergissing uitgevoerd, ten belope van 8.535 euro.
    - Er moeten in 2022 regularisatieverrichtingen worden uitgevoerd ten belope van 3.899 euro.
    - De DBDMH kon de debetsaldi voor drie leveranciers voor een totaalbedrag van 28.011 euro niet rechtvaardigen.
  - Uit de analyse van de leveranciersbalans op 31 december 2021 bleek dat facturen voor een totaalbedrag van 6.886 euro dubbel werden betaald.
  - Uit de analyse van de inventaris van de verbruiksgoederen die de DBDMH voor boekjaar 2021 opstelde, bleek het volgende:
    - Er werden belangrijke voorraadcorrecties (naar beneden en naar boven) vastgesteld in vergelijking met de theoretische voorraad. Er werden in totaal 31.237 stuks geteld, terwijl de theoretische voorraad volgens het beheerprogramma 15.305 stuks bedraagt, wat neerkomt op een positieve correctie van 15.932 stuks. De DBDMH kon de aard van de aanpassingen niet onderscheiden (invoerfout, buitengebruikstelling, schenking, verkoop, diefstal, enz.).
    - De DBDMH kon geen verklaring geven voor het verschil tussen de totale geïnventariseerde hoeveelheid (31.237 stuks) en de in SAP vermelde hoeveelheid (zijnde 37.915.500 stuks²²³).
  - De DBDMH heeft recht op een vergoeding van het Fonds voor Dringende Geneeskundige Hulpverlening (FDGH) voor de interventies die niet werden betaald door de klanten, op voorwaarde dat de DBDMH die vergoeding aanvraagt en een afschrift van de factuur en het verzendingsstrookje van de aangetekende verzending bezorgt aan het FDGH.
- De DBDMH heeft een manuele procedure uitgewerkt om een deel van zijn vorderingen voor onbetaalde ambulances in te dienen.
- Op vraag van het Rekenhof raamt de DBDMH het bedrag van de inkomstenderving voor het deel van de onbetaalde vorderingen dat in aanmerking komt voor een vergoeding maar waarvoor geen interventieaanvraag is ingediend bij het FDGH, voor het boekjaar 2021 op 508.806 euro.
- Op economische code 11.11 *Bezoldiging volgens weddeschalen* werd een totaalbedrag van 2.078.360 euro aangerekend dat betrekking heeft op de maaltijdcheques van het boekjaar. Volgens de economische classificatie moet voor die uitgaven echter een code 11.40 *Loon in natura* worden gebruikt.
  - Op basis van een steekproef van 40 geselecteerde stukken van het boekjaar 2021 in de rubrieken *Diensten en diverse goederen* en *vaste activa* bleek dat de vastleggingsdatum in tien gevallen dateerde van na de factuurdatum, voor een totaalbedrag van 1.291.794 euro, en dat de betaling zich herhaaldelijk na de vervaldatum van de factuur situeerde.

---

²²³ Aangezien SAP automatisch elk verbruiksstuk waardeert tegen 0,01 euro en het saldo van de voorraadrekeningen op 31 december 2021 een totaalbedrag van 379.155 euro vertoont.

- Door de configuratie van de onlinebankapplicatie van de kassier van het gewest (Belfius-web) kan de rekenplichtige of zijn vervanger autonoom manuele stortingen aanmaken en uitvoeren zonder beperking qua bedrag en zonder dat het IT-systeem controleert of er een van een bevoegde ordonnateur afkomstige, regelmatige betalingsopdracht voorhanden is.

Aangezien die applicatie de rekenplichtige of zijn vervanger de mogelijkheid biedt autonoom bankverrichtingen uit te voeren zonder beperking qua bedrag, wordt het risico op fraude niet volledig in de hand gehouden.

III.21.2.3 Verslag over andere wettelijke en reglementaire vereisten

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststellingen.

- Het verslag met daarin alle informatie waarin de bepalingen van de ordonnantie van 14 december 2017 voorzien, was bij de algemene rekening gevoegd. Het werd echter niet binnen de voorgeschreven termijnen op de website van de DBDMH gepubliceerd.
- Voor de boekjaren 2008 tot 2016 werd de jaarlijkse beheerrekening van de rekenplichtige voor de rekening BE16 0910 1050 9674 niet aan het Rekenhof bezorgd.

III.21.3 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerking is niet vermeld in het verslag over de certificering van de rekeningen, maar enkel in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft bezorgd.

- De DBDMH fungeert als tussenpersoon tussen de verzekeringsmaatschappij en de vzw Sociale Dienst voor de verzekering geneeskundige verzorging van de personeelsleden, maar er is geen schriftelijke overeenkomst die de nadere werkingsregels bepaalt.

III.22 Maatschappij voor Intercommunaal Vervoer te Brussel en Citeo

De Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB) en Citeo zijn autonome bestuursinstellingen van tweede categorie.

De MIVB werd opgericht door de ordonnantie van 22 november 1990²²⁴. Ze moet de exploitatie van het openbaar vervoer op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest organiseren.

De naamloze vennootschap van publiek recht Citeo is opgericht door de ordonnantie van 19 april 2007²²⁵ om ervoor te zorgen dat meer geïnvesteerd wordt in de hoofdstedelijke openbare vervoersinfrastructuur.

---

²²⁴ Ordonnantie betreffende de organisatie van het openbaar vervoer in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest.

²²⁵ Ordonnantie houdende diverse bepalingen inzake openbare dienst van openbaar stadsvervoer in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest.

III.22.1 Voorstelling van de geconsolideerde algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	3.115.885.483
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	27.800.517
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	1.251.311.794
	Totale uitgaven (vastleggingen)	1.287.342.993
	Totale uitgaven (vereffeningen)	1.263.648.465
	Begrotingsresultaat	-12.336.671

(in euro)

III.22.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel zonder voorbehoud geformuleerd over de geconsolideerde algemene rekening 2021.

Naar het oordeel van het Rekenhof geeft de algemene rekening van de MIVB en Citeo in alle opzichten van materieel belang, een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van de MIVB en Citeo op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.22.2.1 Onderbouwing van het oordeel zonder voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

III.22.2.2 Focus op het als opbrengst boeken van niet voor investeringen bestemde kapitaalsubsidies

Onverminderd het hierboven tot uitdrukking gebrachte oordeel vestigt het Rekenhof de aandacht op het feit dat de MIVB een bedrag van 108 miljoen euro aan afschrijvingen van kapitaalsubsidies heeft geboekt als financiële opbrengst. Die boeking is niet in overeenstemming met de waarderingsregels. De instelling heeft dat bedrag immers bepaald om te vermijden dat het niveau van de kapitaalsubsidies op de passiefzijde van de balans hoger zou liggen dan de nettowaarde van de materiële en immateriële vaste activa op de actiefzijde.

Het Rekenhof merkt op dat de boeking van die 108 miljoen euro als opbrengsten²²⁶ definitief aangeeft dat die subsidies, die aanvankelijk waren bestemd om investeringen te financieren, hebben gediend om het boekhoudkundig resultaat 2021 van de maatschappij te verbeteren, wat de MIVB heeft gedaan op grond van het koninklijk besluit van 10 november 2009. Het Rekenhof merkt op dat de MIVB het bedrag van haar financiële participaties niet gerewaardeerd heeft, wat strijdig is met het koninklijk besluit van 10 november 2009. Daardoor zijn het actief en het passief van de balans 1.295.158 euro onderschat.

- III.22.2.3. Als gevolg daarvan zijn de niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen Zonder afbreuk te doen aan het door het Rekenhof geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.
- De MIVB heeft het bedrag van haar financiële participaties niet gerewaardeerd, wat strijdig is met het koninklijk besluit van 10 november 2009. Daardoor zijn het actief en het passief van de balans 1.295.158 euro onderschat.
  - De kasrekeningen in verband met de verkoopautomaten op 31 december 2021 zijn overschat ten opzichte van de bedragen die zijn ingeschreven in de apps voor het beheer van

²²⁶ Waarvan 4,8 miljoen euro betrekking heeft op 2021 en 103,2 miljoen euro op voorgaande jaren.

het cashgeld in die toestellen. Dat leidt tot een overschatting van de activa en een onderschatting van de kosten/uitgaven ten belope van 2.991 euro.

- De informatie die is opgenomen in de resultatenrekening in het formaat van het genormaliseerd boekhoudplan (GBP), kon niet worden gereconcilieerd met de informatie in de balans in GBP-formaat wegens materiële fouten bij het opmaken van de tabel van de rekeningen.
- De informatie over het boekjaar 2020 die is opgenomen in de balans en de resultatenrekening 2021 in GBP-formaat, kon niet worden gereconcilieerd met de informatie van de algemene rekening 2020 in GBP-formaat die het Rekenhof heeft gecertificeerd.
- Voor de rekeningen in GBP-formaat blijven er problemen inzake boekhoudkundige specialiteit bestaan voor de opbrengsten uit kapitaalsubsidies.
- De rekeningen in GBP-formaat beschouwen de vastgoedoperatie “*Klein-Eiland*” als een gewone verhuring waarvan de huurlasten worden geboekt in GBP-rubriek 612 *Courante kosten van lokalen* voor een totaalbedrag van 1.009.188 euro, terwijl de begrotingsboekhouding ze beschouwt als een leasing, waarbij de terugbetaling in kapitaal van een fictieve lening van 919.730 euro op de RUB wordt geboekt onder de economische code 9170 *Afschrijvingen bij financiële leasings* en de rentelasten van 89.458 euro onder code 2150 *Rente op financiële leasings*.
- De MIVB maakt geen gebruik van de economische codes 19.xx en 7x.gx voor investeringen in eigen beheer. Ze rekent de uitgaven voor geproduceerde vaste activa op haar RUB aan bij de courante personeelsuitgaven of bij de investeringen. Dat verklaart de verschillen van boekhoudkundige aard voor bepaalde consultancykosten, aankopen van grondstoffen en tussentijdse kosten die worden aangerekend onder code 7 *Investeringskosten* in de RUB, terwijl ze respectievelijk worden geboekt in de rubrieken 615 *Specifieke courante kosten voor informatica- en telematicabeheer* voor 32.976.826 euro, 601 *Aankopen van hulpstoffen voor bewerking* voor 10.081.345 euro en 610 *Erelonen, vergoedingen voor geleverde diensten en terugbetaling van loonkosten (verschuldigd aan andere derden dan personeelsleden en ermee gelijkgestelde personen)* voor 516.129 euro in de rekeningen in GBP-formaat.
- De laatste beslissing van de bestuurder-directeur-generaal inzake de uitsplitsing van de uitgavenkredieten werd niet vooraf voor advies voorgelegd aan de regeringscommissarissen, noch aan de inspecteur van Financiën, en werd niet goedgekeurd door de minister van Begroting. Ze werd overigens ingevoerd na het begrotingsjaar²²⁷. In die omstandigheden kan er geen rekening mee worden gehouden om de wettelijke uitgavenkredieten te bepalen. Dat leidt tot overschrijdingen bij de vereffeningskredieten op 16 basisallocaties (BA's) voor een totaalbedrag van 18.472.526 euro en tot overschrijdingen bij de vereffeningskredieten op 14 BA's voor een totaalbedrag van 9.310.575 euro. Het totaalbedrag van de kredieten en het bedrag per opdracht werden echter niet overschreden.
- De ontvangsten en de opbrengsten met betrekking tot startbaanovereenkomsten worden niet geboekt op basis van vastgestelde rechten, maar op basis van incasso's.
- De MIVB stelt partiële permanente fysieke inventarissen van haar vaste activa op. De op die manier vergaarde gegevens kunnen niet altijd worden gereconcilieerd met de gegevens van de boekhoudkundige inventaris.

---

²²⁷ In strijd met artikel 2 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 15 juni 2006 betreffende de herverdelingen en overschrijdingen van uitgavenkredieten.

- De beslissing om vastgestelde rechten te annuleren ten belope van 3.188.086 euro voor overbelastingen en ten belope van 518.252 inzake gewestelijke subsidies werd niet genomen door de bevoegde beheerorganen.
- Een door de MIVB toegepast afschrijvingspercentage wordt niet vermeld in haar waarderingsregels, is niet gepubliceerd in de bijlage van haar algemene rekening en stemt niet overeen met het percentage dat is bepaald in omzendbrief nr. 3 van de minister van Financiën en Begroting van 14 december 2020 met het oog op de toepassing van de boekhoudkundige regels waarin de OOBBC voorziet. Een tweede percentage dat wordt toegepast, is niet het percentage dat in haar waarderingsregels is bepaald.
- De rol van de rekenplichtige in de betaalprocedures van de MIVB strookt niet met artikel 69 van de OOBBC, want de rekenplichtige is niet noodzakelijk de persoon die ondertekeningsbevoegdheid heeft op de bankrekeningen. Bovendien is er geen perfecte scheiding tussen de functie om uitgaven te machtigen en die om betalingen te valideren.
- Citeo heeft geen overeenkomst gesloten met het Financieel Coördinatiecentrum, voor de centralisatie van haar thesaurie.

III.22.2.4 Verslag over andere wettelijke en reglementaire verplichtingen

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststelling.

- De samenvattende opgaven van de rekeningen van de rekenplichtigen van de MIVB en van Citeo werden door die entiteiten rechtstreeks aan het Rekenhof bezorgd zonder eerst te zijn geverifieerd door het toezichtorgaan.

III.22.3 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerking is niet vermeld in het verslag over de certificering van de rekeningen, maar enkel in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft bezorgd.

III.22.3.1 Facturatie van de werken voor Beliris

Het openstaande saldo van de klantenrekening FOD Mobiliteit beloopt 69.659.459 euro op 31 december 2021. Op dezelfde datum beloopt het openstaande saldo van de derde-leverancier MIVB bij de FOD Mobiliteit 13.874 euro.

Het verschil tussen die twee saldi (69.645.585 euro) kan hoofdzakelijk worden verklaard door MIVB-facturen van 2019 en 2020 voor de aankoop van rollend materieel en van werken voor de metro die Beliris gedeeltelijk weigerde voor een totaalbedrag van 67.747.444 euro.

Beliris motiveert de weigering van de factuurgedeelten inzake het geïntegreerd controlecentrum (Belgolaise-project) voor een totaalbedrag van 24.730.350 euro door te stellen dat het verband tussen de gemaakte uitgaven en het project Metro Noord onvoldoende is aangetoond.

Voor het saldo van een factuur van 2019 ten belope van 44.017.095 euro (waarvan de verantwoordingsstukken van de uitgaven voor een bedrag van 38.124.195 euro onbetwistbaar kunnen worden gelinkt aan het metroproject) voert Beliris aan dat de vereffening niet mogelijk is omdat het maximumbedrag van de door de voorgaande minister gemachtigde uitgaven bereikt is.

Beliris vraagt de MIVB creditnota's uit te schrijven voor de geweigerde factuurgedeelten.

De MIVB weerlegt het standpunt van Beliris, want volgens haar blijft het totaalbedrag van 312,6 miljoen euro dat ze aan Beliris factureerde voor de periode van 2015 tot 2020, binnen de globale begrotingsenveloppe die voor de periode 2015-2022 werd aangekondigd in de bijakte 14 (artikel 4) van het Beliris-samenwerkingsakkoord²²⁸, namelijk 396,3 miljoen euro.

De MIVB betwist overigens ten zeerste de weigering om een bedrag van 33.421.087 euro voor de aankoop van metrostellen in aanmerking te nemen.

De toezichthoudende minister van de MIVB is belast met de onderhandelingen met Beliris om een voor beide partijen bevredigende oplossing te vinden. Die onderhandelingen lopen nog altijd.

In afwachting van een compromis heeft de MIVB voorzichtigheidshalve een bedrag van 68.747.444 euro aan op te stellen creditnota's ingeschreven op de passiefzijde van haar balans.

Aanbeveling

De MIVB moet met de federale overheid overleggen om een gemeenschappelijke kalender voor financiële tegemoetkomingen vast te leggen om er zeker van te kunnen zijn dat haar Beliris-vorderingen invorderbaar zijn.

Antwoord van de instelling

De MIVB gaat langs het kabinet van haar toezichthoudende minister trachten via onderhandeling een oplossing te vinden voor het geschil met de federale Staat.

III.23 Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij

De Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM) is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie opgericht bij koninklijk besluit van 9 augustus 1985 aangaande de toepassing van de wet van 28 december 1984 tot opheffing en herstructurering van sommige instellingen van openbaar nut.

De ordonnantie van 17 juli 2003 houdende de Brusselse huisvestingscode, zoals aangevuld door de ordonnantie van 1 april 2004, legt het algemene kader van de sociale huisvestingssector vast voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ze bepaalt de wettelijke grondslagen van de BGHM en definieert met name het voorwerp en de opdrachten van de instelling.

---

²²⁸ Samenwerkingsakkoord van 15 september 1993 tussen de Federale Staat en het BHG met betrekking tot bepaalde initiatieven bestemd om de internationale rol en de functie van hoofdstad van Brussel te bevorderen.

III.23.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	1.877.137.211
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	7.427.408
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	402.529.414
	Totale uitgaven (vastleggingen)	447.722.691
	Totale uitgaven (vereffeningen)	421.839.911
	Begrotingsresultaat	- 19.310.497

(in euro)

III.23.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een afkeurend oordeel geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Wegens het belang van de punten die hieronder aan bod komen, geeft de algemene rekening van de BGHM, naar het oordeel van het Rekenhof, geen getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van de BGHM op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.23.2.1 Onderbouwing van het afkeurend oordeel

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

Het Rekenhof is echter tot de conclusie gekomen dat de volgende afwijkingen zowel van materieel belang zijn als een diepgaande invloed hebben op de algemene rekening van de BGHM:

- De BGHM heeft niet het volledige subsidiebedrag voor het in 2021 opgeleverde project van de SFAR Chemin Vert aangerekend, hoewel de voorwaarden van het vastgesteld recht zijn vervuld. Daardoor is het begrotingsresultaat overgewaardeerd met 14.022.230 euro. In het jaarverslag heeft de instelling het volledige subsidiebedrag wel mee in rekening genomen om het ESR-begrotingsresultaat te bepalen.
- Het uitstaand bedrag van de vastleggingen op de basisallocaties 03.001.21.04.8111 *Leningen en voorschotten toegestaan aan de OVM's* en 03.002.11.01.7200 *Bouwkosten Huisvestingsplan* is overgewaardeerd met respectievelijk 44.552.852 euro en 6.431.177 euro.
- De rechten opgenomen in de besluiten tot toekenning van een dotatie of een subsidie die op jaareinde nog niet als een vastgesteld recht werden geboekt, worden opgenomen in de buiten balans rechten en verplichtingen ten belope van 947.350.000 euro. Dat bedrag is ondergewaardeerd met 21.663.113 euro.
- Het uitstaand bedrag aan vastleggingen van 155.839.935 euro op de basisallocatie 03.002.21.01.8111 *Afhalingen op eigen middelen van voorschotten op LT aan OVM's* kan niet worden beoordeeld bij gebrek aan voldoende of geschikte inlichtingen. De BGHM heeft momenteel geen zicht op de geldigheid van de aangegane verbintenissen.

III.23.2.2 Verslag over andere wettelijke en reglementaire vereisten

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststellingen:

- De algemene rekening die de BGHM officieel aan het Rekenhof heeft bezorgd, is niet opgemaakt overeenkomstig de waarderingsregels opgenomen in het koninklijk besluit van 10 november 2009²²⁹. De afwijking situeert zich voornamelijk op de afschrijvingsregels.
- De boekhoudkundige vastlegging is voor verschillende verbintenissen pas na betekening gebeurd.
- De beheersrekeningen van de rekenplichtige voor de boekjaren 2016 tot en met 2021 zijn nog niet opgemaakt noch overgelegd aan het Rekenhof.
- De BGHM heeft nog geen interne auditdienst georganiseerd zoals bepaald in artikel 80 van de OOBBC.

III.24 Gewestelijke Vennootschap van de Haven van Brussel

De Gewestelijke Vennootschap van de Haven van Brussel is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie, waarop de ordonnantie van 3 december 1992²³⁰ van toepassing is.

De Haven van Brussel beheert het havendomein langs het kanaal Antwerpen-Brussel-Charleroi, dat Brussel doorkruist, en treedt ook op als beheerder van de waterweg. Ze is ook logistieke facilitator voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met als hoofddoel de modal shift van de weg naar milieuvriendelijker vervoerswijzen zoals de waterwegen en het spoor te bevorderen.

III.24.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	379.117.151
	Boekhoudkundig resultaat (verlies)	-202.432
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	31.856.084
	Totale uitgaven (vastleggingen)	37.309.452
	Totale uitgaven (vereffeningen)	28.467.390
	Begrotingsresultaat	3.388.694

(in euro)

III.24.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel zonder voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

III.24.2.1 Onderbouwing van het oordeel zonder voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

²²⁹ Koninklijk besluit van 10 november 2009 tot vaststelling van het boekhoudplan van toepassing op de federale Staat en op de gemeenschappen, de gewesten en de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie.

²³⁰ Ordonnantie van 3 december 1992 betreffende de exploitatie en de ontwikkeling van het kanaal, de haven, de voorhaven, en de aanhorigheden ervan in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest.

III.24.2.2 *Andere punten*

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.

- Bij de facturatie van de heffing voor het gebruik van het kanaalwater past de Haven van Brussel tarieven toe die 10% hoger liggen dan de tarieven die zijn opgenomen in het decreet van 21 december 1990 van het Vlaams Gewest. Die verhoogde tarieven, waarvoor geen overeenkomst werd opgesteld tussen de Haven van Brussel en haar klanten, vertegenwoordigden in 2021 een bijkomende opbrengst van 72.908 euro.
- Zowel bij de uitgaven als bij de ontvangsten heeft het Rekenhof verschillende fouten in de economische classificatie vastgesteld.
- Facturen voor een geïdentificeerd bedrag van 176.168 euro werden aangerekend bij de begrotingsuitgaven 2022, terwijl aan de voorwaarden was voldaan om het recht te kunnen vaststellen op boekjaar 2021.
- De instelling heeft het resultaat van de algemene boekhouding en het begrotingsresultaat niet gereconcilieerd.
- De configuratie van de onlinebanktoepassing die de Haven van Brussel gebruikt, biedt de mogelijkheid om manueel overschrijvingen te creëren en uit te voeren zonder beperking qua bedrag en zonder dat het IT-systeem controleert of er een regelmatige betalingsopdracht voorhanden is van een bevoegde ordonnateur. Het risico op fraude is dus niet volledig onder controle.

Dat risico wordt echter afgezwakt doordat iedere storting een dubbele handtekening vereist, waaronder die van de rekenplichtige of van zijn plaatsvervanger.

- De Haven van Brussel moet de nodige internecontrolemaatregelen nemen om te garanderen dat de boekhoudkundige vastlegging plaatsvindt vóór de juridische verbintenis, en dat voor alle uitgaven die het voorwerp zijn van een gewone vastlegging.
- Door de algemene directie goedgekeurde annuleringen van vastgestelde rechten voor een bedrag van 34.241 euro werden niet goedgekeurd door de raad van bestuur, in strijd met artikel 49 van de OOBBC.
- Doordat het Rekenhof geen verantwoording van de instelling ontving, kon het de gecumuleerde afschrijving van de van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ontvangen kapitaalsubsidies op 31 december 2021 niet reconciliëren met die van de betrokken vaste activa en kon het die ook niet valideren.

III.24.2.3 *Verslag over andere wettelijke en reglementaire verplichtingen*

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststelling.

- Het jaarlijks overzicht van de vastleggingen werd niet aan het Rekenhof bezorgd voor de boekjaren 2015 tot 2021.

III.25 **visit.brussels**

Naar aanleiding van de zesde Staatshervorming werd het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volledig bevoegd voor toerisme en werd in 2015 visit.brussels opgericht, een autonome bestuursinstelling van tweede categorie.

Als voornaamste opdracht houdt en ondersteunt visit.brussels evenementen verbonden met toerisme.

III.25.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	13.893.266
	Boekhoudkundig resultaat (verlies)	-393.438
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	32.394.817
	Totale uitgaven (vastleggingen)	33.136.032
	Totale uitgaven (vereffeningen)	33.820.603
	Begrotingsresultaat	-1.425.786

(in euro)

III.25.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel zonder voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Naar het oordeel van het Rekenhof geeft de algemene rekening van visit.brussels in alle opzichten van materieel belang, een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van visit.brussels op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OOBBC.

III.25.2.1 Onderbouwing van het oordeel zonder voorbehoud

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

III.25.2.2 Verslag over andere wettelijke en reglementaire vereisten

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende vaststelling.

- De beheersrekeningen van de rekenplichtige voor de boekjaren 2016 tot en met 2021 zijn nog niet opgemaakt noch overgelegd aan het Rekenhof. Evenmin werd een tekortrekening voorgelegd voor het tekort dat is vastgesteld in 2017.

IV Thematische audit: Opdracht i.v.m. het op peil brengen van de zuiveringsinstallatie van Brussel-Zuid

Samenvatting

Het Rekenhof onderzocht de overheidsopdracht voor het op peil brengen van het zuiveringsstation van Brussel-Zuid en stelde diverse tekortkomingen vast bij de totstandkoming, de gunning en de uitvoering ervan. Op het moment dat de audit werd afgesloten (eind 2019), hadden Hydria, de externe auditor en de juridisch adviseur al meermaals de prestaties bekritiseerd van de technisch consultant die de technische clausules van het bestek voor de betrokken opdracht had ontwikkeld. Die nalatigheden van de technisch consultant lagen aan de basis van een - niet nader te bepalen - deel van de klachten die de aannemer indiende en waren ook de reden waarom de uitvoeringstermijn van de opdracht moest worden verlengd. Op dit moment (september 2022) heeft de opdracht voor het op peil brengen van het zuiveringsstation Brussel-Zuid aanleiding gegeven tot meerkosten ten belope van 37 miljoen euro, exclusief btw (d.i. 50 % van het initiële bedrag) en de termijn werd met nagenoeg vierenhalf jaar verlengd. Bij de opdrachten in verband met juridische en technische bijstand en in verband met externe audit beliepen de meerkosten 1,8 miljoen euro, exclusief btw. De door Hydria ingestelde rechtsvordering loopt nog.

IV.1 Inleiding

IV.1.1 Context

Hydria²³¹ is een publiekrechtelijke naamloze vennootschap die op 27 oktober 2006 werd opgericht in uitvoering van de ordonnantie van 20 oktober 2006 tot opstelling van een kader voor het waterbeleid. Die ordonnantie belastte haar onder meer met de openbare sanering van het stedelijk afvalwater²³², hetzij via eigen installaties hetzij via die van derden²³³. De beheerovereenkomst tussen Hydria en de Brusselse Hoofdstedelijke Regering heeft een looptijd van 5 jaar²³⁴ en definieert de verbintenissen van Hydria op grond van de haar toevertrouwde opdrachten.

Op grond van een Europese richtlijn²³⁵ zijn de lidstaten verplicht alle agglomeraties uit te rusten met collectoren voor de opvang van stedelijk afvalwater en moeten ze dat water behandelen²³⁶ binnen een termijn die varieert naargelang de inwonerequivalenten (IE)²³⁷ enerzijds en de situatie inzake lozingen in « kwetsbare gebieden »²³⁸ anderzijds.

Die richtlijn werd omgezet naar Brussels recht door een regeringsbesluit van 23 maart 1994²³⁹. Aangezien het Zennebekken door dat besluit als kwetsbaar gebied is gekwalificeerd en het inwonerequivalent er hoger ligt dan 10.000, moest de opvang van stedelijk afvalwater in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest uiterlijk op 31 december 1998 effectief zijn.

Die deadline kon niet worden gehaald aangezien het station Brussel-Zuid (het eerste waterzuiveringsstation dat in het Brussels Gewest werd gebouwd) op 1 augustus 2000 in gebruik

---

²³¹ Hydria is sinds 2021 de nieuwe naam van de vroegere Brusselse Maatschappij voor Waterbeheer (BMWB).

²³² Die algemene term verwijst naar al het water dat we in het openbare saneringsnetwerk aantreffen (cf. artikel 5, 55°, van de organieke ordonnantie): huishoudelijk afvalwater of de mengeling van huishoudelijk afvalwater met industrieel afvalwater en/of regenwater.

²³³ Zoals het waterzuiveringsstation Brussel-Noord dat het afvalwater behandelt van twee van de Zennebekkens (Noord en van de Woluwe, terwijl het zuidelijk bekken wordt behandeld door het Station-Zuid) en met een capaciteit van 1,4 miljoen inwonerequivalenten. Het vormde het voorwerp van een offerteaanvraag voor de concipiëring, de bouw en de exploitatie gedurende 20 jaar van de installaties en de opdracht werd toevertrouwd aan de firma AQUIRIS. De exploitatie is gestart in maart 2007. Over die opdracht publiceerde het Rekenhof vier verslagen:

- Rekenhof, *Het Brusselse waterzuiveringsstation Noord – Gunning en financiering van de concessieopdracht*, Verslag aan de Brusselse Hoofdstedelijke Raad, Brussel; oktober 2003.
- Rekenhof, *Het Brusselse Waterzuiveringsstation Noord – Uitvoering en financiering van de concessieopdracht*, Verslag aan het Brussels Hoofdstedelijk Parlement, Brussel; oktober 2006.
- Rekenhof, *Waterzuiveringsstation Brussel-Noord – Indienstneming, exploitatie en financiering van de concessie*, Verslag aan het Brussels Hoofdstedelijk Parlement, Brussel; september 2009.
- Rekenhof, *Waterzuiveringsstation Brussel-Noord – Exploitatie van de concessie van 2009 tot 2013*, Verslag aan het Brussels Hoofdstedelijk Parlement, Brussel; oktober 2013.

²³⁴ De meest recente is op 1 november 2018 in werking getreden.

²³⁵ Nr. 91/271/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen (21 mei 1991), gewijzigd door richtlijn 98/15/EG (27 februari 1998).

²³⁶ Meer bepaald een behandeling met stikstof en fosfor.

²³⁷ Het gaat om de biologisch afbreekbare organische belasting met een biochemisch zuurstofverbruik gedurende vijf dagen van 60 g zuurstof per dag (cf. artikel 2.6 van richtlijn 91/271).

²³⁸ De lidstaten moesten die gebieden tegen 31 december 1993 identificeren aan de hand van de criteria vervat in bijlage II bij de desbetreffende richtlijn (cf. art. 5 van de richtlijn).

²³⁹ Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende de behandeling van stedelijk afvalwater. Dat besluit werd gewijzigd door een regeringsbesluit van 8 oktober 1998, om er de aanpassingen in op te nemen die waren aangebracht door richtlijn 98/15/EEG (aanpassingen i.v.m. technische preciseringen voor stikstof- en fosformetingen).

werd genomen en niet voorzag in een tertiaire behandeling (die erin bestaat de concentratie stikstof en fosfor in het geloosde water te verminderen tot onder een bepaalde drempelwaarde)²⁴⁰; de opdracht i.v.m. het waterzuiveringsstation voor de rest van het grondgebied (station Brussel-Noord) werd in mei 2001 gegund en het station werd pas in 2007 in gebruik genomen.

Om die redenen werd België²⁴¹ met name vervolgd door de Europese Commissie²⁴², op 8 juli 2004²⁴³ veroordeeld door het Europese Hof van Justitie (EHJ) wegens niet-nakoming van zijn verplichtingen²⁴⁴, en werd het bij arrest van 17 oktober 2013 veroordeeld tot een geldboete²⁴⁵ van 10 miljoen euro²⁴⁶ alsook een dwangsom²⁴⁷, en tot het betalen van de kosten.

Dat er geen tertiaire behandeling gebeurt in het waterzuiveringsstation Brussel-Zuid werd gecompenseerd door van het waterzuiveringsstation Brussel-Noord hogere prestaties te eisen dan door de richtlijn worden opgelegd. Als antwoord op deze vaststelling vermeldt Hydria dat deze beslissing beruiste op een interpretatie van richtlijn 91/271/EEG die toestaat de prestaties van beide waterzuiveringsstations te cumuleren om te komen tot een met de Europese normen overeenstemmende behandeling, maar dat die interpretatie werd herzien na uitwisselingen met de Commissie. Hydria preciseerde eveneens dat richtlijn 2000/60/EG

---

²⁴⁰ Het Zennebekken werd als kwetsbaar gebied gekwalificeerd en de richtlijn betreffende de verwerking van stedelijk afvalwater verplicht stations van meer dan 10.000 IE in dat geval tot tertiaire behandeling. Daartoe passeert het water één of meerdere keren alternatief via bekkens voor bacteriële behandeling.

²⁴¹ Omdat het Europese Hof enkel de landen kent, is het de Belgische Staat die door de Europese Commissie op het matje werd geroepen, terwijl de zuivering van afvalwater een bevoegdheid van de gewesten is sinds de wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen. De commissie richtte op 26 juni 2009 op grond van art. 228 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap (VEG) in een precontentieuze fase en na een ingebrekestelling (inzonderheid bij brief van 23 oktober 2007) een met redenen omkleed advies (advies 228) aan België omdat de maatregelen die België had genomen om uitvoering te geven aan het arrest dat het EHJ op 8 juli 2004 had gewezen in verband met de tenuitvoerlegging van richtlijn 91/271/EEG, ontoereikend waren. Wat de Brusselse Hoofdstedelijke Agglomeratie betrof (in de zin van art. 2, punt 4, van richtlijn 91/271 die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en alle of een gedeelte van de sommige aangrenzende gemeenten in het Vlaams Gewest ten noorden en ten zuiden van Brussel omvat), stelde de Commissie (na een analyse van de door de Belgische Staat verstrekte antwoorden op het met redenen omklede advies van 26 juni 2009) net zoals de twee andere gewesten vast dat ze niet in overeenstemming was met de bepalingen van de bovenvermelde richtlijn. In die omstandigheden heeft de Commissie beslist op 19 oktober 2011 bij het EHJ een bezwaarschrift in te dienen.

²⁴² Beroep wegens niet-nakoming krachtens artikel 260 VWEU (gewezen artikel 228 VEG), ingediend op 19 oktober 2011.

²⁴³ In dat arrest werd België enkel veroordeeld tot betaling van de kosten.

²⁴⁴ Zijn verplichtingen inzake het opvangen en behandelen van afvalwater (richtlijn 91/271/EEG).

²⁴⁵ Een forfaitair bedrag (boete) opgelegd aan de lidstaten als ze zich niet conformeren aan een arrest dat het hof vroeger over eenzelfde kwestie heeft gewezen.

²⁴⁶ De bovenvermelde veroordeling geldt voor de 3 gewesten van het land. Hoewel de federale Staat de boete van 10 miljoen euro al had betaald sedert 2014, zou dat bedrag volgens Hydria bij ontstentenis van een akkoord nog niet over de drie gewesten zijn verdeeld. Als die verdeling zal zijn gebeurd, zal moeten worden bepaald wie (het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of Hydria) het verschuldigde bedrag zal moeten betalen, aangezien het dossier eerst door de Brusselse administratie werd beheerd vooraleer Hydria in 2006 werd opgericht.

²⁴⁷ 859.404 euro per half jaar vertraging bij de tenuitvoerlegging van de maatregelen die nodig zijn om het arrest Commissie/België van 8 juli 2004 te voltrekken, te rekenen vanaf 17/10/2013 en tot het arrest Commissie/België van 2004 volledig ten uitvoer is gebracht. In de feiten gold het risico van de eventuele betaling van de dwangsom niet voor de Brusselse Hoofdstedelijke Agglomeratie aangezien het aantal niet-conforme IE op de datum van de eis, d.i. 19 oktober 2011, 2.653.000 IE bedroeg en het op de zittingsdatum, d.i. 18 april 2013, 225.710 IE bedroeg en enkel betrekking had op agglomeraties buiten het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De federale regering kon immers aantonen dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de richtlijn 91/271/EEG naleefde aangezien de daling van stikstof en fosfor die werd bekomen voor het geheel van het onderbekken van de Zenne meer dan 75% bedroeg (verplichting opgenomen in artikel 5, § 4, van de richtlijn) en de zone Verrewinkelbeek – die 13.450 IE vertegenwoordigt – beschikte over een volledig opvangsysteem conform artikel 3 van de richtlijn.

kwaliteitsdoelstellingen bevat voor oppervlaktewater die een betere behandeling van het in de Zenne geloosde water vereisen.

Rekening houdend met die situatie heeft Hydria beslist een opdracht te sluiten in verband met het op peil brengen van het waterzuiveringsstation Brussel-Zuid om hier ook de bovenvermelde tertiaire behandeling te bieden.

IV.1.2 Voorwerp van de audit, normen en methode

Het Rekenhof heeft beslist een audit van de opdracht in verband met het op peil brengen van het zuiveringsstation van Brussel-Zuid uit te voeren rekening houdend met het gegunde bedrag (72,8 miljoen euro exclusief btw), met de aanzienlijke vertraging bij de fasering van de werf en met de bedragen waarvan sprake in de dadingsakkoorden²⁴⁸.

De controle liep van november 2019 tot maart 2020 en berustte op de gegevens tot 31 december 2019. De werkzaamheden omvatten interviews en documentaire analyses en betroffen alle fasen van die opdracht alsook bepaalde punten²⁴⁹ van de opdrachten voor technische en juridische bijstand in samenhang met die opdracht.

Die opdracht valt onder de overheidsopdrachtenregelgeving voor de klassieke sectoren²⁵⁰.

Het voorontwerp van verslag, waarin de vaststellingen worden samengevat die naar aanleiding van deze controle werden opgetekend, werd op 22 april 2020 verstuurd naar de voorzitter van de raad van bestuur en naar de directeur-generaal van Hydria. Bij brief d.d. 17 juni 2020 antwoordde Hydria op de opmerkingen van het Rekenhof. Die antwoorden werden geïntegreerd in het ontwerpverslag dat op 19 augustus 2020 werd bezorgd aan de minister belast met Klimaattransitie, Leefmilieu, Energie en Participatieve democratie. Die liet in zijn antwoord van 19 september 2020 weten akte te hebben genomen van het verslag en van het antwoord van Hydria, maar geen commentaar te hebben.

Het verslag wordt pas gepubliceerd na de voorlopige oplevering van de werken, toegekend op 29 oktober 2021, en na de indienstelling om niet te interfereren met de dadingsakkoorden tussen Hydria en de medecontractanten die tot de afronding van de werken moeten leiden. Dit verslag omvat dus niet enkel de resultaten van de audit uit 2019 maar geeft ook een stand van zaken van de situatie op 6 september 2022. De laatste gebeurtenissen die zich hebben voorgedaan sinds het antwoord van de minister werden niet geanalyseerd.

---

²⁴⁸ Bijna 25 miljoen euro exclusief btw.

²⁴⁹ De identificatie van de kosten ervan en de analyse van de tussenkomst van de dienstverleners in samenhang met de vaststellingen die werden geformuleerd voor de opdracht i.v.m. het op peil brengen van het station.

²⁵⁰ Deze opdracht is rekening houdend met de publicatiedatum ervan onderworpen aan de wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten en sommige opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten, aan het koninklijk besluit van 8 januari 1996 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten en de concessies voor openbare werken, en aan het koninklijk besluit van 26 september 1996 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten en van de concessies voor openbare werken.

IV.2 Opdracht in verband met het op peil brengen van het station en de bijstandsoopdrachten

IV.2.1 Conciipiëring

In plaats van, zoals voor de bouw van het waterzuiveringsstation Brussel-Noord²⁵¹, de conciipiëring van de opdracht toe te vertrouwen aan de onderneming die de installaties zou bouwen, heeft Hydria ervoor geopteerd de algemene conciipiëringstudies uit te voeren en te laten uitvoeren via een afzonderlijke opdracht en enkel de uitvoeringsstudies toe te vertrouwen aan de aannemer van de opdracht in verband met het op peil brengen²⁵². Volgens Hydria vloeit deze keuze voort uit de ervaring die werd opgedaan bij het geschil inzake het zuiveringsstation Brussel-Noord.

Zo heeft ze een beperkte offerteaanvraag gelanceerd voor een opdracht voor technische bijstand²⁵³ voor het op peil brengen van het station, bestaande uit vijf fasen, waarvan drie fasen betrekking hebben op de conciipiëring van de opdracht²⁵⁴:

- fase 1 - voorstudies: stand van zaken van het hele zuiveringsstation maken en een verslag voorleggen, een studie maken van verschillende oplossingen (minimum 3) om de tertiaire behandeling met stikstof en fosfor in het proces van het station te kunnen integreren, enz.;
- fase 2 – voorontwerp: inplantingsplannen, beschrijvingen van de nieuwe installaties met identificatie van de geklasseerde installaties om een gemengde vergunning te bekomen (milieu en stedenbouw);
- fase 3 – ontwerp: volledige projectstudie (inzonderheid gedetailleerde hydraulische studie), technische bepalingen van het bestek met de beschrijving van de uit te voeren werken, de technische voorschriften voor de burgerlijke bouwkunde en de toestellen (kwaliteit van de gebruikte materialen, vereiste inzake uitvoering, performantie van de toestellen, ...), beschrijvende meetstaat en samenvatting van het bestek, gedetailleerde aanbestedingsplannen zoals de inplantingsplannen van de werken (op plan, in dwarsdoorsnede), hydraulisch profiel van de installatie, processchema's, enz.

De opdracht werd op 26 februari 2010 gegund aan de tijdelijke vereniging (TV) Exlime²⁵⁵ voor een bedrag van 0,96 miljoen euro exclusief btw.

---

²⁵¹ In het raam van een publiek-privaat samenwerkingsverband « design & build ».

²⁵² Over het algemeen aanvullende studies voor het verfijnen van de kennis van de grond, nauwkeurige studies voor de inplanting van de werken, precieze uitvoeringstekeningen voor elk van de elementen van de bouwwerken, enz. In casu voorziet het bestek SBGE-BMWB/2012/UPG/05 (cf. 2.2.2) in de noodzakelijke topografische werken, het uitwerken van uitvoeringsstudies en van gedetailleerde plannen voor de te realiseren werken, enz. (punt 6 van het bestek). De inhoud van de studies die de aannemer moet uitvoeren, wordt gedetailleerd in één van de technische bijlagen van het bestek (bijlage 2.1.2 "Inhoud van de studies").

²⁵³ Bestek SBGE-BMWB/2009/DP/01.

²⁵⁴ De andere twee fasen betreffen de analyse van de offertes en de opvolging van de uitvoering.

²⁵⁵ Tijdelijke vennootschap bestaande uit het Cabinet Merlin (belast met het proces) en de Grontmij (belast met de burgerlijke bouwkunde en de elektriciteit).

IV.2.2 Gunning

IV.2.2.1 Rechtsbijstand

Hydria heeft op 5 maart 2013 via een onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking met advocatenkantoor XIRIUS²⁵⁶ een opdracht gesloten voor een geraamd bedrag van 22.500 euro exclusief btw²⁵⁷, voor de rechtsbijstand aan Hydria in de fase van de gunning van de opdracht in verband met het op peil brengen van het waterzuiveringsstation Brussel-Zuid, in het bijzonder bij de analyse van de regelmatigheid van de offertes en bij het opstellen van de gemotiveerde gunningsbeslissing.

IV.2.2.2 Eerste procedure: openbare aanbesteding

Voor de opdracht in verband met het op peil brengen van het waterzuiveringsstation Brussel-Zuid werd een eerste procedure²⁵⁸ via openbare aanbesteding²⁵⁹ met Europese bekendmaking²⁶⁰ uitgeschreven.

Op de datum waarop de offertes²⁶¹ werden geopend, waren vijf offertes²⁶² ingediend.

Hydria concludeerde op basis van de analyse die ze samen met TV Exlime²⁶³ uitvoerde, dat de vijf ingediende offertes onregelmatig²⁶⁴ waren. Hydria besliste overeenkomstig de regelgeving en bij gemotiveerde beslissing van 21 maart 2013 om de opdracht niet te gunnen, en om een nieuwe opdracht via onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking²⁶⁵ uit te schrijven gericht aan de vijf inschrijvers die in het raam van de openbare aanbesteding een offerte hadden ingediend.

---

²⁵⁶ Er werden drie kantoren geraadpleegd.

²⁵⁷ Het gaat om een opdracht met vermoedelijke hoeveelheden. De goedkoopste offerte – 150 euro exclusief btw/uur – werd in aanmerking genomen.

²⁵⁸ Bestek SBGE-BMWB/2012/UPG/05.

²⁵⁹ De opdracht wordt dus gegund aan de aannemer met de goedkoopste offerte.

²⁶⁰ De initiële oprachtaankondiging werd gepubliceerd op 20/09/2012 en gewijzigd door 5 rechtzettingsberichten met betrekking tot technische elementen zonder nochtans de datum voor de opening van de offertes uit te stellen. Die rechtzettingsberichten zijn er gekomen naar aanleiding van vragen van de verschillende inschrijvers.

²⁶¹ Op 20 december 2012 om 11 uur.

²⁶² Bedragen excl. btw: BRU 2012: 81.723.143,36, BESIX-BESIX SANOTEC: 79.840.471,98, WATERLEAU-DHERTE-CIT, BLATON: 89.402.528,49, DENYS-OTV: 92.802.926,12 en CFE-VINCI-NIZET: 72.966.000.

²⁶³ Belast met het analyseren van de technische conformiteit van alle offertes (cf. punt 3.1 *De concipiëring van de opdracht in verband met het op peil brengen van het zuiveringsstation*).

²⁶⁴ De offertes van de inschrijvers bevatten immers veel afwijkingen en elementen van voorbehoud met betrekking tot de technische bepalingen van het bestek. De voorstellen van de inschrijvers weken dus radicaal af van de door de BMWB voorgestelde oplossing, waardoor de offertes onmogelijk konden worden vergeleken. Ze werden geweerd wegens substantiële onregelmatigheden.

²⁶⁵ Deze hypothese van een onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking is toegelaten door art. 17, § 2, 1°, d), van de wet van 24/12/1993 in de gevallen waarin enkel onregelmatige offertes werden ingediend na een aanbesteding of offerte-aanvraag, of in gevallen waarbij enkel onaanvaardbare prijzen werden voorgesteld, voor zover de oorspronkelijke voorwaarden van de opdracht niet wezenlijk werden gewijzigd en de aanbestedende overheid alle inschrijvers raadpleegt die voldoen aan de minimumeisen op beroeps-, economisch en technisch vlak, zoals bepaald door de Koning, en die een offerte indienden die aan de formele eisen van de eerste procedure voldeed.

IV.2.2.3 Tweede procedure: onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking

Het bestek van de eerste procedure werd niet gewijzigd, behalve om de technische wijzigingen erin op te nemen die waren gebeurd via vijf rechtzettingsberichten²⁶⁶. Enkel het prijscriterium moest de inschrijvers van elkaar onderscheiden.

De vijf inschrijvers hebben een korte termijn²⁶⁷ gekregen om een prijs in te dienen in het kader van deze nieuwe procedure. De vijf offertes werden ingediend op 17 april 2013 en alle inschrijvers werden individueel uitgenodigd om hun project voor te stellen en te preciseren. De tijdelijke vennootschap CFE-Vinci-Nizet (TV CVN) heeft haar project kunnen voorstellen in een vergadering van 12 juni 2013 en diende daar ook toelichtingen te verstrekken. Ondanks het feit dat technische en juridische consultants van Hydria in die vergadering aanwezig waren, is in de notulen²⁶⁸ ervan nochtans geen spoor te vinden van onderhandelingen²⁶⁹ over de technische of juridische aspecten van de offerte en over de conformiteit²⁷⁰ ervan met de bepalingen van het bestek, maar vindt men er veeleer vragen om bepaalde punten van het project te preciseren²⁷¹.

De inschrijvers hebben een BAFO²⁷² (*best and final offer*) ingediend waarbij ze elk een verlaagde prijs voorstellen. Eén offerte werd niet-conform met het bestek verklaard omdat de inschrijver een niet met het origineel conforme meetstaat heeft ingevuld en niet heeft geantwoord op de brief van 20 juni 2013 waarin Hydria verduidelijkingen vroeg over de technische memories en de technische fiches.

De consultant Exlime werd er via een bijakte mee belast de technische conformiteit en de verantwoording van de gemaakte keuzes te evalueren en de berekeningen van een document²⁷³ van de offerte van de goedkoopste inschrijver²⁷⁴ te verifiëren. Na de analyse van de offertes werd de opdracht op 24 september 2013 gegund aan de TV CVN voor een bedrag van 72.815.000 euro exclusief btw.

IV.2.3 Uitvoering

IV.2.3.1 Het informatie- en documentenbeheer

Hydria heeft in de opdrachtdocumenten²⁷⁵ de verplichting opgelegd om een aan de opdrachten voor aanneming van werken aangepast platform op te richten voor de uitwisseling van documenten. Het gaat om een oplossing inzake elektronisch documentenbeheer die alle werfdocumenten centraliseert en dematerialiseert en tegelijk de informatie-uitwisseling en

²⁶⁶ Evenals de wijziging van de referentie (SBGE-BMWB/2013/UPG/05) en de soort procedure (onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking).

²⁶⁷ Zijnde 27 kalenderdagen. In haar antwoord preciseerde Hydria dat die korte termijn gerechtvaardigd was door het feit dat het bestek identiek was aan dat van de eerste procedure en dat de inschrijvers een offerte konden indienen die identiek was aan de vorige, middels de correctie van de elementen die waren beschouwd als substantiële onregelmatigheden.

²⁶⁸ Hetzelfde geldt voor de brief van 20 juni 2013 waarmee de notulen aan de inschrijver werden bezorgd.

²⁶⁹ In het bestek in verband met de onderhandelingsprocedure is trouwens geen sprake van de onderhandelingsmodaliteiten noch van de voorlegging van een BAFO.

²⁷⁰ In de notulen staat dat de TV CVN vermeldt dat haar offerte in overeenstemming is met de bestekbepalingen.

²⁷¹ Inzonderheid de hydraulische capaciteit van de membranen waarmee het afvalwater wordt gefilterd (membraanfiltratie). Aldus bekomt men het retentaat (deeltjes die door de membranen zijn tegengehouden) en het permeaat (deeltjes die door de membranen gaan).

²⁷² Op 25 juni 2013.

²⁷³ Met als titel « 3.8.4.2 – Verantwoording van de gemaakte keuzes » omdat dat document een belangrijke aanvulling vormde ten opzichte van de offerte die werd ontvangen in het raam van de eerste procedure.

²⁷⁴ De prijs was het enige gunningscriterium.

²⁷⁵ Bestek, administratieve bepalingen, punt 3.3.4.

de valideringen van de verschillende projectactoren (studiebureaus, aanbestedende overheid, TV, werfcoördinator, enz.) optimaliseert²⁷⁶ en beveiligt; dat vergemakkelijkt de werfopvolging en, zodra deze voltooid is, het archiveren van alle gegevens²⁷⁷ in digitaal formaat.

IV.2.3.2 *Borgtocht en verzekeringen*

Het borgtochtbedrag beliep 5 % van de opdracht²⁷⁸, d.i. 3.640.750 euro exclusief btw. Hydria heeft het bewijs van de borgtochtstelling op 24 oktober 2013 ontvangen binnen de reglementaire termijn²⁷⁹. Op 9 maart 2018 heeft Hydria een waarborgamendement ontvangen in verband met extra investeringen die in het eerste dadingsakkoord²⁸⁰ werden aanvaard, waardoor de waarborg steeg naar 4.703.870,07 euro exclusief btw.

Het bestek bepaalde inzake verzekeringen:

- dat de aannemer zich ertoe verbindt zelf en op zijn kosten een verzekering te onderschrijven die zijn burgerlijke aansprakelijkheid dekt in geval van enigerlei schade aan derden²⁸¹ tijdens de uitvoering van de prestaties opgelegd voor de uitvoering van de opdracht;
- dat de aannemer voor de werken en voor het personeel een verzekeringsovereenkomst tegen alle ongevallen moet onderschrijven. De werken maken het voorwerp uit van een verzekeringspolis “alle bouwplaatsrisico’s” tijdens de uitvoering van de werken en tijdens de onderhoudsperiodes, en van een “verzekering tienjarige aansprakelijkheid” voor een periode van tien jaar vanaf de voorlopige oplevering.

IV.2.3.3 *Fasering van de opdracht en uitvoeringstermijnen*

De globale uitvoeringstermijn was vastgelegd op 1.220 kalenderdagen.

De werken waren onderverdeeld in negen fasen, gegroepeerd in drie blokken. Elk blok geeft aanleiding tot:

- een vaststelling van afwerking van de constructie (CAC);
- een periode van indienststelling in de loop waarvan de aannemer zorgt voor de regelingen en de nodige aanpassingen vanaf de indienststelling met water;
- een vaststelling van afwerking van fase X van de werken (CAT).

De onderstaande tabel vermeldt de vier partiële termijnen waarin het bestek voorziet. Voor elke groep van fasen moest de CAT binnen de vastgelegde termijn worden opgemaakt. Elke vastgestelde vertraging bij de opmaak van de CAT of bij het lichten van de bijbehorende reserves stelt de ondernemer zich bloot aan de straffen vervat in artikel 20 van het bestek²⁸².

Tabel 37 Partiele termijnen waarin het bestek voorziet (in kalenderdagen)

Werken	Termijn
--------	---------

²⁷⁶ Tijdswinst, traceerbaarheid bij eventuele geschillen, enz.

²⁷⁷ Met uitzondering van de talrijke mails. Hydria heeft dus sommige ervan moeten opzoeken zonder te kunnen garanderen dat ze volledig zijn.

²⁷⁸ Volgens punt 3.3.6 van het bestek en art. 5, § 1, van de algemene aannemingsvoorwaarden.

²⁷⁹ Die termijn belooft 30 dagen vanaf de notificatie.

²⁸⁰ Art. 2.8. Het bedrag van de borgtocht wordt aangepast volgens het mechanisme zoals voorzien in art. 5 van het bestek om te komen tot 5% van het forfaitair bedrag van de opdracht zoals verhoogd door het dadingsakkoord.

²⁸¹ De bouwheer en al zijn vertegenwoordigers, de projectauteur, enz. dienen als derden te worden beschouwd.

²⁸² Cf. punt 3.3.26.2 van het bestek.

Fase A	Fase 1	400
	Afbraak atelier en rookbehandeling	
	Opstelling werfinstallaties	
	Bouw ontvangstpost elektriciteitslevering	
Fase B	Fase 2	400
	Afbraak bouwwerken voorbezinking regenweer	
	Fase 3	
	Afbraak bestaande technische galerij	
Fase C	Bouw ondergronds deel gebouw voorbehandeling	300
	Bouw constructies voorbehandeling	
	Fase 4	
	Bouw van het gebouw rechts van de voorbehandeling	
Fase B	Fase 5	400
	Afbraak bouwwerken voorbezinking droog weer	
	Fase 6	
	Bouw anoxisch bekken, beluchtingsbekken, ondergronds deel membraanruimte, membraanruimte, technische gebouw	
Fase C	Indienststelling	300
	Fase 7	
	Afbraak recirculatievzels, nabezinktanks, ontgassing-installatie, bestaande actief-slibinstallaties	
	Fase 8	
Fase C	Verwijdering werfinstallaties	300
	Bouw zone slibgisting en toebehoren en behandeling slibwaters	
	Bouw slibbehandelingsinstallaties	
	Bouw weegbrug	
Fase C	Indienststelling	300
	Fase 9	
	Afbraak verbrandingsoven, schouw en bestaande ontwaterd-slibcontainers	
	Afbraak bestaande weegbrug en afgasleidingen	
Bouw opslagzone laadbakken		120
Periode voorafgaand aan de voorlopige oplevering		

Bron : Rekenhof

IV.2.3.4 Opvolging van de uitvoering van de opdracht

De uitvoering van de opdracht in verband met het op peil brengen van het station werd gecontroleerd door:

- de leidend ambtenaar afkomstig van Hydria;
- de TV Exlime: de initiële opdracht met die tijdelijke vereniging bepaalde immers dat de technische consultant deelneemt aan de werfvergaderingen en -bezoeken evenals zijn medewerking verleent bij het opstellen van de processen-verbaal in dat verband. Die opdracht eindigt bij de definitieve oplevering van de werken;

- de groep TPF Utilities²⁸³ als externe auditeur, aangesteld in het raam van een auditopdracht²⁸⁴ voor de opvolging van de werken in verband met het op peil brengen van het zuiveringsstation Brussel-Zuid. Die opdracht werd op 23 april 2014 gegund ten belope van een bedrag van 67.008,66 euro exclusief btw. De opdrachten van de externe auditeur bestonden er in een eerste fase in de procedures te evalueren die Hydria heeft geïmplementeerd voor de controle van de opvolging van de uitvoering en de dekking van de contractuele²⁸⁵, operationele²⁸⁶, financiële, juridische en milieurisico's; in een tweede fase moet hij in 5 dagen een zesmaandelijks audit van het werfbeheer maken. Die laatste audit gaf aanleiding tot een verslag met daarin een onderzoek van de naleving van de bepalingen van het bestek, van de begroting, van de planningen van de studies en van de verwezenlijking, van de productie, de doorstroming en de validering van de documenten, van het beheer van de incidenten en de geschillen. De audit moest ook de rapportering aan de raad van bestuur (RvB) van Hydria analyseren;
- een juridische consultant: Hydria heeft in 2015 beslist een beroep te doen op de diensten van een juridische consultant voor de opvolging van de uitvoering van de opdracht in verband met het op peil brengen van STEP Zuid en de opdracht voor technische bijstand die aan Exlime werd toevertrouwd. Via een onderhandelingsprocedure met bekendmaking²⁸⁷ werd een overheidsopdracht uitgeschreven; de opdracht werd op 22 maart 2016 gegund aan de TV Bourgy-Schneider (de latere vennootschap Proelia) voor een (geëerd²⁸⁸) bedrag van 9.450 euro exclusief btw. De opdracht omvatte een verplichte optie met betrekking tot advies en vertegenwoordiging voor het gerecht in geval van geschillen voor de rechtbank in verband met de uitvoering van één van de twee bovenvermelde opdrachten²⁸⁹. De opdracht werd gesloten voor een duur van één jaar en kon drie keer worden verlengd. Zij moest in principe²⁹⁰ dus eindigen op 21 maart 2020²⁹¹, dit is, rekening houdend met de verschillende uitstellen, vóór het geplande einde van de werken.

IV.2.3.5 Klachten

CVN heeft op 3 december 2013, d.i. vóór het bevel tot aanvang der werken werd gegeven, aan Hydria een lijst van 109 probleempunten bezorgd die werden ontdekt tijdens de periode die moest dienen ter voorbereiding van de uitvoering van de werf. De aannemer van de opdracht

---

²⁸³ Die groep had eveneens deelgenomen aan de offerteaanvraagprocedure voor de bovenvermelde opdracht inzake technische consultancy (SBGE-BMWB/2009/DP/01) die werd gegund aan de TV Exlime.

²⁸⁴ Opdracht met referentie « SBGE-BMWB/2014/UPG/07 », gegund via een rechtstreekse onderhandelingsprocedure met bekendmaking waarvoor op 31 januari 2014, d.i. kort na het opstarten van werf, een opdracht aankondiging werd gepubliceerd. De RvB heeft op 14 november 2013 de beslissing aangenomen om een beroep te doen op een externe audit, d.i. twee dagen na het einde van de periode van twee maanden waarin de TV CVN de uitvoeringsstudies vervroegd had uitgevoerd maar waardoor een aanzienlijk deel van de algemene concipiëringsproblemen van het project konden worden geïdentificeerd ten koste van de detailstudies die aanvankelijk tijdens die periode waren gepland (cf. punt 3.4 *Evolutie van de deadlines van de opdracht*). De beslissing om een beroep te doen op die externe audit staat volgens Hydria niettemin los van de concipiëringsproblemen die de TV CVN van bij het begin had opgeworpen; Hydria zou immers pas over die problemen zijn verwittigd in een vergadering van 21 november 2013, gevolgd door een officiële brief (3 december 2013) waarin 109 probleempunten in detail werden toegelicht (cf. punt 2.3.5 *Klachten*).

²⁸⁵ Risico op afwijking ten opzichte van de bestekbepalingen.

²⁸⁶ Risico op gebreken en afwijkingen in vergelijking met de prestaties van het bestek.

²⁸⁷ De aankondiging van de opdracht werd gepubliceerd in het Publicatieblad van de EU van 14 november 2015.

²⁸⁸ Het gaat om een opdracht met prijslijst met vermoedelijke hoeveelheden voor prestaties uitgedrukt in uren.

²⁸⁹ Opdracht voor aanneming van diensten in verband met technische bijstand en opdracht voor aanneming van werken met het oog op het op peil brengen van het zuiveringsstation.

²⁹⁰ De desbetreffende optie werd uiteindelijk gelicht.

²⁹¹ Indien de verplichte optie wordt gelicht, kan de opdracht stilzwijgend worden verlengd tot het einde van het laatste geschil als dit leidt tot de overschrijding van de geplande looptijd van de opdracht.

voor werken stelde in zijn offerte immers voor de uitvoeringsstudies twee maanden vóór het begin van de werf al aan te vatten²⁹². In de feiten is hij met die studies begonnen in september 2013, d.i. 4 maanden vóór de aanvang van de werken²⁹³.

Nadien heeft de aannemer tientallen klachten ingediend onder verwijzing naar fouten of tekortkomingen in de concipiëring van de opdracht, en in mindere mate onder verwijzing naar onvoorzienbare omstandigheden.

Het totaalbedrag van de door de aannemer ingediende klachten is niet gekend, behalve voor de klachten aangaande fase A, die 39 miljoen euro excl. btw beliepen. Sommige klachten hebben geleid tot wijzigingen in de opdracht en tot het sluiten van drie dadingsakkoorden²⁹⁴.

IV.2.3.6 Wijzigingen

De aanbestedende overheid is op grond van artikel 7 van het KB van 26 september 1996 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten en van de concessies voor openbare werken en artikel 42 van de algemene aannemingsvoorwaarden gerechtigd de oorspronkelijke opdracht eenzijdig te wijzigen, voor zover het voorwerp ervan onveranderd blijft en mits een rechtmatige compensatie wordt toegekend.

Hydria heeft op 31 december 2019 36 wijzigingen aanvaard in verband met de fasen A en B voor een totaalbedrag van 3,6 miljoen euro.

IV.2.3.7 Dadingsakkoorden

De TV CVN heeft verschillende klachten ingediend. Ze vroeg om extra bedragen te betalen en aanvullende uitvoeringstermijnen toe te kennen. Buiten de bovenvermelde wijzigingen heeft Hydria die klachten betwist, zodat de twee partijen in een geschil verwickeld waren.

Om dat geschil te beëindigen hebben Hydria en de TV CVN onderhandeld en aanvaard om een dading te sluiten. Zo werden er drie dadingsakkoorden gesloten voor een totaalbedrag van meer dan 25 miljoen euro exclusief btw. Dat bedrag omvat wijzigingen die Hydria uiteindelijk heeft aanvaard en de vergoeding van de door de aannemer geleden schade. De volgende tabellen vatten de inhoud van die akkoorden samen.

---

²⁹² Het bestek bepaalde dat de aannemer een globale voorlopige planning moest voorstellen in overeenstemming met de fasering die door de aanbestedende overheid was opgelegd en die de uitvoeringstermijnen van de verschillende fasen bevat.

²⁹³ Op 13 januari 2014 (het bevel tot aanvang der werken werd op 5 november 2013 verzonden).

²⁹⁴ Cf. punt 2.3.7 *Dadingsakkoorden*. Op 29 oktober 2021 werd nog een vierde en laatste dadingsakkoord gesloten, tegelijk met de voorlopige oplevering met voorbehoud (cf. bijlage 1).

Tabel 38 Dadingsakkoorden: bedragen en termijnen (bedragen exclusief BTW, in euro)

Datum akkoord	Bedrag exclusief btw	Termijnen
17/10/2016 Fasen A en B	20.000.000	VAC fase B op 31/12/2018 VAFW fase B op 28/02/2019 ²⁹⁵
04/12/2018 Fase C	3.151.816	VAFW fase C op 31/08/2020 ²⁹⁶
13/09/2019 Fase C	2.200.000	VAFW fase C op 01/11/2020 Indienstneming installaties voor ontwatering van slib op 31/12/2020
Totaal	25.351.816	

Bron: Rekenhof

Tabel 39 Dadingsakkoorden: voorwerp en bedragen exclusief BTW, in euro

	Voorwerp	Bedrag exclusief btw
17/10/2016 Fasen A en B	Onmiddellijk ontvankelijke investeringen	4.050.000
	Investeringen die zijn onderworpen aan een andere interpretatie van het bestek	2.800.000
	Verhoging aantal inputs/outputs ²⁹⁷	3.200.000
	Investeringen vergunning DBDMH	550.000
	Vergoeding extra termijndagen	4.300.000
	Slibwanden	2.700.000
	Opslag van de membranen	600.000
	Verlaging van de grondwatertafel	1.800.000
04/12/2018 Fase C	Extra werken – vergisting	281.470
	Wijziging behandeling afvalwater van ontwatering van gegist slib	1.578.686
	Verhoging van het aantal inputs/outputs	640.748
	Uitbreiding van de opslagzone voor laadbakken	44.764
	Voltooiing vergistingsinstallaties ²⁹⁸	39.779
	Opvolging grondwaterlaag en spoorwegen	66.369
	Niet-geplande gevolgen van studies DBDMH, ATEX, Ventilatie en Geluid	500.000
13/09/2019 Fase C	Onvolledige of onjuiste geologische informatie	
	Asbest	2.200.000
	Studie, concept en uitvoering van de bemalingen	

Bron : Rekenhof

IV.2.3.8 Stand van de vordering van de opdracht zuiveringsstation Zuid

De fasen A en B waren afgewerkt op het moment dat de auditwerkzaamheden werden afgesloten. De dienstorder voor de aanvang van fase C werd op 20 december 2018 opgemaakt. Op 31 december 2019 werd de 71^e vorderingsstaat opgesteld. Op die datum was een bedrag van 90,3 miljoen euro exclusief btw betaald aan de TV CVN.

Voor fase A werd overeenkomstig het bestek een vaststelling van de afwerking van de fase van de werken (VAFW) opgemaakt op 4 augustus 2016.

Zoals bepaald in het dadingsakkoord van 17 oktober 2016 moest de VAFW in verband met fase B uiterlijk op 28 februari 2019 worden opgemaakt, op straffe van financiële sancties. Op die datum heeft de leidend ambtenaar echter een proces-verbaal tot weigering van aflevering

²⁹⁵ Als de partiële deadlines zouden zijn nageleefd, zouden de VAFW van de fasen A en B respectievelijk op 15/02/2015 en 23/03/2016 zijn opgemaakt (cf. punt 3.4, *Evolutie van de deadlines van de opdracht*).

²⁹⁶ Voor zover de dienstorder voor het opstarten van fase C op 1 januari 2019 werd gegeven. Dat gebeurde op 20 december 2018. De CAT van fase C werd uiteindelijk gegeven op 7 februari 2021 maar er werden twee opschortende voorwaarden aan gekoppeld (cf. bijlage 1).

²⁹⁷ De inputs/outputs zijn hardwarecomponenten voor de supervisie van de site, elementen die het mogelijk maken te communiceren tussen de toezichtcomputer en de op de site aanwezige uitrustingen.

²⁹⁸ Het gaat om de voltooiing van de installaties in verband met één van de fasen van de slibverwerking. Het vergisten van slib bestaat erin dat de vochtigheid en dus de massa af te voeren slib worden verminderd door gisting in een gistingbassin.

van de VAFW opgesteld rekening houdend met verschillende werken, prestaties en leveringen die nog niet waren uitgevoerd, niet waren afgewerkt of niet conform waren met de opdrachtdocumenten en/of met de regels van de kunst.

Met toepassing van de artikelen 3.2 en 3.4 van het bovenvermelde dadingsakkoord werden dus laattijdig²⁹⁹, op 3 mei 2019, de volgende boetes geëist: een forfaitair bedrag van 2 miljoen euro en een bedrag van 20.000 euro per kalenderdag vertraging vanaf 28 februari 2019. Die boetes werden niettemin op 13 september 2019 geannuleerd omdat de belangrijkste opmerkingen werden verholpen³⁰⁰, omdat de bezorgde documenten volledig waren (behoudens uitzonderingen) en attesteren dat de vereiste prestaties op 28 februari 2019 werden gehaald, omdat de VAFW van fase A werd toegekend onder dezelfde voorwaarden met voorbehoud en omdat de aan de TV CVN opgelegde termijn heel krap was. De VAFW van fase B werd uiteindelijk op 30 juni 2019 afgeleverd.

IV.3 Beheer van de opdrachten en de analyse van de regelmatigheid ervan

IV.3.1 Conciëpiëring van de opdracht in verband met het op peil brengen van het zuiveringsstation

Het Rekenhof heeft vastgesteld dat Hydria, de aannemer, de juridische consultant en de firma die met de externe audit was belast, tekortkomingen en leemten hebben vastgesteld in het ontwerp van de documenten voor de opdracht in verband met het op peil brengen van het station Zuid. Het merkte evenwel op dat die tekortkomingen en leemten niet tot sancties hebben geleid ten aanzien van de technische consultant die die opdrachtdocumenten had opgesteld. Er werden daarentegen extra erelonen aan deze consultant betaald ingevolge de verlenging van de werf door de wijzigingen.

In haar antwoord preciseerde Hydria dat ze het nodig achtte te worden bijgestaan door haar technische consultant tot de werf werd voltooid, ondanks de vastgestelde tekortkomingen, teneinde de klachten van de aannemer van het station te kunnen afhandelen. De ontbinding van de opdracht van de consultant zou overigens genoopt hebben tot de opschorting van de opdracht voor de vernieuwing van het station, tot het lanceren van een nieuwe opdracht voor technische bijstand en tot de zoektocht naar een opdrachtnemer die die bijstand aanvaardt voor een project dat hij niet zou hebben ontworpen noch opgevolgd bij het begin ervan.

IV.3.1.1 Door Hydria vastgestelde tekortkomingen

Hydria heeft meermaals de kwaliteit en volledigheid³⁰¹ in vraag gesteld van de documenten die de TV Exlime opstelde tijdens de conciëpiëringfase en tijdens de uitvoering van de opdracht in verband met het op peil brengen:

---

²⁹⁹ Proces-verbaal nr. 21 stelt immers tekortkomingen aan de kaak in verband met een werfsituatie die werd vastgesteld op 28 februari 2019, d.i. met twee maanden vertraging. Art. 20 van de algemene aannemingsvoorwaarden legt weliswaar geen termijn vast voor het verzenden van het bovenvermelde proces-verbaal, maar stelt dat een afschrift ervan onmiddellijk via een ter post aangetekend schrijven aan de aannemer moet worden gezonden opdat hij zijn rechten op verdediging zou kunnen laten gelden binnen vijftien kalenderdagen na het versturen van de brief. Dat gaat er vooraf van uit dat de aanbestedende overheid het aangetekend schrijven verstuurt zodra ze op de hoogte is van de tekortkomingen.

³⁰⁰ Namelijk de onvolkomenheden van het dossier As-Built en de opmerkingen in verband met de veiligheidsmaatregelen. Volgens Hydria werden de gevraagde documenten bezorgd en was de veiligheid van het personeel niet meer in gevaar.

³⁰¹ Die opmerkingen volstonden blijkbaar niet om de problemen in verband met de conciëpiëring te regelen die de aannemer bij de uitvoering van de opdracht heeft opgeworpen.

- Hydria heeft in augustus 2011³⁰² en in september 2012³⁰³, naar aanleiding van het opstellen van de opdrachtdocumenten door de TV Exlime de (als middelmatig aangemerkte) kwaliteit van de technische bepalingen van het bestek opnieuw in vraag gesteld; ze stelde vast dat geen rekening was gehouden met de opmerkingen die ze had geformuleerd in verband met bepaalde documenten, dat grote technische fouten worden gemaakt die twijfel doen rijzen over de vraag of Exlime dit project wel tot een goed einde kan brengen, en dat de beschrijvingen van de bestaande toestand en van de uit te voeren werken een inschrijver niet in staat stellen een prijs in te dienen bij een aanbesteding;
- in maart 2014 merkt Hydria op dat bij het opstellen van de uitvoeringsplannen talrijke fouten en contradicties aan het licht gekomen zijn in het bestek en de plannen opgesteld door Exlime. Herhaaldelijk volstonden de correcties niet die Exlime in een eerste fase aanbracht en dienden ze ettelijke keren heen en weer te gaan tussen Exlime en Hydria vooraleer ze als bevredigend konden worden beschouwd en konden worden bezorgd aan de aannemer die belast was met de uitvoering van de werken³⁰⁴;
- in de notulen van de vergadering van de RvB van 8 mei 2014 wordt gewag gemaakt van vergaderingen in verband met de problematiek van de prestaties van Exlime vóór de aanvang van de werf die vooral de mogelijkheid geboden hebben om de eigen fouten van het studiebureau te “corrigeren”³⁰⁵;
- eind mei 2014 vermeldt een vierde proces-verbaal van vaststelling³⁰⁶ verschillende fouten bij de concipiëring van het door Exlime uitgewerkte project. Het kanaal voor de afvoer van het gezuiverde water zal bijvoorbeeld geen 18,100 m³/uur kunnen evacueren wanneer de Zenne 21,40 m hoog staat³⁰⁷, terwijl Hydria gewag maakt van een vergaderingsverslag en brieven die attesteren dat ze altijd gevraagd heeft dat het station dat debiet zou kunnen verwerken in die omstandigheden en verschillende brieven van Exlime die voorwaarden bevestigen.

Hydria heeft haar technische consultant laten weten dat zijn aansprakelijkheid in het geding zou kunnen komen. Ze heeft haar juridische consultant opdracht gegeven die aansprakelijkheid en de mogelijkheid om hem sancties op te leggen, te onderzoeken. Geen enkel schriftelijk document bracht uitsluitel. In haar antwoord preciseerde Hydria dat haar recht om op te treden tegen de TV Exlime niet vervallen verklaard was en dat ze de TV Exlime dus nog altijd aansprakelijk zou kunnen stellen in het geval van een bewezen conceptiefout. Bij een tegen de TV Exlime (en/of de TV CVN) gericht aansprakelijkheidsvordering wegens conceptiefouten zal Hydria dus het recht hebben integraal te worden vergoed voor de schade die ze heeft geleden, inzonderheid op grond van artikel 16, § 1, 2^e lid, van het bestek³⁰⁸.

---

³⁰² Proces-verbaal van vaststelling nr. 1 van 01/08/2011.

³⁰³ Proces-verbaal van vaststelling nr. 2 van 20/09/2012.

³⁰⁴ Proces-verbaal van vaststelling nr. 3 van 25 maart 2014.

³⁰⁵ Notulen van de vergadering van de RvB van 8 mei 2014, blz.4.

³⁰⁶ Proces-verbaal van vaststelling nr. 4 van 19 mei 2014.

³⁰⁷ Het gaat om een (nooit bereikte) theoretische hoogte bij de afvoer van de collector van gezuiverd water in de Zenne, die uit veiligheidsoverweging in het bestek werd opgelegd. In de oude configuratie vormde de Zenne bij hoog water in bepaalde periodes een hindernis om te komen tot het maximumdebiet van 18.100 m³/uur – het gezuiverde water dat niet meer kon wegvloeien, overstroomde dan de site en het traject van de collector van het gezuiverd water naar de Zenne; de exploitant moest dan het voor zuivering naar de installatie toegelaten waterdebiet verminderen.

³⁰⁸ Op 13 oktober 2021 werd effectief een geding aangespannen tegen de technisch consultant (cf. IV.6.1Bijlage 1: mar-kante feiten sinds de afsluiting van de audit).

Wat de verzekeringen betreft, werden de polissen met maanden vertraging³⁰⁹ bezorgd, gaven ze aanleiding tot interpretatieverschillen in verband met bepaalde punten³¹⁰ en bevatten ze door Hydria als essentieel beoordeelde niet-conforme bepalingen met betrekking tot de bepalingen van het bestek. Die toestand heeft Hydria ertoe gebracht processen-verbaal van vaststelling van tekortkomingen³¹¹ op te stellen, en daarbij te dreigen dat ze de boetes zou toepassen van art. 20 en 48 van de algemene aannemingsvoorden om het voorwerp van de overtreding te laten verdwijnen.

Sommige van die niet-conforme elementen, die Hydria³¹² nochtans als essentieel beschouwde, konden niet worden opgelost aangezien de TV CVN van oordeel was dat sommige bepalingen onmogelijk ten uitvoer konden worden gelegd³¹³. Hydria heeft haar verzekeraar geraadpleegd³¹⁴, die mondeling bevestigde dat sommige bestekbepalingen te dwingend waren. De in het bestek bepaalde boetes werden dus niet toegepast.

In haar antwoord verduidelijkte Hydria dat ze overwoog voortaan een taxateur in te schakelen voor de opmaak van haar modelverzekeringsclausules en om haar bij te staan bij de tenuitvoerlegging ervan. Inmiddels waakt Hydria erover systematisch *deliverables* te vragen.

IV.3.1.2 Door de externe auditeur vastgestelde tekortkomingen

De vennootschap TPF die belast is met de externe audit van de opvolging van de uitvoering merkt in haar halfjaarlijks verslag van oktober 2016 op dat de in het bestek vermelde termijnen volgens iedereen heel krap waren. Ze waren ingegeven door de Europese verplichtingen en de risico's van dwangsommen. Als gevolg van het voorgaande voorziet het bestek omzeggens niet in een studiefase.

In haar antwoord benadrukte Hydria niettemin dat de TV CVN tussen de betekening van de beslissing tot gunning van de opdracht en de aanvang van de uitvoering over drie maanden beschikte om de studies uit te voeren, en dat de kwestie betreffende de looptijd van de studies zich enkel had voorgedaan voor fase A.

---

³⁰⁹ Negen maanden vertraging voor de BA en tienjarige aansprakelijkheid en één jaar vertraging voor "alle bouwplaatsrisico's" in de beëdigde Franstalige versie.

³¹⁰ Het bestek bepaalt bijvoorbeeld dat de verzekering « alle bouwplaatsrisico's » « alle conceptiefouten [moet dekken] van alle oprichters, zowel bij het oorspronkelijke project als bij de uitvoering (beslissingen getroffen tijdens de werken) ». Die bepaling leidde tot interpretatieverschillen aangezien CVN in haar brief van 14/11/2014 van oordeel is dat ze niet aansprakelijk kan worden gesteld voor de algemene concipiëring van de werf (zij is van oordeel dat ze enkel aansprakelijk is voor de concipiëring die gepaard gaat met de uitvoering van de werken, wat zij "kleine concipiëring" noemt, en dat zelfs wanneer ze meewerkt aan door het bestek opgelegde berekeningen, die berekeningen voor goedkeuring worden voorgelegd aan de ontwerpers: de architect en het bureau Exlime). Ze geeft aan de meerkosten van het dekken van dat nieuwe risico (ongeveer 200.000 euro) voorlopig ten laste te nemen, maar behoudt zich het recht om de terugbetaling ervan te eisen bij Hydria (wat ze uiteindelijk niet gedaan heeft). Het dadingsakkoord van 17 oktober 2016 bepaalt echter dat de TV CVN afziet van klachten van welke aard ook, zowel voor fase A als voor fase B, met betrekking tot elementen waarvan de TV CVN kennis heeft op het moment dat het desbetreffende akkoord werd ondertekend. Volgens Hydria kan de TV CVN dus geen aanspraak meer maken op het bedrag van 200.000 euro.

³¹¹ De eerste dateert van 6 december 2013.

³¹² Zoals bijvoorbeeld de verplichting om aan de bouwheer elke betwisting of discussie te melden die kan leiden tot de opschorting of opzegging van de verzekeringspolis en om de bouwheer vanaf de betekening één maand de tijd te laten om alle nuttige conservatoire maatregelen te treffen.

³¹³ De TV CVN heeft die problematiek echter niet ter sprake gebracht in de gunningsfase.

³¹⁴ Mail van 12/12/2014 aan Ethias.

IV.3.1.3 Door de juridische consultant vastgestelde tekortkomingen

In versie 10 van het eerste dadingsakkoord worden in bijlage 1, die het bedrag van de vergoeding in detail berekent, de aanpassingen van de bouwkundemiddelen vermeld om de leemten en onvolkomenheden van het bestek te ondervangen³¹⁵.

IV.3.1.4 Door de aannemer vastgestelde tekortkomingen

CVN heeft nog vóór het begin van de werf een lijst van 109 probleempunten opgesteld. Sommige punten konden weliswaar worden opgelost door de antwoorden van Hydria, maar voor heel wat punten heeft Hydria wijzigingen³¹⁶ gevraagd, waarvan sommige getuigen van zwakke punten in de concipiëring; ze hebben immers tot doel het algemene ontwerp van de opdracht te corrigeren/aan te vullen³¹⁷.

De meeste klachten van de TV CVN zijn gebaseerd op artikel 16, § 1, van de algemene aannemingsvoorwaarden, dat bepaalt: « *De aannemer kan zich beroepen op nalatigheden, vertragingen of welke feiten ook die hij aan de aanbestedende overheid of haar personeel ten laste legt en die voor hem oorzaak zouden zijn van een vertraging en/of een nadeel, met het oog op het verkrijgen van een verlenging van de uitvoeringstermijnen, herziening of verbreking van de opdracht en/of schadevergoeding* ». De aannemer stelt de concipiëring van de opdrachtdocumenten in vraag. Hydria heeft een deel van die klachten aanvaard in de bovenvermelde dadingen.

In haar antwoord verduidelijkt Hydria dat andere klachten voortvloeiden uit onvoorziene omstandigheden die zich hebben voorgedaan of uit beperkingen van de site (inzonderheid het feit dat de werf zich langs treinsporen van Infrabel bevindt).

Die tekortkomingen in het ontwerp hadden inzonderheid betrekking op de volgende probleempunten:

- de slibmuren en de verlaging van de grondwatertafel³¹⁸;
- de aanwezigheid van asbest: de opdrachtdocumenten preciseren dat een asbestinventarisatie werd uitgevoerd en dat die geen aanwezigheid van asbest uitwijst³¹⁹. Hydria verklaarde nochtans in haar verdediging tegen de vraag tot schadevergoeding wegens het ontdekken van buizen met asbest in de grond dat het asbest was geïdentificeerd in de opdrachtdocumenten aangezien plan S-S-04 melding maakt van buizen in asbestcement. Die verklaring is in tegenspraak met de bovenvermelde inventarisatie.

In haar antwoord voerde Hydria de volgende preciseringen aan:

- aanvankelijk had de aannemer deze klacht ingediend onder verwijzing naar onvoorziene omstandigheden, en hij heeft de tekortkomingen in het ontwerp pas aangehaald nadat Hydria had geweigerd tussen te komen;
- andere documenten in het technische gedeelte van het bestek vermelden dat zones die ontoegankelijk waren toen de uitgevoerde inventaris werd opgemaakt, mogelijk asbest bevatten.

---

³¹⁵ Advies van 3 oktober 2016 van Proelia over de 10^e versie van het dadingsakkoord, blz. 9.

³¹⁶ Op 31 december 2019 vertegenwoordigen de wijzigingen een totaalbedrag van 3.624.522,16 euro, zonder de in de dadingsakkoorden opgenomen wijzigingen.

³¹⁷ In een brief van 20/5/2014 heeft Hydria aan zijn consultant Exlime de lijst van die probleempunten bezorgd en hem erop gewezen dat ze zich het recht voorbehield de schade door te rekenen waarvoor zij aansprakelijk zou zijn en die zou worden verantwoord door de TV CVN, wat ze evenwel niet gedaan heeft.

³¹⁸ Cf. punt IV.3.2.1 Technische analyse.

³¹⁹ Bestek, deel 2.2.2 Burgerlijke bouwkunde, blz. 19.

IV.3.2 Conformiteit en prijs van de offerte van de aannemer

Voor zover de inschrijvers enkel werden onderscheiden op basis van de prijs, hangen de voornaamste risico's in de gunningsfase samen met:

- de conformiteit van de BAFO van de TV CVN met de technische bestekbepalingen: men dient zich ervan te vergewissen dat er zich geen onregelmatigheden bevinden in het technisch dossier van de aannemer, en inzonderheid dat de onregelmatigheden die werden opgeworpen bij de gunning, werden verholpen in de tweede procedure³²⁰;
- de eventuele abnormale prijs van bepaalde posten van zijn offerte die tot meerkosten zouden kunnen leiden bij de uitvoering.

IV.3.2.1 Technische analyse

De artikelen 89 en 110 van het koninklijk besluit van 8 januari 1996 zijn weliswaar niet van toepassing op de onderhandelingsprocedure, maar de aanbestedende overheid dient toch bij elke procedure voor de gunning van een overheidsopdracht te onderzoeken of de ingediende offertes regelmatig zijn. Die verplichting geldt dus ook bij een onderhandelingsprocedure³²¹.

De offerte van de inschrijver moet immers in overeenstemming zijn met de administratieve en technische vereisten van het bestek om in aanmerking te kunnen worden genomen. Zo niet, moet de offerte worden geweerd wegens een substantiële onregelmatigheid³²².

De TV Exlime heeft de technische analyse van de offertes uitgevoerd. Ze heeft twee documenten bezorgd:

- een verslag van 14 februari 2013 met betrekking tot de technische analyse van de offertes van alle inschrijvers die bij de eerste procedure een offerte hebben ingediend; het gaat om een analyse van de conformiteit van alle offertes met de technische bestekbepalingen;
- een verslag van 7 juni 2013 in verband met de analyse van een document³²³ van de goedkoopste inschrijver bij de tweede gunningsprocedure.

In die verslagen worden talrijke contradicties vermeld en worden vragen opgeworpen, inzonderheid in verband met de technische analyse van de offerte van de TV CVN. Voor bepaalde punten van die offerte vermelden de bovenvermelde verslagen immers als besluit ten onrechte dat deze conform³²⁴ is, ofwel tonen ze voor bepaalde punten niet duidelijk aan of

---

³²⁰ Sommige van die onregelmatigheden werden substantieel geacht, waardoor alle offertes als onregelmatig werden aangemerkt.

³²¹ Arresten van de Raad van State nr. 183.809 van 5 juni 2008 en van het hof van beroep van Antwerpen van 22 maart 2011, (2009/AR/3205).

³²² De aanbestedende overheid gaat na of de offerte substantieel of niet-substantieel onregelmatig is, rekening houdend met de elementen die in de opdrachtdocumenten zijn vermeld. Een onregelmatigheid kan bijvoorbeeld substantieel zijn in zoverre de in de opdrachtdocumenten als substantieel aangemerkte vereisten niet in acht zijn genomen. Het kan ook gaan om een cumulatie van niet-substantiële onregelmatigheden die tot gevolg heeft dat men te maken heeft met een substantiële onregelmatigheid (zoals voortaan expliciet is vermeld in art. 76, § 4, van het thans vigerende besluit plaatsing van 18 april 2017).

³²³ Document 3.8.4.2 *Verantwoordingen van de gemaakte keuzes*.

³²⁴ Dat geldt voor de dimensionering van de wanden van het beluchtingsbekken en voor de problematiek van de slibwanden waarvoor de TV Exlime heeft aangegeven dat de offerte op dat punt conform is, zonder er zelfs een voorbehoud aan toe te voegen van het type "op voorwaarde dat", waarmee wordt gesuggereerd dat de inschrijver over dat punt bevrraagd zou moeten worden, terwijl Hydria zich er tijdens de uitvoering rekenschap van gegeven heeft dat de offerte van CVN op dat punt niet conform was (cf. infra).

de offerte conform is of niet³²⁵, ofwel vermelden ze dat de offerte conform is als bepaalde aanvullende elementen worden verstrekt terwijl die niet worden geëist door het bestek³²⁶.

De analyse van het geheel van de talrijke technisch niet-conforme elementen die de TV Exlime in zijn twee technische analyseverslagen opwierp, was niet altijd opgenomen in de verslagen over de analyse van de offertes en de gemotiveerde beslissingen die Hydria naar aanleiding van de twee procedures redigeerde. Hydria had de analyse van de door de TV Exlime opgeworpen niet-conforme elementen³²⁷ moeten formaliseren, en had in voorkomend geval andere niet-conforme elementen³²⁸ moeten opwerpen aangezien ze moest beslissen of deze al dan niet substantieel waren.

In haar antwoord wees Hydria erop dat ze de analyse inzake de conformiteit van de offertes inmiddels formaliseert in haar opdrachten. Ze preciseerde eveneens dat, voor zover het bestek niet was gewijzigd, Hydria zich er in de loop van de tweede procedure bovenal op heeft toegelegd te verifiëren dat de substantiële onregelmatigheden van de eerste procedure waren weggewerkt. Hydria was geheel te goeder trouw van oordeel dat de offertes geen andere onregelmatigheden konden bevatten dan die welke als substantieel waren beschouwd tijdens de eerste procedure. Hydria is zich er evenwel van bewust dat haar controle uitgebreider en grondiger had moeten verlopen.

Sommige klachten die de aannemer in de loop van de uitvoering indiende, gaven aanleiding tot debatten over de kwestie van de conformiteit van de offerte. Dat geldt bijvoorbeeld voor de volgende twee probleemstellingen:

Verwezenlijking van de slibwanden van het anoxisch bekken

Het bestek bepaalt dat aan de voorkant van de slibmuren (die 1 meter dik moeten zijn) een waterdichtingslaag van 30 cm in gewapend beton moet worden gegoten naarmate de uitgraving vordert. Die laag moet in de definitieve fase met de slibwanden één enkele wand van 130 cm dik vormen³²⁹.

---

³²⁵ Bijvoorbeeld in het gedeelte in verband met de behandeling van het digestaat in het tweede verslag wordt aangegeven dat de inschrijver de in aanmerking genomen verhoudingen stikstof en fosfor niet verantwoordt en dat het recirculatiepercentage van het slib laag ligt en dat men moet checken of de recirculatiepompen gedimensioneerd zijn om een hoger percentage mogelijk te maken. Er wordt niets nauwkeurig over de conformiteit geconcludeerd.

³²⁶ Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor de fiche van de hoogspanningsinstallatie waar de TV Exlime van oordeel is dat de offerte van de TV CVN conform is op voorwaarde dat ze een technische fiche van de « tijdelijk » gebruikte transformator bezorgt. De opdrachtdocumenten vroegen de inschrijvers niet om die bovenvermelde technische fiche. CVN heeft wel de technische fiche van de definitieve HS-installatie bezorgd (zoals gevraagd door het bestek, cf. administratieve bepalingen blz. 17/57), maar niet de (niet-gevraagde) fiche van de tijdelijke installatie. Hetzelfde geldt voor andere technische elementen van de offerte zoals de preciseringen in verband met de « technische fiche van de noodgroep », « de verantwoording van de architectuur van de supervisie », enz.

³²⁷ Hydria had sommige ervan als niet-substantieel kunnen aanmerken. In dat geval kan de aanbestedende overheid discretionair beslissen om een offerte te weren. Er dient te worden opgemerkt dat de regelgeving die van kracht was ten tijde van de gunning van de opdracht de mogelijkheid bood om een offerte gewoon op basis van één niet-substantiële onregelmatigheid te weren; dat is in de huidige regelgeving niet meer het geval aangezien enkel een cumulatie van niet-substantiële onregelmatigheden ertoe leidt dat men met een substantiële onregelmatigheid te maken heeft (P. Thiel, *Mémento des marchés publics et des PPP*, 2020, Wolters Kluwer, p.574).

³²⁸ Dat is het geval voor de problematiek van de dimensionering van de wanden van het beluchtingsbekken voor zover Hydria de door de TV Exlime gesuggereerde vraag had moeten stellen en ongetwijfeld tot de conclusie was moeten komen dat de offerte op dat punt niet-conform was, in tegenstelling tot wat in het verslag van de TV Exlime wordt gesteld.

³²⁹ Bestek, technische bepalingen, 2.2.2 Burgerlijke bouwkunde, punten 1.2.6.2 en 1.2.7.2 (blz. 9 en 10).

In de offerte van de TV CVN wordt de laag van 30 cm evenwel niet over de volledige hoogte van de slibwanden gerealiseerd en wordt ze aangebracht na de uitgraving³³⁰.

In zijn verslag over de analyse van de offertes naar aanleiding van de eerste procedure bestempelt de technische consultant de documenten die beschrijven hoe de TV CVN de slibwanden wil realiseren, als conform³³¹. Ondanks de conclusie inzake conformiteit bepaalt het verslag dat de onderneming bij haar stabiliteitsberekeningen rekening houdt met een wand van 100 cm dik in de definitieve fase, terwijl de wand een definitieve dikte van 130 cm zal hebben; het verslag suggereert aan de tijdelijke vereniging te vragen om te bevestigen dat de wapeningsprincipes worden gehandhaafd rekening houdend met die vereiste van het bestek. Er is geen enkel document dat attesteert dat die vraag werd gesteld noch dat de inschrijver daarop een antwoord heeft gegeven.

Bij de technische analyse van de offertes van de tweede procedure brengt noch Hydria noch de consultant die problematiek ter sprake³³². In haar antwoord preciseert Hydria dat ze er redelijkerwijs van kon uitgaan dat dit element van de offerte van de TV CVN conform was aangezien haar technische consultant die als dusdanig had beschouwd (zonder er zelfs maar 'op voorwaarde dat' bij te vermelden).

Hydria heeft tijdens de uitvoering geëist dat de waterdichtingslaag zou worden gerealiseerd overeenkomstig de bestekvereisten. De TV CVN heeft een financiële herziening van de opdracht gevraagd voor het uitvoeren van wat zij als "wijziging" in de opdracht beschouwt. Op een vraag hierover was de juridische consultant Proelia van oordeel dat de niet-conformiteit bekend was toen de offertes werden geanalyseerd en dat Hydria de technische oplossing van de aannemer heeft gevalideerd door de onregelmatige offerte te aanvaarden³³³.

Die problematiek werd geregeld in het eerste dadingsakkoord; de TV CVN kreeg een aanvullend bedrag van 3,7 miljoen euro toegekend³³⁴.

Grondwaterverlaging

Het bestek bepaalt dat enkel de stedenbouwkundige vergunning door Hydria wordt aangevraagd en dat alle andere benodigde vergunningen voor de uitvoering van de werken door de aannemer worden gevraagd. Daaronder valt de vergunning voor het verlagen van de waterspiegel³³⁵. Het bepaalt eveneens dat met name « *eventuele kosten van de bemaling en retourbemaling van de grondwaterlaag met inbegrip van de zuivering van het opgepompte water volgens de wettelijke bepalingen* » zijn begrepen in de prijs van de aannemer. Het gaat dus om een resultaatsverbintenis.

De TV CVN vermeldt in haar offerte³³⁶ voor elke zone de soort bemaling en hoe diep er zal worden bemaald. De technische consultant valideert in zijn verslag over de analyse van de offertes de inhoud van de documenten in verband met de bemaling en vermeldt geen enkele opmerking of vraag.

---

³³⁰ Offerte van CVN, punten 3.8.4.2 en 3.8.4.4.

³³¹ Verslag van 14 februari 2013 van Exlime over de analyse van de offertes, blz. 12.

³³² Er wordt aan herinnerd dat in de tweede procedure aan de consultant enkel een technisch advies wordt gevraagd over één enkel document van de offerte waarin die problematiek niet ter sprake komt.

³³³ Advies van 12 april 2016.

³³⁴ 2,7 miljoen euro investeringen en 0,973 miljoen euro vergoeding voor dagen vertraging.

³³⁵ Bestek, administratieve bepalingen, 3.3.25.

³³⁶ Document 3.8.4.5.

De TV CVN heeft rekening houdend met de eisen van Infrabel³³⁷ een klacht ingediend aangezien de geëiste voorwaarden niet enkel met vertraging werden opgelegd, maar bovendien dwingender zijn dan wat ze in haar offerte had voorzien.

Die problematiek werd bij het eerste dadingsakkoord geregeld in die zin dat een aanvullend bedrag van 2,1 miljoen euro exclusief btw aan TV CVN werd toegekend³³⁸.

IV.3.2.2 Analyse van de prijzen

De eenheidsprijzen in de hand houden wil zeggen dat men zich ervan moet vergewissen dat de prijzen niet abnormaal laag liggen (risico's in samenhang met het waarborgen van de kwaliteit en van de mededinging, de strijd tegen zwartwerk en speculatie) of abnormaal hoog (risico's in samenhang met de kostenbeheersing, de inachtneming van de mededinging en van de gelijke behandeling en de strijd tegen speculatie).

Bij een onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking bepaalden de destijds toepasselijke regelgeving en het bestek³³⁹ dat de inschrijvers vóór het gunnen van de opdracht alle nodige inlichtingen moesten verstrekken om het onderzoek van de prijzen mogelijk te maken³⁴⁰. Voor de onderhandelingsprocedure verstrekt de regelgeving³⁴¹ nochtans geen enkele methode om dat onderzoek uit te voeren. Na de eventuele rekenfouten te hebben gecorrigeerd, beoordeelt de aanbestedende overheid op discretionaire wijze het abnormale karakter van een door een inschrijver ingediende prijs en verzoekt hij deze in voorkomend geval schriftelijk de nodige verantwoordingen te bezorgen over de samenstelling van een als abnormaal laag of hoog beoordeelde prijs. De wet of haar besluiten definiëren geen drempelwaarden voor abnormaliteit.

In casu werden de prijzen bij de eerste procedure niet onderzocht maar werden de offertes onregelmatig verklaard. Bij de tweede procedure werden enkel de verschillen tussen de prijzen van de posten van de initiële offerte en van de BAFO geanalyseerd. Via die methode kon een verschil van - 1,43 %³⁴² worden vastgesteld tussen de totale prijs van de BAFO en de totale prijs die aanvankelijk werd ingediend, en wat de prijs van elk van de meetstaatposten betreft, kon een verschil van maximum - 1,99 % worden vastgesteld. De TV Exlime heeft geen enkel document opgesteld over de kwestie van de prijzen van de inschrijvers terwijl het bestek in verband met de technische bijstand bepaalde dat voor de opdracht inzake de analyse van de offertes een verslag moest worden voorgelegd met inzonderheid een prijzenanalyse³⁴³.

Er is dus geen volledige analyse gemaakt van de prijzen door vergelijking met de gemiddelde prijzen van de inschrijvers en/of de geraamde prijzen.

Hoewel de op de onderhandelingsprocedure toepasselijke regelgeving niet preciseert volgens welke methode de prijzen dienen te worden geverifieerd en Hydria bijgevolg geen onregelmatigheden heeft begaan, heeft het Rekenhof de prijzen van de posten van de BAFO van de

---

³³⁷ In de bemalingsvergunning van Hydria werd immers vermeld dat de toelating van Infrabel moest worden gevraagd, dat eigenaar is van de aangrenzende sites.

³³⁸ 1,8 miljoen euro investeringen en 0,313 miljoen euro vergoeding voor de dagen vertraging.

³³⁹ Blz. 15, punt 3.1.2.2 van het bestek.

³⁴⁰ Art. 88, § 1, van het koninklijk besluit plaatsing van 8 januari 1996.

³⁴¹ Voor het bestek geldt hetzelfde.

³⁴² De prijs van de BAFO van de TV CVN bedroeg 72.815.000 euro exclusief btw terwijl de prijs die ze oorspronkelijk had ingediend, 73.853.000 euro exclusief btw beliep.

³⁴³ Punt 4.4.4 van het bestek.

TV CVN vergeleken met het gewogen gemiddelde³⁴⁴ van de prijzen van de posten van de andere inschrijvers. Hoewel de totale prijs van de BAFO van CVN slechts 2 % afwijkt van de gemiddelde totale prijs van de offertes, heeft het Rekenhof toch vastgesteld dat uit de analyse per post aanzienlijke verschillen blijken. Bijvoorbeeld:

- nagenoeg de helft³⁴⁵ van de prijzen van de posten van de BAFO van de TV CVN wijkt meer dan 25 % naar boven³⁴⁶ of naar beneden³⁴⁷ af ten opzichte van de gewogen gemiddelde prijs;
- twaalf van die posten vertegenwoordigen qua bedrag minstens 1 % van het gegunde bedrag van de opdracht;
- elf van die posten vertonen een afwijking naar boven van meer dan 25 % ten opzichte van de gewogen gemiddelde prijs, en bij 3 posten beloopt de afwijking minstens 50 %;
- één van die 11 posten vertegenwoordigt qua bedrag nagenoeg 15 % van het gegunde bedrag³⁴⁸.

In haar antwoord preciseert Hydria dat ze de prijzen inmiddels systematisch verifieert voor al haar overheidsopdrachten voor werken.

IV.3.3 Evolutie van de kosten van de opdracht in verband met het op peil brengen en van de opdrachten voor bijstand

IV.3.3.1 Opdracht in verband met het op peil brengen van het station Brussel-Zuid

Op 31 december 2019³⁴⁹ bedroegen de meerkosten van de opdracht in verband met het op peil brengen van het zuiveringsstation Zuid 32 miljoen euro exclusief btw, d.i. 44 % van het bedrag van de initiële opdracht.

Tabel 40 Evolutie van de kosten van de opdracht in verband met het op peil brengen van het zuiveringsstation Zuid – toestand op 31/12/2019, bedragen exclusief btw, in euro

	Goedgekeurde bedragen
Initiële opdracht	72.815.000,00
Wijzigingen ³⁵⁰ en verrekeningen	3.874.522,16
Aanvullende werken TVS	2.752.034,86
Dadingsakkoord fasen A en B	20.000.000
Dadingsakkoord 1 fase C	3.151.816,00
Dadingsakkoord 2 fase C	2.200.000
Totaal	104.793.373,02

Bron : Rekenhof

³⁴⁴ Deze verrichting bestaat erin voor de totale prijs van de offerte van CVN en voor elk van de posten van de meetstaat de prijs van de duurste offerte en die van de goedkoopste offerte te weren en het gemiddelde te berekenen op basis van de resterende offertes.

³⁴⁵ Namelijk 404 van de 857 posten van de meetstaat.

³⁴⁶ Namelijk 159.

³⁴⁷ Namelijk 245.

³⁴⁸ Het gaat om de prijs van de membraanmodules.

³⁴⁹ Cf. bijlage 2 voor het geactualiseerde bedrag (2022).

³⁵⁰ Ook die in verband met de dadingsakkoorden.

IV.3.3.2 Opdracht voor technische bijstand

De opdracht voor technische bijstand is gestegen met 1,43 miljoen euro exclusief btw (148 % van het bedrag van de initiële opdracht).

Op 31 december 2019 werden immers 6 bijakten gesloten, enerzijds om de opdrachten van Exlime te verruimen naar opdrachten waarin niet was voorzien bij het concipiëren van de initiële opdracht en anderzijds om de opdrachten van de TV Exlime uit te breiden naar de fase van de gunning van de tweede procedure en in de uitvoeringsfase ingevolge de termijnverlengingen van de opdracht in verband met het op peil brengen van het station.

De onderstaande tabel vermeldt het voorwerp en het bedrag van de extra prestaties.

Tabel 41 De bijakten bij de opdracht voor technische bijstand

Datum	Bedrag exclusief btw	Voorwerp
03/05/11	165.000,00	Lay-out van de inschrijvingsdocumenten, analyse van de offertes, samenwerking bij de uitvoering, vergunningsaanvraag
14/05/13	131.078,95	Campagne van aanvullende metingen, ontgassing, vergistbaarheid van het slib, voorbereiding van de wereldwaterdag, bijstand aan de consultant die belast is met de impactstudie, herdimensionering van de water-, slib-, luchtstroom en wijziging van het ontwerp (voortzetting van campagnes die concluderen dat er afvalwater met meer stikstof binnenkomt), hergebruik van afvalwater voor het naburig complex van Audi, fosforbehandeling door de bestaande installaties
14/05/13	39.436,00	Studie voor de aanvullende straat voor slibbehandeling
10/06/13	9.464,00	Analyse van een document van de offerte van de vermoedelijke aannemer in de tweede procedure (onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking)
29/01/16	185.000,00 ³⁵¹ 816.351,00	Opvolging van de werken van de slibbehandeling en van de eraan verbonden installaties, prestaties in samenhang met de termijnverlengingen
30/05/18	81.026,90	Opdracht inzake aanvullende architectuur voor de studie van de herinrichting van het administratief gebouw
Totaal	1.427.356,85	

Bron: Rekenhof

De volgende vaststellingen kunnen worden geformuleerd:

- de meerkosten vertegenwoordigen 148 % van het bedrag van de initiële opdracht. In haar antwoord verduidelijkt Hydria dat de wijzigingen zonder onvoorziene elementen 472.234,95 euro excl. btw bedragen (49 % van het bedrag van de initiële opdracht) en dat de overige meerkosten ofwel voortvloeien uit de stijging van de verwachte hoeveelheden, ofwel uit onvoorziene omstandigheden;
- het grootste deel van die meerkosten is afkomstig van de uitbreiding van de opdracht van de dienstverlener in de tijd wegens de verlenging van de uitvoeringstermijn voor het op peil brengen van het station. Rekening houdend met de vragen in verband met de

³⁵¹ De bijakte kent een bedrag van 17.746,77 euro exclusief btw toe per maand vertraging bij de uitvoering van de opdracht in verband met het op peil brengen ten opzichte van de initiële einddatum van de opdracht. Indien de deadline die werd bepaald in het laatste dadingsakkoord was nageleefd, zou het om 46 maanden vertraging gaan. De deadline werd echter niet in acht genomen, want de voorlopige oplevering (met voorbehoud) van de installaties vond plaats met 53 maanden vertraging (cf. bijlage 1), wat tot meerkosten leidde (cf. bijlage 2).

eventuele aansprakelijkheid van consultant Exlime inzake de wijzigingen en klachten die aan de oorsprong van die verlengingen liggen, doen die meerkosten vragen rijzen;

- er is geen enkel schriftelijk document dat nauwkeurig motiveert waarom bepaalde aanvullende opdrachten die aan de TV Exlime werden toevertrouwd, niet hadden moeten of kunnen worden voorzien bij de concipiëring van de initiële opdracht. Dat geldt inzonderheid voor de prestaties in verband met de slibstroom³⁵²;
- er werden aanvullende prestaties verricht zonder schriftelijke vraag van Hydria en deze werden door die bijakten geregulariseerd³⁵³;
- de extra prestaties die door bijakte 4 werden opgedragen, zijn heel beperkt terwijl het doel was Hydria bij te staan in de fase van de gunning van de tweede procedure voor de plaatsing van de opdracht. De TV Exlime kreeg immers enkel de opdracht een document van de vermoedelijke (en later effectieve) aannemer te analyseren. Die beperking doet vragen rijzen, rekening houdend met de moeilijkheden die rezen bij de uitvoering in verband met de kwestie van de regelmatigheid van de offerte van de aannemer.
  - In haar antwoord preciseert Hydria dat de TV CVN in het raam van de tweede procedure de procesnota heeft bezorgd die ontbrak in de eerste procedure, hetgeen inzonderheid had geleid tot de onregelmatigheid van haar offerte. Gezien de complexiteit van deze nota heeft Hydria er de voorkeur aan gegeven die voor te leggen aan Exlime als bijkomende prestatie. Bijgevolg heeft de TV Exlime enkel de voornoemde nota geanalyseerd.

IV.3.3.3 *Opdrachten inzake juridische bijstand en audit*

De opdracht inzake juridische bijstand voor de plaatsing werd gegund voor een bedrag van 22.500 euro exclusief btw, en vertegenwoordigt naar schatting 150 werkuren. Het Rekenhof stelt vast dat minder dan de helft van de uren werden gepresteerd. Die toestand zou gedeeltelijk de vaststellingen kunnen verklaren in verband met de prestaties van de technische consultant bij de analyse van de offertes. De juridische consultant die ermee belast is Hydria bij te staan bij de analyse van de regelmatigheid van de offertes, had immers tekortkomingen in de rapportering over de prestaties van deze laatste moeten vaststellen. Er werd niettemin geen enkel document opgesteld dat de prestaties en de vaststellingen van de juridische consultant in detail weergeeft.

De aan Proelia gegunde opdracht voor juridische bijstand bij de uitvoering werd geraamd op 5.700 euro exclusief btw. Op 31 december 2019³⁵⁴ was een bedrag van 77.802,41 euro exclusief btw vereffend³⁵⁵.

---

³⁵² In haar antwoord wijst Hydria erop dat de studie inzake de aanpassing van de slibstroom niet was opgenomen in de basisopdracht omdat Hydria van plan was de bestaande installaties te blijven exploiteren. Exlime bood in zijn offerte echter aan de voorafgaande studies betreffende de straat voor waterbehandeling aan te vullen met die betreffende de straat voor slibbehandeling. Deze samenvoeging was enkel interessant indien de membraanoplossing werd gekozen, omdat die technologie het mogelijk maakt plaats vrij te maken op de site (erg compacte technologie) en aldus een nieuwe slibstroom te installeren. Aangezien:

- Hydria uiteindelijk de membraanoplossing selecteerde na afloop van de fase van de voorafgaande studies;
- de aanpassing van de slibstroom reeds zonder meerkosten was onderzocht door Exlime;

wenste Hydria dat Exlime het voorontwerp en het ontwerp zou realiseren voor het op peil brengen van het zuiveringsstation Zuid en daarin de studie aangaande de slibstroom zou integreren.

³⁵³ Dat is op zijn minst het geval voor de prestaties in samenhang met de bijakten 2 en 3 zoals bepaald in de begeleidende brieven van Hydria.

³⁵⁴ Cf. bijlage 2 voor het geactualiseerde bedrag (2022).

³⁵⁵ D.i. 13 keer het initiële bedrag gelet op de moeilijkheden die zich bij de uitvoering voordeden.

De opdracht inzake externe audit die werd gegund aan TPF Utilities voor een bedrag van 67.008,66 euro exclusief btw heeft aanleiding gegeven tot meerkosten³⁵⁶ die voortvloeien uit de verlenging van de opdracht ingevolge vertragingen bij de uitvoering van de opdracht in verband met het op peil brengen van het station. De opdracht werd op 23 april 2014 gegund en liep tot eind april 2017. Zij kon voor één jaar worden verlengd maar die verlenging is niet formeel gebeurd, hoewel het bestek bepaalt dat de verlenging in geen geval stilzwijgend plaatsvindt³⁵⁷. De prestaties die sedert mei 2017 werden geleverd, en die op 31 december 2019 nog steeds liepen, gebeuren zonder enige wettelijke basis. Die prestaties hebben betrekking op drie halfjaarlijkse auditverslagen en een jaarlijks overzicht voor een totaalbedrag van 26.873 euro exclusief btw.

IV.3.3.4 Synthese van de meerkosten³⁵⁸

De opdracht in verband met het op peil brengen en de vier opdrachten voor bijstand hebben op 31 december 2019 in totaal geleid tot meerkosten ten belope van 33.241.728,43 euro exclusief btw.

Tabel 42 Synthese van de evolutie van de kosten van de opdracht in verband met het op peil brengen en van de opdrachten voor bijstand – toestand op 31 december 2019, , bedragen exclusief btw, in euro

	Initiële bedragen	Goedgekeurde bedragen	%
Op peil brengen van het station	72.815.000	104.793.373,02	+ 44%
Technische bijstand	963.820	2.391.176,85	+ 148%
Juridische bijstand gunning	22.500	11.374	-50%
Juridische bijstand uitvoering	5.700	77.802,41	+ 1.265%
Externe audit	67.009	93.882,00	+ 40%
Totaal	73.874.029	107.367.608,28	+45%

Bron: Rekenhof

IV.3.4 Evolutie van de deadlines van de opdracht³⁵⁹

De opdracht in verband met het op peil brengen van het zuiveringsstation Zuid had in mei 2017 afgerond moeten zijn, rekening houdend met de startdatum ervan op 13 januari 2014 en de in het bestek geplande totale uitvoeringstermijn (1.220 kalenderdagen).

De onderstaande tabel vermeldt de aanvankelijk geplande datums en de werkelijke datums waarop de verschillende fasen werden uitgevoerd.

Tabel 43 Evolutie van de uitvoeringstermijnen op 31 december 2019

	Aantal KD voor VAFW	Initiële datum voor VAFW	Werkelijke datum voor VAFW	Aantal KD vertraging
A (fasen 1 tot 4)	400	17/02/2015	04/08/2016	534
B (fasen 5 tot 6)	400	23/03/2016	30/06/2019	1.194

³⁵⁶ Het geactualiseerde bedrag (2022) is evenwel hetzelfde (cf. Bijlage 2: overzicht van de evolutie van de kosten en termijnen van de opdracht voor het op peil brengen van het zuiveringsstation en de bijstandsopdrachten – stand van zaken op 6 september 2022).

³⁵⁷ Cf. punt 1.2.3 van het bestek.

³⁵⁸ Cf. Bijlage 2: overzicht van de evolutie van de kosten en termijnen van de opdracht voor het op peil brengen van het zuiveringsstation en de bijstandsopdrachten – stand van zaken op 6 september 2022 voor een geactualiseerd overzicht van alle meerkosten van het op peil brengen van het zuiveringsstation.

³⁵⁹ Cf. Bijlage 2: overzicht van de evolutie van de kosten en termijnen van de opdracht voor het op peil brengen van het zuiveringsstation en de bijstandsopdrachten – stand van zaken op 6 september 2022 voor de evolutie van de deadlines ten tijde van de actualisering 2022.

C (fasen 7 tot 9)	300	17/01/2017	Niet voltooid
Periode vóór de voorlopige oplevering	120	17/05/2017	Niet aangevat
Totaal	1.220		

Bron: Rekenhof

Fase C is van start gegaan op 20 december 2018, d.i. met 1.002 kalenderdagen vertraging ten opzichte van de bestekbepalingen. Rekening houdend met de termijn van 300 dagen waarin het bestek voorzag, had voor die fase uiterlijk op 16 oktober 2019 een VAFW opgemaakt moeten worden, maar het laatste dadingsakkoord van 13 september 2019 bepaalt dat de VAFW van fase C uiterlijk op 01 november 2020 moet worden opgemaakt. Als die deadline in acht was genomen³⁶⁰, zou de totale vertraging 3 jaar en 10 maanden zijn geweest³⁶¹.

De 36 door Hydria opgelegde of aanvaarde wijzigingen hebben aanleiding gegeven tot termijnverlengingen van in totaal 122 kalenderdagen voor fase A en 469 dagen voor fase B. De rest werd toegestaan in het raam van de dadingsakkoorden.

Zoals al werd vermeld (cf. *IV.2.3.3 Fasering van de opdracht en uitvoeringstermijnen*) bepaalt het bestek dat iedere vertraging bij het opmaken van de vaststelling van afwerking van de constructie (VAC) van elke fase tot de toepassing van boetes leidt³⁶². Het eerste dadingsakkoord heeft de uitvoeringsdatums van de fasen A en B gewijzigd en het bedrag van de boetes wegens vertraging opgetrokken. Zoals vermeld in *IV.2.3.7 Dadingsakkoorden* werden sancties opgelegd wegens de niet-naleving van de door dat akkoord opgelegde datums en werden deze nadien geannuleerd. Het Rekenhof merkt overigens op dat de VAFW voor de eerste twee fasen met voorbehoud werden opgemaakt zonder dat kan worden beoordeeld of het om substantieel voorbehoud gaat.

IV.3.5 Dadingsakkoorden

Via een dadingsakkoord kunnen verschillende bij een geschil betrokken partijen dat geschil beëindigen door een financieel en technisch akkoord te ondertekenen en/of door nieuwe termijnen te bepalen. Een dergelijk akkoord kan ook rekeningen afsluiten in verband met investeringen waarover geen betwisting bestaat, wat in casu het geval is. Als het akkoord betrekking heeft op een globaal bedrag, moet het niettemin de per gedetailleerd voorwerp aanvaarde uitgaven uitsplitsen (met verantwoordingsstukken voor de werkelijk gemaakte kosten) door de wettelijke grondslag geval per geval te identificeren.

Het akkoord kan immers slaan op:

- onbetwistbaar uit te voeren investeringen waarover geen geschil bestaat: het akkoord vormt de gelegenheid om de verrekeningen in samenhang met eenzijdige wijzigingen of onvoorziebare omstandigheden die zich tijdens de uitvoering hebben voorgedaan, af te sluiten; de uitgave berust op artikel 42 van de algemene aannemingsvoorwaarden;
- betwiste investeringen: de partijen zijn het niet eens over de noodzaak van die investeringen, of over de kosten ervan, of over het feit dat ze al dan niet in de initiële offerte van de aannemer waren voorzien; dan gaat het om een herziening van de opdracht op basis van art. 16, § 1, van de algemene aannemingsvoorwaarden (nalatigheden,

³⁶⁰ Zoals is vermeld in Bijlage 2: overzicht van de evolutie van de kosten en termijnen van de opdracht voor het op peil brengen van het zuiveringsstation en de bijstandsovername – stand van zaken op 6 september 2022, is men er niet in geslaagd die deadline te halen.

³⁶¹ 1.384 kalenderdagen.

³⁶² Art 3.3.26.2 van de administratieve bepalingen van het bestek.

vertragingen of welke feiten ook die de aanbestedende overheid ten laste worden gelegd en die oorzaak zijn van een vertraging of een nadeel voor de aannemer);

- schadevergoedingen op basis van bovenvermeld art. 16, § 1.

Er moeten andere wettelijke of reglementaire voorwaarden worden nageleefd naargelang het gaat om wijzigingen in de loop van de uitvoering of om een herziening ingevolge nalatigheden, vertragingen of welke feiten ook die de aanbestedende overheid ten laste worden gelegd. Een uitgave zal overigens anders worden geboekt naargelang ze betrekking heeft op een investering dan wel op een vergoeding.

Het Rekenhof doet in casu de volgende vaststellingen:

- dat geen enkele wettelijke grondslag wordt vermeld in de documenten van Hydria. Op basis van de analyse van de talrijke documenten die met die dadingen samenhangen en de interviews met de beheerders kan het Rekenhof vaststellen dat de aanvaarde bedragen vallen onder de drie bovenvermelde categorieën en kan het bedrag van het akkoord in verband met de betwiste investeringen op 10 miljoen euro ramen en de vergoeding van het nadeel door de vertraging op 4,3 miljoen euro exclusief btw, terwijl het saldo betrekking heeft op wijzigingen;
- dat Hydria over een juridische consultant beschikte die de dadingsakkoorden heeft gevalideerd maar dat Hydria op technisch vlak enkel werd bijgestaan door de TV Exlime³⁶³, terwijl deze vereniging de documenten heeft ontworpen die door CVN in de geschillen in vraag worden gesteld;
- dat in bijlage 4 van dadingsakkoord 1 wordt bepaald dat de TV CVN van elke aansprakelijkheid zal worden ontheven ingeval de bouwbepalingen in samenhang met de bemaling en de horizontale vervormingen rechtstreekse en/of onrechtstreekse gevolgen zouden hebben op de behandelingsmethoden en de prestaties van de installatie. Het Rekenhof deelt het standpunt van de juridische consultant die van oordeel was dat die bepaling gedeeltelijk het voorwerp van de opdracht wijzigde, die inzonderheid was gebaseerd op te halen prestaties;
- dat in het bestek van de opdracht in verband met het op peil brengen van het station geen bepaling was opgenomen die voorzag in een beslissingsmechanisme om onenigheden te regelen om te anticiperen op een eventueel geschil dat voor een rechtbank zou worden gebracht. Een dergelijke bepaling werd pas in het eerste dadingsakkoord opgenomen³⁶⁴.

In haar antwoord preciseert Hydria dat het voor de verdediging van haar belangen essentieel was geen wettelijke grondslagen te vermelden in de dadingsakkoorden Hydria voegt daaraan toe dat ze er voortaan over zal waken intern op meer systematische wijze de wettelijke grondslagen voor wijzigingen te identificeren en de aard van de meerkosten, het voorwerp ervan en de financiële impact ervan op de opdracht beter te bepalen.

---

³⁶³ Die opdracht was immers niet vervat in de opdracht die werd toevertrouwd aan TPF Utilities (de vennootschap die een offerte had ingediend voor de opdracht voor technische bijstand en die dus over de nodige competenties beschikte).

³⁶⁴ Het mechanisme bepaalt dat onenigheden in verschillende etappes worden opgelost, gaande van het zoeken naar een akkoord tussen de projectleiders van Hydria en van CVN, en wanneer dat niet kan, tot het implementeren van een college van deskundigen dat door beide partijen voor de helft wordt betaald. Er is voorzien in het oprichten van een college van deskundigen voor de opdracht inzake juridische consultancy met betrekking tot de bijstand in het raam van de gunning van de opdracht. Dat is niet het geval voor de opdracht inzake juridische consultancy in de loop van de uitvoering noch voor de opdracht voor technische bijstand.

IV.4 Conclusies en aanbevelingen

Het Rekenhof heeft de conclusies en aanbevelingen geformuleerd bij de afsluiting van de audit³⁶⁵. In de onderstaande tekst zijn de uiteindelijke kosten en deadlines geactualiseerd.

De opdracht in verband met het op peil brengen van het zuiveringsstation Zuid heeft aanleiding gegeven tot 48 % meerkosten (35 miljoen euro exclusief btw) en tot een termijnverlenging van 4 jaar en 5 maanden. Door die omstandigheden zijn er ook voor in totaal 1,8 miljoen euro exclusief btw meerkosten ontstaan bij de opdrachten inzake juridische en technische bijstand en inzake externe audit.

De prestaties van de technische consultant, die de technische bepalingen van het bestek van de opdracht in verband met het op peil brengen van het station heeft ontworpen, werden herhaaldelijk aan de kaak gesteld door Hydria, de externe auditeur en de juridische consultant. Op het moment dat de audit werd afgesloten, had Hydria echter geen maatregel genomen tegen zijn dienstverlener. Ze betaalde hem extra bedragen die onder meer verschuldigd waren wegens de verlenging van de opdracht van het op peil brengen. Sinds die tijd is wel een geding aangespannen³⁶⁶. Het Rekenhof beveelt bij dergelijke opdrachten aan te voorzien in specifieke bepalingen in het bestek om eenieders aansprakelijkheid bij het concipiëren van de documenten te verduidelijken.

Die tekortkomingen in hoofde van de technische consultant vormden de oorsprong van een - niet nauwkeurig te bepalen - deel van de door de aannemer ingediende klachten en van de verlenging van de termijn voor de uitvoering van de opdracht. Het Rekenhof herinnert eraan dat bij een dading ter beëindiging van een geschil een onderscheid moet worden gemaakt tussen enerzijds wat valt onder herzieningen van de geplande investeringen wegens nalatigheden en tekortkomingen van de aanbestedende overheid, zijnde onvoorzienbare omstandigheden, en anderzijds de vergoeding van de schade van de aannemer. Voor die hypothesen gelden er immers andere wettelijke en reglementaire voorwaarden. De wettelijke grondslag van elke in het raam van de dadingsakkoorden goedgekeurde uitgave was in dit geval niet geïdentificeerd.

Hydria werd op technisch vlak bij het oplossen van die geschillen enkel bijgestaan door de technische consultant die de documenten had opgesteld die in vraag werden gesteld bij de geschillen die tot de dadingsakkoorden hebben geleid. Het Rekenhof beveelt aan om bij een technisch ingewikkelde opdracht arbitragemechanismen in de opdrachtdocumenten op te nemen.

Het Rekenhof stelde ook tekortkomingen vast in de analyse, door die technische consultant, van de conformiteit van de offerte van de aannemer; op basis van de bezorgde verslagen kon immers niet worden geconcludeerd of de offerte wel dan niet conform was. Hydria had de voorgelegde documenten moeten laten verduidelijken en in voorkomend geval de offerte van de TV CVN bij de onderhandelingen moeten laten regulariseren. Wat de uitvoering betreft, onderstreepte het Rekenhof overigens de goede praktijk die Hydria heeft opgelegd inzake de opslag, uitwisseling en archivering van de documenten inzake de uitvoering van de opdracht.

Het Rekenhof stelde bovendien vast dat de door de opdrachtdocumenten opgelegde verzekeringspolissen met meerdere maanden vertraging werden bezorgd, dat ze voor bepaalde

---

³⁶⁵ Bijlage 1: markante feiten sinds de afsluiting van de audit en Bijlage 2: overzicht van de evolutie van de kosten en termijnen van de opdracht voor het op peil brengen van het zuiveringsstation en de bijstandsopdrachten – stand van zaken op 6 september 2022 overlopen de markante feiten die zich voordeden sinds de audit werd afgesloten, alsook de finale kosten en deadlines.

³⁶⁶ Cf. Bijlage 1: markante feiten sinds de afsluiting van de audit.

punten tot verschillende interpretaties hebben geleid en dat ze elementen bevatten die niet strookten met de bestekbepalingen. Sommige van die niet-conforme elementen, die Hydria nochtans als essentieel beschouwde, konden niet worden opgelost aangezien de TV CVN van oordeel was dat sommige bepalingen, die te dwingend waren, onmogelijk ten uitvoer konden worden geleid. De in het bestek bepaalde boetes werden niet toegepast.

Het Rekenhof merkte tot slot op dat essentiële verslagen niet konden worden voorgelegd. Dat geldt inzonderheid voor het verslag van de technische consultant inzake de analyse van de normale aard van de prijzen van de inschrijvers in de fase van de beoordeling van de offertes en voor het advies van de juridische consultant inzake de aansprakelijkheid van de technische consultant en de eventuele sancties ten aanzien van de technische consultant.

In haar antwoord op de audit die werd afgesloten op basis van de gegevens per 31 december 2019, verduidelijkte Hydria dat ze sinds de gunning van de opdracht verschillende maatregelen had genomen om de kwaliteit van haar overheidsopdrachten te verbeteren (aanwerving van personeel, oprichting van een dienst aankopen en implementering van een aankoopprocedure). Er zal een bijzondere procedure worden gedefinieerd voor de opvolging van de overheidsopdrachten voor werken en er werd een groep rond projecten gecreëerd om de methode voor het beheer van grote werken te formaliseren. Tot slot zullen de dienst aankopen en de juridische dienst worden geanalyseerd, teneinde tegemoet te komen aan de aanbevelingen van het Rekenhof.

IV.5 Tabel van de vaststellingen en aanbevelingen

Onderzochte punten	Vaststellingen	Aanbevelingen
IV.3.1 Concipiëring van de opdracht in verband met het op peil brengen van het zuiveringsstation	Hydria, de aannemer, de juridische consultant en de firma die met de externe audit was belast, hebben tekortkomingen en leemten vastgesteld in het ontwerp van de opdracht. Die tekortkomingen hebben tot geen enkele sanctie geleid ten aanzien van de technische consultant die de opdracht-documenten had opgesteld ³⁶⁷ . Er werden daarentegen extra erelonen aan deze consultant betaald in gevolge de verlenging van de werf door de wijzigingen.	Internecontrolemaatregelen implementeren die het mogelijk maken een optimaal ontwerp van de opdracht-documenten te waarborgen. Voorzien in de mogelijkheid om de consultants ook sancties op te leggen.
IV.3.1.1 Door Hydria vastgestelde tekortkomingen	Hydria heeft aan de juridische consultant laten weten dat de aansprakelijkheid van de technische consultant in het geding zou kunnen worden gebracht, maar er is geen enkel schriftelijk document dat hierover uitsluit ³⁶⁸ . Het bestek in verband met de opdracht	Alle adviezen en prestaties van de met bijstand aan Hydria belaste consultants formaliseren. Wanneer consultants worden ingeschakeld,

³⁶⁷ Sinds de audit werd afgesloten, is er een geding aangespannen (cf. Bijlage 1: markante feiten sinds de afsluiting van de audit).

³⁶⁸ Sinds de audit werd afgesloten, is er een geding aangespannen (cf. Bijlage 1: markante feiten sinds de afsluiting van de audit).

Onderzochte punten	Vaststellingen	Aanbevelingen
	<p>voor technische bijstand bevat geen specifieke bepalingen in verband met de aansprakelijkheid van de TV Exlime in geval van tekortkomingen bij het concipiëren van de opdrachtdocumenten. De algemene bepalingen van het bestek zouden van toepassing zijn indien juridische stappen tegen haar medecontractant zouden worden ondernomen.</p>	<p>voorzien in specifieke bepalingen in verband met hun aansprakelijkheid in geval van tekortkomingen.</p>
	<p>Wat de verzekeringen betreft, werden de polissen met maanden vertraging bezorgd, hebben deze tot verschillende interpretaties geleid in verband met bepaalde punten en bevatten ze elementen die niet strookten met de bestekbepalingen. Sommige van die niet-conforme elementen, die Hydria nochtans als essentieel beschouwde, konden niet worden opgelost aangezien de TV CVN van oordeel was dat sommige bepalingen, die te dwingend waren, onmogelijk ten uitvoer konden worden gelegd. De in het bestek bepaalde boetes konden niet worden toegepast.</p>	
<p>IV.3.1. 4 Door de aannemer vastgestelde tekortkomingen</p>	<p>CVN heeft nog voor het begin van de werf een lijst van 109 probleempunten opgesteld. Sommige punten konden weliswaar worden opgelost door de antwoorden van Hydria, maar voor heel wat punten heeft Hydria wijzigingen gevraagd waarvan sommige getuigen van de zwakke punten in de concipiëring; ze hebben immers als doel het door de technische consultant opgestelde algemene ontwerp van de opdracht te corrigeren/aan te vullen.</p> <p>De meeste klachten die de TV CVN indiende, zijn gebaseerd op het in het geding brengen van de aansprakelijkheid van de aanbestedende overheid bij het ontwerp van de opdrachtdocumenten (inzonderheid inzake de probleempunten</p>	<p>Internebeheersingsmaatregelen implementeren die garanderen dat de opdrachtdocumenten optimaal worden geconcipieerd. Voorzien in de mogelijkheid om eveneens sancties op te leggen aan de consultants.</p>

Onderzochte punten	Vaststellingen	Aanbevelingen
	met betrekking tot de slibmuren, de verlaging van de grondwatertafel en de aanwezigheid van asbest). Hydria heeft een deel van die klachten aanvaard in de dadingssakkoorden.	
IV.3.2.1 Technische analyse	De verslagen van de consultant van Hydria over de analyse van de technische conformiteit bevatten talrijke contradicties en werpen verschillende vragen op. Hydria heeft deze niet opgeworpen in het verslag over de analyse van de offertes en/of de gemotiveerde gunningsbeslissing.	De vaststellingen inzake niet-conforme elementen formaliseren en bepalen of het al dan niet om substantiële elementen gaat, door de inzake regelmatigheid van de offertes gemaakte keuzes formeel te motiveren.
IV.3.2.2 Analyse van de prijzen	De TV Exlime heeft geen verslag opgesteld over de kwestie van de analyse van de normale aard van de prijzen van de inschrijvers terwijl het bestek in verband met de technische bijstand bepaalde dat het daarover een verslag moest opstellen.	Zich ervan vergewissen dat de door de opdracht-documenten opgelegde verslagen worden opgesteld en goedgekeurd.
IV.3.3.4 Synthese van de meerkosten	De opdracht in verband met het op peil brengen en de vier opdrachten voor bijstand hebben op 31 december 2019 in totaal geleid tot 33.241.728,43 euro meerkosten ³⁶⁹ .	De opdrachten beter voorbereiden om de meerkosten bij de uitvoering ervan te beperken.
IV.3.4 Evolutie van de deadlines van de opdracht	De opdracht in verband met het op peil brengen van het zuiveringsstation Zuid had in mei 2017 afgerond moeten zijn, rekening houdend met de startdatum ervan op 13 januari 2014 en de in het bestek geplande totale uitvoeringstermijn (1.220 kalenderdagen). Als de	De opdrachten beter voorbereiden om termijnoverschrijdingen te beperken.

³⁶⁹ De uiteindelijke meerkosten beliepen 36.866.178,78 euro exclusief btw (cf. Bijlage 2: overzicht van de evolutie van de kosten en termijnen van de opdracht voor het op peil brengen van het zuiveringsstation en de bijstandsoverdrachten – stand van zaken op 6 september 2022).

Onderzochte punten	Vaststellingen	Aanbevelingen
	einddatum van de werken (1 november 2020) die via een dadingsakkoord is overeengekomen, in acht wordt genomen, zal de totale vertraging 3 jaar en 10 maanden bedragen ³⁷⁰ .	
IV.3.5 Dading-sakkoorden	<p>Met uitzondering van een vergelijkende tabel die geen analyses bevat, wordt in de documenten van Hydria geen enkele wettelijke grondslag vermeld om de meerkosten als gevolg van tekortkomingen van de aanbestedende overheid te onderscheiden van de schadevergoedingen in dat verband, van eenzijdige wijzigingen of onvoorzienbare omstandigheden, enz.).</p> <p>De akkoorden werden op juridisch vlak gevalideerd door de juridische consultant, maar Hydria werd enkel bijgestaan door de technische consultant die de documenten heeft ontworpen die in vraag werden gesteld in de geschillen die hebben geleid tot de dadingsakkoorden.</p> <p>In het bestek van de opdracht in verband met het op peil brengen van het station was geen bepaling opgenomen die voorzag in een beslissingsmechanisme om onenigheden te regelen om te anticiperen op een eventueel geschil dat voor een rechtbank zou worden gebracht. Een dergelijke bepaling werd pas in het eerste dadingsakkoord opgenomen.</p>	<p>De wettelijke basis van elke uitgave die via een dadingsakkoord werd aanvaard, minstens in interne documenten identificeren en de reglementaire voorwaarden in dat verband in acht nemen.</p> <p>In de opdrachtdocumenten bepalingen opnemen in verband met het mechanisme om onenigheid tijdens de uitvoering te regelen.</p>

IV.6 Bijlagen

IV.6.1 Bijlage 1: markante feiten sinds de afsluiting van de audit

Datum	Betreft	Korte omschrijving
30/03/2020	Akkoord tussen Hydria en de	Opschorting van de werken en verlenging van

³⁷⁰ De uiteindelijke vertraging belooft 4 jaar en 5 maanden (cf. Bijlage 2: overzicht van de evolutie van de kosten en termijnen van de opdracht voor het op peil brengen van het zuiveringsstation en de bijstandsoopdrachten – stand van zaken op 6 september 2022).

Datum	Betreft	Korte omschrijving
	TV CVN voor een vergoeding ingevolge de COVID-19-crisis	de uitvoeringstermijn met eenzelfde periode De uiteindelijke vergoeding beliep 514.000 euro exclusief btw
10/05/2021	Proces-verbaal van vaststelling van het einde der werken (CAT) van fase C met terugwerkende kracht tot 7 februari 2021	CAT met twee punten van voorbehoud: Afredeling van de vergisters en oplossing voor het probleem van de schuimvorming ³⁷¹ Inachtneming van de capaciteiten en prestaties van de twee vergisters volgens de minimale garanties gedefinieerd in de contractuele documenten.
08/06/2021	Weigering van voorlopige oplevering	Weigering op basis van een aantal technische tekortkomingen, zoals: vastgestelde schade aan de installaties en uitrusting van fase A als gevolg van abnormaal hoge concentraties waterstofsulfide (H ₂ S); schuimvorming bij de vergisters
08/06/2021	Proces-verbaal van tekortkoming ten aanzien van de TV Exlime	Het PV maakt melding van diverse technische gebreken/tekortkomingen ³⁷² en van een gebrekkige opvolging van de uitvoering van de opdracht
13/10/2021	Geding van Hydria tegen de TV's Exlime en CVN	Geding bij de Franstalige rechtbank van eerste aanleg van Brussel met het oog op de aanwijzing van een college van experts die ermee belast worden: in het geschil tussen Hydria en de TV's CVN en Exlime de oorzaken te identificeren van het probleem van de H ₂ S-uitstoot en te evalueren welke werken uitgevoerd moeten worden; in het geschil tussen Hydria en de TV Exlime de oorzaken te identificeren van de wijzigingen waartoe opdracht werd gegeven tijdens de uitvoering, en te evalueren of die nuttig en noodzakelijk waren voor de bouw en werking van de installaties en voor het bereiken van de performantiedoelinden van de opdracht.
29/10/2021	Voorlopige oplevering met voorbehoud	Voorbehoud met betrekking tot diverse technische tekortkomingen waaraan telkens een termijn werd gekoppeld om ze conform te maken (behalve voor die welke onderzocht werden in het kader van de gedingen waarvoor geen termijn was opgelegd).
29/10/2021	Dadingsakkoord tussen Hydria en de TV CVN	Bepaalt de globale en finale kostprijs van de werken en het saldo dat nog verschuldigd is aan de TV CVN.
29/10/2021	Overname van de exploitatie door Hydria	Overeenkomstig de bewoordingen van het bestek
11/04/2022	Geding van Hydria tegen de verzekeraars ³⁷³	Aangespannen omdat de verzekeraars weigerden tussen te komen voor het probleem van de H ₂ S-uitstoot vermits ze de feiten als verjaard beschouwden.
17/06/2022	Vonnis van de Franstalige rechtbank van 1 ^e aanleg van Brussel	De eis van Hydria en van de TV CVN tegen de verzekeraars werd onontvankelijk verklaard wegens verjaring. De twee partijen zijn in beroep gegaan tegen die beslissing. Aanwijzing van een college van experts in het

³⁷¹ De vergisters zijn essentiële onderdelen die het slib van het zuiveringsstation opvangen (slib afkomstig van de primaire voorbezinkers en van de biologie) en het omvormen tot biogas. Doordat er sprake was van schuimvorming, konden de contractueel opgelegde minimale garanties in verband met de slibverwerking niet worden gehaald.

³⁷² Zoals gebreken en storingen die gevolgen hebben voor de vergisters, de schuimvorming in fase C en de hoeveelheid verwerkt slib.

³⁷³ Op 29 november 2021 werd een vergelijkbaar geding aangespannen door de TV CVN.

Datum	Betreft	Korte omschrijving
06/09/2022	Lichting van de reserves: stand van zaken	kader van de voornoemde gedingen van 13/10/20201; het college moet uiterlijk op 31/01/2024 een verslag voorleggen. De reserves zijn gelicht, ofwel zal dat in de ko- mende weken gebeuren.

IV.6.2 Bijlage 2: overzicht van de evolutie van de kosten en termijnen van de opdracht voor het op peil brengen van het zuiveringsstation en de bijstandsopdrachten – stand van zaken op 6 september 2022

Tabel 44 Kosten (bedragen in euro exclusief btw)

	Initiële bedragen	Goedgekeurde bedragen	%
Op peil brengen van het station	72.815.000,00	107.807.922,87	+48 %
Technische bijstand	963.820,00	2.608.470,46	+171 %
Juridische bijstand gunning	22.500,00	11.374,00	-50 %
Juridische bijstand uitvoering 1 ³⁷⁴	5.700,00	196.746,45	+3352 %
Juridische bijstand uitvoering 2 ³⁷⁵	10.400 ³⁷⁶	21.812,00	+110 %
Externe audit	67.009,00	93.882,00	+40 %
Totaal	73.874.029,00	110.740.207,78	+50 %

Bron: Rekenhof

(in euro)

Tabel 45 Uitvoeringstermijnen

	Aantal KD voor CAT	Initiële datum voor CAT	Werkelijke datum voor CAT	Aantal KD vertraging
A (fases 1 tot 4)	400	17/02/2015	04/08/2016	534
B (fases 5 tot 6)	400	23/03/2016	30/06/2019	1.194
C (fases 7 tot 9)	300	17/01/2017	07/02/2021 ³⁷⁷	1482
Periode voorafgaand aan de voorlopige oplevering	120	17/05/2017	29/10/2021 ³⁷⁸	1626
Totaal	1.220			

Bron: Rekenhof

³⁷⁴ Het betreft de opdracht voor juridische bijstand die werd gesloten met Proelia (cf. [punt 2.3.4](#) *Opvolging van de uitvoering van de opdracht*).

³⁷⁵ Naast het advies dat aan Proelia werd gevraagd, werd nog een tweede juridisch advies gevraagd aan het advocatenkantoor Stibbe, onder meer om te weten of Hydria de voorlopige oplevering kon weigeren (wat kon leiden tot een beroep door de TV CVN), dan wel of er andere oplossingen waren. De gemotiveerde gunningsbeslissing in verband met die adviesvraag vermeldt dat het advies werd gevraagd op grond van artikel 28, § 1, 4°, b) van de wet van 17 juni 2016 (uitsluiting van bepaalde specifieke diensten, in casu het juridisch advies dat werd gevraagd in het kader van een procedure voorafgaand aan een geschil, die niet onderworpen zijn aan de genoemde wet).

³⁷⁶ Opdracht tegen prijsborderel die werd gegund voor een bedrag van 260 euro/uur exclusief btw en waarbij de opdracht werd geraamd op 40 arbeidsuren.

³⁷⁷ Met twee opschortende voorwaarden.

³⁷⁸ Voorlopige oplevering met voorbehoud.

GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE

I Resultaten van de uitvoering van de begroting van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie voor 2021

I.1 Voorwoord

In dit artikel worden de resultaten van de uitvoering van de begroting van de diensten van het Verenigd College (DVC) van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) voor 2021 uiteengezet om de Verenigde Vergadering van de GGC te informeren.

Het artikel herinnert eerst aan de begrotingsdoelstelling van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie voor 2021 en presenteert dan het gerealiseerde begrotingssaldo van de DVC, de berekening van het vorderingensaldo van de GGC uitgevoerd door het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) en de meerjarenevolutie ervan.

Tot slot geeft het artikel een overzicht van de gerealiseerde ontvangsten en uitgaven van 2021, die werden beïnvloed door de COVID-19-gezondheids crisis, en van het uitstaand bedrag van de vastleggingen.

I.2 Begrotingstraject van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

De algemene beschouwingen voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in samenhang met de Europese context en omgeving, de begrotingsdoelstelling en het begrotingstraject voor België en het stabiliteitsprogramma 2021-2024 voor België zijn ook van toepassing op de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie³⁷⁹.

In de algemene beleidsverklaring 2019-2024 die de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie gezamenlijk opstelden, heeft het Gewest zich ertoe verbonden een stabiel begrotingstraject te zullen handhaven dat een structureel evenwicht garandeert zonder dat de globale fiscale druk ten aanzien van de Brusselse gezinnen toeneemt.

De begroting van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie wordt elk jaar in evenwicht voorgelegd, rekening houdend met een vermoedelijk bedrag aan onderbenutting van de uitgavenkredieten. Zo heeft de GGC in 2021, net zoals in 2020, geen beroep gedaan op de algemene ontsnappingsclausule om bepaalde uitgaven te neutraliseren in verband met de

---

³⁷⁹ Cf. het punt I.2 *Bepaling van de begrotingsdoelstelling*.

maatregelen als reactie op de pandemie, gelet op het feit dat al die maatregelen volledig worden gefinancierd door een aanvullende dotatie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

I.3 Begrotingsaldi van de diensten van het Verenigd College en door het Instituut voor de Nationale Rekeningen opgesteld vorderingensaldo

I.3.1 Begrotingssaldo van de diensten van het Verenigd College

Het begrotingssaldo van de DVC stemt overeen met het verschil tussen het geheel van de op de middelenbegroting (MB) aangerekende ontvangsten en de uitgaven aangerekend op de algemene uitgavenbegroting (vereffeningen) als vastgestelde rechten.

Daar er geen schuldverrichtingen zijn (leningopbrengsten en schuldaflissingen – ESR-code 9), is het brutobegrotingssaldo voor de DVC hetzelfde als het nettobegrotingssaldo.

Tabel 46 Begrotingssaldo van de DVC

	Aangepaste begroting 2021	Uitvoering	Vershil
Begrotingsontvangsten	1.635.020	1.632.255	-2.765
Begrotingsuitgaven (vereffeningen)	1.693.045	1.593.856	-99.189
(Netto)begrotingssaldo DVC	-58.025	38.399	96.424

Bron: rekening van uitvoering van de begroting 2021 van de DVC (in duizend euro)

Het begrotingssaldo (+38,4 miljoen euro) is gunstiger dan het ex ante geraamde saldo (-58,0 miljoen euro). Het verschil (96,4 miljoen euro) kan worden verklaard door de onderbenutting van de uitgavenkredieten (99,2 miljoen euro) die hoger liggen dan de niet-geerealiseerde ontvangsten (2,8 miljoen euro).

Na afloop van de controle van de algemene rekening 2021 van de DVC heeft het Rekenhof echter aanpassingen op dat saldo uitgevoerd voor een totaalbedrag van -2,7 miljoen euro. Dat is het saldo van de voor het dienstjaar 2021 specifieke vastgestelde rechten dat niet werd aangerekend bij de begrotingsuitgaven.

Het aldus gecorrigeerde begrotingssaldo beloopt 35,7 miljoen euro.

I.3.2 Vorderingensaldo

Het vorderingensaldo bepaalt de nettofinancieringsbehoefte volgens het ESR. Het wordt door het INR berekend op basis van het begrotingssaldo van de DVC en van de ontvangsten en uitgaven van de instellingen die behoren tot de consolidatieperimeter van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, meer bepaald door interne verrichtingen te neutraliseren³⁸⁰. Dat resultaat ondergaat vervolgens correcties als gevolg van de toepassing van de ESR-normen.

Het INR stelt in oktober het ESR-vorderingensaldo van de GGC voor het jaar voordien vast op basis van de rapportering van de gegevens van de economische hergroepering. Die rapportering vindt plaats in mei bij de Algemene Gegevensbank³⁸¹ door de directie Begroting en Financiën van de DVC in het kader van de definitieve afsluiting van de economische

³⁸⁰ De synthese van alle ontvangsten- en uitgavenverrichtingen wordt uitgevoerd volgens de criteria van de economische classificatie en wordt de « economische hergroepering » (EH) genoemd.

³⁸¹ FOD Beleid en Ondersteuning.

hergroepering van de ontvangsten en de uitgaven van de instellingen die deel uitmaken van de consolidatieperimeter.

Die berekening wordt uitgevoerd los van de controle die het Rekenhof verricht op de begrotingsgegevens van de algemene rekening van de DVC en van de te consolideren instellingen, rekening houdend met de termijnen die momenteel gelden voor de overlegging ervan³⁸². Bijgevolg kan het instituut de vaststellingen die het Rekenhof formuleert in het raam van de certificering van de algemene rekening, niet integreren.

De onderstaande tabel schetst de berekening die leidt tot het vorderingensaldo dat het INR in oktober 2022 publiceerde³⁸³.

Tabel 47 Vorderingensaldo 2021

Berekening van het vorderingensaldo 2021	Bedrag
Begroting van de DVC	
Ontvangsten	1.632,3
Uitgaven	1.593,9
Begrotingssaldo	38,4
Begroting van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (definitieve afsluiting van de economische hergroepering)	
Ontvangsten	2.967,4
Uitgaven	2.960,9
Netto te financieren (begrotings)saldo volgens de economische hergroepering	6,6
Correctie kredietverleningen en deelnemingen (KVD)	
Saldo KVD van de DVC en geconsolideerde instellingen	-0,1
Vorderingensaldo van de economische hergroepering	6,5
ESR-correcties	
- Verschil in boekingsstijdstip	70,2
- Inhoudelijke verschillen	34,7
Totale correcties	104,9
ESR-vorderingensaldo	111,4

Bron: Rekenhof, op basis van de publicatie van het INR van 19 oktober 2022, van de algemene rekening 2021 van de DVC en de gegevens van de economische hergroepering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (in miljoen euro)

I.3.2.1 Netto te financieren (begrotings)saldo³⁸⁴ volgens de economische hergroepering

De overgang van het begrotingssaldo van de DVC naar het netto te financieren (begrotings)saldo volgens de economische hergroepering houdt rekening met de verrichtingen van alle instellingen die behoren tot de perimeter van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, in voorkomend geval met neutralisering van interne verrichtingen, overdrachten

³⁸² De algemene rekening van de DVC moet ter certificering worden bezorgd aan het Rekenhof vóór 31 mei van het jaar dat volgt op het jaar waarop de rekening betrekking heeft. Het Rekenhof moet zijn opmerkingen uiterlijk op 31 oktober meedelen aan de Verenigde Vergadering. De algemene rekening van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie moet vóór 31 augustus van het jaar waarop ze betrekking heeft, voor certificering aan het Rekenhof worden bezorgd. Het Rekenhof moet zijn opmerkingen meedelen ten laatste bij de indiening van de ontwerpordonnantie houdende de begroting, namelijk op 31 oktober van het jaar dat voorafgaat aan het begrotingsjaar.

³⁸³ Instituut voor de Nationale Rekeningen, *Nationale rekeningen; rekeningen van de overheid 2020*, Brussel, 19 oktober 2022, www.inr-icn.fgov.be. De definitieve bepaling van het vorderingensaldo van het jaar 2020 door het INR zal echter gebeuren in april 2022 op basis van de geactualiseerde cijfers, de zogeheten « realisatiecijfers », die worden bezorgd door de entiteit.

³⁸⁴ Het begrip « nettovorderingensaldo » verwijst traditioneel naar een kasoptiek. Het stemt overeen met het nettobegrotingssaldo, vermeerderd met het saldo van de thesaurieverrichtingen, en bepaalt theoretisch de aangroei van de overheidsschuld. In heel wat publicaties wordt het netto te financieren saldo vaak verward met het nettobegrotingssaldo; het heeft dan alleen betrekking op de begrotingsverrichtingen.

binnen de entiteit en de toepassing van bepaalde technische aanpassingen. Dat saldo bedraagt +6,6 miljoen euro voor 2021.

1.3.2.2 Vorderingsaldo van de economische hergroepering

Om het vorderingensaldo van de economische hergroepering te berekenen op basis van het netto te financieren saldo van de economische hergroepering, moeten de ontvangsten en uitgaven met code 8 (kredietverleningen en -terugbetalingen, deelnemingen en vereffeningen van deelnemingen en andere financiële producten) uit de economische hergroepering worden geschrapt.

Die verrichting bepaalt het vorderingensaldo van de economische hergroepering op +6,5 miljoen euro.

1.3.2.3 ESR-vorderingensaldo

De overgang van het vorderingensaldo van de economische hergroepering naar het ESR-vorderingensaldo verloopt via door het INR uitgevoerde statistische correcties die 104,9 miljoen euro belopen.

Dit zijn de voornaamste correcties:

Verschillen in boekingsstijdstip (70,2 miljoen euro)

Deze correctie omvat onder meer:

- een positieve correctie van 65,4 miljoen euro in samenhang met de zesde staatshervorming, die overeenstemt met het verschil tussen de geraamde behoeften van de federale operatoren en hun werkelijke uitgaven³⁸⁵;
- een positieve correctie van 4,8 miljoen euro, die voornamelijk verband houdt met de boeking van de kosten voor de aankoop van het oude gebouw van Famifed³⁸⁶.

Inhoudelijke verschillen (34,7 miljoen euro)

Deze correctie wil de op de middelenbegroting 2022 aangerekende ontvangst voor de terugbetaling door de federale Staat van 80 % van de kosten van de vaccinatiecampagne tegen COVID-19 van 1 januari tot 30 november 2021, die werden geprefinancierd door de Gemeenschapscommissie volgens het op 19 januari 2022 gefinaliseerde interfederaal protocol, aanhechten aan dienstjaar 2021.

1.3.2.4 Vergelijking van het door het INR opgesteld vorderingensaldo met het in de begroting 2021 vooropgestelde vorderingensaldo

Het door het INR berekende ESR-vorderingensaldo beloopt 111,4 miljoen euro terwijl het in de begroting 2021 vooropgestelde ESR-vorderingensaldo door het Verenigd College werd geraamd op een nulwaarde, rekening houdend met het feit dat de onderbenuttingen van kredieten op 63,6 miljoen euro werden geraamd.

Deze verbetering (+111,4 miljoen euro) vloeit hoofdzakelijk voort uit de volgende elementen die zich samen voordoen:

---

³⁸⁵ Die uitgaven zijn nog niet noodzakelijk de definitieve uitgaven voor alle operatoren.

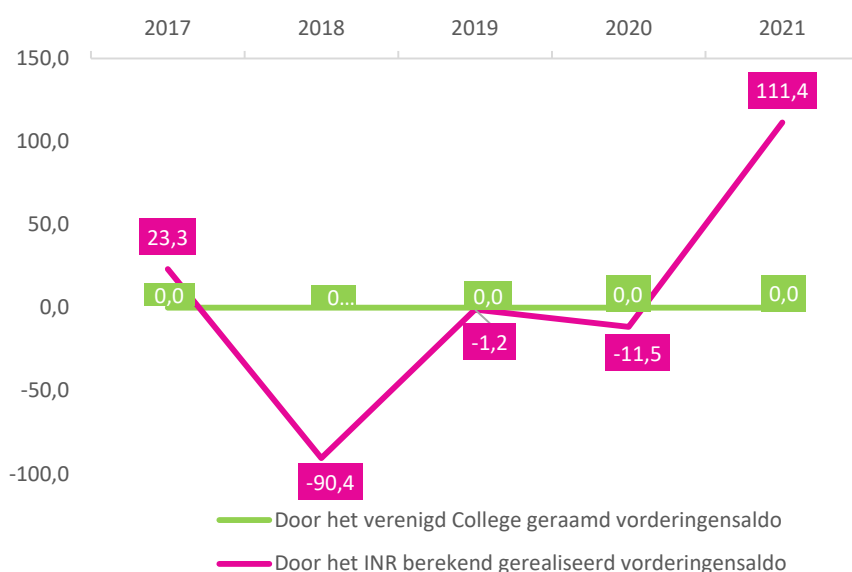
³⁸⁶ Zowel het INR als het Rekenhof zijn van oordeel dat deze totale investering (20,1 miljoen euro) had moeten worden aangerekend op de begroting van het jaar 2020 en niet had moeten worden vereffend in vier schijven tussen 2019 en 2022, omdat de eigendom werd overgedragen op 1 januari 2020.

- een vorderingensaldo van de economische hergroepering dat wordt geraamd op 6,5 miljoen euro, terwijl het Verenigd College het in evenwicht voorstelde³⁸⁷;
- een bedrag van 104,9 miljoen euro aan door het INR toegepaste ESR-correcties.

I.3.2.5 Meerjarenevolutie

De volgende grafiek toont een meerjarenvergelijking tussen de door het Verenigd College geraamde vorderingensaldi en de door het INR berekende gerealiseerde vorderingensaldi. Bij de opmaak van zijn aangepaste begrotingen voorzag het Verenigd College jaarlijks een vorderingensaldo met nulwaarde, waarbij werd uitgegaan van een onderbenutting van de kredieten. Het verschil tussen de gerealiseerde en de geraamde saldi vloeit voort uit de effectieve en geraamde onderbenuttingen en uit de INR-correcties.

Figuur 6 Evolutie 2017-2021 van het vorderingensaldo

Bron: Rekenhof, op basis van de aangepaste begrotingen van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en van de INR-publicatie van oktober 2022

(in miljoen euro)

I.4 Ontvangsten

I.4.1 Algemeen overzicht van de uitvoering van de begroting en evolutie van de realisaties

In 2021 bedragen de op de rekening van uitvoering van de begroting aangerekende begrotingsontvangsten 1.632,3 miljoen euro, d.i. een realisatiegraad van nagenoeg 100 %.

³⁸⁷ Dat resultaat veronderstelt 70,1 miljoen euro onderbenuttingen in plaats van 63,6 miljoen euro zoals door het Verenigd College bij de aanpassing werd geraamd. Het Rekenhof heeft dat bedrag niet kunnen valideren omdat er enerzijds verschillen zijn in de berekening van het vorderingensaldo tussen het INR (ex post) en het Verenigd College (ex ante), en anderzijds omdat er voor 2021 geen geconsolideerde algemene rekening aan het Rekenhof werd bezorgd.

Tabel 48 Begrotingsontvangsten

Aangepaste MB 2021	Ramingen	Realisaties	Percentage
Opdracht 01 - Algemene financiering			
Programma 001: Financiering door GOB	377.404	377.401	100 %
Programma 002: Financiering federaal	1.256.114	1.250.650	99,6 %
Programma 003 Financiering Franse Gemeenschap	1.189	1.189	100 %
Totaal opdracht 01	1.634.707	1.629.240	99,7 %
Opdracht 02 - Specifieke financiering			
Programma 001: Diverse ontvangsten	313	3.015	963 %
Totaal opdracht 02	313	3.015	963 %
Totale middelenontvangsten	1.635.020	1.632.255	99,8 %

Bron: rekening van uitvoering van de begroting

(in duizend euro)

2021

Opdracht 01

De aangerekende dotaties afkomstig van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (377,4 miljoen euro) zijn in overeenstemming met de ramingen. Ze omvatten de kredieten voor de financiering van het Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn (35,7 miljoen euro), de middelen voor de financiering van de kosten die voortvloeien uit de splitsing van de provincie Brabant (337,1 miljoen euro) en een aanvullende dotatie voor de maatregelen ter compensatie van de zogenoemde non-profitsector van Brussel (4,6 miljoen euro). De dotatie voor de financiering van de provinciale opdrachten omvat enerzijds de aanvullende middelen om tegemoet te komen aan de dringende noden van de gezondheids crisis en voor de organisatie van de vaccinatiecampagne ten belope van 124,7 miljoen euro, en anderzijds het bedrag dat wordt toegekend ter compensatie van het begrotingstekort (68 miljoen euro).

De middelen afkomstig van de federale Staat stemmen overeen met 99,6 % van het bedrag van de begrotingsraming. Ze omvatten enkel de dotatie voor de financiering van de nieuwe bevoegdheden die werden overgedragen bij de zesde staatshervorming, zijnde 1.250,7 miljoen euro, in vergelijking met de raming van 1.251,6 miljoen euro. Het verschil (0,9 miljoen euro) kan worden verklaard door de inhouding door de FOD Financiën voor de financiering van bepaalde overgedragen bevoegdheden die nog worden beheerd voor de federale operatoren.

De ontvangstenraming van 4,5 miljoen euro voor de financiering van de administratiekosten van de ziekenfondsen werd daarentegen niet geconcretiseerd omdat hierover geen akkoord werd gesloten.

Het Rekenhof merkte in zijn controleverslag van de algemene rekening van de DVC voor het jaar 2021 op dat de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie een compensatie had uitgevoerd tussen de dotatie “ziekenhuizen” van de federale Staat (60,9 miljoen euro)³⁸⁸ bedoeld in artikel 47/9, § 4, van de bijzondere financieringswet, en de inhoudingen uitgevoerd ten behoeve van de federale operatoren voor de financiering van de lasten van het verleden inzake investeringen A1-A3 in de ziekenhuisinfrastructuren en de medisch-technische diensten (77,8 miljoen euro). Dat impliceert een onderschatting met 77,8 miljoen euro, zowel bij de ontvangsten³⁸⁹ als bij de uitgaven. De inhouding van 0,9 miljoen euro waarvan hierboven sprake, die hoofdzakelijk werd uitgevoerd als verrekening 2021 voor de financiering van de ziekenhuisinfrastructuren, werd ook in mindering gebracht van de ontvangsten, wat leidt tot een te lage aanrekening bij de ontvangsten en de uitgaven voor het bedrag in kwestie.

³⁸⁸ Deze dotatie is opgenomen in de enige dotatie van de federale Staat (BA 01.002.01.01.4940).

³⁸⁹ Die dotatie was evenmin opgenomen in de begrotingsraming.

Opdracht 02

De gerealiseerde diverse ontvangsten (3,0 miljoen euro) liggen hoger dan de begrotingsraming (+2,7 miljoen euro), wegens de aanrekening van ontvangsten waarvoor geen raming was ingeschreven in de begroting; het gaat daarbij hoofdzakelijk om terugbetalingen van ten onrechte gedane betalingen (2,1 miljoen euro) en diverse opbrengsten (0,6 miljoen euro).

De volgende tabel geeft de evolutie van de gerealiseerde ontvangsten weer voor de periode 2019 tot 2021 volgens soorten ontvangsten: algemene dotaties³⁹⁰ en algemene niet-fiscale ontvangsten³⁹¹.

Tabel 49 Evolutie 2018-2020 van de gerealiseerde ontvangsten volgens de soort ontvangst

Soorten ontvangsten	2019	2020	2021	Evolutie 2019-2021
Algemene dotaties	1.353.772	1.575.763	1.629.240	275.468
Algemene niet-fiscale ontvangsten	2.185	29.789	3.015	830
Totaal	1.355.957	1.605.553	1.632.255	276.299
<i>Uitvoeringsgraad</i>	99,8 %	98,2 %	99,8 %	-

Bron: Rekenhof op basis van de rekeningen van uitvoering van de begroting (in duizend euro)

Tussen 2019 en 2021 zijn de totale ontvangsten met 276,3 miljoen euro (+20,4 %) gestegen. Die verhoging betreft hoofdzakelijk de algemene dotaties (+275,5 miljoen euro) en meer in het bijzonder de dotaties afkomstig van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (+262,8 miljoen euro)³⁹² die werden aangepast om het hoofd te bieden aan de gezondheids crisis. De dotaties van de federale Staat stijgen slechts met 12,7 miljoen euro wegens de negatieve invloed van de crisis op de economische parameters.

Voor elk jaar van de onderzochte periode ligt de uitvoeringsgraad van de ontvangsten in de buurt van 100 %.

I.5 Uitgaven

I.5.1 Algemeen overzicht

De vastleggingskredieten in de aangepaste begroting 2021 van de DVC belopen 1.689,2 miljoen euro en de vereffeningskredieten belopen 1.693,0 miljoen euro. De bedragen die werden aangerekend ten laste van de vastleggings- en de vereffeningskredieten belopen respectievelijk 1.640,8 en 1.593,9 miljoen euro, wat neerkomt op uitvoeringsgraden van 97,1 % en 94,1 %.

³⁹⁰ Basisallocaties met activiteitscode 01, aangerekend op opdracht 01 van de MB.

³⁹¹ Basisallocaties met activiteitscode 03, aangerekend op opdracht 02 van de MB.

³⁹² De dotaties van 2019 beliepen 114,6 miljoen euro.

Tabel 50 Begrotingsuitgaven 2021

Opdrachten		Initiële begroting (1)	Beraadsl. Nr. 1 (2)	Init. ver- deling (3)	Aanp. (4)	Aangep. begroting (5)=(1)+(2)+ (3)+(4)	Uitvoering (6)	Vershil (7)= (5)-(6)	Uitvoeringsgraad (8)= (7)/(5)
<u>Vastlegingskredieten</u>									
01	Kabinetten en Raad	1.537	0	0	0	1.537	1.174	363	76,4 %
02	Algemene uitgaven van het be- stuur	14.696	0	0	-423	14.273	10.195	4.078	71,4 %
03	Gezondheid	40.726	0	93.722	12.027	146.475	137.816	8.659	94,1 %
04	Bijstand aan personen	102.243	0	7.455	-1.015	108.683	100.189	8.494	92,2 %
05	Overgedragen bevoegdheden in het kader van de zesde staats- hervorming	1.311.339	0	0	21.520	1.332.859	1.332.859	0	100,0 %
06	ABI voor gezondheid en bij- stand aan personen	48.501	0	0	385	48.886	48.886	0	100,0 %
07	Non-profit	9.654	0	0	0	9.654	9.654	0	100,0 %
08	Bijzondere maatregelen	80.901	60.227	-101.177	-13.161	26.790	0	26790	0,0 %
Totaal		1.609.597	60.227	0	19.333	1.689.157	1.640.773	48.384	97,1 %
<u>Vereffeningkredieten</u>									
01	Kabinetten en Raad	1.537	0	0	0	1.537	1.174	363	76,4 %
02	Algemene uitgaven van het be- stuur	19.266	0	0	-459	18.807	14.297	4.510	76,0 %
03	Gezondheid	54.075	0	93.726	11.969	159.770	145.380	14.390	91,0 %
04	Bijstand aan personen	91.485	0	7.359	919	99.763	96.625	3.138	96,9 %
05	Overgedragen bevoegdheden in het kader van de zesde staats- hervorming	1.311.339	0	0	21.559	1.332.898	1.296.834	36.064	97,3 %
06	ABI voor gezondheid en bij- stand aan personen	48.501	0	0	385	48.886	29.893	18.993	61,1 %
07	Non-profit	9.654	0	0	0	9.654	9.654	0	100,0 %
08	Bijzondere maatregelen	75.701	60.227	-101.085	-13.113	21.730	0	21.730	0,0 %
Totaal		1.611.558	60.227	0	21.260	1.693.045	1.593.856	99.189	94,1 %

Bron: Rekenhof, op basis van de begrotingen 2021, de rekening van uitvoering van de begroting 2021 en de SAP-gegevens (in duizend euro)

I.5.2 Kredieten bestemd voor de COVID-19-maatregelen

In 2021 werden de begrotingskredieten en de uitvoering ervan beïnvloed door de implementatie, door de diensten van het Verenigd College en Iriscare, van de nood- en herstelmaatregelen toegekend aan de gezondheidssector en de sociale sector om de negatieve impact van de COVID-19-pandemie te temperen.

Opdracht 08 *Bijzondere maatregelen* werd in 2020 opgericht naar aanleiding van de budgettaire bepalingen (beraadslagingen) die werden genomen op grond van de bijzondere machten die aan het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie werden toegekend in het kader van de COVID-19-gezondheids crisis. In de initiële begroting 2021 kreeg de enige basisallocatie van die opdracht³⁹³ vastleggings- en vereffeningkredieten ten belope van 80,9 en 75,7 miljoen euro. Die werden door een gemotiveerde begrotingsberaadslaging van het Verenigd College van 1 april 2021 verhoogd met 60,2 miljoen euro tot respectievelijk 135,9 en 141,1 miljoen euro.

De kredieten werden uitgesplitst naar basisallocaties waarin de COVID-19-maatregelen zijn opgenomen binnen de opdrachten 03 *Gezondheid* en 04 *Bijstand aan personen*³⁹⁴, voor een totaalbedrag van 101,2 miljoen euro aan vastleggingen en 101,1 miljoen euro aan vereffeningen zoals blijkt uit de onderstaande tabel.

Na uitsplitsing werden de voor vastlegging en vereffening beschikbare saldi op de provisionele basisallocatie bij de aanpassing verminderd met 13,2 en 13,1 miljoen euro tot respectievelijk 27,0 en 21,7 miljoen euro. Die kredieten werden niet meer herverdeeld na de goedkeuring van de aangepaste begroting op 13 december 2021 en werden bijgevolg niet uitgevoerd.

Bovenop de bovenvermelde provisie (101,2 miljoen euro aan vastleggingen en 101,1 miljoen euro aan vereffeningen) beschikten bepaalde begunstigde basisallocaties al over kredieten in de initiële begroting, die gedeeltelijk of volledig waren bestemd voor de gezondheids crisis, en die eventueel werden gewijzigd bij de aanpassing. Met uitzondering van de basisallocaties die specifiek waren bestemd voor de COVID-19-crisis voor een overdrachtsbesluit³⁹⁵, is het niet gemakkelijk om nauwkeurig te bepalen welke bedragen globaal werden bestemd voor de pandemie omdat er binnen eenzelfde basisallocaties kredieten aanwezig zijn die al dan niet duidelijk met die crisis samenhangen.

Het Rekenhof is van oordeel dat die verwarring de traceerbaarheid van de uitgaven voor de crisis en de begrijpelijkheid ervan schaadt.

Het was echter van oordeel dat de in de begroting 2021 van de DVC voor de gezondheids crisis bestemde kredieten en de uitvoering ervan bij benadering konden worden geraamd op 116 en 113,7 miljoen euro³⁹⁶ voor de vastleggingen en op 125 en 115,6 miljoen euro³⁹⁷ voor de vereffeningen.

³⁹³ BA 08.001.99.01.0100 *Provisie*, programma 001 *Residuair*.

³⁹⁴ Opdracht 03 *Gezondheid*: 93,9 miljoen euro voor de vastleggingen en de vereffeningen; opdracht 04 *Bijstand aan personen*: 7,3 miljoen euro voor de vastleggingen en 7,2 miljoen euro voor de vereffeningen. De lichte verschillen ten opzichte van de bedragen van de tabel *Begrotingsuitgaven 2021* kunnen worden verklaard door overdrachten van niet aan COVID verbonden kredieten tussen die twee opdrachten.

³⁹⁵ Twee basisallocaties op programma 001 *Ondersteuning van het gezondheidsbeleid* van opdracht 03 en twee basisallocaties op programma 004 *Thuislozenzorg* van opdracht 04.

³⁹⁶ 103,5 miljoen euro aangerekend op opdracht 03 en 10,2 miljoen euro aangerekend op opdracht 04.

³⁹⁷ 105,6 miljoen euro aangerekend op opdracht 03 en 10 miljoen euro aangerekend op opdracht 04.

I.5.3 Evolutie van de uitgaven

De volgende tabel geeft de evolutie weer van de gerealiseerde uitgaven voor de vastleggingen en de vereffeningen in de periode 2019-2021.

Tabel 51 Evolutie van de uitgaven

Uitgaven	2019	2020	2021	Evolutie 2019-2021
Vastleggingen	1.400.393	1.600.310	1.640.773	240.380
<i>Uitvoeringsgraad</i>	<i>98,2 %</i>	<i>98,1 %</i>	<i>97,1 %</i>	-
Vereffeningen	1.399.925	1.600.509	1.593.856	193.931
<i>Uitvoeringsgraad</i>	<i>97,8 %</i>	<i>98,6 %</i>	<i>94,1 %</i>	-

Bron: Rekenhof, op basis van de rekeningen van uitvoering van de begrotingen en SAP-uitvoeringsgegevens (In duizend euro)

Voor de beschouwde periode zijn de vastleggingen en de vereffeningen van uitgaven met respectievelijk 17,2 % en 13,9 % gestegen. Die groei is hoofdzakelijk merkbaar tussen 2019 en 2020, wanneer de vastleggingen en de vereffeningen allebei toenemen met 14,3 %, voornamelijk wegens uitgaven voor de maatregelen in het kader van de gezondheids crisis en wegens een stijging van de dotaties aan Iriscare (buiten de COVID-uitgaven) met nagenoeg 63 miljoen euro, waarvan 33 miljoen euro voor de gezinsbijslagen. In 2021 zijn de vastleggingen van uitgaven opnieuw gestegen (+2,5 % in vergelijking met het jaar voordien), terwijl de vereffeningen zich stabiliseerde (-0,4 % in vergelijking met het jaar voordien). Die terugloop is inherent aan de bijzonder lage uitvoeringsgraad in 2021 (94,1 % tegenover gemiddeld 98,2 % voor de twee voorgaande dienstjaren).

I.5.4 Onderbenutting van de kredieten

In 2021 was er een totaalsaldo van 99,2 miljoen euro aan onbenutte vereffeningkredieten in de begroting van de DVC, d.i. 5,9 %³⁹⁸. Die onderbenutting vertegenwoordigt nagenoeg het drievoudige van het gemiddelde benuttingsgraad in de loop van de drie voorgaande dienstjaren (2,1 %).

Bij de berekening van het aangepaste vorderingensaldo 2021 van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie heeft het Verenigd College de doelstelling inzake onderbenutting voor de hele geconsolideerde begroting van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie vastgelegd op 63,6 miljoen euro. Er werd geen verdeling van dat bedrag onder de begrotingen van de DVC en van de geconsolideerde instellingen vastgelegd.

Omdat de geconsolideerde algemene rekening van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie voor het jaar 2021 niet werd bezorgd, stelt het Rekenhof louter op basis van de algemene rekening van de DVC vast dat de doelstelling van het Verenigd College inzake onderbenutting van de kredieten werd gerealiseerd.

³⁹⁸ Indien rekening wordt gehouden met de minderrealisaties inzake ontvangsten (2,8 miljoen euro), belooft die onderbenuttingsgraad 5,7 %.

De onderstaande tabel geeft de significantste onderbenuttingen weer.

Tabel 52 Voornaamste programma's waar er onderbenuttingen zijn

Opdr.	Prog.	Opschrift	Vereffening- kredieten	Vereffening- feningen	Saldo	Uitvoerings- graad
02	001	Bestaansmiddelen	18.807	14.297	4.510	76,0 %
03	001	Ondersteuning van het gezondheidsbeleid	122.655	112.308	10.347	91,6 %
05	001	Familie	1.332.859	1.296.796	36.063	97,3 %
06	001	Ontwikkeling van een gewestelijk beleid voor Gezondheid en Welzijn	48.886	29.893	18.993	61,1 %
08	001	Residuaire	21.730	0	21.730	0,0 %
Totaal			1.544.937	1.453.294	91.643	94,1 %

Bron: rekening van uitvoering van de begroting en SAP-gegevens

(in miljoen euro)

- Programma 02.001: de onderbenutting situeert zich voornamelijk bij de kredieten voor bezoldigingen en daarmee verbonden elementen voor meer dan 3 miljoen euro, evenals bij diverse erelonen en gerechtskosten voor 0,7 miljoen euro.
- Programma 03.001: de onderbenutting heeft voornamelijk betrekking op de kredieten voor studiekosten, prestaties van derden voor rekening van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie inzake volksgezondheid, symposia³⁹⁹, uitgevoerd voor 58,0 miljoen euro in vergelijking met een raming van 64,8 miljoen euro, evenals op de kredieten voor de werkingsubsidies aan de gemeenten⁴⁰⁰, aan de vzw's van de lokale besturen⁴⁰¹ en aan de ziekenhuisvzw's en andere vzw's (privésector)⁴⁰², die samen een onderbenutting van 3,2 miljoen euro vertonen. Die subsidies waren bestemd voor het beheer van de test- en vaccinatiecentra door de verschillende partners in het kader van de maatregelen in samenhang met COVID. De kredieten voor studiekosten werden speciaal bestemd voor de overheidsopdrachten inzake de maatregelen in samenhang met COVID, waaronder de verschillende IT-tools die noodzakelijk waren voor de werking van de tracing-, test- en vaccinatiecentra, evenals de callcentra die samenhangen met de opvolging van de testing en de tracing (contract « Gap Intermut ») en het vaccinatiecallcenter.
- Programma 05.001: de onderbenutting hangt samen met de onvolledige uitvoering van de vereffeningkredieten die waren voorbehouden voor de dotaties toegekend aan Iriscare inzake het gezondheidsbeleid (12 miljoen euro), de bijstand aan personen (16,6 miljoen euro) en voor de gezinsbijslag (7,4 miljoen euro) wegens een overschatting van de behoeften. De in 2021 niet-gesoldeerde vastleggingen werden in 2022 immers geannuleerd.
- Programma 06.001: de onderbenutting heeft betrekking op de in 2021 aan Iriscare toegekende dotaties voor haar werking (18,6 miljoen euro) en haar investeringen (0,4 miljoen euro). Ze vloeit eveneens voort uit een overschatting van de behoeften zowel voor de vastleggingen als voor de vereffeningen.
- Programma 08.001: de onderbenutting vertegenwoordigt een niet-aangewend bedrag van de (niet-uitgesplitste) "COVID"-provisie.

³⁹⁹ BA 03.001.08.01.1211.

⁴⁰⁰ BA 03.001.27.01.4322.

⁴⁰¹ BA 03.001.27.02.4322.

⁴⁰² BA 03.001.34.01.3300.

I.5.5 Uitstaand bedrag van de vastleggingen

De bijlage bij de rekening van uitvoering van de begroting geeft de evolutie in 2021 weer van het uitstaand bedrag van de vastleggingen van de DVC, die overeenstemt met het totaal van de nog niet vereffende vastleggingen die ten laste van de opeenvolgende uitgavenbegrotingen zijn aangerekend.

De volgende tabel geeft de evolutie weer van het totaal uitstaand bedrag van de vastleggingen op het einde van de jaren 2019 tot 2021.

Tabel 53 Evolutie van het uitstaand bedrag van de vastleggingen

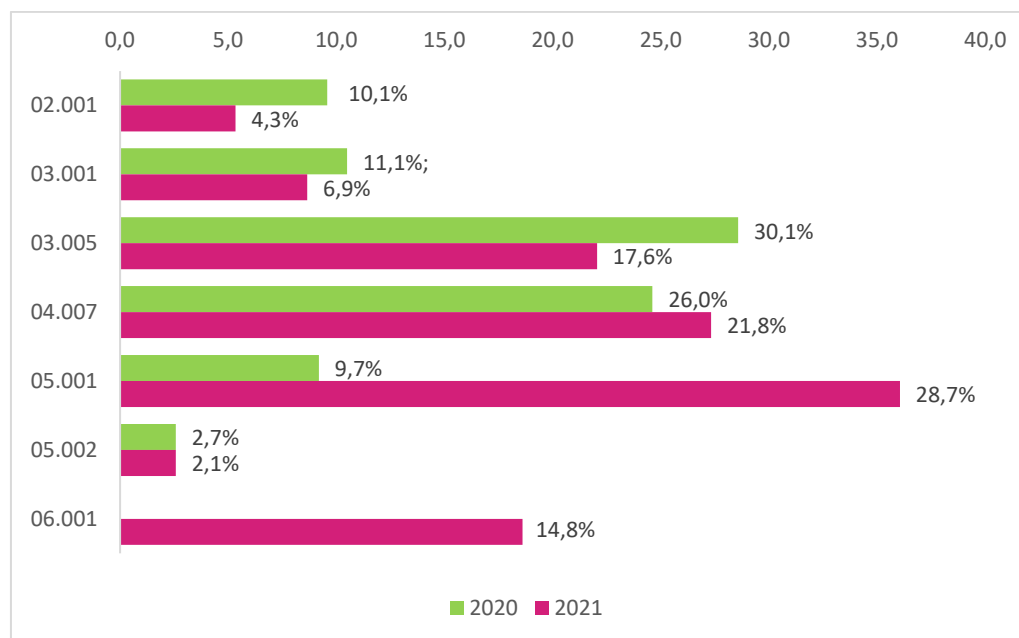
Uitstaand bedrag op 31/12/2019	Uitstaand bedrag op 31/12/2020	Uitstaand bedrag op 31/12/2021	Evolutie 2019-2021
104.724	94.839	125.577	20.854

Bron : bijlagen bij de rekeningen van uitvoering van de begrotingen 2019 tot 2021 van de DVC (in duizend euro)

Het totale uitstaand bedrag van de vastleggingen op 31 december 2021 beloopt 125,6 miljoen euro, wat een stijging met 30,7 miljoen euro is in vergelijking met het voorgaande jaar. Die stijging vloeit voornamelijk voort uit enerzijds een hogere uitvoering van de vastleggingskredieten dan de vereffeningkredieten ten belope van 46,9 miljoen euro, en anderzijds uit de annulering van vastleggingsvisums uit voorgaande jaren ten belope van 16,2 miljoen euro, waaronder 9,2 miljoen euro niet-uitgevoerde saldi van in 2020 aan Iriscare toegekende dotaties.

De volgende figuur geeft de verdeling, per programma, van de voornaamste volumes aan uitstaande bedragen op 31 december 2021 ten laste van de begrotingskredieten.

Figuur 7 Verdeling van het uitstaand bedrag op 31 december 2021

Bron: Rekenhof, op basis van de bijlage bij de rekening van uitvoering van de begroting 2021

(in miljoen euro)

Het onderzoek van de uitstaande bedragen leidt tot de volgende commentaar:

- Het uitstaand bedrag van programma 02.001 *Bestaansmiddelen* (5,3 miljoen euro) heeft betrekking op de aankoop van het oude gebouw van Famifed (4,3 miljoen euro).
- Het uitstaand bedrag van programma 03.001 *Ondersteuning van het gezondheidsbeleid* (8,7 miljoen euro) heeft voor 6,5 miljoen euro betrekking op bovenvermelde basisallocatie “Studiekosten en prestaties inzake volksgezondheid”, waarvan 4,6 miljoen euro betrekking heeft op de overheidsopdracht voor diensten met betrekking tot de oprichting van een callcenter voor het verstrekken van informatie over de organisatie van de vaccinatie.
- De programma’s 03.005 *Investerings* en 04.007 *Investerings*, die specifiek zijn bedoeld voor investeringen die respectievelijk ressorteren onder de sectoren gezondheidsbeleid en bijstand aan personen, concentreren samen meer dan 39 % van het uitstaand bedrag op 31 december 2021, zijnde 49,4 miljoen euro. Dat uitstaand bedrag is verdeeld over de instellingen van de overheidssector (27,7 miljoen euro)⁴⁰³ en van de privésector (21,7 miljoen euro)⁴⁰⁴.
- Het uitstaand bedrag van programma 05.001 *Familie* vertegenwoordigt het niet-benutte saldo van de dotatie 2021 aan Iriscare voor de materies die vallen onder volksgezondheid en bijstand aan personen evenals voor de gezinsbijslagen, d.i. 36,1 miljoen euro in totaal (28,7 % van het uitstaand bedrag op 31 december 2021).
- Het uitstaand bedrag van programma 06.001 *Ontwikkeling van een gewestelijk beleid voor gezondheid en welzijn* heeft betrekking op de in 2021 aan Iriscare toegekende dotaties voor haar werking (18,6 miljoen euro) en haar investeringen (0,4 miljoen euro).

---

⁴⁰³ Sector gezondheid: 7,6 miljoen euro ; sector bijstand aan personen: 20,1 miljoen euro.

⁴⁰⁴ Sector gezondheid: 14,4 miljoen euro ; sector bijstand aan personen : 7,3 miljoen euro.

II Certificeringsopdracht

II.1 Certificering van de algemene rekeningen

De wet van 16 mei 2003 tot vaststelling van de algemene bepalingen die gelden voor de begrotingen, de controle op de subsidies en voor de boekhouding van de gemeenschappen en de gewesten, alsook voor de organisatie van de controle door het Rekenhof, belast het Rekenhof met de controle van de algemene boekhouding en de begrotingsboekhouding van de gewesten en de gemeenschappen. Sedert 2014 is er een bepaling in opgenomen die stelt dat de algemene rekening van elke gemeenschap en elk gewest uiterlijk vanaf de rekeningen over het begrotingsjaar 2020 voor certificering aan het Rekenhof zal worden voorgelegd⁴⁰⁵.

Wat de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie betreft, preciseert de ordonnantie van 21 november 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle (OBBC) dat het Rekenhof de regelmatigheid, de waarachtigheid en de betrouwbaarheid van de algemene rekening van de diensten van het Verenigd College en van de algemene rekeningen van de autonome bestuursinstellingen (ABI) certificeert, d.w.z. dat het Verenigd College een *“met redenen omkleed en gedetailleerd oordeel”* over die aspecten van de rekeningen verzendt⁴⁰⁶.

Op basis van de normen van de Internationale organisatie van de hoge instellingen die de overheidsfinanciën controleren (Intosai), formuleert het Rekenhof in zijn certificeringsverslagen een oordeel in een van de volgende vier vormen:

- oordeel zonder voorbehoud;
- oordeel met voorbehoud;
- afkeurend oordeel of negatief oordeel;
- oordeelonthouding.

Aangezien de OBBC een strikt tijdschema oplegt voor de verzending van de certificeringen (31 oktober voor alle rekeningen), moeten die rekeningen binnen de opgelegde termijnen door het Verenigd College worden goedgekeurd en aan het Rekenhof worden bezorgd.

Om de geconsolideerde algemene rekening van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie te certificeren, moet het Rekenhof ook de mogelijkheid hebben gehad om de onderliggende rekeningen van de geconsolideerde instellingen te onderzoeken.

II.2 Regelgevend kader

Het Rekenhof wijst erop dat het zijn certificeringsopdracht uitvoert binnen een juridisch kader dat leemten vertoont omdat er diverse uitvoeringsbesluiten van de OBBC ontbreken. In september 2022, meer dan vijftien jaar nadat de Verenigde Vergadering de OBBC goedkeurde, wachten diverse belangrijke uitvoeringsbesluiten nog altijd op goedkeuring:

⁴⁰⁵ Artikel 10, § 1/1, van de wet van 16 mei 2003 tot vaststelling van de algemene bepalingen die gelden voor de begrotingen, de controle op de subsidies en voor de boekhouding van de gemeenschappen en de gewesten, alsook voor de organisatie van de controle door het Rekenhof, ingevoegd door de wet van 10 april 2014.

⁴⁰⁶ Artikelen 59 en 96/6 van de organieke ordonnantie van 21 november 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle.

- een besluit dat de structuur van de middelenbegroting en van de algemene uitgavenbegroting bepaalt (artikel 11).
- een besluit dat de modaliteiten bepaalt voor de vaststelling van de rechten (artikel 36), in het bijzonder van de ontvangsten⁴⁰⁷;
- een besluit dat de voorwaarden vastlegt waaraan de verantwoordingsstukken moeten voldoen (artikel 39);
- een besluit dat de modaliteiten preciseert voor het bijhouden en bewaren van de boeken en journalen (artikel 40);
- een besluit dat de consolidatiemodaliteiten bepaalt (artikel 58);
- een besluit dat de vorm en de inhoud preciseert van de bijlage bij de jaarrekening (artikel 60). Dat besluit beïnvloedt rechtstreeks de mate van nauwkeurigheid van de boekhouding en de transparantie die van de geconsolideerde entiteiten worden geëist;
- een besluit dat de organisatie van een interne controle regelt (artikel 70);
- een besluit dat de procedure preciseert als de controleurs van de vastleggingen en de vereffeningen een vastleggings- of vereffeningvisum weigeren (artikel 72);
- een besluit dat de modaliteiten van de boekhoudkundige controle vastlegt (artikel 74);
- een besluit dat de modaliteiten van de controle van het goede financiële beheer vastlegt (artikel 75);
- een besluit dat de modaliteiten van de beheerscontrole vastlegt (artikel 76);
- een besluit dat de modaliteiten van organisatie en tussenkomst van de interne audit en het Auditcomité, evenals deze betreffende het meedelen van de vaststellingen en aanbevelingen de interne audit regelt (artikel 78);
- een besluit dat de vorm en de inhoud bepaalt van de inventaris van het onroerend vermogen van de GGC evenals een besluit dat de structuur van de ontvangsten- en uitgavenbegroting bepaalt van de autonome bestuursinstellingen (artikel 96).

II.3 Stemming over de rekeningen

Nadat het Rekenhof de algemene rekeningen heeft gecertificeerd en nadat de ontwerpen van ordonnantie houdende eindregeling van de bijbehorende begrotingen zijn ingediend, moet de budgettaire autoriteit (de Verenigde Vergadering⁴⁰⁸) over de rekeningen stemmen om de begrotingscyclus en de boekhoudcyclus af te sluiten en om eventuele overschrijdingen van de uitgavenkredieten in de begrotingen te regulariseren (stemming over aanvullende kredieten). Door die ordonnanties te publiceren, worden de rekeningen ook openbaar gemaakt.

De volgende tabel schetst de toestand op 31 augustus 2022 van de ontwerpen van ordonnantie die nog niet afgesloten werden door het Verenigd College en waarover de Verenigde Vergadering nog niet heeft gestemd.

---

⁴⁰⁷ Het ontbreken van een dergelijk besluit kan leiden tot incoherenties binnen de GGC in de manier waarop een vastgesteld recht wordt gevestigd en wordt toegerekend aan een begrotingsjaar, evenals in de budgettaire boeking van de uitgaven en de ontvangsten.

⁴⁰⁸ Artikel 10, van de OBBC.

Tabel 54 Ontwerpen van ordonnantie toestand op 31 augustus 2022

Instelling	Nog niet door het Verenigd College afgesloten	Nog niet gestemd in de Verenigde Vergadering
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	De rekeningen 2019 en 2020 zijn niet opgemaakt.	2009 tot 2018
Diensten van het Verenigd College (DVC)	-	2019-2020

Bron: Rekenhof en DVC

II.4 Consolidatieperimeter

De consolidatieperimeter van de algemene rekening van de GGC omvat:

- de diensten van het Verenigd College (administratie en ministeriële kabinetten);
- de autonome bestuursinstellingen (ABI) die zijn onderworpen aan het gezag van de GGC, d.w.z. de rechtspersonen die in de nationale rekeningen worden gerangschikt in de institutionele subsector van de deelstaatoverheden (S.1312) en die beantwoorden aan de voorwaarden van artikel 96/1 van de OBBC.

De sectoriële rangschikking van de instellingen volgens het ESR gebeurt in België door het INR⁴⁰⁹, dat twee keer per jaar een lijst van de eenheden van de overheidssector publiceert⁴¹⁰.

De ESR-consolidatieperimeter⁴¹¹ is zoals het INR die definieert om de openbare schuld en het overheidstekort van de GGC (in de zin van de criteria van Maastricht) te bepalen, waarbij de eerste een onderdeel van de tweede vormt.

De volgende tabel schetst de evolutie tot april 2022 van de lijst van eenheden van de overheidssector die volgens het INR onder het gezag van de GGC vallen. In vergelijking met de lijst van april 2021 is de consolidatieperimeter van de algemene rekening van de GGC onveranderd gebleven.

Tabel 55 Evolutie van de consolidatieperimeter

Benaming	INR	OBBC
1 Verenigde Vergadering	2005	
2 Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (met andere woorden, de diensten van het Verenigd College)	2005	2005
Autonome bestuursinstellingen van 2e categorie		
3 Iriscare	2019	2019
4 New Samusocial	2020	2020
5 Bruss'Help	2020	2020
6 Regionale Maatschappij van Onderlinge Bijstand van de Christelijke Mutualiteiten voor het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad	2020	
7 Regionale Maatschappij van Onderlinge Bijstand van de Landsbond van de Neutrale Ziekenfondsen voor het Brussels Gewest	2020	
8 Regionale Maatschappij van Onderlinge Bijstand van de Socialistische Mutualiteiten voor het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad	2020	
9 Regionale Maatschappij van Onderlinge Bijstand van de Landsbond van Liberale Mutualiteiten voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	2020	
10 Regionale Maatschappij van Onderlinge Bijstand van de onafhankelijke ziekenfondsen voor het gebied Brussel-Hoofdstad	2020	

⁴⁰⁹ Artikel 108 van de wet van 21 december 1994 houdende sociale en diverse bepalingen. Artikelen 16/10 en 16/11 van de wet van 16 mei 2003 tot vaststelling van de algemene bepalingen die gelden voor de begrotingen, de controle op de subsidies en voor de boekhouding van de gemeenschappen en de gewesten, alsook voor de organisatie van de controle door het Rekenhof.

⁴¹⁰ In april en in oktober.

⁴¹¹ Europees systeem van nationale en regionale rekeningen.

	Benaming	INR	OBBC
11	Kidslife Brussels	2021	
12	Infino Brussel	2021	
13	Parentia Brussels	2021	
14	Brussels Family	2021	

Bron: lijsten van de eenheden van de overheidssector 2005 tot april 2022, Nationale Bank van België en Instituut van de Nationale Rekeningen (INR)

II.5 Rekeningen die te laat of niet werden voorgelegd

De algemene rekeningen 2021 van de autonome bestuursinstellingen van 1ste categorie moesten vóór 31 mei 2022 aan het Rekenhof worden toegezonden, terwijl die van de autonome bestuursinstellingen van 2^e categorie uiterlijk op 31 juli 2022 door hun beheersorgaan moesten worden opgesteld, voor goedkeuring aan de Verenigd College moesten worden overgezonden en na goedkeuring onverwijld door het Verenigd College aan het Rekenhof moesten worden bezorgd⁴¹². De algemene rekening 2021 van de GGC moest vóór 31 augustus 2022 aan het Rekenhof worden bezorgd.

Het Rekenhof moet de certificeringen van die rekeningen uiterlijk op 31 oktober 2022 aan de Verenigde Vergadering bezorgen.

De onderstaande tabel somt de rekeningen op die het Rekenhof van het Verenigd College heeft ontvangen tussen 30 september 2021 en 30 september 2022. De vermelde ontvangstdatum is die waarop de rekeningen in hun totaliteit werden ontvangen.

Instelling	Jaar	Goedkeuring Verenigd College⁴¹³	Ontvangst Rekenhof
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC)	2019-2021	Niet goedgekeurd	Niet ontvangen
De diensten van het Verenigd College (DVC)	2021	19/5/2022	30/5/2022
Autonome bestuursinstellingen van 2e categorie			
Iriscare	2019	10/2/2022 (te laat)	22/2/2022 (te laat)
	2020	24/2/2022 (te laat)	14/3/2022 (te laat)
	2021	1/9/2022 (te laat)	16/9/2022 (te laat)
New Samusocial	2020-2021	Niet goedgekeurd	Niet ontvangen
Bruss'Help	2020-2021	Niet goedgekeurd	Niet ontvangen

Bron: Rekenhof

⁴¹² De rekeningen van New Samusocial en Bruss'help moeten volgens de statuten uiterlijk op 31 mei ter goedkeuring aan het Verenigd College worden overgemaakt.

⁴¹³ De niet goedgekeurde rekeningen zijn rekeningen die door de desbetreffende instellingen nog niet zijn opgemaakt.

III Certificering van de algemene rekeningen 2021

III.1 Diensten van het Verenigd College

Krachtens de bepalingen van de ordonnantie van 21 november 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle, stelt het Verenigd College de jaarlijkse algemene rekening van de DVC op en legt die ter certificering voor aan het Rekenhof, vooraleer ze aan de Verenigde Vergadering te bezorgen. Die certificering houdt in dat het Rekenhof een met redenen omkleed en gedetailleerd oordeel moet geven over de regelmatigheid, de waarachtigheid en de betrouwbaarheid van de voorgelegde rekening⁴¹⁴.

III.1.1 Voorstelling van de algemene rekening 2021

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	192.457.836
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	106.420.509
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	1.632.255.461
	Totale uitgaven (vastleggingen)	1.640.773.197
	Totale uitgaven (vereffeningen)	1.593.856.162
	Begrotingsresultaat	38.399.299

(in euro)

III.1.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een afkeurend oordeel geformuleerd over de algemene rekening 2021.

Wegens het belang van de aangelegenheden die hierna aan bod komen, geeft de algemene rekening van de diensten van het Verenigd College, naar het oordeel van het Rekenhof, geen getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van de diensten van het Verenigd College op 31 december 2021 en van de resultaten van het boekjaar 2021 in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij de OBBC.

III.1.2.1 Onderbouwing van de afkeuring

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel. Het Rekenhof is echter tot de conclusie gekomen dat de volgende afwijkingen zowel van materieel belang zijn als een diepgaande invloed hebben op de algemene rekening van de DVC:

- Op 1 januari 2020 hebben de DVC de volle eigendom verworven van het gebouw in de Belliardstraat 71 te Brussel voor 20,1 miljoen euro. Niettegenstaande de DVC de volledige investering had moeten aanrekenen als uitgave in 2020, spreiden de DVC ten onrechte de budgettaire aanrekening van deze investering over de jaren 2019-2022 volgens de betaling. In 2021 hebben de DVC het verschuldigde bedrag voor 2021 van 4,3 miljoen euro aangerekend als investeringsuitgave. Hierdoor zijn de uitgaven in 2021 met 4,3 miljoen euro overschat.

⁴¹⁴ Artikel 59, tweede lid, van de ordonnantie.

- Bij onvoldoende vereffeningskredieten rekenen de DVC de schuldvorderingen enkel aan in de economische boekhouding. In 2021 hebben de DVC op die manier 1,0 miljoen euro aan kosten niet budgettair geboekt als uitgaven. In 2020 werden, om dezelfde reden, 4,2 miljoen euro uitgaven doorgeschoven naar 2021.
- De DVC hebben de ontvangsten en uitgaven voor de in het kader van de zesde staathervorming in 2016 overgehevelde bevoegdheid voor de financiering van de ziekenhuisinfrastructuur (A₁/A₃) enkel in de bedrijfseconomische rekening bruto aangerekend. Hoewel artikel 4, §3, van de OBBC elke compensatie tussen ontvangsten en uitgaven verbiedt, werden de dotatie en de behoeften voor de uitgaven van de federale operatoren niet apart verwerkt in de uitvoeringsrekening van de begroting, wat resulteert in een onderschatting van de ontvangsten met 77,8 miljoen euro en de uitgaven met 77,8 miljoen euro. De afrekening voor de financiering van de ziekenhuisinfrastructuur (A₁/A₃) 2021 ten bedrage van – 0,9 miljoen euro werd budgettair niet als uitgave maar als minderontvangst aangerekend.
- De DVC hebben de afrekeningen tot eind 2019 van uitgaven die het RIZIV gedaan heeft voor rekening van de DVC, geboekt als vordering. Gezien deze afrekeningen reeds verrekend werden via een correctie op de afhoudingen van de federale dotaties zijn de vorderingen overschat en de kosten onderschat met 10,0 miljoen euro.
- Overeenkomstig artikel 24 van het koninklijk besluit van 10 november 2009 tot vaststelling van het boekhoudplan van toepassing op de federale Staat en op de gemeenschappen, de gewesten en de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie dienen vergoedingen voor in tijd gespreide prestaties in de algemene boekhouding pro rata temporis te worden geboekt. Op basis van een steekproef van de toegekende subsidies 2021 blijkt dat 4,3 miljoen euro aan subsidies teveel in kosten zijn geboekt en overgedragen dienen te worden naar een volgend boekjaar.
- In tegenstelling tot artikel 35 van de OBBC zijn niet alle verrichtingen gehecht aan het boekjaar waarin ze hebben plaats gehad. Door een verkeerde afgrenzing van een aantal aankoopfacturen, zijn de uitgaven, de kosten en de leveranciersschulden onderschat met 5,9 miljoen euro.
- De jaarrekening licht de waarderingsregels voor de opbrengsten ingevolge de bijzondere financieringswet (BFW) niet toe. Deze dotaties worden niet volgens het accrual-principe, maar op kasbasis aangerekend. Die toelichting is nochtans relevant:
  - in 2021 bedraagt de positieve afrekening van de dotaties krachtens de BFW op grond van de definitieve parameters 2020 22,6 miljoen euro.
  - de definitieve afrekening van 2021 op grond van de definitieve parameters 2021 bedraagt 29,5 miljoen euro en wordt aangerekend in 2022.
  - de voorlopige negatieve afrekening 2020 van 5,4 miljoen euro voor uitgaven, die het RIZIV ten laste van DVC deed, wordt verrekend middels een correctie op de afhoudingen van de dotaties in het kader van de BFW in het eerste kwartaal van 2022.

III.1.2.2 *Andere punten*

Het Rekenhof vestigt daarnaast de aandacht op de volgende punten:

- In 2021 hebben de DVC een uitzonderlijke opbrengst geboekt van 29,8 miljoen euro om de schuld aan de FOD Financiën en de federale operatoren te corrigeren. Dit werd niet toegelicht in de jaarrekening.
- De federale operatoren RIZIV en RVA voeren een aantal bevoegdheden in gevolge de zesde staathervorming uit voor rekening van de DVC. De financiering verloopt via de FOD Financiën die daarvoor middelen inhoudt van de federale dotatie die jaarlijks aan

de DVC worden toegekend. De DVC zijn voor de opvolging van die uitgaven en schulden afhankelijk van de periodieke staten die de federale operatoren opstellen. De DVC hebben geen volledige controle op de correctheid van die federale gegevens.

- Over de interpretatie van het overgangsprotocol dat de inhoudingen voor het RIZIV op de dotaties regelde, is een dispuut ontstaan. De inhoudingen voor het RIZIV tijdens het eerste kwartaal van 2015 hadden betrekking op het vierde kwartaal van 2014 en betreffen dus prestaties uit de periode dat de DVC nog niet verantwoordelijk waren voor deze bevoegdheden. Daardoor zou de FOD Financiën 56 miljoen euro te veel hebben ingehouden. Deze kwestie is nog altijd hangende en wordt niet toegelicht in de jaarrekening.
- Door de manier waarop de onlinebankapplicatie (Belfiusweb) is geconfigureerd, kan de rekenplichtige (of diens plaatsvervanger) autonoom bankverrichtingen uitvoeren zonder beperking qua bedrag, waardoor het risico op fraude niet volledig in de hand wordt gehouden.

III.1.2.3 Verslag in verband met andere wettelijke en reglementaire verplichtingen

- De DVC hebben nog geen interne auditdienst georganiseerd zoals bepaald in artikel 78 van de OBBC.

III.1.3 Andere commentaren uit het controleverslag

De volgende opmerkingen zijn niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar enkel in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft bezorgd.

- De federale operatoren hebben een aantal bevoegdheden die door de zesde staatsherforming van de federale overheid naar de deelstaten werden overgeheveld, verder uitgevoerd voor rekening van de gemeenschappen en de gewesten. De uitgaven daarvoor worden ingehouden op de dotaties die de bijzondere financieringswet heeft vastgelegd.
De ingehouden uitgaven voor de RVA ten bedragen van 15.000 euro werden budgettair niet verwerkt als uitgave maar als minderontvangst.
- De DVC boekten in 2021 een voorziening van 554.906 euro voor nog te betalen pensioenlasten voor de jaren 2013 en 2017. Die voorziening houdt geen rekening met de bijdragen in het aandeel van de pensioenlasten 2021 van 407.753 euro.
- In het kader van de contacttracing bij studenten en schoolpersoneel in het BHG ontvangen de DVC een vergoeding van l'Office de la Naissance et de l'Enfance (ONE). De vergoeding voor de periode 15 november 2021 – 3 juni 2022 (28 weken) werd geraamd op 794.851 euro. De DVC hebben het ontvangen voorschot van 635.881 euro volledig geboekt en aangerekend in 2021. Gezien de opbrengsten voor 22 van de 28 weken betrekking hebben op 2022, dient 428.567 euro te worden overgedragen naar 2022.
- De schuld voor vakantiegeld (391.617 euro) die voortvloeit uit de prestaties die in de loop van het boekjaar 2021 werden geleverd, werd wel in de algemene boekhouding geregistreerd, maar niet volledig aangerekend als begrotingsuitgave in de RUB. Bij gebrek aan voldoende begrotingskredieten werd slechts 266.186 euro budgettair aangerekend.

III.1.4 Opvolging van de opmerkingen van voorgaande jaren

Sommige problemen die het Rekenhof aankaartte tijdens vorige controles, zijn geregeld.

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de instelling
2019	De materiële vaste activa in uitvoering betreffen investeringen aan het gebouw Belliardstraat 71 welke werden uitgevoerd voor de effectieve eigendomsoverdracht. Deze activa worden onterecht niet (of onvoldoende) afgeschreven.	Gezien de eigendomsoverdracht van het gebouw plaats vond op 1 januari 2020 dienen de activa te worden overgeboekt naar de desbetreffende vaste activa rekening en dienen ze te worden afgeschreven.	De DVC hebben de nodige aanpassingen opgenomen in de algemene rekening 2021.
2020	De Leden van het Verenigd College, bevoegd voor Financiën en Begroting, hebben geen rekenplichtige aangesteld voor de bankrekening van bpost bank.		Rekening bpost bank is stopgezet in 2021.
2020	De jaarlijkse beheersrekeningen van de rekenplichtige werden voor de boekjaren 2018 tot en met 2020 niet aan het Rekenhof bezorgd.	Overeenkomstig artikel 67, §1, van de OBBC van 21 november 2006 stellen de rekenplichtige een rekening op met afsluiting op 31 december van het jaar.	De DVC hebben de betreffende beheersrekeningen bezorgd aan het Rekenhof.
2020	In de Nederlandstalige versie van de algemene rekening vermeldt de bijlage bij de RUB een foutief bedrag van 2.660.249 euro aan geannuleerde vastleggingen bij de reconciliatie tussen de verwachte en de reële openstaande verbintenissen.	Correcte weergave van de vastleggingen in de Nederlandstalige en de Franstalige versie van de algemene rekening.	De DVC hebben het Nederlandstalig sjabloon aangepast.
2020	In het verslag waarin artikel 7 van de ordonnantie van 14 december 2017 voorziet, is de inventaris van alle gesloten overheidsopdrachten onvolledig: de datum van de opdrachten en de opdrachten onder de 30.000 euro exclusief BTW ontbreken.	In de inventaris van gesloten overheidsopdrachten dienen de DVC alle gesloten overheidsopdrachten met vermelding van datum op te nemen .	De DVC nemen alle overheidsopdrachten op, ook degene van onder de 30.000 euro exclusief btw.
2020	De DVC hebben de niet opgenomen overuren geboekt als voorziening en hebben ze niet budgettair aangerekend.	De niet opgenomen overuren moeten worden geboekt als schuld en dienen budgettair aangerekend te worden	De DVC hebben de verschuldigde bedragen voor niet-opgenomen overuren in 2021 geboekt als schuld en ook budgettair aangerekend.

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de instelling
2020	Er is onduidelijkheid hoe de FOD Financiën de terugbetaling van de DVC van 29.719.495 euro heeft verwerkt (horizontaal protocol 6de staats-hervorming). Indien zou blijken dat de FOD Financiën deze terugbetaling niet heeft opgenomen in zijn overdragen saldi, zullen de DVC deze terugbetaling moeten verrekenen met de openstaande schuld.	Verder opvolgen van onduidelijkheid met de FOD Financiën en toelichten in de jaarrekening.	De FOD Financiën heeft de terugbetaling bevestigd. De DVC hebben de terugbetaling verrekend met de openstaande schuld en verwerkt als uitzonderlijke opbrengst.

Bron: controleverslagen van het Rekenhof

Verskillende andere problemen die het Rekenhof aankaartte, zijn daarentegen nog niet opgelost.

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de instelling
2019	De handtekeningen-bevoegdheden voor de Belfius rekeningen zijn niet meer actueel.	Handtekeningenbevoegdheden in overeenstemming brengen met de huidige bevoegdheden.	De DVC zullen de bevoegdheden op korte termijn evalueren en waar nodig laten aanpassen.
2016	Bij gebrek aan beschikbare begrotingskredieten worden schuldvorderingen zowel budgettair als bedrijfseconomisch gesplitst over verschillende boekjaren of geboekt in een volgend boekjaar.	Registreren van vastgestelde rechten overeenkomstig de artikelen 35 en 41 van de OBBC. Tijdig herverdelen van kredieten of aanvragen van budgetoverschrijdingen	De DVC kunnen geen budgetoverschrijdingen aanvragen. Tijdige herverdelingen zijn niet altijd haalbaar door de geldende procedure.
2010	Er is geen gecentraliseerd overzicht van het subsidiëringsproces omdat de informatie niet is gegroepeerd in één exhaustieve gegevensbank.	Beheer van alle gegevens in één gecentraliseerde gegevensbank.	De DVC hebben een gecentraliseerd platform "Eureka" in gebruik genomen. Aangezien nog niet alle gegevens werden ingevoerd, is het systeem nog niet volledig operationeel. Eureka zal op termijn worden vervangen door een nieuwe applicatie om beter tegemoet te komen aan de technische en operationele noden. De timing is echter afhankelijk van de beschikbare kredieten.

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de instelling
2016	Bij gebrek aan voldoende begrotingskredieten worden kosten bedrijfs-economisch geboekt, maar niet aangerekend op de RUB.	Registreren van vastgestelde rechten overeenkomstig de artikelen 35 en 41 van de OBBC. Tijdig herverdelen van kredieten of aanvragen van budgetoverschrijdingen.	De DVC kunnen geen budgetoverschrijdingen aanvragen. Tijdige herverdelingen zijn niet altijd haalbaar door de geldende procedure.
2016	De bijlage bij de algemene rekening is niet volledig. De vorm en de inhoud van de bijlage werden nog niet bepaald door het Verenigd College (artikel 60 OBBC).	Bepalen van de vorm en de inhoud van de bijlage bij de algemene rekening.	De DVC maakten een overzicht van de verplichtingen in het kader van de OBBC waaraan nog niet voldaan is. De doelstelling is om de nodige wettelijke documenten in 2022-2023 te laten goedkeuren door het Verenigd College.
2016	De fysieke inventaris is niet in overeenstemming met de boekhoudkundige gegevens. Het Rekenhof verwijst terzake naar artikel 96 van de OBBC en artikel 4 van het KB boekhoudplan.	Opstellen van een actuele fysieke inventaris. De boekhoudkundige gegevens in overeenstemming brengen met deze actuele fysieke inventaris.	De DVC hebben geen andere inventaris dan degene die is bezorgd. De werkwijze is niet ideaal om de gegevens met de rekeningen in overeenstemming te brengen. Het is een van de verbeterpunten in het kader van het samenwerkingsprotocol met Iriscare voor een gemeenschappelijk systeem dat efficiënter is en ook de nadruk zal leggen op wat deel uitmaakt van het roerend/materieel patrimonium. De DVC zullen rekening houden met de opmerkingen van het Rekenhof.
2016	De DVC hebben niet alle bepalingen uitgevoerd van titel V van de OBBC, die de organisatie van een interne controle opleggen. Het Verenigd College stelde evenmin modaliteiten vast voor de organisatie van een interne audit.	Organisatie van een formeel controlesysteem/interne audit.	De DVC voorzien in de toekomst een formeel controlesysteem/interne audit te organiseren.

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de instelling
2016	In 1996 hebben de DVC een gebouw van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in erfpacht gekregen voor een duur van 27 jaar. De DVC betaalden hiervoor een eenmalige vergoeding van 134.406 euro. De overeenkomst voorziet daarnaast ook in een jaarlijkse (symbolische) vergoeding van 24,79 euro. De erfpacht wordt niet toegelicht in de algemene rekening.	Het is raadzaam in de toelichting bij de algemene rekening een passende commentaar te verstrekken over de toedracht en consequenties van het betrokken erfpachtcontract en in het bijzonder het bedrag en de betalingsmodaliteiten van de erfpachtvergoeding.	Dit betreft de erfpacht aan de Luttrebruglaan, een gebouw dat ter beschikking is gesteld aan de vzw Ariane, een organisatie die onderdak biedt aan daklozen (= vrijstelling van roerende voorheffing). Alleen de jaarlijkse bijdrage van 25 euro kwam ten laste van de begroting van de DVC, er waren geen andere terugkerende kosten voor de administratie. De GOB is al enkele jaren de invordering vergeten. De DVC hebben de achterstallige betalingen uitgevoerd die verschuldigd waren vanaf het jaar 2012 tot de jaarlijkse bijdrage van 2019, zijnde het laatste jaar vóór de overdracht van dit beheer naar Iriscare. De DVC zullen de erfpacht toelichten in de algemene rekening 2022.
2016	In tegenspraak met de bepalingen van artikel 8, §1, eerste lid, van het KB boekhoudplan werd geen jaarlijkse herwaardering gedaan van de terreinen en gebouwen.	Het Verenigd College kan beslissen om af te wijken van de bepalingen in artikel 8 om geen herwaardering te doen.	De omzendbrief van 4 april 2021 bepaalt dat de communautaire boekhouder bevoegd is om de voorwaarden te bepalen waaronder een herwaardering kan plaatsvinden.
2017	De achterstallige bijdragen in het aandeel van de pensioenen van de voormalige ambtenaren van de provincie Brabant worden geboekt als voorziening, maar pas budgettair aangerekend in het jaar van effectieve betaling.	Volledig aanrekenen van de achterstallige bijdragen in het aandeel van de pensioenen als schuld en uitgave.	Als op de begroting 2022 voldoende vastleggings- en vereffeningskredieten beschikbaar zijn, zal de volledige aanrekening in 2022 gebeuren. Anders wordt dit in 2023 aangerekend.
2016	De voorschotten die worden overgeschreven naar de rekeningen van de kabinetten worden als begrotingsuitgave en kost beschouwd. De bedragen die de kabinetten in hetzelfde jaar terugstorten op rekening van de DVC, worden in mindering gebracht van de uitgaven of kosten.	De verantwoordingsstukken boeken als kost of als vaste activa en aanrekenen als begrotingsuitgave.	De DVC zullen hun huidige werkwijze behouden. Er wordt bij de kabinetten op aangedrongen om de niet-gebruikte voorschotten voor 31 december van het betrokken jaar terug te storten.

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de instelling
2019	De uitgaven van de federale operatoren worden ingehouden op de dotaties vastgelegd in de bijzondere financieringswet. Over de interpretatie van het overgangsprotocol dat de inhoudingen regelde, is een dispuut ontstaan omtrent de inhoudingen voor het RIZIV (inhoudingen eerste kwartaal 2015 betreffen prestaties 2014). De FOD Financiën zou bijgevolg 56 miljoen euro te veel hebben ingehouden.	Toelichten van het dispuut in de jaarrekening.	De DVC zullen het dispuut toelichten in de jaarrekening 2022. Oorspronkelijk betrof het een bedrag van 55.567.785,26 EUR, maar wanneer we dezelfde methodologie als Vlaanderen hanteren, betreft het een bedrag van 59.371.758,80 EUR. Dit is het bedrag dat over het Overlegcomité van midden oktober 2022 zou worden gevraagd.
2016	Uitgaven met betrekking tot jaar N+1 werden aangerekend op de kredieten van het jaar N. Artikel 24 van het KB van 11.12.2009 laat de keuze deze uitgaven aan te rekenen op het ogenblik van de boeking in de algemene boekhouding ofwel op het ogenblik dat ze eisbaar zijn.	Aanrekeningsmethode verantwoord en toelichten in de waarderingsregels. Consistente toepassing van de gekozen aanrekeningsmethode.	De gekozen aanrekeningsmethode wordt consistent toegepast. Dit heeft betrekking op (onder andere) toelagen die over twee begrotingsjaren gespreid zijn (voorbeeld: van 1 oktober N tot en met 30 september N+1)
2019	De schuld voor vakantiegeld wordt geboekt in de algemene boekhouding, maar niet volledig aangerekend als begrotingsuitgave.	Aanrekenen van de schuld als begrotingsuitgave.	De DVC hebben de provisie aangerekend ten belope van de beschikbare kredieten en zullen ze in de volgende jaren volledig aanrekenen.
2020	Kosten worden niet consistent toegewezen aan de bijbehorende bedrijfseconomische rekeningen.	Het boeken van kosten in de resultatenrekening dient op een consistente manier te gebeuren.	De DVC zullen de toewijzing van kosten aan de bijbehorende bedrijfseconomische rekeningen consistent proberen toe te wijzen.
2020	De subsidies die de DVC toekent aan derden, worden bedrijfseconomisch niet pro rata temporis over de duur van het subsidiebesluit geboekt.	Het spreiden van de aanrekening van de subsidies over de subsidieperiode in de bedrijfseconomische rekening.	Voor 2021 was het materieel onmogelijk dit nog recht te zetten. De DVC zullen vanaf 2022 proberen de kosten over de subsidieperiode te spreiden. De DVC zal hierover een overleg met het Rekenhof organiseren om de praktische modaliteiten te bespreken.

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de instelling
2019	De DVC rekenen de uitgevoerde termijnbetalingen voor de aankoop van het gebouw in de Belliardstraat 71 te Brussel budgettair aan in het jaar van betaling.	Gezien de eigendomsoverdracht van het gebouw plaats vond op 1 januari 2020, dienen de DVC de volledige aanschaffingswaarde van 20.126.293 euro als investeringsuitgave aan te rekenen in 2020.	De DVC zullen de huidige werkwijze aanhouden en de termijnbetalingen aanrekenen in het jaar van betaling. In 2022 zal de laatste termijnbetaling worden uitgevoerd en is het probleem opgelost.
2020	De regularisatie van de schuld van de federale operatoren/FOD Financiën ten bedrage van 44.794.633 euro werd enkel bedrijfseconomisch aangerekend.	Het Rekenhof raadt de DVC aan om het INR in te lichten van de correctie, zodat zij de nodige aanpassingen kunnen uitvoeren.	De DVC zullen het INR contacteren.
2016	De DVC hebben de ontvangsten en uitgaven voor de in het kader van de zesde staathervorming in 2016 overgeheveld bevoegdheid voor de financiering van de ziekenhuisinfrastructuur (A1/A3) enkel in de bedrijfseconomische rekening bruto aangerekend.	De DVC dienen de ontvangsten en uitgaven voor de in het kader van de zesde staathervorming in 2016 overgeheveld bevoegdheid voor de financiering van de ziekenhuisinfrastructuur (A1/A3) ook budgettair bruto aan te rekenen.	Indien het Verenigd College een akkoord verleent om in de Middelen- en Uitgavenbegroting de nodige kredieten te voorzien, zal dit in 2023 worden gedaan.
2019	In geval van onvoldoende vereffeningskredieten rekenen de DVC de schuldvorderingen enkel aan in de economische boekhouding.	Het boeken van uitgaven dient te gebeuren in het jaar waarin de prestaties gebeuren.	
2020	De ingehouden uitgaven voor federale operatoren werden budgettair niet verwerkt als uitgave maar als minderontvangst.	De ingehouden uitgaven voor de federale operatoren dienen als uitgave verwerkt te worden en niet als minderontvangst.	Indien het Verenigd College een akkoord verleent om in de Middelen- en Uitgavenbegroting de nodige kredieten te voorzien, zal dit in 2023 worden gedaan.
2019	Rekenplichtigen of hun vervangers hebben de mogelijkheid om autonoom bankverrichtingen uit te voeren zonder beperking qua bedrag. De handtekeningen-bevoegdheden laten toe dat betalingen geautoriseerd kunnen worden door één enkele persoon.	De DVC moeten interne beheersingsmaatregelen nemen om de risico's op fraude in samenhang met hun betaalsysteem te beperken. Daarnaast dient een dubbele handtekeningbevoegdheid ingevoerd te worden.	Personeelstekort zorgt ervoor dat dit momenteel niet haalbaar is. Het zou ook een verlenging van de workflow betekenen.

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de instelling
2020	Hoewel de regelgeving dit oplegt, hebben de leden van het Verenigd College, voor verschillende artikels voor de ordonnantie houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle van 21 november 2016, nog geen besluit genomen.	Het Verenigd College dient een besluit te nemen in de bepalingen die opgelegd zijn door de OBBC.	De juridische dienst van de DVC zal dit verder opnemen.

Bron: controleverslagen van het Rekenhof

III.1.5 Geraamde impact van de vaststellingen en overzicht van de opmerkingen

Uitsluitend op basis van de elementen die het Rekenhof identificeerde voor boekjaar 2021, ziet de impact op het boekhoudkundige resultaat en op het begrotingsresultaat er als volgt uit:

Vaststelling	Boekhoudkundig resultaat	Begrotingssaldo
Gegevens van de algemene rekening (a)	106.420.509	38.399.299
Aankoop gebouw Belliardstraat		4.347.975
Vorderingen korte termijn – zesde staatshervorming	-9.950.856	
Voorziening voor pensioenen en soortgelijke verplichtingen	-407.753	
Over te dragen opbrengsten	-428.567	
Afgrenzing van de toegekende subsidies	-4.327.678	
Afgrenzing van de aankoopfacturen	-5.885.264	-5.885.264
Niet budgettair aangerekende kosten-onvoldoende begrotingskredieten		-1.049.357
Vakantiegeld		-125.431
Financiering van de ziekenhuisinfrastructuur		77.810.000
		-77.810.000
Financiering van de ziekenhuisinfrastructuur		914.797
		-914.797
RVA : aanrekening kosten federale operatoren		15.000
		-15.000
Totaal van de aanpassingen (b)	-21.000.118	-2.712.077
Gecorrigeerde resultaten (a+b)	85.420.391	35.687.222

Bron: berekeningen van het Rekenhof

(in euro)

Enkel de geïdentificeerde aanpassingen aan het begrotingssaldo kunnen het vorderingsaldo beïnvloeden.

De opmerkingen in het onderhavige verslag kunnen als volgt worden samengevat.

Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de instelling
De DVC hebben de in 2021 uitgevoerde termijnbetaling van 4.347.975 euro voor de aankoop van het gebouw in de Belliardstraat 71 te Brussel budgettair aangerekend. Dit had in 2020 al aangerekend moeten zijn.	Aangezien de eigendoms-overdracht van het gebouw plaatsvond op 1 januari 2020, dienden de DVC de volledige aanschaffingswaarde van 20.126.293 euro als investeringsuitgave aan te rekenen in 2020.	De DVC zullen de huidige werkwijze aanhouden en de termijnbetalingen aanrekenen in het jaar van betaling. In 2022 zal de laatste termijnbetaling worden uitgevoerd en is het probleem opgelost.
De DVC hebben de afrekeningen van het RIZIV voor de uitgaven ten laste van de gemeenschappen opgenomen als vordering. Die afrekeningen zijn echter al verrekend via een correctie op de afhouding van de federale dotaties.	De DVC dienen de vordering af te boeken, aangezien de afrekeningen verrekend worden via een correctie op de afhouding van de federale dotaties.	De DVC zullen vorderingen corrigeren in 2022.
De DVC hebben geen voorziening geboekt voor de bijdragen in het aandeel van de pensioenlasten 2021 van 407.753 euro.	De voorziening dient ook rekening te houden met het aandeel van 2021.	De DVC zullen de bijdragen in het aandeel van de pensioenen voorzien in het desbetreffende boekjaar.
De DVC hebben het ontvangen voorschot in het kader van de covid-19-tracing volledig geboekt en aangerekend in 2021, terwijl het voornamelijk betrekking heeft op 2022.	De DVC dienen opbrengsten die op een later jaar betrekking hebben, over te dragen naar dat jaar.	De ontwerpovereenkomst vermeldde foutief alleen het jaar 2021. De boeking was op die basis verwerkt. In de definitieve overeenkomst, die pas in juli 2022, beschikbaar was, werd duidelijk dat de vergoeding ook betrekking had op het jaar 2022.
Prestaties 2021 gefactureerd in 2022 zijn niet als te ontvangen facturen geboekt.	Het boeken van kosten dient te gebeuren in het jaar waarin de prestaties geleverd worden.	Op de begroting 2021 waren onvoldoende kredieten. Daarom werden deze facturen ook niet als "te ontvangen" geboekt. De DVC zullen een procedure opstellen om dit probleem op te lossen.
De schuld voor vakantiegeld die voortvloeit uit de prestaties die in de loop van het boekjaar 2021 werden geleverd, werd wel in de algemene boekhouding geregistreerd, maar niet volledig aangerekend als begrotingsuitgave wegens onvoldoende begrotingskredieten.	De voorziening voor vakantiegeld dient volledig budgettair aangerekend te worden.	De dienst Human Resources beheert de bedragen en de kredieten beter. Dit probleem zal in 2022 (afhankelijk van de nog beschikbare kredieten) opgelost moeten zijn.

III.2 Iriscare

Naar aanleiding van de zesde Staatshervorming werd de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie volledig bevoegd voor de gezinsbijslag en werd in 2019 Iriscare opgericht, een autonome bestuursinstelling van tweede categorie.

Het Rekenhof heeft de algemene rekeningen 2019 en 2020 van Iriscare pas officieel ontvangen op respectievelijk 21 februari 2022 en 14 maart 2022⁴¹⁵. Omdat de conclusies van het Rekenhof gelijklopend zijn voor 2019 en 2020, gaat dit artikel enkel in op de certificering 2020.

Het Rekenhof heeft de algemene rekening 2021 op 16 september 2022 opnieuw laattijdig officieel ontvangen. De controle van deze rekening is bijgevolg nog niet afgerond voor dit Boek.

III.2.1 Voorstelling van de algemene rekening 2020

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	140.465.502
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	21.132.170
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	1.407.224.210
	Totale uitgaven (vastleggingen)	1.400.028.050
	Totale uitgaven (vereffeningen)	1.384.856.402
	Begrotingsresultaat	22.367.809

(in euro)

III.2.2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een afkeurend oordeel geformuleerd over de algemene rekening 2020 net zoals over 2019.

Wegens het belang van de punten die hierna aan bod komen, geeft de algemene rekening van Iriscare, naar het oordeel van het Rekenhof, geen getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van Iriscare op 31 december 2020 en van de resultaten van het boekjaar in overeenstemming met het financiële rapporteringskader ingesteld bij deOBBC.

III.2.2.1 Onderbouwing van het afkeurend oordeel

Het Rekenhof is van mening dat de controle-informatie die het verkregen heeft, voldoende en toereikend is als basis voor zijn oordeel.

Het Rekenhof is echter tot de conclusie gekomen dat de volgende afwijkingen zowel van materieel belang zijn als een diepgaande invloed hebben op de algemene rekening van Iriscare:

- De aanrekening van de vastgestelde rechten verliep in de uitvoeringsrekening van de begroting in 2020 niet volgens de bepalingen van de OBBC en het KB boekhoudplan van 10 november 2009:
  - Zoals toegelicht in de algemene rekening werden bij gebrek aan voldoende uitgavenkredieten in 2020 2.496.744 euro aan uitgaven voor gezinsbijslag, 610.291 euro aan uitgaven voor revalidatie-instellingen en 15.275 euro aan uitgaven voor palliatieve teams niet meer aangerekend op de uitgavenkredieten in 2020. Doordat deze uitgaven onterecht werden overgedragen naar 2021 is het begrotingsresultaat in 2020 met 3.122.310 euro overgewaardeerd.
  - Ten gevolge van de laattijdige registratie werden facturen voor 1.046.637 euro niet meer als uitgave aangerekend in de uitvoeringsrekening van 2020.

⁴¹⁵ Volgens artikel 96/6 van de OBBC moet de algemene rekening uiterlijk op 31 juli van het jaar volgend op het jaar waarop ze betrekking heeft worden opgemaakt door haar beheersorgaan.

- In tegenstelling tot artikel 35 van de OBBC zijn niet alle verrichtingen gehecht aan het boekjaar waarin ze hebben plaats gehad. Iriscare heeft onterecht 2.172.018 euro facturen voor nog uit te voeren IT-prestaties aangerekend als kost en uitgave in 2020.
- De afrekening van de werkings- en investeringsdotatie van 2020 is niet aangerekend in 2020, waardoor zowel het bedrijfseconomisch- als het begrotingsresultaat is ondergewaardeerd. Bij het opstellen van de rekening 2020 vertoonde de voorlopige afrekening een onderbenutting van 23.907.809 euro, de definitieve afrekening in 2022 resulteerde in een onderbenutting van 22.367.809 euro.
- De investeringsdotatie van de Diensten van het Verenigd College werd ten onrechte integraal als opbrengst geboekt. Deze investeringsdotatie dient in resultaat genomen te worden a rato van de afschrijvingen van de activa waarop ze betrekking hebben. Het boekhoudkundig resultaat is hierdoor overgewaardeerd met 646.764 euro.
- Het protocolakkoord betreffende de coördinatie van de socialezekerheidsstelsels op het gebied van verstrekkingen bij ziekten regelt de wijze waarop de deeltiteiten de kosten voor de verleende verstrekkingen met het buitenland dienen te vergoeden en terug te vorderen. Iriscare heeft in 2020 noch de vergoedingen voor verleende verstrekkingen voor buitenlandse verzekerden in België voor 2.422.921 euro, noch de terugvordering van deze vergoedingen opgenomen in de resultatenrekening. Tevens heeft Iriscare geen kosten geboekt voor de vergoeding van administratieve bijstand van het RIZIV en de bijdrage in de vergoedingen die buitenlandse instellingen aanrekenen voor verleende verstrekkingen. Hierdoor is het boekhoudkundig resultaat overgewaardeerd met 1.235.690 euro.
- Iriscare rekent een aantal tegemoetkomingen aan gezondheidsinstellingen (voornamelijk einde loopbaan en 3e luik) niet volgens het accrual-principe, maar op kasbasis aan. De algemene rekening licht de waarderingsregels voor deze tegemoetkomingen niet toe. Die toelichting is nochtans relevant: in 2020 werden enerzijds 18.761.774 miljoen euro kosten geboekt die betrekking hebben op voorgaande jaren, anderzijds werden 7.899.593 miljoen euro betaalde vergoedingen die betrekking hebben op 2021 niet overgedragen.
- Iriscare beschikt over een kredietlijn van 25 miljoen euro. Deze kredietlijn werd niet opgenomen in de rekeningen buiten balans.
- Iriscare heeft, in het kader van de Covid-19 pandemie verschillende beschermingsmaterialen (handschoenen, mondmaskers,...) aangekocht. Die materialen werden echter niet verwerkt in de voorraad. De impact hiervan op de voorraad en de voorraadwijziging kan niet bepaald worden.

III.2.2.2 Verslag over andere wettelijke en reglementaire vereisten

- Iriscare heeft nog geen interne auditdienst georganiseerd zoals bepaald in artikel 78 van de OBBC.

Dit verslag is enkel elektronisch beschikbaar,
in het Nederlands en het Frans, op www.rekenhof.be

ONLINE PUBLICATIE: ISSN 2736-2892

ADRES

Rekenhof
Regentschapsstraat 2
B-1000 Brussel

TEL.

+32 2 551 81 11

www.rekenhof.be